cum de bello cõſuluiſſet:ipſe ſnĩam diceret:ſtatuere q̃primũ ipſos:q̇d uellẽt:iuſſit:p̃torẽ decreta eorum
fide & cura executuꝝ:annixurũq; ut q̃tũ ĩ cõſilio humano poſitũ eẽt:nec pacis eos pœniteret nec belli:
Plus ea ratio momẽti ad cõcitãdos ad bellũ habuit:quã ſi apte ſuadẽdo cupiditatẽ res gerẽdi oſtẽdiſſet.
itaq; ĩgẽti cõſenſu bellũ decretũ ẽ:tp̃s & ratio adminiſtrãdi eius libera p̃tori ꝑmiſſa Philopœmeni ſunt:

Præter quã quod ita Quĩtio placeret:& ita exiſtimabat claſſem romanam expectandam:quæ mari
Gyttheum tueri poſſet:ſed metuẽs ne dilationẽ res non patereť:& nõ Gyttheum ſolum : ſed p̃ſidium
quoq; miſſum ad tuendã urbem amittereť:naues achæoꝝ deduxit.Comparauerat & tyrãnus modicã
claſſem ad ꝓhibenda:ſiqua obſeſſis mari ſubmitterenť p̃ſidia:tres tectas naues & lembos tris:iſq; tra/
dita uetere claſſe ex fœdere romanis:hãꝝ ut nouaꝝ tum nauiũ agilitatem experireť:ſimul omnia ſatis
apta ad certamen eſſent:prouectos in altũ quottidie remigem militemq; ſimul achæis nauibus pugnã
exercebat:in eo ratus uerti ſpem obſidionis:ſi præſidia maritima ĩterclusiſſet.Prætor achæoꝝ ſicut ter
reſtriũ certaminũ arte quẽuis claroꝝ ĩperatorum uſu uel ĩgenio æquabat:ita rudis ĩ re nauali erat . Ar/
cas mediterraneus hõ externorum ẽt oĩum ignarus:niſi quod ĩ Creta p̃fectus auxilioꝝ militauerat:q̃/
drireni uectus capta annis ante octo cum Crateri uxorẽ Nicalã a Naupacto Corĩthum ueheret: huius
fama motus uenit:& nobilẽ in claſſe regia quõdam nauim deduci adeo putrem iã admodum & uetu/
ſtate dilabẽtem iuſſit:hac cũ prætoria naue p̃cedente claſſem:cũ ĩ ea patrenſis Piſo p̃fectus claſſis uehe/
retur:occurrũt a Gyttheo laconum naues:& prĩo ſtatim incurſu ad nouam & firmã nauẽ: uetus quæ
per ſe ipſa omnibus compagibus aquã acciperet:diuulſa ẽ:captiq; oẽs:qui ĩ naue erãt:cætera claſſis præ
toria naue amiſſã:quãtũ quæq; remis ualuit:fugit:ipſe Philopœmenes in leui piſcatoria naue fugit:nec
ante fugæ finẽ quam Patras uẽtum ſit:fecit.Nihil ea res animũ militaris uiri & multos experti caſus ĩ/
minuit:quin cõtra ſi ĩ re nauali:cuius eẽt ignarus:offendiſſet:eo plus ĩ ea quoꝝ uſu calleret:ſpei nactus:
breue id tyrãno gaudium ſe effectuꝝ affirmabat.Nabis tum ſpem haud dubiã nactus:iã nihil mari pe
riculi timens:& terreſtres aditus claudere opportune poſitis præſidiis uoluit:tertia parte copiaꝝ ab ob
ſidione Gytthei abducta ad Pleias poſuit caſtra:ĩminet is locus & leucis & acris:qua uidebantur hoſtes
exercitũ admoturi.Cũ ibi ſtatiua eẽnt:pauci tabernacula haberẽt: multitudo alia caſas ex arundinibus
textas fronde:quæ umbram modo p̃berent:texiſſent:priuſquã in conſpectum hoſti ueniret Philopœ/
menes:nec opinantem eũ improuiſo genere belli aggredi ſtatuit:nauigia parua in ſtationẽ occultã agri
argiui contraxit:in ea expeditos milites cetratos plæroſq; cum fundis & iaculis & alio leui genere arma
turæ impoſuit:ĩde littora legens:cũ ad ꝓpinquũ caſtris hoſtiũ ꝓmontoriũ ueniſſent:egreſſus callibus
notis nocte Pleias ꝑuenit:& ſopitis uigilibus ut ĩ nullo ꝓpinquo metu ignem caſis ab oĩ parte caſtroꝝ
iniecit:multi prius incẽdio abſumpti ſunt:quã hoſtiũ aduentũ ſentirẽt:& q ſenſerãt:nullã opem afferre
potuerũt:ferro flãmaq; oĩa abſumpta:ꝑpauci tamẽ ancipiti peſte ad Gyttheum ĩ maiora caſtra ꝑfuge/
runt.Ita ꝑculſis hoſtibus Philopœmenes ꝓtinus ad depopulandã Tripolin laconici agri:q proximus fi
nes megalopolitaꝝ ẽ:duxit:& magna ui pecorũ hominũq; inde abrepta:priuſq̃ a Gyttheo tyrãnus p̃ſi
dium agris mitteret:diſceſſit.Inde Telegam exercitu cõtracto:cõcilioq; eodẽ & achæis & ſociis indicto
in quo epirotarũ & acarnanũ fuere principes:ſtatuit:quoniã ſatis eẽnt teſtes ſuorũ:& a pudore mariti/
mæ ignominiæ reſtituti animi:& hoſtium cõterriti eẽnt:ad Lacedæmonẽ ducere:eo modo uno ratus
ab obſidione Gytthei hoſtẽ abduci poſſe:ad Carias primum in hoſtiũ terra poſuit caſtra . Eo ipſo die
Gyttheũ expugnatũ:cuius rei ignarus Philopœmenes caſtra ad barboſthenes mons eſt decẽmillia paſ/
ſuum:ab Lacedæmõe ꝓceſſit.Et Nabis recepto Gyttheo cũ expedito exercitu inde ꝓfectus cum p̃ter
Lacedæmonem raptim duxiſſet.Pyrrhi q̃ uocãt:caſtra occupauit:quem peti locum ab achæis nõ dubi
tabat:inde hoſtibus occurrit:obtinebant aũt lõgo agmine ꝑ anguſtias uiæ ꝓpe q̃nquemillia paſſuũ:
cogebať agmẽ ab eq̃tibus & maxime a parte auxiliorũ:q̇d æſtimabat Philopœmenes tyrãnũ mercæn
nariis militibus:q̃bus plurimũ fideret:a tergo ſuos aggreſſurũ.Duæ res ſimul inopinatæ ꝑculerũt eũ:
una p̃occupatus quẽ petebat locus:altera q̇d prĩo agmini occurriſſe hoſtẽ cernebat:ubi cum ꝑ loca con
fragoſa iter eẽt ſine leuis armaturæ p̃ſidio ſigna ferri nõ uidebat poſſe.Erat aũt Philopœmenes præci/
puæ in ducẽdo agmine lociſq; capiendis ſolertiæ atq; uſus:nec belli tãtũ tꝑibus:ſed etiã in pace ſe ad id
maxime exercuerat:ubi iter copiã faceret:& ad difficilem trãſitu ſaltum ueniſſet:cõtemplatus ab oĩ ꝑte
loci naturã cũ ſolus iret:ſecũ ipſe agitabat aĩo:cũ comites haberet:ab iis q̃rebat:ſi hoſtis eo loco apparu/
iſſet:q̇d ſi a frõte:q̇d ſi ab latere hoc aut illo:q̇d ſi a tergo adorireť:capiendum cõſilii foret:hoſtes inſtru
ctos recta acie poſſe incõditũ agmẽ & tantũmodo aptum uiæ occurrere:quem locum ipſe capturus eſ
ſet:cogitando aut q̃rendo exequebatur:aut quot armatis:aut quo genere armorũ plurimũ.n.intereſſe
uſurus quo impedimẽta:quo ſarcinas:quo turbam inermẽ traiiceret:quanto ea aut quali p̃ſidio cuſto
diret:& utrum pergere qua cœpiſſet ire uia:an ea:qua ueniſſet:repetere melius eſſet:caſtris quoq; quẽ
locũ caperet:quantũ munimẽto amplectereť loci:qua opportuna aquatio:qua pabuli lignorumq; co/
pia eſſet:qua poſtero die caſtra mouenti tutum maxime iter:quæ forma agminis eſſet:his curis cogita
tionibuſq; ita ab ineũte ætate animũ agitauerat:ut nulla ei noua in tali re cogitatio eſſet . Et tum oĩum
primum agmen conſtituit:dein cretenſes auxiliares:& quos tarentinos uocabant:equites binos ſecum
trahentes equos ad prima ſigna miſit:& iuſſis equitibus ſubſequi:ſuper torrentem : unde aquari poſ/
ſent:rupem occupauit:eo impedimenta omnia & calonũ turbam coniectam armatis circũdedit:& pro
natura loci caſtra cõmuniuit:tabernacula ſtatuere ĩ aſpretis & inæquabili ſolo difficile erat.Hoſtes q̃n/
gentos paſſus aberant:ex eodẽ riuo utriq; cum præſidio leuis armaturæ aquati ſunt:& priuſq̃ qualia in

Achæi & ipſo publico cõuẽtu bellũ decẽmil/lia

Apud plutar/chũ & Pto.gyt thiũ eſt & non gytthe/um

Nabis gytthe/um ex/pugnat

Bellicã Philo/pœme/nis me/ditatio uel ĩ pa/cato Attur.

Tarentini eqtes q binoſ trahebant equos

propinquis caſtris ſolẽt:contraheretur certamẽ:nox íteruenit.Poſtero die apparebat pugnãdũ:ꝓ aqua/
toribus circa riuum ẽẽ:nocte í ualle a cõſpectu hoſtiũ auerſa:q̃tã multitudinẽ locus occulere poterat:cõ/
didit cetratoꝝ.Luce orta cretẽſiũ leuis armatura & tarẽtini eqtes ſup torrẽtẽ ꝑliũ commiſerũt. Letẽna/
ſtus cretẽſis popularibus ſuis:eqtibus Lyportas megalopolitanus ꝑerat.Cretẽſes & hoſtium auxiliares
equitũqꝫ iidẽ genus:tarẽtini ꝑſidio aq̃toribus erant:aliq̃diu dubiũ ꝑliũ fuit:ut eodẽ ex parte utraqꝫ ho/
minũ genere & armis paribus:ꝓcedẽte certamĩe & numero uicere tyrãni auxiliares:& qa ita ꝑceptũ a
Philopœmene ꝑfectis erat:ut modico ædito ꝑlio í fugã íclinarẽt:hoſtẽqꝫ ad íſidiaꝝ locũ ꝑtraherẽt.Ef/
fuſe ſecuti fugiẽtes ꝑ cõuallẽ plærıqꝫ & uulnerati & íterfecti ſunt:priuſq̃ occultũ hoſtẽ uiderent:cetrati
ita q̃tũ latitudo uallis patiebaт:íſtructi ſederãt:ut facile ꝑ ítraualla ordinũ fugiẽtes ſuos acciperẽt:con/
ſurgũt deíde ipſi ítegri recẽtes íſtructi:& í hoſtes íordinatos effuſos labore ẽt & uulneribus feſſos ípe/
tum faciũt:nec dubia uictoria fuit:extẽplo terga dedit tyrãni miles:& haud paulo cõcitatiore curſu q̃ ſe
cutus erat:fugiẽs í caſtra ẽ cõpulſus:multi cæſi captiqꝫ í fuga ſunt:& in caſtris quoqꝫ foret trepidatũ:ni
Philopœmenes receptui cani iuſſiſſet:loca magis cõfragoſa q̃cũqꝫ temere ꝓceſſiſſet:neq̃q̃ hoſtem me/
tuẽs.Inde ex fortuna pugnæ & ígenio ducis cõiectãs í quo tũ is pauore eẽt:unũ de auxiliaribus ſpeciæ
tranſſugæ miſit ad eũ q pro cõperto afferret achæos ſtatuiſſe poſtero die ad eurotã amnem:q ꝓpe ſub
ipſis affluit mœnibus:ꝓcedere:ut íterclude rẽtur:ne aut tyrãnus cũ uellet:receptũ ad urbẽ haberet:aut
cõmeatus ab urbe í caſtra portarenт:ſimul ẽt tẽptaturus ſi quoꝝ aĩ ſollicitari ad defectionem a tyrãno

Nabidis fuga

poſſent.Nõ tã fidẽ dictis ꝑfuga fecit:quã ꝑculſo metu relíquẽdi caſtra cãm ꝓbabilẽ ꝑbuit. Poſtero die
Pythagorã cũ auxiliaribus & eqtatu ſtationẽ agere ꝓ uallo iuſſit:ipſe tãq̃ í aciẽ cũ robore exercitus egreſ/
ſus ſigna ocius ferri ad urbẽ iuſſit.Philopœmenes poſteaq̃ citatũ agmen ꝑ anguſtã & ꝓcliuẽ uiã duci ra/
ptim uidit:eqtatũ oẽm & cretẽſiũ auxiliares í ſtationẽ hoſtiũ:q̃ ꝓ caſtris erat:emittit:illi ubi hoſtes ad/
eſſe:& a ſuis ſe deſertos eẽ uiderũt:prio í caſtra ſe recipe conati ſunt:deíde poſteaquã íſtructa acies tota
achæoꝝ admouebaт:metu ne cũ ipſis caſtris caperenт:ſeq̃ ſuoꝝ agmen aliq̃tũ ꝓgreſſum íſiſtunt.Ex/
templo cetrati achæoꝝ í caſtra ípetum faciũt:cæteri ad ꝑſeq̃ndos hoſtes ire ꝑgunt:erat iter tale:ꝑ qđ
uia trãquillũ ab hoſtili metu agmẽ expedire poſſet:ut uero ad poſtremos ꝑliũ ortũ eſt:clamorqꝫ terri/
bilis a tergo pauẽtiũ ad pria ſigna eſt ſublatus:pro ſe qſqꝫ armis abiectis í circũiectas itineri ſiluas diffu/
giunt:momẽtoqꝫ tpis ſtrage armoꝝ ſepta uia ẽ maxĩe aſtis:q̃ plæræqꝫ aduerſæ cadẽtes uelut uallo ob/
iecto iter ípediebant.Philopœmenes utcũqꝫ íſtaret & ꝑſequi auxiliaribus iuſſis:utiqꝫ.n.eqtibus haud fa/
cile futurã fugẽ:ipſe grauius agmen uia patẽtiore ad eurotã amnẽ deduxit:ibi caſtris ſub occaſum ſolis
poſitis:leuẽ armaturã:quã ad ꝑſequendũ reliq̃rat:hoſtem opperiebaт:q ubi pria uigilia uenerũt:nũciã/
tes tyrãnũ cũ paucis ad urbẽ penetraſſe:cæterã multitudinẽ inermem toto ſparſam uagari ſaltu:& cor/
pora curare eos iubet:ipſe tũ ex cætera copia militũ:q qa priores í caſtra uenerãt refecti & cybo ſumpto
& modica quiete erãt:delectos nihil ꝑter gladios ſecũ ferẽtes extẽplo educit:& duaꝝ portaꝝ itineribus

Cædes lacedæmonũ

quæ Phæcas:quæqꝫ barboſthenes ferũt:eos inſtruxit:qua & fuga recepturos ſeſe hoſtes credebat. Nec
eum opinio fefellit:nã lacedæmonii:quoad lucis ſuꝑfuit:aliq̃d a deuiis callibus medio ſaltu recipiebant
ſe:primo ueſpere ut lumĩa í caſtris hoſtiũ cõſpexere:e regione eoꝝ occultis ſemitis ſe tenuerũt:ubi præ/
tergreſſi ea ſunt:iã tutũ rati í patẽtis uias deſcẽderant:ibi excepti ab íſidente hoſte paſſim:ita multi cæſi
captiqꝫ ſunt:ut uix quarta pars de toto exercitu euaſerit.Philopœmenes ícluſo tyrãno í urbẽ íſequẽtes
dies ꝓpe trigĩta uaſtãdis agris laconũ abſumpſit:debilitatiſqꝫ ac ꝓpe fractis tyrãni uiribus domũ rediit
æquãtibus eũ gloria reꝝ achæis íperatori romano:& qđ ad laconũ bellũ attineret:ꝑferentibus etiã:Dũ
inter achæos & tyrãnũ bellũ erat:legati romanoꝝ circũire ſollici ſocioꝝ urbes:ne ætoli partis alicuius
animos ad Antiochũ auertiſſent:minimũ operæ í achæis adeũdis cõſumdſerãt:quos qa Nabidi infeſti
erant:ad cætera quoqꝫ ſatis fidos cẽſebant eẽ. Athenas primũ íde Chalcidẽ:íde í Theſſaliam iere:allocu/
tiqꝫ cõcilio freq̃nti theſſalos Demetriadẽ iter direxere:eo magnetum cõciliũ ídictũ ẽ. Accuratior habẽ/
da oꝛo fuit:qđ pars prĩcipũ alienati a rnmanis totiqꝫ Antiochi & ætoloꝝ erãt:qa cũ reddi filium obſi/
dem Philippo allatum eẽt:ſtipẽdiumqꝫ ípoſitum remitti:íter cætera uana allatum erat Demetriadem
quoqꝫ ei reddituros romãos eẽ:id ne fieret.Eurylochus prĩceps magnetum factiõiſqꝫ eius:qdã nouari
ætoloꝝ Antiochiqꝫ aduẽtum malebãt. Aduerſus eos ita diſſerẽdum erat:ne timorẽ uanum iis demen/
do ſpes íciſa Philippum abalienaret:í quo plus ad oĩa momẽti:quã í magnetibus eẽt:illa tãtũ cõmemo/
rata cum totã Græciã beneficio libertatis obnoxiã romãis eẽt:tum eã ciuitatem ꝑcipue ibi.n.nõ ꝑſidia
modo macedonũ fuiſſe:ſed regiã exædificatã:ut ꝑſens ſemp í oculis habẽdus eẽt dominus:cæteꝝ ne/
quicq̃ ea facta:ſi ætoli Antiochum í Philippi regiã adducerẽt:& nouus & ícognitus ꝓ noto & experto
habẽdus rex eẽt.Magnetarchen ſummũ magiſtratum uocãt:is tum Eurylochus erat:ac poteſtate ea

Magnetarches

fræꝫtus negauit diſſimulãdum ſibi & magnetibus eẽ:q̃ fama uulgata de reddẽda Demetriade Philippo
foret:id ne fieret:oĩa & conãda:& audẽda magnetibus eẽ:& íter dicẽdi cõtẽtionẽ ícõſultius euectus ꝓie/
cit:tũ quoqꝫ ſpecie liberã Demetriadẽ eẽ:re uera oĩa ad nutũ romanoꝝ fieri.Sub hac uoce fremitus ua/
riãtis multitudinis fuit:parti aſſentiẽtiũ parti ídignãtiũ diceꝛ id auſum eũ.Quĩtius qdẽ adeo exarſit ira
ut manus ad cœlũ tendẽs deos teſtes ígrati ac ꝑfidi animi magnetũ íuocaret.Hac uoce ꝑterritis oĩbus

Varia magnetum ſtudia

Zeno ex prĩcipibus unus magnetũ cũ ob elegãter actã uitã auctoritate:tum:qđ ſemꝑ romanoꝝ haud
dubie partis fuerat:Ab quĩtio legatiſqꝫ aliis flens petiit:ne unius amẽtiã ciuitati aſſignarent:ſuo quẽqꝫ
periculo fuere magnetas nõ libertatẽ modo:ſed oĩa:quæ hoĩbus ſancta caraqꝫ ſunt.T.Quĩtio & Popu.
Ro.debere:nihl quenqꝫ ab ímortalibus diis ꝑcari poſſe:qđ nõ magnetes ab illis haberent:& í corpora

ſua citius per furorē ſcæuituros:q̄ ut romanā amicitiā uiolarēt.Huius orationē ſubſecute multitudinis
p̄ces ſunt.Eurylochus ex cōcilio itineribus occultis ad portā atq; ꝓtinus in Aetoliā ꝑfugit:iam.n.& id
magis in dies ætoli defectionē nudabāt:eoq; ipſo forte tp̄e Thoas prīceps gētis:quē miſerāt ad Antio⁄
chū:redierat:indeq; Menippū ſecū adduxerat regis legatū:qui priuſq̄ cōciliū iis daret̃:īpleuerāt oīum
aures terreſtres naualeſq; copias cōmemorādo:ingētē uī peditū eqtūq; uenire:ex India elephātos ad oīa
quo maxīe moueri credebāt multitudinis aīos tātū aduehi auri:ut ipſos emere romanos poſſet Appa⁄
rebat:quid ea oro̅ ī cōcilio motura eēt:nā & uenisſe:eos & q̄ agerē:oīa romāis legatis deferebāt̃:& q̄q̄
prope abſciſſa res erat:tamē nō ab re eē.Quintio uiſum:eſt socioꝝ aliquos legatos intereſſe ei concilio
qui admonerēt romanæ ſocietatis ætolos qui uocē liberā mittere aduerſus regis legatū auderēt Athe⁄
nīēſes maxime in eā rem idonei uiſi ſunt:pp̄ & ciuitatis dignitatē:& amicitiā cū ætolis:ab iis.Quintius
petiit:ut legatos ad panætolicū cōcilium mitterēt.Thoas in eo cōcilio primum renunciauit legationē.
Menippus poſt eū intromiſſus optimū fuiſſe omnibus:qui Græciā Aſiamq; incolerēt:ait:ītegris rebus
Philippi potuiſſe interuenire Antiochū:ſua quēq; habituꝝ fuiſſe:neq; omnia ſub nutū ditionemq; ro
manā peruētura nūc quoq;:inqt:ſi modo uos:quæ īchoatis:cōſilia cōſtāter ꝑducitis ad exitum:poterit
diis iuuātibus & ætolis ſociis Antiochus q̄uis inclinatas Græciæ res reſtituere ī priſtinam dignitatē:ea
aūt in libertate poſita ē:quæ ſuis ſtat uiribus:nō ex alieno arbitrio pēdet.Athenienſes:qbus p̄mis poſt
regiā legationē dicēdi:quæ uellēt:ptās facta ē mētione omni regis prætermiſſa romanæ ſocietatis æto
los:meritorūq; in uniuerſam Græciā.T.Quintii admonuerūt ne temere eā celeritate nimia conſilioꝝ
euerterūt:cōſilia callida & audacia prima ſpecie læta tractu dura:euētu triſtia eē:legatos romāos & ī iis.
T.Quintiū haud ꝓcul inde abeſſe:dum ītegra oīa eēnt uerbis potius de iis:quæ ambigerent̃:diſcepta⁄
rēt:q̄ Aſiā Europāq; ad funeſtū armarēt bellū.Multitudo auida nouādi res Antiochi tota erat:& ne ad
mittēdos quidē ī cōcilium romanos cēſebant:principū maxime ſeniores auctoritate obtinuere:ut da⁄
ret̃ iis conciliū.Cū hoc decretū athenienſes rettuliſſent eundū ī Aetoliā.Quintio uiſum eſt:aut.n.mo⁄
turū aliqd:aut oīs hoīes teſtes fore penes ætolos belli culpā eē romāos iuſta ac prope neceſſaria ſumptu
ros arma.Poſteaq̄ uentū eſt:eo Quintius in eo cōcilio orſus a principio ſocietatis ætoloꝝ cum romāis:
& quotiēs ab iis fides mota fœderis:eſſet pauca de iure ciuitatū de quibus ambigeretur:diſſeruit:ſi qd
tamē æqui ſe habere arbitrarentur:quarto eſſe ſatius Romā mitteret legatos ſeu diſceptare:ſeu rogare
ſenatū mallent:q̄ populū romanum cū Antiocho īmixtis ætolis nō ſine motu magno generis humani
& ꝑnicie Grærie dimicare:nec ullos prius cladē eius belli ſenſuros:q̄ q mouiſſent.Hoc nequicq̄ uelut
uaticinatus romanus.Thoas deīde cæteriq; factionis eiuſdem cū aſſenſu oīum auditi:peruicerūt:ut ne
dilato quidē cōcilio:& abſentibus romanis decretum fieret:quo accerſeretur Antiochus ad liberādam
Græciā:diſceptandumq; inter ætolos & romanos.Huic tam ſupbo decreto addidit ꝓpriam Cōtume⁄
liā Democritus prætor eoꝝ:nā cū idipſum poſceret decretū.T.Quintius:non ueritus maieſtatem uiri
primo aliud in p̄ſentia:qđ magis inſtaret:præuertendum ſibi eſſe dixit:decretū reſponſumq; breui in
Italia caſtris ſup ripam tyberis poſitis daturum:tātus furor illo tempore gentem ætolorum:tantuſq;
magiſtratus eorum cœpit.Quītius legatiq; Corinthū rediere:inde ut quæq; de Antiocho nihil per ſe
ipſi moti & ſedētes expectare aduentum uiderēt̃ regis:concilium quidē uniuerſæ gentis poſt dimiſſos
romanos nō habuerūt ꝑ apocletos aūt(ita uocāt:ſanctius cōcilium ex delectis conſtat uiris)id agitābāt:
q̄uo res ī Græcia nouarent̃:īter omnis conſtabat in ciuitatibus prīcipes obtimum quēq; romanæ ſo⁄
cietatis eſſe & p̄ſenti ſtatu gaudere:multitudinē:& quorum res non ex ſn̄ia ipſoꝝ eēt oīa nouare bella.

Atheñi legato⁄rū oro̅ īpanæ⁄tolico

Epiphonæma

Aetoli cōſiliū uno die ſpei quoq; nō audacis mō:ſed ēt īpudētis cœperūt.Demetriadē.Chalcidē.La⁄
cedæmonē occupādi:ſinguli ī ſingulas miſſi ſunt prīcipes.Thoas Chalcidē Alexamenus Lacædemonē
Diocles Demetriadē.Hūc exul Eurylochus:de cuius fuga cāq; fugæ āte dictū ē qa reditus ī patriā nulla
ſpes alia erat:adiuuit litteris Eurylochi admōiti ꝓpīqui amiciq; & q eiuſdē factiōis erāt:liberos & cōiu
gē cū ſordida ueſte tenētes uelamēta ſupplicū cōcionē freq̄nter adierūt:ſingulos uniuerſoſq; obteſtātes
ne iſōtē īde natū cōſeneſcer̃ ī exilio ſinerēt:& ſimplices hoīes miſericodia & īprobos ſeditioſoſq; īmiſcē
di res tumultu ætolico ſpes mouit ꝓ ſe qſq; reuocar̃ iubebāt.His p̄paratis Diocles cū oī eqtatu(& erat
tūc p̄fectus eqtū)ſpecie reducētis exulē hoſpitē ꝓfectus die ac nocte īgēs iter emēſus cū millia ſex ab ur⁄
be ab eēt.luce p̄ria tribus electis turmis cætera multitudīe eqtū ſubſeq iuſſa ꝓceſſit.Poſteaq̄ portæ ap⁄
propīq̄bat:deſilire oēs eqs iuſſit:& loris ducere equos itineris maxīe mō ſolutis ordībus:ut comitatus
magis p̄fecti uiderer̃:q̄ p̄ſidiū.Ibi una ex turmis ad portā relicta ne excludi ſubſequēs comitatus poſſet
media urbe ac ꝑ foꝝ manu Eurylocū tenēs:multis occurrētibus gratulantibuſq; domū deduxit:mox
eqtū plena urbs erat:& loca opportuna occupabāt̃:tū ī domos miſſi:q prīcipes aduerſæ factiōis īterfice
rēt.Ita demetrias ætoloꝝ facta ē.Lacedæmoni nō urbi uis afferēda:ſed tyrānus dolo capiēdus erat:quē
ſpoliatū maritimis oppidis a romāis tūc ītra mœnia ēt Lacedæmoniis ab achæis cōpulſum q occupaſ⁄
ſet occidere eū potius gratiā rei apud lacedæmones latuꝝ.Cauſam mittēdi ad eum habuerunt:qđ fati
gabat precibus ut auxilia ſibi cū illis auctoribus rebellaſſet:mitterent̃.cc.ꝑedites.Alexameno dati ſunt
& triginta delecti ex iuuētute equites:iis a p̄tore Democrito ī concilio arcano gētis de quo ante dictū ē
denunciatū ne ſe ad bellū achaicū:aut rē ullā:q̄ ſua qſq; opiniōe ꝑcipere poſſet crederēt miſſos eē:quic⁄
qd Alexamenū res monuiſſet ſubiti cōſiii cape:ad id q̄uis inopinatū temerariū audax obediēter exe⁄
quēdū parati eēnt:ac ꝓ eo acciperēt:tanq̄ ad id unū agēdū miſſos a domo ſe ſcirēt.Cū his ita p̄paratis
Alexamenus ad tyrānū uenit quē aduenīēs extēplo ſpei īpleuit.Antiochū in Europā tranſiſſe:mox in

Deme⁄trias ab ætolis occupatur

Græcia fore:terras:maria armis uiriſq; cōpletuꝝ:nō cū Philippo rē eē credituros romãos:numeꝝ ini/
ri peditū equitūq; ac nauiū nō poſſe:elephãtoꝝ aciē cōſpectu ipſo debellaturã. Aetolos ſuo exercitu ꝑ/
paratos eſſe uenire lacedæmonē cum res poſcat:ſed frequentes armatos oſtēdere aduenienti regi uoluiſ/
ſe.Nabidi quoq; & ipſi faciēdum eſſe:ut quas haberet copias:non ſineret ſub tectis marceſcere otio ſed
educeret:& in armis decurrere cogeret:ſimul aĩos acueret & corpora exerceret:conſuetudine leuiorem
laborē fore:& comitate & benignitate ducis etiã non iniocundū fieri poſſe.Educi inde frequenter ante
urbē in campū ad eurotã amnē cœpere ſatellites tyrãni:media fere in acie conſiſtebat tyrãnus cū tribus
ſummū equitibus:iter quos plærūq; Alexamenus erat:ante ſigna uectabat̃ cornua extrema inuiſens in
dextero cornu ætoli erãt:& q ante auxiliares tyrãni fuerãt:& q uenerãt milites:cū Alexameno fecerant
ſibi amorē. Alexamenus nūc cū tyrãno iter paucos ordines circuneundi monēdiq; eū ꝗ in rē eſſe uide/
bant̃:nunc ĩ dexterū cornu ad ſuos adequãdi mox ĩde uelut ĩperato : quod res popoſciſſet:recipiendi ſe
ad tyrãnū.Sed quē diē patrãdi facinoris ſtatuerat:eo paulisper cū tyrãno uectatus: cū ad ſuos conceſſiſ/
ſet cū eqtibus a domo ſecū miſſis:agenda:inqt:res ē iuuenes:audēdaq;:ꝗ me duce ĩpigre exeq iuſſi eſtis
parate aĩos dextraſue:neqs eo:qđ me uiderit faciētē:ceſſet:q cūctatus fuerit: & ſuū conſiliū ĩ eo ĩterpo/
net:ſciat ſibi reditū ad penates nō eſſe:horror cunctos cœpit:& meminerant:cū quibus mandatis exiſ/

Nabis ætoloꝝ fraude obtruncatur

ſent.Tyrannus ab leuo cornu ueniebat:ponere haſtas eqtes Alexamenus iubet & ſe intueri: colligit &
ipſe aĩum confuſum tantæ cogitatiōe rei:poſteaꝗ appropinquabat:ĩpetum facit:& tranſfixo equo tyrã
num deturbat:iacentē equites cōfodiunt multis fruſtra in loricã ictibus:tandē in nudum corpus uulne
ra ꝑuenerunt & priuſquã media acie ſuccurreret̃:expirauit.Alexamenus cum oĩbus ætolis citato gradu
ad regiam occupandam ꝑgit:corporis cuſtodes cū res ĩ oculis gereretur : pauor primo cœpit:deĩde po
ſteaꝗ abire ætolorum agmē uidere cōcurrūt ad relictum tyrãni corpus:ꝑpaucoꝝ turba ex cuſtodibus
uitæ mortiſq; ultoribus facta eſt:nec mouiſſet ſe quiſq;:ſi extēplo poſitis armis uocata ĩ cōcionem mul
titudo fuiſſet:& oratio habita tempori cōueniēs.Frequētes ĩde retenti ſine armis ætoli:ſine iniuria cu/
iuſq;:ſed ut oportet ĩ cōſilio fraude cœpto oĩa ĩ maturãdam perniciem eorum:q fecerãt: ſunt facta: dux
regia ĩcluſus diē ac noctē ĩ ſcrutãdis theſauris tyrãni cōſumpſit:ætoli uelut capta urbe quã liberaſſe ui/
deri uolebãt:ĩ ꝑdã uerſi.Simul ĩdignitas rei:ac ſimul contēptus aĩos lacedæmoniis ad coeūdū fecit:alii
dicere exturbandos ætolos &:libertatē:cū reſtitui uideret̃ ĩterceptã repetendã:alii: ūt caput agendæ rei
eēt:regii generis aliquē in ſpeciem aſſumēdū.Laconicus eius ſtirpis erat puer admodū educatus cum li

Alexameni cædes

beris tyrãni:eum ĩ equum ĩponunt:& armis arreptis ætolos uagos ꝑ urbē cædūt:tum regiã inuadunt
ibi Alexamenū cum paucis reſiſtentē obtruncãt.Aetoli circa Chalciotē (mineruæ eſt tēplum æreum)
cōgregati cædūtur:pauci armis abiectis pars Tegeam:pars Megalopolin ꝑfugiunt:ubi compræhenſi a
magiſtratibus ſub corona uenierunt. Philopœmenes audita clade tyranni profectus Lacedæmonem
cum oĩa turbata metu inueniſſet:euocatis principibus:& oratione habita:qualis habēda ab Alexame/
no fuerãt:ſocietati achæorum lacedæmonios adiunxit:eo ēt facilius quod ad id ꝑforte tempus. A. Atti/
liūs cum quattuor & uiginti quinꝗremibus ad Gyttheū acceſſit. Iiſdem diebus circa Chalcidē Thoas
ꝑ Euthymidam principē pulſum opibus eoꝝ:q romanæ ſocietatis erant poſt. T. Quĩtii legatorumq;
aduentum & Herodorum mercatorē ſed potentē Chalcide pp:diutias: ꝑparatis ad proditionē iis: qui
Euthymidæ factionis erãt:nequaꝗ eãdem foruñã:qua Demetrias per Eurylochum occupata erat:ha/
buit.Euthymidas ab Athenis eum domicilio delegerat locū.Thebas primū hinc Salganea ꝓceſſit. He
rodoros ad Thoroniã ĩde haud ꝓcul in maliaco ſinu.xx.millia peditum:& Thoas ducētos eqtes naues
onerarias leues ad triginta habebat:eas cum qngentis peditibus Herodorus traiicere in ĩſulam atlantē
iuſſus:ut ĩde cum pedeſtres copias appropinqre iam Aulidi atq; Euripo ſenſiſſet:Chalcidem traiiceret
ipſi cæteras copias nocturnis maxĩe itineribus:qta poterãt celeritate:Chalcidē ducebãt. Mictilo & Eno
clides:penes quos tum ſumma reꝝ pulſo Euthymida Chalcide erat:ſeu ĩpi ꝑ ſe ſuſpicati:ſeu ĩdicata re:
Primo pauidi nihil uſquã ſpei:niſi in fuga ponebãt:deĩde poſteaꝗ reſedit terror:& ꝓdi & deſeri nō pa/
triã mō:ſed ēt romanoꝝ ſocietatē cernebãt:cōſilio tali aĩum adiecerūt. Sacrum ãniuerſarium eo forte
tpe Eretriæ Amarynthidis Dianæ erat: qđ nō populariū mō: ſed caryſtioꝝ ēt cœtu celebrat̃:eo miſe/
runt:qui orarent eretriēſes caryſtioſq;:ut & ſuaꝝ fortunaꝝ in eadem ĩſula geniti miſererent̃: & roma/
nam ſocietatem reſpicerēt:ne ſinerent ætoloꝝ Chalcidē fieri:Euboeam habituros:ſi Chalcidē habuiſ/
ſent:graues fuiſſe macedonas dominos multo minus tolerabiles futuros ætholos Romanoꝝ maxime
reſpectus ciuitates mouit: & uirtutem nuper in bello: in uictoria iuſticiam benignitatemq; expertos.
Itaq; qđ roboris in iuuentute erat:utraq; ciuitas armauit.miſitq;:his tuēda mœnia Chalcidis oppidani
cū tradidiſſent: ipſi oĩbus copiis trãſgreſſi Euripū ad Salganea poſuerūt caſtra.Inde caduceator primū:
deĩde legati ad ætolos miſſi ꝑcunctatum:quo ſuo dicto factoue ſocii ad ſe oppugnãdos uenirēt. Reſpō
dit Thoas dux ætoloꝝ nō ad oppugnãdos:ſed ab liberãdos ab romanis uenire ſeſe:ſplēdidiore nūc eos
cathæna:ſed multo grauiore uinctos eſſe:quã cum præſidium macedonum in arce habuiſſent:ſe uero
negare chalcidenſes aut ſeruire ulli:aut præſidio cuiuſquã egere.Ita digreſſi ex colloquio legati: ad ſuos

Fruſtra Chalcis ab ætoli tētat̃

Thoas & ætoli:ut qui ſpem oēm in eo:ut improuiſo opprimerent:habuiſſent:ad iuſtum bellum oppu
gnationemq; urbis mari ac terra munitæ haudquaꝗ pares domum rediere.Euthymidas poſteaquam
caſtra popularium ad Salganea eſſe profectoſq; ætolos audiuit:& ipſe a Thebis Athenas rediit:& Hero
dorus cum per aliquot dies intētus ab atlãte ſignum nequicꝗ expectaſſet:miſſa ſpeculatoria naue ut qđ
moræ cauſa eēt:ſciret:poſteaꝗ rem omiſſam a ſociis uidit. Thoronium unde uenerat: repetit. Quĩtius

quoqꝫ his auditis a Corintho ueniens:nauibus in Chalcide Euripo Eumeni regi occurrit:placuit quin
gentos milites p̄ſidii cā relinqui Chalcide ab Eumene rege ip̄m Athenas ire.Quintius : quo profectus
erat.Demetriadē contendit:ratus Chalcidē liberatam momenti aliq̄d apud magnetas ad repetendam
ſocietatē romanam facturā:& p̄ſidii aliq̄d eſſe ſuæ p̄tis hoībus.Eunomo p̄tori theſſaloꝝ ſcripſit:ut ar/
maret iuuentutē:& Iulium ad Demetriadē p̄miſit ad tentandos aīos:non aliter niſi p̄s aliqua īclinaret
ad reſpectum priſtinæ ſocietatis rem aggreſſurus.Iulius quinqueremi naue ad hoſtiū portus eſt inue/
ctus:eo multitudo magnetū oīs cum ſe effudiſſet:quæſiuit Iulius utrum ad amicos:an ad hoſtes ueni/
re mallent Reſpondit magnetarches Eurylochus ad amicos ueniſſe:eum ſed abſtineret portu:& ſine/
ret magnetas in concordia & libertate eſſe:nec per quolloquii ſpeciē multitudinē ſolicitaret.Altercatio
inde non ſermo fuit:cū romanus ut ingratos increparet magnetas:īminenteſqꝫ p̄dicaret cædes:multi/
tudo obſtreperet:nunc ſenatū:nunc.Quintiū accuſando:ita irrito īcepto Iulius ad Quintium ſeſe rece/
pit.At Quītius nuncio ad p̄torem miſſo:ut reduceret domum copias:ip̄e nauibus Corinthum rediit.

Abſtulerūt me uelut de ſpacio græcie res īmixtæ romāis:nō q̄a ipſas operepræciū eēt p̄ſcribere : ſed
q̄a cauſæ fuerūt cū Antiocho belli.Cōſulibus deſignatis (īde nāqꝫ diuerterā).L.Quītius:&.Gn.Domi/
tius cōſules ī ꝓuincias ꝓfecti ſunt.Quītius ī ligures.Domitius aduerſus boios:boii:q̄ fuerūt:atqꝫ ēt ſe/
natus eoꝝ cū liberis:& p̄fecti cū eq̄tatu:ſumma oīum mille & quīgēti cōſuli dediderūt ſeſe. Ab altero
cōſole ager liguꝝ late eſt uaſtatus:caſtellaqꝫ aliquot capta:unde nō p̄da mō oīs generis cū captiuis p̄ta:
ſed recepti quoqꝫ aliquot ciues ſociiqꝫ:q̄ ī hoſtiū p̄tāte fuerāt.Eodē hoc anno Vibone colonia deducta ē
ex ſenatuſcōſulto plebiſqꝫſcito:mille ſebtīgēti pedites ierūt:trecēti eq̄tes triūuiri:deduxerūt eos.Qu.Ne
uius.M.Minutius.M.Furius Craſſus:q̄nadena iugera agri data ī ſingulos pedites ſunt:duplex eq̄ti:bru Horrē/
tioꝝ proxime fuerat ager.Brutii ceperant de græcis.Romæ ꝑ idem t̄ps duo maximi fuerūt terrores: dus mo
diutius alter: ſed ſegnior:terra dies duodequadraginta mouit:ꝑ totidē dies feriæ in metu ac ſolitudine tus ter/
fuere in triduum eius rei cā ſupplicatio habita eſt:ille non pauor uarius ſed uera multoꝝ clades fuit in/ ræ
cendio a foro boario orto diem noctemqꝫ ædificia ī tyberī uerſa arſere: tabernæqꝫ oēs cum magni p̄cii
mercibus conflagrauerunt.Iam fere in exitu annus erat:& in dies magis fama de Antiochi bello & cura
patribus creſcebat:itaqꝫ de prouinciis magiſtratuū deſignatoꝝ:quo intētiores eſſent:oēs agitari ceptū Incēdiū
eſt:decreuere:ut conſulibus Italia:& quo ſenatus cenſuiſſet (iam eſſe bellū aduerſus Antiochū regē oēs
ſciebant) prouinciæ eēnt:cuius ea ſors eſſet:quattuormillia peditū ciuium romanoꝝ:&.ccc.equites ſex
millia ſociū latini noīs cum.cccc.equitibus ſunt decreta:eoꝝ delectum habere.L.Quītius iuſſus ne mo
rareť:quo minus conſul nouus:quo ſenatus cēſuiſſet extēplo proficiſci poſſet. Itē de prouīciis p̄torum
decretū eſt:prima ut ſors duæ ꝑegrina urbanaqꝫ & inter ciues ac ꝑegrinos iuriſdicio eſſet:ſecūda Bru/
tii:tertia claſſis:ut nauigaret:quo ſenatus cenſuiſſet:quarta Sicilia:quinta Sardinia:ſexta Hiſpania ulte/
rior.Imperatum p̄terea.L.Quintio cōſuli eſt:ut duas legiones ciuiū romanoꝝ nouas ſcriberet:& ſociū
ac latini noīs uigintimillia peditū & octingētos equites:eū exercitum p̄tori: cui Brutii ꝓuincia eueniſ/
ſet:decreuerunt.Aedes Ioui eo anno in capitolio dedicatæ ſunt:uouerat.L.Furius Purpurio p̄tor galli
co bello unā:alteram cōſul:dedicauit.Qu.Martius Ralla duūuir.Iudicia in fœneratores eo āno multo Qua/
ſeuere ſunt facta accuſantibus priuatos ædilibus curulibus.M.Tutio &.P.Iunio Bruto de mulcta dāna drigæ
torū quadrigæ inauratæ in capitolio poſitæ:& in cella Iouis ſupra faſtigiū ædiculæ:&.xii.clypea inaura īauratæ
ta:& iidē porticū extra portā tergeminā īter lignarios fecerunt.Intētis ī apparatum noui belli romanis
ne ab Antiocho q̄dē ceſſabať.tres eum ciuitates tenebāt Smyrna:& Alexandria Troas:& Lampſacus q̄s
neqꝫ ui expugnare ad eam diē poterat:neqꝫ cōditioībus in amicitiā ꝑlicere:neqꝫ a tergo relinquere traii/
ciēs ipſe in Europā uolebat.Tenuit eum & de Annibale deliberatio: & primo naues apertæ:q̄s cum eo
miſſurus ī Africam fuerat:moratæ ſunt:deīde an oīno mittēdus eēt:cōſultatio mota eſt maxīe a Tho/
ante ætolo:q̄ oībus in græcia tumultu completis Demetriadē deferebat in p̄tātem eē:& q̄bus mēdaciis
de rege multiplicādo uerbis copias eius erexerat multoꝝ in græcia aīos: iiſdem & regis ſpem inflabat:
oīum uotis eum accerſiri:concurſum ad littora futuꝝ:unde claſſem regiā ꝓſpexiſſent:hic idē auſus de
Annibale eſt mouere ſnīam ꝓpe iam certā regis:nam neqꝫ dimittēdam partē nauiū a claſſe regia cenſe
bat:neqꝫ ſi mittēdæ naues forēt:minus quēq̄ ei claſſi:quā Annibalē p̄ficiēdum: exulem illum & pœnū
eē:cui ī dies noua cōſilia uel fortūa ſua uel īgeniū poſſet facere:& ip̄am eā gloriā belli.q̄ uelut dote Anni
bal cōcilieť:nimiā in p̄fecto regio eē: regem unum ducemē:unum imꝑator uideri debere:ſi claſſem:ſi
exercitum amittat Annibal:inde damni fore ac ſi ꝑ alium ducē amittanť.ſiq̄d ꝓſpere eueniat:Anniba/
lis eam non Antiochi gloriam fore:Si uero uniuerſo bello uincendi romanos fortuna detur: quā ſpem
eē ſub rege uictuꝝ Annibalem uni ſubiectum:qui patriam ꝓpe nō tulerit?non ita ſe a iuuenta eū geſ/
ſiſſe:ſpe animoqꝫ cōplexum orbis terraꝝ imꝑium:ut ī ſenectute dominum laturus uideať.Nihil opus
eſſe regi Annibale duce:comite & conciliario eodem ad bellum uti poſſe:modicum fructum ex inge/ Quæ ī/
nio tali neqꝫ grauē:neqꝫ inutilem fore:ſi ſumma petanť:& dantē & accipiētem ꝑgrauatura:nulla īgenia genia ꝑ
tam prona ad inuidiā ſunt:quā eoꝝ:q̄ genus ac fortunam ſuam aīs nō æquāt:q̄a uirtutē & alienum bo na ad
num oderunt.Extemplo cōſilium mittēdi Annibalis:q̄d unū in prīcipio belli utiliter cogitatum erat: uirtutē
abiectū eſt.Demetriadis maxime defectione ab romanis ad ætolos elatus nō ultra differre ꝓfectionē ī
græciā cōſtituit.Priuſq̄ ſolueret naues.Ilium a mari aſcēdit:ut Mineruæ ſacrificaret: īde ad claſſem re/
greſſus ꝓficiſciť.xl.lectis nauibus aptis.xl.& ducētæ onerariæ cū oīs generis cōmeatu belli quoqꝫ alio
apparatu ſeq̄banť.Imbrum primo inſulā tenuit:inde Scyatum traiecit:ubi collectis in alto:q̄ diſſipatæ

erãt:nauibus ad Pteleũ primũ cõtinẽtis uenit:ibi Eurylochus & magnetarches prĩcipeſq; magnetũ ab
Demetriade occurrerũt:quoꝝ freq̃ntia lætus die poſtero ĩ portũ urbis nauibus ẽ ĩuectus. Copias haud

Antiochi aduẽtus ĩ græciã

ꝓcul ĩde expoſuit.x.millia peditũ fuere:& q̃ngẽti eq̃tes:ſex elephãti:uix ad græciã nudã occupãdã ſatis
copiaꝝ ne dũ ad ſuſtinẽdũ romanũ bellũ:ætoli poſteaq̃ Demetriadẽ ueniſſet Antiochũ allatũ ẽ:cõcilio
ĩdicto decretũ:quo accerſerẽt eũ:fecerũt.Iam ꝓfectus ab Demetriade rex:q̃a ita decreturos ſciebat.Pha
lera ĩ ſinũ maliacũ ꝓceſſerat:ĩde decreto accepto Hyameã uenit:exceptus ĩgẽti fauore multitudinis cũ
plauſibus clamoribuſq;:&q̃bus aliis læticia effuſa uulgo ſignificat̃:ĩ cõciliũ ut uẽtum ẽ:a Phanea ꝑtore
prĩcipibuſq; ĩtroductus.Inde ſilẽtio facto dicere orſus rex.Prĩa eius oratio fuit prĩo excuſantis: q̃d tãto
minoribus ſpe:q̃ opiniõe oĩum copiis ueniſſet:id ſuæ ĩpenſæ erga eos uolũtatis maximũ debere ĩdiciũ
eẽ:q̃d nec paratus ſatis ulla re:& tp̃e ad nauigãdũ ĩmaturo:uocãtibus legatis eoꝝ haud grauate obſecu
tus eẽt:crediſſetq;:cũ ſe uidiſſẽt ætoli:oĩa uel ĩ ſe uno:poſita ꝑſidia exiſtimaturos eẽ.Cæteꝝ eoꝝ quo
q; ſe:quoꝝ expectatio deſtituta ĩ ꝑſentia uidebat̃:ſpem abũde expletuꝝ:nã ſimul primũ anni tp̃s naui
gabile ꝑbuiſſet mare:oẽm ſe græciã armis uiris eq̃ſq;:oẽm oram maritimã claſſibus cõpletuꝝ:nec im/
pẽſæ:nec labori:nec ꝑiculo parſuꝝ:donec depulſo ceruicibus eoꝝ ĩpio romão:liberã uere græciã:atq;
in ea prĩcipes ætolos feciſſet:eũ exercitibus cõmeatus quoq; oĩs generis ex Aſia uẽturos in ꝑſentia curæ
eẽ ætolis debere:ut copia frumẽti ſuis & ãnona tolerabilis reꝝ aliaꝝ uſus ſuppeditet̃.In hãc ſniam rex

Magnifica Antiochi oratio

cũ magno oĩum aſſenſu locutus diſceſſit.Poſt diſceſſũ regis ĩter duos prĩcipes ætoloꝝ Phaneã & Thoã
tem contẽtio fuit:Phaneas reconciliatore pacis & diſceptatore de iis q̃ in controuerſia cum Po.Ro.eẽt:
utẽdũ potius Antiocho cẽſebat:q̃ duce belli aduentũ eius & maieſtatẽ ad uerecundiã inferẽdã romanis
uim maiorẽ habiturã:q̃ arma:multa hoĩes:ne bellarẽt:uolũtate remitteret:q̃ bello &armis cogi nõ poſ
ſint.Thoas negare paci ſtudere Phaneã:ſed diſcutere appatũ belli uelle : ut tædio & ĩpetus relangueſcat
regis:& romani tp̃s ad cõparandũ habeant:nihil.n.æq ab romanis ĩpetrari poſſe totiẽs lagatiõibus miſ
ſis romam totiẽs cũ ipſo Quintio diſceptando ſatis exptũ eſſe:nec niſi abſciſa oĩ ſpe auxiliũ Antiochi ĩ/
ploraturos fuiſſe.Quo celerius ſpe oĩum oblato nõ eẽ elangueſcẽdũ:ſed orandũ potius regẽ:ut quoniã
q̃d maximũ fuerit:ipſe uindex Græciæ:uenerit:copias quoq; terreſtres naueleſq; accerſat: armatũ regẽ
aliq̃d ĩpetratuꝝ:inermẽ non pro ætolis:mõ ſed ne pro ſe quidẽ ipſo momẽti ullius futurũ apđ romãos
Hæc uicit ſnĩa:ĩmpatorẽq; regẽ appellandum cẽſuerũt:&.xxx.principes:cũ q̃bus: ſiqua uellet conſulta/
ret:delegerunt.Ita dimiſſo concilio:multitudo oĩs in ſuas ciuitates dilapſa ẽ.Rex poſtero die cũ apocle/

Chalcis fruſtra ab Antiocho tentat̃

tis eoꝝ:unde bellum ordiret̃:conſultabat:optimum uiſum ẽ Chalcidẽ fruſtra nuꝑ ab ætolis tẽptandã
primũ aggredi:& celeritate in eã rem magis:q̃ magno conatu & apparatu opus eẽ.Itaq; cũ mille pediti/
bus rex:q̃ eum Demetriade ſecuti erant:ꝓfectus ꝑ Phocidẽ ẽ & alio itinere prĩcipes ætoli iunioꝝ pau/
cis euocatis ad Cheroniã occurerunt.x.cõſtratis nauibus ſecuti ſunt.Rex ad Salganeam caſtris poſitis:
ipſe cũ principibus ætoloꝝ Euripũ traiecit:& cũ haud ꝓcul portu egreſſus eẽt:magiſtratus quoq; chal
cidenſiũ:& principes ante portã ꝓceſſerunt:pauci utrĩq; ad colloquiũ congreſſi ſunt.Aetoli magnoꝑe
ſuadere:ut ſalua romanoꝝ amicitia regẽ quoq; aſſumerent ſociũ atq; amicum:neq;.n.eũ inferendi bel
li:ſed liberandæ græciæ cã in Europã traieciſſe:liberandæ uero re nõ uerbis & ſimulatione q̃ feciſſent
romani:nihil ãt utilius Græciæ ciuitatibus eſſe:q̃ utrãq; cõplecti amicitiã:ita.n.ab utriuſq; iniuria tutã
alterius ſp ꝑſidio & fiducia fore:nã ſi non recepiſſent regẽ:uiderẽt: q̃d paciẽdum iis extẽplo foret : cum
romanoꝝ ꝓcul auxilium:hoſtis Antiochus:cui reſiſtere uiribus ſuis non poſſent:ante portas eſſet.Ad
hæc mictilo unus ex principibus mirari ſe dixit:ad quos liberandos Antiochus relicto regno ſuo ĩ Eu/
ropã traieciſſet:nullã.n.ciuitatẽ ſe ĩ Græcia noſſe:quæ aut ꝑſidium hẽat: aut ſtipẽdium romanis pẽdat
quæ fœdere iniquo alligata:quas nolit leges:ꝑtiat̃.Itaq; chalcidẽſes neq; uindice libertatis ullo egere:
cũ liberi ſint:neq; ꝑſidio cum pacẽ eiuſdẽ.Po.Ro.beneficio & libertatẽ habeant.Amicitiã regis nõ aſp/
nari neq; ipſoꝝ ætolorum:in primũ eos pro amicis facturos ſi inſula excedãt:atq; habeant:nã ipſis cer/
tum eſſe non modo nõ recipere mœnibus:ſed ne ſocietatẽ q̃dẽ paciſci:ullã: niſi ex auctoritate romano
rum.Hæc renunciata regi ad naues:ubi reſtiterat:cum eſſent:in ꝑſentia:neq;.n.iis uenerat copiis: ut ui
agere quicq̃ poſſet:reuerti Demetriadẽ placuit ibi quoniam primũ inane ĩceptũ euaſiſſet: conſultare cũ
ætolis rex q̃d deinde fieret.Placuit achæos & Amynãdrum regẽ athamanum tẽptare boetiorum gẽtẽ
auerſam ab romanis iã inde ab Rhacilli morte:& q̃ ſecutæ eã fuerant:cenſebant:achæoꝝ Philopœme/
nẽ principẽ emulatione gloriæ in bello laconũ ĩfeſtum ĩuiſumq; eſſe.Quintio credebant.Amynander
uxorẽ Apamiã filiam Alexandri cuiuſdã megalopolitani habebat:q̃ ſe oriundum a magno Alexandro
ferẽs filiis duobus Philippũ atq; Alexãdrũ & filiæ Apamiã noia ĩpoſuit:q̃ regiis ĩdultã nuptiis maior ex
fratribus Philippus ſecutus ĩ Athamaniã fuerat.Hũc forte ĩgenio uanũ ætoli & Antiochus ĩpulerãt in
ſpem:q̃d is uere regũ ſtirpis eẽt regni Macedoniæ:ſi Amynãdrũ athamanes Antiocho cõiũxiſſet:& ea
uanitas ꝓmiſſoꝝ non apud Philippum modo:ſed ẽt apud amynãdrum ualuit. In Achaia legatis An/
tiochi ætolorumq; coram.T.Quintio ægei datũ ẽ cõciliũ.Antiochi legatus prior quã ætoli ẽ auditus.

Cataphracti

Is ut plæriq;:quos opes regie alunt:uaniloquus:maria terraſq; inani ſonitu uerboꝝ cõpleuit:eq̃tũ inu/
merabilẽ uim traiici Helleſpõto ĩ Europã:partim loricatos:quos cataphractos uocãt:partĩ ſagiptis ex
equo utẽtes:& a quo nihil ſatis tecti ſit:auerſos refugiẽte equo certius figẽtes:his eq̃ſtribꝰ copiis q̃q̃ uel
totius Europæ exercitus ĩ unũ coacti obrui poſſent:adiiciebat multiplices copias peditũ:&noĩbus quo
q; gẽtiũ uix fando auditis terrebat:dacas:medos: elimæoſq;:& caduſios appellãs.Naualiũ uero copiaꝝ
q̃s nulli portus capeꝛẽ græcia poſſent:dexteꝝ cornu ſidonios:&tyrios:ſiniſtrũ aradios:& ex Pamphilia

hydetas tenere:q̈s gētes nullæ unq̄ nec arte:nec uirtute nauali æquaſſent.Iam pecuniá:iá alios belli ap/
paratus referre ſupuacaneū eē: ſcire ipſos abūdaſſe ſp auro regna Aſiæ.Itaqꝫ nō cū Philippo nec Anniba
le ré futurá romáis pĩcipe altero:altero rege &macedōiæ tátū regni finibus ĩcluſo:ſed cū magno Aſiæ
totiꝰ ptiſqꝫ europæ rege.Eū tamē q̄q̄ ab ultimis oriētis termĩs ad liberádū græciá ueniat:nihil poſtulaꝛ̃
ab achæis:in quo fides eoꝝ aduerſus romanos priores ſocios atqꝫ amicos lædaꝛ̃:nō.n.ut ſecū aduerſus
eos arma capiát:ſed neutri parti ſeſe cōiungát petere:pacē utriqꝫ parti:qđ medios deceat amicos: optēt:
bello ſe nō ĩterponát.Idē ferme & ætoloꝝ legatus Archidamus petit:ut q̄ facillima & iuſtiſſima eēt:qe
tem p̄ſtarēt:ſpectatoreſqꝫ belli fortunaꝝ alienaꝝ euentū ſine ullo diſcrimĩe reꝝ ſuaꝝ opperirenꝛ̃.Pro/ Proca/
uectus deĩde eſt ĩtēperátia linguæ ĩ maledicta nūc cōiter romanoꝝ:nūc ꝓprie ipſius Quĩtii:ĩgratos ap cíſſima
pellás:& exprobrás nō uictoriá mō de Philippo uirtute ætoloꝝ partá:ſed ēt ſalutē ipmqꝫ & exercitum Archi/
ſua opa ſeruatos:quo.n.illū unq̄ ĩpatoris functū officio eē:auſpicátē ĩmolátēqꝫ & uota nūcupátē ſacri/ dami
ficuli uatis mō in acie uidiſſe:cū ipſe corpus ſuū ꝓ eo tælis hoſtiū obiiceret.Ad ea Quintius:corá q̄bus oratio
magis:q̄ apđ quos uerba faceret:dicere Archidamū rationē habuiſſe:achæos.n.ꝓbe ſcire ætoloꝝ oēm Quĩtii
ferociá in uerbis nō ĩ factis eē:& in cōciliis magis cōcionibuſqꝫ:quá in acie apparere.Itaqꝫ parui achæoꝝ uerba ĩ
exiſtimationē:q̄bus notos eē:ſe ſcirēt feciſſe:legatis regis &ꝑ eos abſenti regi eū ſe iactaſſe.Quod ſiquis ætolos
antea ignoraſſet:q̄ res Antiochū & ætolos cōiunxiſſet:ex legatoꝝ ſermōe potuiſſet apparere: mētiēdo
inuicē iactādoqꝫ uires:q̈s nō habēt:ĩflaſſe uana ſpe atqꝫ inflatos eē:dū ii ab ſe Philippū uictū ſua uirtute
ꝓtectos romanos:& q̄ mō audiebatis:narrát:uos cæteraſqꝫ ciuitates:& gētes ſuá ſectá eē ſecuturos: rex
cōtra peditū eq̄tūqꝫ nubes iactat:& cōſternit maria ſuis claſſibus.Eſt aūt res ſimillima cœnæ chalciden
ſis hoſpitis mei hoīs & boni & ſciti cōuiuatoris:apud quē ſolſtitiali tpe comiter accepti cū miraremur:
unde illi eo tpe anni tá uaria & multa uenatio:homo nō quá iſti ſunt:glorioſus renidens cōdimētis ait
uarietatē illá & ſpeciē ferinæ carnis ex máſueto ſue factá hoc dici apte in copias regis q̄ pauloáte iactatæ
ſunt:poſſe:uaria.n.genera armoꝝ & multa noīa gētiū inauditaꝝ dacas:& medos:& caduſios:& elimæ
os uiros oēs eē haud paulo mácipioꝝ melius ꝑꝑ ſeruilia ĩgenia q̄ militū genus.Et utiná ſubiicere ocu/
lis ueſtris achæi poſſem cōcurſationē regis magni ab Demetriade nūc Lamiá in cōcilium ætoloꝝ:nūc
Chalcidē:uideretis uix duaꝝ male plenaꝝ legiūculaꝝ iſtar in caſtra regis:uideretis regē nūc mēdicátē
ꝓpe frumētū ab ætolis qđ militi admetiaꝛ̃:nūc mutuas pecūias fœnoꝛ̃ in ſtipēdiū q̄rētē:nūc ad portas
Chalcidis ſtátē:& mox ĩde excluſū nihil aliud q̄ Aulide atqꝫ Euripo ſpectatis ĩ ætoliá redeuntē male cre
diderūt & Antiochus ætolis & ætoli regiæ uanitati:quo minus decipi debetis:ſed expertæ totiēs ſpecta
tæqꝫ romáoꝝ fidei credeꝛ̃.Ná qđ optimū eē dicát nō ĩterponēdi uos bello:nihil ĩmo tá alienū rebꝰ uȓis
q̄ppe ē ſine gr̃a ſine dignitate:p̃miū uictoris eritis.Nec abſurde aduerſus utroſqꝫ reſpōdiſſe uiſus ē:& fa
cile erat oȓonē apđ fauētes eq̄s auribꝰ accipi.Nulla.n.diſceptatio fuit:q̄n oēs gētes fidos & amicos quos
Po.Ro.cēſuiſſet:iudicarēt:bellūqꝫ & Antiocho & ætolis nūciari iuberēt: auxilia ēt:quæ cēſuit Quĩtius
q̄ngentoꝝ militū Chalcidē quingētoꝝ Pyræum extēplo miſerūt:erat.n.haud ꝓcul ſeditione Athenis
res:trahētibus ad Antiochū q̄buſdá ſpe largitionū uenalē p̃tio multitudinē:donec ab iis:q romáæ ptis
erát.Quĩtius ē accitus:& eccuſante Leone quodá apollodorus auctor defectiōis damnatus atqꝫ ĩ exiliū
eſt eiectus.Et ab achæis q̄dē cū triſti reſponſo legatio ad regē rediit.Boetiani nihil certi reſpōderūt: cū
antiochus in Boetiá ueniſſet:tū q̄d ſibi faciundū eēt:deliberaturos eē:antiochus cū ad Chalcidis p̃ſidiū
& achæos & Eumenē miſiſſe audiſſet:maturádū ratus ut & ꝑuenirēt ſui:& uenientes:ſi poſſent:excipe
rēt Menippū cū ferme tribuſmillibus & cū oĩ claſſe Polyxenidá mittit: ipſe paucos poſt dies ſexmillia
ſuorum militū:& ex ea copia:quæ Lamiæ repēte colligi potuit:nō ita multos ætolos ducit:achæi q̄n/
gēti ab Eumene rege modicū auxiliū miſſum duce Xenoclide chalcidēſi nondū obſeſſis itineribus tuto
tráſgreſſi Euripū Chalcidē ꝑuenerunt.Romani milites quingēti ferme & ipſi cū iam Menippus caſtra
ante Salganea ad Heriniū:qua tráſitus ex Boetia ĩ Euboeá ĩſulam eſt:haberet:uenerūt.Mictilo erat cū
iis legatus a Chalcide ad Quĩtium ad ipſum p̃ſidium petendū miſſus:qui poſteaq̄ obſeſſás ab hoſtibus
fauces uidit:omiſſo ad aulidē itinere Deliū cōuertit:ut ĩde ĩ Euboeam tráſmiſſurus.Tēplū ē Apollinis
Deliū ĩminens mari.v.millia paſſuum ab Tanacra abeſt minus quattuor ĩde milliū ꝓximus ĩ Euboeá
eſt maris traiectus:ubi & ĩ fano lucoqꝫ & ea religiōe:& eo iure ſancta quoqꝫ ſunt tēpla (Aſyla græci ap/ Tana/
pellát) & nondū indicto bello aut ita cōmiſſo:ut ſtrictos gladios aut ſanguinē uſq̄ factū audiſſent:cū ꝑ cra
magnū otium milites alii ad ſpectaculū templi luciq̄ uerſi:alii ĩ littore ĩermes uagarentur:magna pars Aſyla
per agros lignatum pabulatumqꝫ dilapſa eſſet:repēte Menippus palatos paſſim aggreſſus cecidit: ad.l.
uiuos cœpit:perpauci effugerunt:ĩ quibus Mictilo parua oneraria naue exceptus.Ea res Quĩtio roma
niſqꝫ: ſicut iactura militum moleſta.Ita ad ius ĩferendi Antiocho belli adieciſſe aliquátum uidebatur.
Antiochus admoto ad Aulidē exercitu cū rurſus oratores partĩ ex ſuis:partĩ ætolos Chalcidē miſiſſet
q̄ eadem illa:quæ nuꝑ cū minis grauioribus agerēt:neq̄q̄ cōtra Mictilone & Xenoclide tēdētibus:faci
le tēuit ut portæ ſibi apirēꝛ̃.q romáæ ptis erát ſub aduētū regis urbe exceſſerūt achæoꝝ & Eumēis mi
lites ſalganea tenebát:& ĩ Euripo caſtellū romani milites pauci cuſtodiæ cá locū cōmuniebát Salganea
Menippus: rex ipſe caſtellū Euripi oppugnare ē adortus:priores achæi & Eumēis milites pacti ut ſine Initiū
fraude liceret abire:p̃ſidio exceſſerūt:ptinacius romái Euripū tuebanꝛ̃:hi quoqꝫ iá cū terra mariqꝫ obſi reꝝ ge/
derenꝛ̃:& iá machinas tormētaqꝫ cōportari uiderēt:nō tulere obſidionē.Cū id:qđ caput erat Euboeæ rēdaꝝ
teneret rex:ne cæteræ q̄dem eius ĩſulæ urbes ĩperiū abnuerūt:magnoqꝫ pĩcipio ſibi orſus bellū: uide/
batur:qđ tantæ ĩſulæ:tot opportunæ urbes ĩ ſuá ditionem ueniſſent.

QVARTAE DECADIS

TITI LIVII PATAVINI HISTORICI DE BELLO MACEDONICO ET ASIATICO.

LIBER SEXTVS.

ORNELIVM Scipionem:& Marcũ Attilium Glabrionem inito magiſtratu patres priuſquam de prouinciis agerent res diuinas facere maioribus hoſtiis iuſſerunt: in omnibus fanis:in quibus lectiſternium maiorẽ partem anni fieri ſolet:precariq́ꝫ quod ſenatus de nouo bello ĩ animo haberet:ut ea res ſenatui:populoq́ꝫ Ro.bene ac feliciter eueniret:ea oĩa ſacrificia læta fuerunt:primiſq́ꝫ hoſtiis ꝑlitatum eſt: & ita aruſpices reſponderunt eo bello terminos Po.Ro.propagari:uictoriam ac triũphum oſtendi.Hæc cum renũciata eẽnt:ſolutis religione animis patres rogationem ad populum ferri iuſſerunt:uellent:iuberẽtne cum Antiocho rege quiq́ꝫ ſectam eius ſecuti eſſent:bellum iniri:ſi ea perlata rogatio eſſet:tum ſi ita uideretur conſulibus:rem integram ad ſenatum referrent.P. Cornelius eam rogationẽ pertulit.Tum ſenatus decreuit:ut cõſules Italiã & græciã ꝓuincias ſortirent̃:cui græcia eueniſſet ut p̄ter eũ numeꝝ militũ quẽ.L.Quintius in eã ꝓuíciã ex auctoritate ſenatus ſcripſiſſet:iperaſſetue:ut eũ exercitũ accipet:& quẽ.M.Bebius p̄tor anno priore ex.S.C.in Macedoniã traieciſſet:& extra Italiã ꝑmiſſum:ut ſi res poſtulaſſet auxilia ab ſociis:ne ſupra.v.millia numeꝝ accipet.L.Quĩtium ſupioris anni cõſulẽ legari ad id bellũ placuit alter conſul:cui Italia ꝓuícia euenifſet:cũ boiis iuſſus bellũ gerere:utro exercitu mallet ex duobus:quos ſupiores cõſules habuiſſent:alteꝝ ut mitteret Romã:eæq́ꝫ urbanæ legiões eẽnt paratæ: quo ſenatus cẽſuiſſet.His ita in ſenatu ad:id:qđ cuius ꝓuincia foret:decretis tum demũ ſortiri conſules placuit:

Votorꝝ nũcupatio

Attilio græcia:Cornelio Italia euenit.Certa deĩde ſorte.S.C.factũ ẽ:ꝙ po.Ro.eo tp̃e duellũ iuſſiſſet cũ rege Antiocho eẽ qq́ꝫ ſub ĩperio eius eẽnt:ut eius rei cã ſupplicationem ĩperarẽt conſules: utiq́ꝫ.M.Attilius conſul ludos magnos Ioui uoueret:& dona ad oĩa puluinaria.Id uotum in hæc uerba p̄eunte.P.Licinio põtifice maximo cõſul nũcupauit:ſi duellũ:qđ cum rege Antiocho ſumi populus iuſſit:id ex ſñia ſenatus Po.q́ꝫ Ro.cõfectũ erit:tũ tibi Iuppiter Po.Ro.ludos magnos dies.x.cõtinuos faciet: donaq́ꝫ ad oĩa puluinaria dabunt̃ de pecunia:q̃tam ſenatus decreuit:q̃ſquis mgĩatus eos ludos quãdo ubiq́ꝫ faxit:hi ludi recte facti:donaq́ꝫ data recte ſunto:ſupplicatio ĩde ab duobus cõſulibus edicta ꝑ biduũ fuit.Cõſulibus ſortitis ꝓuincias extẽplo & p̄tores ſortiti ſunt.M.Iunio Bruto iuriſdicio utraq́ꝫ euenit.A. Cor

Sortitio ꝓuinciarum

nelio Mamillæ brutii.M. Aemylio Lepido Sicilia.L.Oppio Salinatori Sardinia.C.Liuio Saliatori claſſis.L.Aemylio Paulo hiſpania ulterior.His ita exercitus decreti. A.Cornelio noui milites cõſcripti priore anno ex ſenatuſcõſulto a.L.Quĩtio cõſule dati ſunt:iuſſoq́ꝫ tueri omnem orã circa Tarẽtum Brunduſiũq́ꝫ.L.Aemylio Paulo ĩ ulteriorẽ Hiſpaniam p̄ter eũ exercitum:quẽ a.M.Fuluio ꝓconſule acceptu rus:eẽt decretũ ut nouoꝝ militũ triamillia duceret &.ccc.eq̃tes:ita ut ĩ iis duæ ꝑtes ſocium latini noĩs:tertia ciuiũ romanoꝝ eſſet:idẽ ſupplemẽti ad.C.Flaminiũ:cui impiũ prorogabat̃:ĩ Hiſpaniam citeriorẽ eſt miſſum.M. Aemylius Lepidus a.L.Valerio:cui ſucceſſurus eẽt:ſimul ꝓuíciã exercitumq́ꝫ accipe iuſſus.L.Valerium:ſi ita uideret̃:proꝑtore ĩ ꝓuícia retinere:& ꝓuíciã ita diuidere:ut una ab Agrigẽto ad Pachynũ eſſet:altera a Pachyno Tyndariũ:cum maritimã orã.L.Valerius.xx.nauibus lõgis cuſtodiret:eidẽ p̄tori mandatũ:ut duas decimas frumenti exigeret:idq́ꝫ ad mare cõportandũ deuehendũq́ꝫ in Græciã curaret.Idẽ.L. Oppio de alteris decimis exigẽdis ĩ Sardinia ĩpatum:cæterum non ĩ Gæciã:ſed Romã id frumẽtũ portari:placere.C.Liuius p̄tor:cui claſſis euenerat a.xxx.nauibus ꝑatis traiicer̃ ĩ græciã prĩo quoq́ꝫ tp̃e iuſſus:& ab Attilio naues accipe:ueteres naues:q̃ ĩ naualibus erant:ut reficeret & armaret.M.Iunio p̄tori negotium datum ẽ:ĩ eam claſſem ſocios nauales libertinos legeret.Legati terni ĩ Africã ad carthaginẽſes:ĩ Numidiã ad frumẽtum rogãdũ:qđ ĩ Græciã portaret̃:miſſi:pro quo p̄tium ſolueret.Po.Ro.adeoq́ꝫ ĩ appatũ curamq́ꝫ eius belli ciuitas ĩtenta fuit:ut.P.Cornelius cõſul ediceret : q̃ ſenatores eẽnt:q̃buſq́ꝫ ĩ ſenatu ſñiam dicere liceret:quiq́ꝫ minores mag̃ratus eẽnt:ne q̃s eorum longius ab urbe Roma abiret:q̃ unde eo die redire poſſet:neue uno tẽpore quiq́ꝫ ſenatores ab urbe Roma abeſ

Quo ſtudio bellũ a ro. ĩ Antiochũ pararet̃

ſent.In cõparanda ĩpigre claſſe.C.Liuium p̄torem contẽtio orta : cũ colõis maritimis puliſꝑ tenuit : nã cũ cogerent̃ ĩ Claſſem:tribunos plebis appellarũt:ab iis ad ſenatũ reiecti ſunt:ſenatus ita:ut ad unũ oẽs cõſentirẽt decreuit uacationẽ rei naualis eis colõis nõ eẽ.Ena:& frigẽa:& caſtꝝ nouũ:& Pyrgi:& Antiũ & Tarracina:& Miturnæ:& Sinueſſæ fuerũt:q̃ cũ p̄tore de uacatione certauerũt. Conſul deĩde.M.Attilius ex.S.C.ad collegiũ fœcialiũ rettulit:ipſi ne utiq́ꝫ regi Antiocho ĩdiceret̃ bellum : an ſatis eẽt ad p̄ſidiũ aliq̃d eius nunciare & num ætolis quoq́ꝫ ſepatim ĩdici iuberent bellum:& num prius ſocietas eis & amicitia renũciãda eſſet:q̃ bellum ĩdicendum.Fœciales reſpõderunt iam ante ſeſe: cum de Philippo cõſulerent̃:hæc decreſſe:nihil referre ipſi coram an p̄ſidio nũciaret̃:amicitiam renũciatam uideri cum legatis totiens repentibus res:nec reddi:nec ſatis fieri æquum cenſuiſſent ætolos ultro ſibi bellum indixiſſe cum Demetriadem ſociorum urbem ꝑinde occupaſſent.Chalcidem terra mariq́ꝫ oppugnatum iſſent regem Antiochum in Europam ad bellum Po.Ro.ĩferendum traduxiſſent.Omnibus iam ſatis comparatis.M.Attilius conſul edixit:ut quos.L.Quĩtius milites cõſcripſiſſet:& quos ſociis nominiq́ꝫ latino imperaſſet:quos ſecum in prouĩciam ire oporteret tribunos militum legionis primæ & tertiæ: uti oẽs Brunduſium idibus maiis conuenirẽt:ipſe ad q̃ntum nonas maias paludatus urbe egreſſus ẽ.

Per eoſdẽ dies & p̄tores in ꝓuincias ꝓfecti ſunt.Sub idem tp̃s legati ab duobus legibus Philippo &

Ptolemæo ægypti rege Romá uenerũt:pollicẽtes ad bellũ auxilia:&pecuniá:& frumẽtũ ab Ptolemæo
& mille pondo auri mille.xx.pondo argẽti allata.Nihil eſt acceptum:gratiæ regibus actæ:& cũ uterꝙ
ſe cũ oĩbus copiis in Aetoliá uenturꝝ belloꝙ ĩterfuturꝝ polliceret̃:Ptolemæo id remiſſum: Philippi le/
gatis reſponſum gratũ eũ ſenatui Po.ꝙ Ro.facturꝝ ſi.M. Attilio cõſuli nõ defuiſſet.Itẽ ab carthaginẽſi
bus & Maſiniſſa rege legati uenerunt:carthaginẽſes tritici modiũ mille ordei qngenta millia ad exerci
tum dimidiũ eius Romá apportaturos polliciti ſunt.Id ut ab ſe munus romani acciperent:petere ſe &
claſſem ſuoꝝ ſuo ſumptu cõparaturos:& ſtipẽdium qđ pluribus pẽſionibus in multos annos deberẽt
p̃ſens oẽ daturos.Maſiniſſæ legati qngẽtamillia modiũ tritici:trecẽta ordei ad exercitũ in Græciá:Ro/
má trecẽtamillia modiũ tritici.cc.qnquaginta ordei eqtes qngẽtos:elephãtos.xx. regẽ ad.M. Attilium
cõſulem miſſurꝝ.De frumẽto utriſꝙ reſponſum ita uſurꝝ Po.Ro.eo:ſi p̃tiũ acciperet de claſſe cartha/
ginẽſibus remiſſum p̃terq̃ ſiqd nauiũ ex fœdere deberẽt:de pecũia itẽ reſpõſum nullá ante diẽ acceptu
ros.Cũ hæc Romæ agebant̃:Chalcide Antiochus ne ceſſaret ꝑ hybernoꝝ tp̃s:partim ipſe ſollicitabat
ciuitatũ aĩos mittẽdis legatis:partĩ ultro ad eũ ueniebãt:ſicut epirotæ oõmuni gẽtis cõſenſu & pelæi &
pelopõnẽſes uenerũt.Pelæi auxiliũ aduerſus achæos petebãt:quos poſt bellũ nõ ex ſua ſnĩa ĩdictũ An/
tiocho primũ ciuitati ſuæ arma illaturos credebãt.mille iis pedites cũ duce cretẽſi Euphane ſunt miſſi
Epirotaꝝ legatio erat minime ĩ partem ullam liberi aut ſimplicis animi:apud regem gratiam initam
uolebant cum eo ut cauerẽt:neqd offenderẽt romanos petebant enim:ne ſe temere in cám deduceret:
expoſitos aduerſus Italiam ꝓ omni Græcia:& primos impetus romanoꝝ excepturos:ſed ſi ipẽ poſſet
terreſtribus naualibuſꝙ copiis p̃ſidere Epiro:cupide eum oẽs epirotas & urbibus & portubus ſuis ac/
cepturos:ſi id nõ poſſet:deprecari ne ſe nudos atꝙ inermes.Romano bello obiiceret.Hac legatione ap
parebat:ut ſicut ſiqd magis credebant:abſtinuiſſet:Epiro ĩtegra ſibi oĩa apud exercitus romanos eẽnt
conciliata ſatis apud regem gratia:quod accepturi fuiſſent: uenientem: ſi ueniſſet ſic quoꝙ ſpes ueniæ
ab romanis foret quod nõ expectato longĩquo ab ſe auxilio p̃ſentis uiribus ſuccubiſſent. Huic tam ꝑ/
plexæ legationi:qa non ſatis in promptu erat:qd reſponderet legatos ſe miſſurꝝ ad eos dixit:q de iis:q̃
ad illos ſeꝙ cõmuniter ꝑtinerent:loquerent̃:in Boetiam ipſe profectus eſt:cauſas ĩ ſpeciem iræ aduer/
ſus romanos eas:q̃s ante dixi:habẽtem Brachilli necẽ:& bellum a Quĩtio Coneæ ꝑꝑ romanoꝝ mili/
tum cædes illa tũ.re reuera ꝑ multa iá ſæcula publice priuatimꝙ labãte egregia quõdá diſciplina gẽtis
& multoꝝ eo ſtatu: q diuturnus eẽ ſine mutatiõe reꝝ nõ poſſet:obuiá effuſis undiꝙ Boetiæ prĩcipi/
bus Thebas uenit.Ibi ĩ cõcilio gentis q̃q & ad Elium ĩpetu ĩ p̃ſidiũ.Ro.facto:& ad Chalcidẽ cõmiſerat:
nec a puis:nec dubiis prĩcipiis bellum:tamẽ eadẽ oratione exorſus:qua ĩ colloqo prĩo ad Chalcidẽ: q̃ꝙ
ad legatos ĩ concilio achæoꝝ uſus erat:ut amicitiá ſecum ĩſtitui non bellum ĩdici romanis poſtularet:
neminẽ:qđ ageretur:fallebat:decretũ tamẽ ſub leui uerboꝝ p̃textu ꝓ rege aduerſus romanos factũ eſt.
Hac quoꝙ gente adiuncta Chalcidẽ regreſſus:p̃miſſis ĩde litteris : ut Demetriadẽ continerẽt prĩcipes
ætoloꝝ:cum qbus de ſumma reꝝ deliberaret:nauibus eo ad diẽ ĩdictá concilio uenit:& Aminander ac
citus ad cõſultandum ex Athamania & Annibale pœnus iádiu non adhibitus interfuit ei concilio.Con
ſultatũ de theſſaloꝝ gente ẽ:quorũ oĩbus:q aderãt uoluntatis tẽptanda uidebat̃:ĩ eo mõ diuerſæ ſnĩæ
erant:qđ alii extẽplo agẽdum:alii ex hyeme:q̃ tunc ferme media erat:differendum ĩ ueris prĩcipium:&
alii legatos tantũmodo mittẽdos:alii cum oĩbus copiis eundum cẽſcebant terrẽdoſꝙ metu:ſi cũctarẽt̃
Cum circa hanc fere conſultationẽ diſceptatio oĩs uerteret̃. Annibal noĩatim ĩterrogatus ſnĩam in uni
uerſi belli cogitationẽ regẽ atꝙ omnes eos:q aderant:tali oratione auertit . Si ex quo traiecimus ĩ Græ
ciam adhibitus eẽm ĩ conſilium:cum de Euboea:deꝙ achæis: de Boetia agebat̃ eadẽ ſnĩam dixiſſem:
q̃ hodie:cũ de theſſalis agit̃:dicá.Ante oĩa Philippũ & macedonas belli ĩ ſocietatẽ quacunꝙ ratione cẽ/
ſeo deducẽdos eẽ:nam quod ad Euboeá boetios theſſaloſꝙ attinet:cui dubiũ eſt:quin cũ utriſꝙ nullæ
ſuæ uires ſint:p̃ſentibus aduládo ſemꝑ quẽ metũ ĩ concilio habeant:eodẽ ad ĩperádum ueniam utant̃:
ſimul ac romanũ exercitum ĩ Græcia uiderit:ad conſuetũ ĩperium ſe auertant:nec iis noxiæ futuꝝ ſit:
qđ cũ romani ꝓcul abeſſent:uim tuam p̃ſentis exercituſꝙ tui expiri noluerit: Quanto igitur prius po
tiuſꝙ eſt Philippum nobis coniungere q hos:cui ſi ſemel ĩ cám deſcenderit ; nihil ĩtegrum futurum ſit
quiꝙ eas uires afferat:q nõ acceſſio tantum ad romanũ eẽ bellum:ſed ꝑ ſe ipſæ nuꝑ ſuſtinere potuerint
Anniba lis ſnĩa de totiꝰ belli ſumma
romanos.Hoc ergo adiuncto(abſit uerbo ĩuidia)qd dubitare de euentu poſſim: cum quibus aduerſus
Philippum ualuerit romani iis nunc fore uideá:ut ipſi oppugnent̃. Aetoli:q Philippum : quod ĩter oẽs
conſtat:uicerunt:cum Philippo:aduerſus.Ro.pugnabunt. Aminander atꝙ athamanũ gẽs:quoꝝ ſecũ/
dum ætolos plurima fuit opa:ĩ eo bello nobiſcũ ſtabunt.Philippus tum te quieto totá molem ſuſtine/
bat belli: nũc duo maximi reges Aſiæ Europæꝙ uiribus aduerſus unũ populum:ut iá utráꝙ fortuná
taceá: patrum certe ætate ne uni qdem epirotaꝝ regi parẽ:quicquid tádem erit uobiſcũ comparatũ:ge
retis bellũ:quæ igit̃ res mihi fiduciam p̃bet coniũgi nobis Philippũ poſſe: una cõis utilitas: q̃ ſocietatis
maximũ uĩculũ ẽ:altera auctores uos ætoli: ueſter.n.legatus hic Thoas ĩter cætera: quæ ad exciẽdum ĩ
Græciá Antiochũ dicere eſt ſolitus:ante oĩa hæc ſꝑ affirmauit fremere Philippũ:& ægre pati ſub ſpecie
pacis leges ſeruitutis ſibi ĩpoſitas : ille qdem ut feræ beſtiæ uinctæ aut clauſæ:& refringere clauſtra cu/
piẽtes regis iram uerbis æquabat:cuius ſi talis aĩus eſt:ſoluamus nos eius uĩcula & clauſtra refrĩgamus
ut erũpere diu coercita ira in hoſtes cões poſſit.Quod ſi nihil eum legatio nr̃a mouerit:at nos quoniá
nobis eũ adiũgere nõ poſſumus ne hoſtibus noſtris ille adiungi poſſit : caueamus Seleucus filius tuus
Lyſimachiæ ẽ:q ſi eo exercitu:quẽ ſecum hẽt:ꝑ Thraciá proxima Macedoniæ cœpit depopulari: facile

Atende ꝙ& q̃ta undiꝙ ro.oblata

Elei magis placet quia Elis & Meſſene extra cõciliũ achæorũ tum fuere ſed uide an pelenei legi poſſit

Bellio/ones in ora Mace/doniæ ĩ Italiam obuer/ſa

ab auxilio ferẽdo romanis Philippũ ad ſua potiſſimum tuenda auertet. De Philippo meã ſnĩam habes de rõne uniuerſi belli qd ſentirẽ: iam ab initio non ignoraſti: qđ ſi tum auditus forem non ĩ Euboeã: Chalcidẽ captã: & caſtellũ Euripi expugnatũ romani: ſed Ethruriã ligurumq̧ & Galliæ ciſalpinæ orã bello ardere: & q maximus iis terror eſt. Annibalẽ ĩ Italia eſſe audirent. Nunc quoq̧ accerſas cenſeo oĩs nauales terreſtreſq̧ copias: ſequanť claſſem onerariæ cũ commeatibus: nã hic ſicut ad belli mũera pau/ci ſumus: ſic nimis multi pro iopia commeatuum. Cum oĩs tuas cõtraxeris uires: diuiſam claſſem ptĩ Corcyre ĩ ſtatione habebis: ne tranſitus romanis liber ac tutus pateat: partĩ ad littus Italiæ: qđ Sardiniã africãq̧ ſpectat: traiicies: ipe cũ oĩbus terreſtribus copiis ĩ billinũ agꝝ ꝓcedes: ide græcie p̃ſidebis: & ſpeciem romanis traiecturum te præbebis: & ſi res popoſcerit traiecturus. Hæc ſuadeo q ut non oĩs peri/tiſſimis ſum belli: cum romanis certe bellare bonis maliſq̧ meis didici: in quæ conſilium dedi: in eadẽ nec infidelem: nec ſegnem operam polliceor. Dii approbẽt eam ſentẽtiam: quæ tibi optima uiſa fuerit.

Hæc ferme Annibalis oratio fuit q̃ laudarũt magis ĩ p̃ſentia: q aderãt: q̃ rebus ipſis executi ſunt: ni/hil. n. eoꝝ ẽ factũ: niſi qđ ad claſſem copiaſq̧ accerſendas ex Aſia Polyxenidã miſit. Legati Lariſſam ad cõciliũ theſſaloꝝ ſunt miſſi: & ætolis Aminãdroq̧ dies ad cõueniẽdum exercitui Pheras eſt dictus: eodẽ & rex cũ ſuis copiis cõfeſtim uenit: ubi dũ opperiť Aminãdrũ atq̧ ætolos Philippũ megalopolitanũ

Cyno/cephale

cũ duobuſmillibus hoĩum ad legenda oſſa macedonũ circa Cynocephalas: ubi debellatũ erat cũ Philip/po: miſit: ſiue ab ipo q̃rente ſibi cõmendationẽ ad macedonũ gentẽ: & ĩuidiã regi qđ inſepultos milites reliqſſet monitus: ſiue ab ĩſita regibus uanitate ad cõſiliũ ſpecie amplũ re inane aĩo adiecto. Tumulus ẽ in unũ oſſibus: q̃ paſſim ſtrata erãt: coaceruatis factus: q nullã gratiã ad macedonas: odiũ ĩgens ad Phi/lippũ mouit. Itaq̧ q ad id tps fortunã eẽt in cõſilio habiturus: is extẽplo ad. M. Bebiũ ꝓprætorem miſit Antiochũ ĩ Theſſaliã ĩpetũ feciſſe: ſi uidereť ei: moueret ex hybernis ſe obuiã ꝓceſſuꝝ: ut qd agẽdũ eẽt: conſultarent. Antiocho ac Pheras iam caſtra habẽti ubi coniunxerant ei ſe ætoli & Amynander legati ab Lariſſa uenerunt querentes: quod ob factum dictumue theſſalorum bello laceſſeret eos: ſimul oran/tes: ut remoto exercitu per legatos: ſiqd ei uidereť: ſecum diſceptaret. Eodem tempore qngentos arma/tos duce Hippolocho Pheras ĩ præſidium miſerunt. Hi excluſi aditu iam omnia itinera obſidẽtibus re/giis Scotuſam ſe receperunt. Legatis lariſſæoꝝ rex clementer reſpondit: non belli faciendi ſed tuẽdæ & ſtabiliendæ libertatis theſſalorum cauſa Theſſaliam intraſſe. Similia his: qui cum Phereis ageret: miſ/ſus: cui nullo dato reſponſo pheræi ipſi ſuum legatũ ad regẽ pricipẽ ciuitatis Pauſaniam miſerunt: qui cum haud diſſimilia his ut in cauſa pari: quæ pro chalcidẽſibus in colloqo ad Euripi fretum dicta erãt: q̃dam ẽt ferocius egiſſet: rex ẽt atq̧ ẽt deliberare eos iuſſos ne id conſilii caperent: cuius dum ĩ futurum minus cauti & ꝓuidi eẽnt: extẽplo poeniteret: dimiſit. Hæc renũciata Pheras legatio cũ eẽt: ne paulũ q/dem dubitarunt: quin pro fide erga romanos: quicquid ſors belli tuliſſet: paterentur: itaq̧ & hi ſumma ope parabant ſe ad urbem defendendam: & ex omñi parte ſimul oppugnare moenia eſt aggreſſus: & ut qui ſatis intelligeret: neq̧ enim dubium erat: in euentu eius urbis poſitum eſſẽ: quam primam aggreſ/ſus eſſet: aut ſpni deinde ab uniuerſa gente theſſalorum aut timeri: ſic oẽm undiq̧ terrorẽ obſeſſis inie/cit. Primũ ĩpetum oppugnatiõis ſatis conſtanter ſuſtinuerũt: deĩde cũ multi propugnantes caderẽt: aut uulnerarentur: labare animi coepere: reuocati deĩde caſtigatione pricipum ad perſeuerandum ĩ propo/

Phereorũ deditio

ſito: relicto exteriore circulo muri deficiẽtibus iam copiis ĩ iteriorem partẽ urbis conceſſerunt: cui bre/uior orbis munitiõis circũiectus erat: poſtremo uicti malis cũ timerẽt: ne ui captis nulla apud uictorẽ uenia eẽt: dediderunt ſeſe. Nihil deĩde moratus rex. iiii. millia armatorum: dum recẽs terror eẽt. Sco/

Vide ne atracẽ ſit legẽ/dũ po/tiꝰ q̃ ad regẽ ex q̃ lectione nihil ſeqtur

tuſam miſit: nec ibi mora dedicionis ẽ: facta cernẽtibus pheræoꝝ recẽs exẽplum: q qđ ꝑtinaciter prio abnuerãt: malo domiti tandẽ feciſſent: cum ipſa urbe Hippolochus lariſſeorumq̧ deditum eſt p̃ſidiũ: dimiſſi ab rege ĩuiolati omnes: quod eam rem magni momenti futuram rex ad conciliandos lariſſæo/rum aĩos credebat: ĩtra decimum diẽ q̃ Pheras uenerat. His perfectis Cramonẽ cum toto exercitu prio aduentu coepit: ĩde Cierũ & metropoli & iis circuniecta caſtella recipit: oĩaq̧ iam regiõis eius p̃ter Ar/regem & Cyrnonẽ ĩ poteſtate erant. Tum aggredi Lariſſam conſtituit ratus uel terrore cæterarum ex/pugnatarum: uel beneficio p̃ſidii dimiſſi: uel exẽplo tot ciuitatũ dedẽtium ſeſe nõ ultra ĩ ꝑtinacia man/ſuros: elephantis agi ante ſigna terroris cã iuſſis quadrato agmĩe ad urbem ĩceſſit: ut incerti fluctuaren/

Ptole/meus Chyre/tias ſcribit & nõ cyrechias & gõnos & nõ connos

tur animi magnæ partis lariſſæoꝝ ĩter metum p̃ſentẽ hoſtium & uerecundiam abſentium ſociorum. Per eoſdẽ dies Aminander cum athamanum iuuẽtute occupat Pellineum: & Menippus cũ tribuſmil/libus peditũ ætolorum: & ducẽtis equitibus ĩ Perrhebiam profectus Malleolã: & Cyrechias ui coepit: depopulatuſq̧ ẽ agrũ tripolitanum. His rapti peractis Lariſſam ad regẽ redeunt: conſultãti quid nam agendũ eẽt de Lariſſa: ſupuenerunt. Ibi ĩ diuerſum ſentẽtiæ tẽdebant: aliis uim adhibẽdam & non diſ/ferẽdum cẽſentibus: qn operibus ad machinis ſimul undiq̧ moenia aggrederentur urbis ſitæ ĩ plano a parte campeſtri undiq̧ aditu: aliis nũc uires urbis nequaq Phereis conferendæ memorantibus: nunc hyemẽ: & tps anni nulli bellicæ rei minime obſidioni urbium aptum: incerto regi inter ſpẽ metumq̧ legati a Pharſalo: qui ad dedendum urbem ſuã forte uenerant: aĩos auxerunt. M. Bebius ĩterim cũ Phi/lippo in Claſſaretis cõgreſſus Appium Claudium ex cõi cõſilio ad p̃ſidium Lariſſæ miſit: q p Macedo/

Quid tempe ſint

niam magnis itineribus in iugum montiũ: qđ ſup Cõnos ẽ: ꝑuenit. Oppidum Cõni. xxx. millia ab La/riſſa abeſt in ipſis faucibus ſaltus: q̃ tempe appellantur: ſitum: ubi caſtramoetatus latius: q̃ quod ſatis in uſum erãt: ignes cũ accẽdiſſet: ſpẽm: q̃ quæſierat: hoſti fecit: oẽm ibi romanũ exercitum cum rege Phi/lippo eſſe. Itaq̧ hyemẽ ĩſtare apud ſuos cauſatus rex: unum tãtum moratus diem ab Lariſſa receſſit ad

Demetriadē:ætoliq́ꝫ & athamanes in ſuos receperunt ſe fines. Appius:& ſi cuius rei gratia miſſus erat:
ſolutam cernebat obſidionē:tamen Lariſſam ad confirmandos in reliquum ſocioꝝ animos daſcendit:
duplexq́ꝫ lætícia erat:qđ & hoſtes exceſſerant finibus:& intra mœnia præſidium romanum cernebāt.
Rex Chalcidem a Demetriade ꝓfectus amore captus uirginis chalcidenſis Deoptolemei filiæ dū pa
trem primo ablegando:deinde coram ipſe rogando fatigaſſet: īuitum ſe grauiori fortunæ cōdicioniq́ꝫ
illigantē:tandē impetrata re tāquam in media pace nuptias celebrat:& reliquum hyemis oblitus:q̄s tū
ſimul duas res ſuſcepiſſet bellum romanū & Græciā liberandā:omiſſa omniū reꝝ cura in conuiuiis &
uinū ſequētibus uoluptatibus:ac deīde ex fatigatiōe magis:q̄ ſacietate eaꝝ in ſomno traduxit. Eodem
omnis p̄fectos regios:q ubiq́ꝫ ad Boetiā maxime p̄poſiti hybernis erāt:cepit luxuria:ī eadem & milites
effuſi ſunt:nec q̄ſq̄ eoꝝ aut arma īduit:aut ſtationē:aut uigilias ſeruauit:aut qcq̄:quod militaris operis
aut muneris eēt:fecit. Itaq́ꝫ pricipio ueris cū p Phocidē Cheroneā:quo cōuenire oēm undiq́ꝫ exercitum
iuſſerat:ueniſſet:facile animaduertit nihilo ſeueriore diſciplīa milites q̄ ducē hybernaſſe. Alexādrū īde
acarnanē:& Menippū macedonem magiſtratum Aetoliæ copias ducere iubet: ipſe Delphis ſacrificio
Apollinis facto Naupactum proceſſit:cōcilio pricipum Aetoliæ habito uiam:quæ p̄ter Chalcidē & Ly
ſimachiam fert ad ſtratum:ſuis:q p maliacum ſignū ueniebant:occurrit. Ibi Manſilochus priceps acar⁄
nanum multis emptus donis nō ipſe ſolum gētem regi conciliabat:ſed Clytū etiā p̄torem:penes quem
tum ſumma poteſtas erat:ī ſuam ſniam adduxerat. Is cum leucadios:quod Acarnaniæ caput ē:non fa⁄
cile ad defectionem poſſe:cerneret impelli:pp metum romanæ claſſis:quæ cū Attilio:quæue circa Ce⁄
phaleniam erat:arte eos ē aggreſſus:nam cū ī cōſilio dixiſſet tuēda mediterranea Acarnaniæ eſſe: & oī⁄
bus q arma ferrēt exeundū ad Medionē & Tyrrheum:ne ab Antiocho aut ætolis occuparentur: fuere:
dicerent nihil attinere oīs tumultus concitari:ſatis eē qngētoꝝ hominū p̄ſidium:eam iuuētutē nactus
ccc. Medione. cc. Tyrrhei in p̄ſidio poſitis:id agebat:ut ꝓ obſidibus futuri uenirēt ī poteſtatē regis. Per
eoſdem dies legati regis Medionem uenerūt:quibus auditis:cum in cōciōe qd nam reſpondendum re⁄
gi eſſet:conſultaretur:& alii manendum in romana ſocietate:alii nō aſpernandam amicitiam regis cen
ſerent:media uiſa eſt Clyti ſententia:eoq́ꝫ accepta ut ad regem mitterēt legatos:peterentq́ꝫ ab eo:ut me⁄
dionios ſuper tāta re cōſultare ī concilio acarnanum pateretur. In eam legationem Manſilochus:& qui
eius fationis erāt:de induſtria coniecti:clā miſſis:qui regem admouere copias iuberēt:ipſi terebant tem
pus:itaq́ꝫ uix dum iis egreſſis legatis Antiochus in finibus mox ad portas erat:& trepidātibus:q exper⁄
tes proditionis fuerant tumultuoſeq́ꝫ iuuentutem ad arma uocātibus:ab Clyto & Manſilocho in urbē
eſt inductus:& aliis ſua uoluntate affluētibus:metu coacti etiam:qui diſſentiebāt:ad regem cōuenerūt
quos placida oratiōe territos cum p̄mulſiſſet:ad ſpē uulgatæ clæmentiæ aliquot populi Acarnaniæ de
fecerunt. Tyrrheum a Medione profectus eſt:Māſilocho eodem & legatis p̄miſſis:cæterū detecta Me⁄
dione fraus cautiores non timidiores tyrrhenſes fecit:dato ei haud perplexo reſpōſo nullam ſe nouam
ſocietatem niſi ex auctoritate impatorū romanorum accepturos:portis quoq́ꝫ clauſis armatos in mu⁄
ris diſpoſuerunt. Et peropportune ad confirmandos acarnanū animos. Gn. Octauius miſſus a Quītio
cum p̄ſidium & paucas naues ab. A. Poſthumio qui ab Attilio legato Cephaleniæ p̄poſitus fuerat: acce
piſſet. Leucadem uenit:impleuitq́ꝫ ſpei ſocios. M. Attilium cōſulem iam cū legionibus mare traieciſſe:
& in Theſſalia caſtra romana eſſe. Hunc rumorē:quia ſimilē ueri tempus anni maturum iam ad naui⁄
gandum faciebat:res p̄ſidio Medione impoſito & ī qbuſdam aliis Acarnaniæ oppidis Tyrrheo abſceſ⁄
ſit:& per Aetoliæ ac Phocidis urbes Chalcidem rediit. Sub idem tp̄s. M. Bebius:& Philippus rex iā an⁄
te per hyemē in Claſſaretis cōgreſſi:cum. Ap. Claudium:ut obſidione Lariſſam eximeret:ī Theſſaliam
miſiſſent:qa id tēpus rebus agēdis īmatuꝝ erat:ī hyberna regreſſi:principio ueris coniunctis copiis in
Theſſaliam deſcenderunt. In Acarnania tum Antiochus erat:aduenientes Philippus Maleam Perrhe⁄
biæ:Bebius Phacium ē aggreſſus:quo primo prope īpetu capto Phreſtum eadem celeritate capit: inde
Atthracem cū ſe recepiſſet. Cytherias hic & Eritiū occupat:p̄ſidiiſq́ꝫ per recepta oppida diſpoſitis Phi⁄
lippo rurſus obſidenti Maleā ſe cōiungit:ſub aduentu romani exercitus:ſeu ad metum uirium: ſeu ad
ſpem ueniæ cum dediſſent ſeſe:ad ea recipienda oppida:q̄ athamanes occupauerant:uno agmine ierūt:
erant autem hæc Aeginū. Herciſſum:Cōpiſſilana:Tricca:Mœliboea:Phaleria. Inde Pellineum ubi Phi
lippus megalopolitanus cum qngentis peditibus in p̄ſidio erat:& circūſidunt:& priuſq̄ oppugnarent:
mittunt ad Philippū:q moneret ne uim ultima expiri uellet. Quibus ille ſatis ferociter reſpōdit: uel ro
manis:uel theſſalis ſe credituꝝ fuiſſe:ī Philippi ſe p̄tātē cōmiſſuꝝ nō eē poſteaq̄ apparuit ui agendū:qa
uidebat & Limneū eodē tp̄e oppugnari poſſe regē ad Limneū ire placuit:bebius r̄ſtitit ad Pellineū op⁄ pugnādū.
Per eos forte dies. M. Attilius cōſul cū decēmillibus peditū:duobuſmillibus eqtū. xii. ele⁄
phantis mari traiecto pedeſtres copias Lariſſam ducere trecentos militum tribunos iuſſit:ipſe cū equi
tatu Limneum ad Philippum uenit:aduentu conſulis deditio ſine cunctatione eſt facta: traditumque
præſidium regium:& cum iis athamanes. Ab Limneo Pellineum conſul proficiſcitur:ibi primi atha⁄
manes tradiderunt ſeſe deinde & Philippus Megalopolitanus:cui decedenti de p̄ſidio cum obuius for
te fuiſſet Philippus rex: ad ludibrium regem eum conſaluturi iuſſit: ipſe congreſſus fratrem haud ſa⁄
ne decoro maieſtatis ſuæ loco appellauit: Deductus inde ad conſulem cuſtodiri iuſſus:& haud ita
multo poſt in uinculis Romam miſſus: cætera multitudo Athamanum aut militum Antiochi re⁄
gis:quæ in præſidiis deditorum per eos dies oppidorum fuerat: Philippo tradita regi eſt: fuere au⁄
tem ad triamillia hominum:Conſul Lariſſam eſt profectus: ibi de ſumma belli conſultaturus:in iti⁄

Intépe⁄ſtiuæ re⁄gis nu⁄ptiæ

Vide ne ægiū ſit legédū• potiꝰ q̄ æginū Vbi cō⁄piſſila⁄na ē gō⁄phi La⁄riſſa li⁄bētius legerim

Athamania ois ī dicionem Philippi conceſſit

nera ab Eteria & Metropoli legati tradētes urbes ſuas occurrerunt.Philippus Athamanum pcipue captiuis indulgēter habitis:ut p eos conciliaret gētem:nactus ſpē Athamaniæ potiūdæ exercitum eo duxit pmiſſis in ciuitates captiuis:& illi magnam auctoritatē apud populares habuerunt clæmētiam erga ſe regis munificētiamq; commemorantes:& Amynander:cuius præſentis maieſtas aliquos ī fide continuiſſet:ueritus ne traderetur Philippo iampridē hoſti:& romanis merito tum pp defectionē infenſis cum coniuge ac liberis regno exceſſit.Ambraciamq; ſe contulit:ita Athamania omnis ī ius dicionemq; Philippi cōceſſit.Conſul ad reficiēda maxime iumēta:q & nauigatiōe:& poſtea itineribus fatigata erāt: paucos Lariſſæ moratus dies:uelut reparato modica quiete exercitu Crānonem eſt profectus:uenienti Pharſalus:Scotuſa:& Pheræ:quæq; ī eis pſidia Antiochi erāt:deduntur:ex iis īterrogati:qui manere ſecum uellēt:mille uolētes Philippo tradit:cæteros inermes Demetriadē remittit:Per nam īde recepit:& quæ circa eam caſtella erāt.Ducere tum porro ī ſinum maliacum cœpit:appropinquāti faucibus ſuper quas ſiti thaumaſti ſunt:deſerta urbe iuuētus omnis armata ſiluas & itinera īſedit:& ī agmen Romanum ex ſuperioribus locis incurſauit:primo miſſi:qui ex propinquo colloquētes deterrerent eos a tali furore:poſteaq; perſeuerare in incepto uidit:tribuno cum duorum ſignorum militibus circūmiſſo interclufit ad urbem iter armatis uacuamq; eam cœpit:tum clamore ab tergo captæ urbis audito refugiētium undiq; ex ſiluis īſidiatorum cædes facta eſt a thaumaſtis altero die cōſul ad ſpargetum amnem puenit:īde eorum agros uaſtauit.Cum hæc agebātur.Chalcide erat Antiochus:qui iam tum cernēs nihil ſe ex Græcia pter amœna Chalcide hyberna & īfames nuptias petiſſe:ætolorum uana promiſſa incuſare & Thoātem Annibalē uero nō ut prudētem tantū uirum:ſed prope uatē omnium:q tum euenerant:admirari:ne tamē temere cœpta ſegnicia īſuper euerteret:nūcios in Aetoliam mittit:ut omni con tracta iuuētute cōuenirent.Iam & ipſe eo.x.millia fere peditum ex iis:qui poſtea uenerāt ex Aſia:expleta:& eqtes quīgētos duxit:qd cū aliquāto pauciores q̄ ante cōueniſſent:& prīcipes tātūmodo cū paucis clientibus eēnt:atq; ii dicerēt oia ſedulo ab ſe facta:ut qplurimos ex ciuitatibus ſuis euocarēt:nec auctoritate:nec gratia:nec īperio aduerſus detrectantes militiā ualuiſſe:deſtitutus undiq; & ab ſuis:qui morabantur ī Aſia:& ab ſociis qui ea ī quorum ſpē uocauerāt:non pſtabāt:ītra ſaltum thermopylarum ſeſe recepit:id iugum ſicut appēnini dorſo Italia diuiditur:ita mediam Græciam dirimit:ante ſaltum thermopylarum ī ſeptētrionē uerſa Epyrus:& Perrhebia:& Magneſia:& Theſſalia eſt & Phthiote:& ſinus maliacus:ītra fauces ad meridiem uergunt Aetoliæ pars maior & Acarnania:& cum Locride Phocis:& Boetia:adiunctaq; īſula Euboea:& excurrēte ī altum uelut promōtorio attica terra ſita:ab tergo & Peloponneſus.Hoc iugum ab Leucade & mari ad occidētem uerſum p Aetoliā ad alteꝝ mare orieti obiectum tendēs:ea aſpera rupes īteriectas habet:ut nō modo exercitus:ſed ne expediti quidē facile ullos ad

Oethae montis diſcurſus

tranſitum calles īueniant:extremos ad oriētē montes oetam uocāt:quorum quod altiſſimū ē gallidromum appellatur:in cuius ualle ad malliacū ſinum uergēte iter ē nō latius q̄.xl.paſſus.Hæc una uia militaris ē:qua traduci exercitus:ſi nō,phibeanť:poſſint ideo pylæ & ab aliis qa calidæ aquæ ī ipſis faucibus ſunt:thermopylæ locus appellať:nobilis lacedæmonioꝝ aduerſus perſas morte magis memorabili:q̄ pugna.Haud q̄q̄ pari tamē animo Antiochus intra portas loci eius caſtris poſitis munitiōibus īſup ſaltum īpediebat:& cum duplici uallo foſſaq; & muro etiā:qua res poſtulabat:ex multa copia paſſim iacētium lapidum pmuniſſet:ſatis fidēs nunq̄ eam uiam romanū exercitū factuꝝ: ætolos ex.iiii.millibus: tot.n.cōuenerāt:partim ad Heracleam pſidio obtinēdā ante ipſas fauces poſita ē:partim Hypatā mittit & Heracleam haud dubius conſulē oppugnatuꝝ:& iam multis nūciantibus circa Hypatā oia euaſtari. Conſul depopulatus hypatēſem agrum prio:deīde heraclēſem inutili utrobiq; auxilio ætoloꝝ:ī ipſis faucibus prope fontes calidarū aquarū aduerſus regē poſuit caſtra:ætolorū utræq; manus Heracleā ſeſe incluſerunt:Antiochū:cui priuſq̄ hoſtē cerneret:ſatis oia pmunita:& pſidiis obſepta uidebanť:timor deinde inceſſit:nequos p īminētia iuga calles īueniret ad trāſitū romanus:nā & lacedæmonios quōdā ita a pſis circūitos fama erat:& nup Philippū ab iiſdē romanis.Itaq; nunciū Heracleam ad ætolos mittit:ut hāc ſaltē ſibi opam eo bello pſtarēt:uertices locorum circa omnium occuparēt:obſiderentq;:neq̄ tranſire romanus poſſet.Hoc nūcio audito diſſenſio inter ætolos orta ē:pars impio parendū regis atq; eundū cēſebant:pars ſubſiſtēdum Heracleæ ad utrāq; fortunā:ut ſiue uictus a cōſule rex eēt:in expedi

Atť.ro. cōſulis conſiliū

to haberēt integras copias ad opē ,ppinqs ferēdam ciuitatibus ſuis:ſiue uinceret:ut diſſipatos ī fugā Romanos pſequerenť:utraq; pars non manſit modo in ſnīa ſua: ſed etiam executa ē cōſilium: duomillia Heracleæ ſubſtiterunt:duo trifariam diuiſa gallidromum:& rhodontiam:& thycūta:hæc nomina cacuminibus ſunt:occupauere.Conſul poſteaq; inſeſſa ſupiora loca ab ætolis uidit.M.Portium Catonem &.L.Valeriū Flaccū cōſulares legatos cū binis millibus delectoꝝ militum ad caſtella ætoloꝝ. Flaccum in rhondontiam & tychunta:Catonē ī gallidromū mittit:ipſe priuſquam ad hoſtē copias admoueret: uocatos in concionē milites paucis ē allocutus.Plærosq; omnium ordinū milites īter uos eē uideo:q ī haceadem ,puincia.T.Quintii ductu auſpicioq; militaueritis:macedonico bello inexuperabilis magis

Verba conſuliſ ad milites

ſaltus ad amnē aoum fuit:q̄ hic:qppe portæ ſunt hæ & unus inter duo maria clauſis omnibus uelut naturalis tranſitus ē:munitioribus tunc fuerunt & ualidioribus īpoſiti exercitus hoſtium locis:exercitus ille & numero maior & militum genere aliquanto melior:qppe illic macedōes thraceſq; & Illyrici erāt ferociſſimæ oēs gētes:hic ſyri & aſiatici græci ſunt leuiſſima genera hoīum & ſeruituti nata:rex ille bellicoſiſſimus exercitatꝰ iā ille ab iuuēta finitimis thracū atq; Illyricoꝝ & circa oīum accolaꝝ bellis:hic ut oēm aliā uitā ſileā:ē q cū ad iferēdū Po.Ro.bellū ex Aſia ī Europā trāſiſſet:nihil memorabilius toto tē

pore hybernorum geſſerit:ꝗ quod amoris cauſa ex domo priuata & obſcuri etiam inter populares ge/
neris uxorem duxit & nouus maritus uelut ſaginatus nuptialibus cœnis ad pugnam ꝓceſſit. Summa
uirium ſpeiq; eius in ætolis fuit gēte uaniſſima & īgratiſſima:ut uos prius experti eſtis:nūc Antiochus
expitur:nam nec uenerunt freq̄ntes:nec contineri ī caſtris potuerunt:& ī ſeditione ipſi īter ſeſe ſunt:&
cum Hypatam tuēdam Heracleamq; depopoſciſſent:neutram tutati pars refugerunt ī iuga montium
pars īcluſerunt ſeſe.Rex ipſe confeſſus nuſquā æquo campo non modo congredi ſe ad pugnam audeř:
ſed ne caſtra quidē ī apto ponere:relicta omni ante ſe regione ea ꝗ ſe nobis ac Philippo ademiſſe gloria/
batur:condidit ſe intra rupes:ne ante fauces quidē ſaltus:ut quondam lacedæmonios fama ē:ſed ītra pe
nitus retroactis caſtris:quod quātum ītereſt ad timorē oſtēdēdum:an muris alicuis urbis obſidēdum
ſeſē īcluſerit? Sed neq; Antiochum tuebuntur anguſtiæ nec ætolos uertices illi:quos ceperunt:ſatis un/
diq; prouiſum anteq; præcautum eſt:nequid aduerſus uos in pugna præter hoſtis eēt.Illud proponere
animo ueſtro debetis non uos pro Græciæ libertate tantum dimicare:ꝗꝗ is quoq; egregius titulus eēt:
liberatam a Philippo ante:nunc ab ætolis & ab Antiocho liberare:neq; ea tantum ī ꝑmiū ueſtrum ceſ/
ſura:quæ nunc ī regiis caſtris ſunt:ſed illum quoq; oēm apparatum:q in dies ab Epheſo expectatur: ꝓ/
dæ futurum:Aſiam deīde Syriamq; & oīa uſq; ad portas ſolis ditiſſima regna impio Romano apertu/
ros.Quid deīde aberit:qn ab Gadibus ad mare rubrum oceano finis terminemus:q orbē terrarū am/
plexu finit? & omne humanum genus ſecūdum deos nomē Romanum ueneretur? In hæc tanta præ/
mia dignos parate aīos:ut craſtīo die bene iuuantibus diis acie decernamus.Ab hac cōcione dimiſſi mi
lites:priuſq corpora curarēt:arma tælaq; parant:luce prima ſigna pugnæ propoſito inſtruit aciē conſul
arta fronte ad naturam & anguſtias loci Rex poſteaq ſigna hoſtium conſpexit:& ipſe copias educit: le/
uis armaturæ partem ante uallum ī primo locauit:tum macedonum robur:quos ſariphoros appella/
bant:uelut firmamentum circa ipſas munitiones conſtituit:is ab ſiniſtro cornu iaculatorum ſagiptario
rumq; & funditorum manum ſub ipſis radicibus mōtis poſuit:ut ex altiore loco nuda latera hoſtium
inceſſerēt:ab dextero macedonibus ad ipſum munimētorum finē quæ loca ad mare īuia paluſtri limo
& uoraginibus claudunt:elephantos cum aſſueto ꝓſidio poſuit:poſt eos eqtes:tum modico interuallo
relicto cæteras copias in ſecunda acie.Macedones pro uallo locati primo facile ſuſtinebāt romanos tem Pugna
ptantes ab omni parte aditus:multum adiuuantibus:qui ex loco ſupiore fundis uelut nimbum gran/ ad Ther
dinis & ſagiptas ſimul ac iacula īgerebant:deīde ut maior nec iam toleranda uis hoſtium inferebat ſe: mopy/
pulſi loco intra munimēta ſubductis ordinibus cōceſſerūt:īde ex uallo prope alterum uallū haſtis præ las
ſe abiectis fecerunt:& ita modica altitudo ualli erat:ut & locum ſupiorē ad pugnādum præberet:& pp
longitudinē haſtarum ſubiectū haberet hoſtē.Multi temere ſubeūtes uallum trāſfixi ſunt: & aut ince/
pto irrito receſſiſſent:aut plures cecidiſſent:ni.M.Portius ab iugo gallidromi deiectis īde ætolis & ma/
gna ex parte cæſis:incautos.n.& plæroſq; ſopitos oppreſſerat:ſuper imminētem caſtris locū apparuiſ/
ſet.Flacco nō eadem fortuna ad thycunta & rhodontion neqcꝗ ſubire ad ea caſtella conato fuerat. Ma/
cedones quiq; alii ī caſtris fuerāt regis:primo dum procul nihil aliud:ꝗ turba & agmen apparebat:æto
los credere uiſa procul pugna ſubſidio uenire:cæterū ut primū ſignaq; & arma ex īprouiſo cognita er/
rorē apuerūt:tātus repēte pauor omnis cepit:ut abiectis armis fugerēt:& munimēta ſequētes impedie/
runt:& anguſtiæ uallis:p ꝗ ſequēdi erāt:& maxime quod elephāti nouiſſimi agminis erāt: quos pedes
ægre ꝓterire eques nullo poterat modo timētibus eqs:tumultumq; īter ſe maiorē:ꝗ ī ꝓlio dātibus ali/
quātum temporis direptio caſtrorum tenuit.Carpeiā tamē eodē die cōſecuti ſunt hoſtē:multis in ipſo
itinere cæſis captiſq; nō equis uiriſq; tātum:ſed etiam elephātis:quos capere nō potuerāt:īterfectis ī ca/
ſtra reuerterūt:quæ temptata eo die īter ipſum pugnæ tēpus ab ætolis Heracleam obtinentibus ꝓſidio
ſine ullo haud parum audacis īcepti effectu fuerāt:Cōſul noctis īſequētis tertia uigilia ꝑmiſſo equitatu
ad ꝓſequēdum hoſtem ſigna legionum prima luce mouit:aliquātum uiæ ꝓceperat rex:ut qui nō ante/
quam Elatiæ a cōfuſo cōſtiterit curſu:ubi primum reliquiis pugnæq; & fugæ collectis cum perexigua
manu ſemiermium militum Chalcidem ſe recepit.Romanus equitatus ipſum quidē regem Elatiæ aſ
ſecutus nō eſt:magnam partē agminis aut laſſitudine ſubſiſtentis aut errore:ut qui ſine ducibus p igno
ta itinera fugerēt:diſſipatos oppreſſerūt:nec ꝓter quīgentos:qui circa regē fuerūt:ex iſto exercitu quiſ/
quam effugit:etiam ex.x.millibus militū:quos Polybio auctore traieciſſe ſecū regē ī Græciam ſcripſi/ Atſ. ho
mus:exiguus numerus:quid ſi Antiati Valerio credamus.xl.millia militum fuiſſe in regio exercitu ſcri ſtiū cæ/
benti? quadraginta inde millia cecidiſſent: ſupra quinque millia capta cum ſignis militaribus.ccxxx. des
Romanorum.cl.īterfecti ſunt.Cōſuli per Phocidem Boetiæ exercitum ducēti cōſciæ defectiōis ciuita/
tes cum uelamētis ante portas ſtabāt:metu ne hoſtiliter diriperentur:cæterum per oēs dies haud ſecus
quam ī pacato agro ſine uexatiōe ullius rei agmē proceſſit:donec ī agrum coronæum uētum ē:ibi ſta/
tua regis Antiochi poſita ī templo Mineruæ iram accēdit:permiſſumq; militi eſt:ut circūiectum tem
plo agrum popularetur:deīde cogitatio aīum ſubit cum cōmuni decreto boetioꝝ:poſita eēt ſtatua īdi
gnum eſſe ī unum coronēſem agrum ſæuire:reuocato extēplo milite finis populādi factus:caſtigati tā/
tum uerbis boetii ob īgratum ī tātis tāq; recētibus beneficiis aīum erga romanos.Inter ipſum pugnæ
tempus.x.naues regiæ cum ꝓfecto Iſidoro ad Tronium ī ſinu maliaco ſtabāt:eo grauis uulneribus Ale
xander acarnanum nūcius aduerſæ pngnæ cum perfugiſſet:trepidæ īde recenti terrore naues Ceneum
Euboeæ petierūt:ibi mortuus ſepultuſq; Alexāder:tres:ꝗ ex Aſia profectæ:eūdem portum tenuerunt
naues audita exercitus clāde Epheſum redierunt.Iſidorus ab Ceneo Demetriadem:ſi forte eo deferret

Ptole/ mæus cyneũ uocat Plinius ceneũ Ptole/ mæus Creu/ ſam po ſuit in ora boe tiæ

fuga regẽ traiecit.Per eoſdẽ dies.A.Acilius ꝑfectus romanæ claſſis magnos regios commeatus iam fræ
tum:quod ad Andrum inſulam eſt:præteruectos excepit:alias merſit:alias cepit naues: quæ nouiſſimi
agminis erant:curſum in Aſiam uerterunt.Acilius Pyrrheum:unde profectus erat:cum agmine capti/
uarum nauium reuectus:magnam uim fruméti & Atheniẽſibus & aliis eiuſdẽ regiõis ſociis diuiſit.An
tiochus ſub aduẽtu conſulis a Chalcide profectus Tenedum prío tenuit:inde Epheſum tranſmiſit. Cõ
ſuli Chalcidem ueniéti portæ patuerunt:cum appropinquante eo Chriſtoteles præfectus regiis exceſſiſ
ſet:& cæteræ urbes in Euboea ſine certamine traditæ:paucoſq; p dies omnibus ꝑparatis ſine ullius no/
xa urbis:exercitus Thermopylas reductus:multo modeſtia poſt uiſtoriam:q̃ ipſa uictoria laudabilior.
Inde conſul.M.Catonem:per quem q̃ geſta eſſent:ſenatus Popu.q;.Roma.haud dubio auctore ſciret:
Romam miſit:is Creuſa theſpiẽſium emporium eſt in intimo ſinu corĩthiaco retractũ.Patras Achaiæ
petit:a Patris Corcyram uſq; ætoliæ atq; Acarnaniæ littora legit:atq; ita ad Hydrontum Italiæ traiecit
quinto die inde pedeſtri itinere Romam ingenti curſu ꝑuenit:ante lucem ingreſſus urbem a porta ad
prætorem.M.Iunium iter intẽdit:is prima luce ſenatum uocauit:quo.L.Cornelius Scipio aliquot die/
bus ante a cõſule dimiſſus cũ aduenĩes audiſſet:prægreſſum Catonẽ in ſenatu eẽ ſupuenit exponenti:q̃
geſta eẽnt.Duo inde legati iuſſu ſenatus in concionẽ ſunt producti:atq; ibi eadẽ:q̃ in ſenatu de rebus in
Aetolia geſtis expoſuerunt:ſupplicatio in triduum decreta eſt:& ut.xl.hoſtiis maioribus ꝑtor: quibus
diis ei uideretur ſacrificaret.Per eoſdem dies &.M.Fuluius nobilior:qui biennio ante ꝑtor in Hiſpaniã
profectus ẽ:ouans urbem ẽ ingreſſus:argẽti bigati præ ſe tulit.cxxx.millia & extranumeratum.x.mil/

Ro. He racleam oppu/ gnant Situs Hera/ cleæ

lia pondo argenti:auri pondo.cxx[v]ii.Attilius cõſul ab Thermopylis Heracleã ad ætolos ꝑmiſit:ut tunc
ſaltem experti regiam uanitatẽ reſpicerẽt:traditaq; Heraclea:cogitarẽt de petẽda ab ſenatu ſuo furoris
ſui:ſeu erroris uenia:& cæteras Græcie ciuitates defeciſſe eo bello ab optime meritis romanis:ſed quia
poſt fugam regis:cuius fiducia ab officio deceſſiſſent:non adiſſent:ꝑtinaciam culpæ in fidẽ receptas eẽ.
Aetolos eẽ quoq;:q̃q̃:non ſecuti ſunt regẽ:ſed accerſiſſent:& duces belli non ſocii fuerĩt:ſi pœnitere poſ
ſit:poſſe & incolumes eẽ.Ad ea cum pacati:nihil reſponderet:appareretq; armis rẽ gerẽdam:& rege ſu
perato bellum ætolicum integrum reſtare:caſtra ab Thermopylis ad Heracleam mouit: eoq; ipſo die
ut ſitum noſceret urbis:ab omni parte equo mœnia ẽ circũuectus:ſita ẽ Heraclea ĩ radicibus oetæ mõ/
tis:ipſa ĩ campo:arcẽ imminentẽ loco alto & undiq; ꝑcipiti habet.Contemplatus omnia:q̃ noſcẽda erãt
quattuor ſimul locis aggredi urbẽ cõſtituit a flumine Aſoro:qua & gymnaſium ẽ.L.Valerium opibus
atq; oppugnationi ꝑpoſuit:frequẽtius prope q̃ in urbe habitabatur.T.Sempronio Longo oppugnãdã
dedit & regionem a Malea:q̃q; aditum haud facilẽ pars habebat.M.Bebium ab altero anniculo quem
melena uocant:aduerſus Dianæ tẽplum.Ap.Claudium oppoſuit.Horum magno certamine infra pau
cos dies turres arieteſq; & alius oĩs apparatus oppugnandaꝝ urbium ꝑficitur:ut tum ager heraclienſis
paluſter oĩs frequenſq; proceris arboribus benigne ad omne genus operum materiam ſuppeditabat:tũ
quia refugerant intra mœnia ætoli:deſertaq; in ueſtibulo urbis erãt tecta:in uarios uſus non tigna mõ
& tabulas:ſed laterem quoq; & cemẽta & ſaxa uariæ magnitudinis ꝑbebant.Et romãi quidem opibus
magis q̃ armis urbem oppugnabant:ætoli cõtra armis ſe tuebantur:nã cum ariete quaterentur muri:
non laqueis:ut ſolet:exceptos declinabãt ictus:ſed armati frequẽtes qdã ignes ẽt: quos aggeribus inice
rent:ferebant:fornices quoq; in muro erãt apti ad excurrendum:& ipſi cum pro dirutis reficerent mu/
ros:crebriores eos:ut pluribus erumperetur in hoſtes locis:faciebant.Hoc primis diebus dum integræ
uires erant & frequentes:impigre fecerunt:in dies deĩde pauciores & ſegnius:&.n:cum multis urgeren
tur rebus nulla eos res æque ac uigiliæ conficiebant:romanis ĩ magna copia militum ſuccedẽtibus aliis
in ſtationem aliorum:ætolos ꝑꝑ paucitatem eoſdem dies nocteſq; aſſiduo labore urente:per.iiii.&.xx.
dies ita:ut nullum tempus uacuum dimicatione eẽt:aduerſus quattuor e partibus ſimul oppugnantẽ
hoſtem nocturnus diurno continuatus labor ẽ.Cum fatigatos iam ætolos ſciret conſul & expectatiõe
temporis:& quod ita tranſſugæ affirmabant:tale conſilium iniit:media nocte receptui ſignum dedit:
& ab oppugnatione ſimul omnes milites deductos uſq; ad tertiam diei horam quietos in caſtris tenuit
inde cœpta oppugnatio ad mediã rurſus noctem ꝑducta eſt:intermiſſa deĩde uſq; ad tertiam diei horã.
Fatigationẽ rati cauſam eẽ ætoli nõ cõtinuandæ oppugnationis:q̃ & ipſos affecerat:ubi Romanis datũ
receptui ſignũ eẽt:uelut ipſi quoq; hoc reuocati ꝓ ſe qſq; ex ſtatione decedebãt:nec ante tertiã diei horã
armati ĩ muris apparebant.Cõſul cum nocte media intermiſiſſet oppugnationẽ:quarta uigilia rurſus
ab tribus partibus ſumma ui agreſſurus:una Sẽproniũ tenere intẽtos milites ſignũq; expectãtes iuſſit:
ad ea in nocturno tumultu:unde clamor exaudiret:haud dubie ratus hoſtes cõcurſuros:Aetoli pars ſo
piti affecta labore ac uigiliis corpora ex ſomno moliebant pars uigilantes ad hunc ſtrepitũ pugnantiũ ĩ
tenebris currunt.Hoſtes ꝑtim ꝑ ruinas iacẽtis muri trãſcẽdere muros conãtur:ꝑtim ſcalis aſcẽſus tem
ptant aduerſus equos undiq; ad opẽ ferẽdam occurrũt ætoli:ꝑs una:qua ꝓgreſſi erant: neq; defendit:
neq; oppugnatur:ſed qui oppugnarent:intenti ſignũ expectabant:defenſor nemo aderat.Iam diluceſce
bat:cum ſignũ cõſul dedit:& ſine ullo certamine partim ſcalis integros muros tranſcendere:ſimul cla/

Capit diripi/ turq; Hera/ clea

mor index capti oppidi eſt ex auditus:undiq; ætoli deſertis ſtationibus in arcem fugiunt:oppidum ui/
ctores permiſſu conſulis diripiunt non tam ab ira nec ab odio:quã ut miles coercitus in tot receptis ho
ſtium urbibus aliquo tandem loco fructum uictoriæ ſentiret:Reuocatos inde a medio ferme die mili/
tes cũ in duas diuiſiſſet partes:nam radicibus montium circũduci ad rupem iuſſit:q̃ faſtigio altitudinis
pars media ualle uelut obruta ab arce erat:ſed adeo ꝓpe geminata cacumina eoꝝ mõtiũ ſunt:ut ex uer

tice altero coniici tæla in arcē poſſint:cum dimidia militū parte conſul ab urbe aſcenſurus in arcē ſignū
ab iis qui ab tergo in rupē euaſuri erant:expectabat.Non tulere qui in arce erant:ætoli primum eorum
qui rupē ceperant:clamorē:deinde impetum ab urbe romanorum effractis iam animis:& nulla ibi p̄/
parata re ad obſidionē diutius tolerandam:utpote congregatis fœminis puerisq̃ & imbelli alia turba ī
arcē:quæ uix capere ne dum tueri multitudinē tantā poſſet.Itaq̃ ad primum impetū abiectis armis de
diderunt ſeſe:traditus inter cæteros principes ætolorum Democritus ē:qui principio belli decretū æto
lorum quo accerſendum Antiochum cēſuerat.L.Quintio poſcēti:reſponderat ī Italia daturum: cum
caſtra ibi ætoli poſuiſſent:ob eam ferociam maius uictoribus gaudium traditū fuit.Eodē tp̄e quo Ro
mani Heracleam:Philippus Lamiam excompoſito oppugnabant:circa Thermopylas cum conſule re/
deunte ex Boetia ut uictoriam ipi Po.q̃.Ro.gratularetur:excuſaretq̃:quod morbo īpeditus bello non
interfuiſſet congreſſus.Inde diuerſi ad duas ſimul oppugnandas urbes profecti(interſunt ſedecimmil/
lia ferme paſſuum)& quia Lamia poſita in tumulo ē:tum regionem maxime eodē ſpectat oppido:quā
breue interuallum uidetur:& omnia in conſpectu ſunt:cum enixe uelut propoſito certamine Romani
macedonesq̃ diē ac noctē aut in opibus aut in præliis eēnt:hoc maior difficultas macedonibus erat:qđ
romani aggere & uineis & omnibus ſupra terram opibus:ſubtus macedones cuniculis oppugnabant:
& in aſpis locis ſilex ſæpe impenetrabilis ferro occurrebat:& cum parum procederet inceptum:p collo
quia principum oppidanos tēptabat rex:ut urbē dederēt:haud dubius:quin ſi prius Heraclea capta fo/
ret:romanis ſe potius quam ſibi dedituri eēnt:ſuamq̃ gratiam conſul in obſidione liberanda facturus
eſſet.Nec eum opinio ē fruſtrata:confeſtim.n.ab Heraclea capta nuncius uenit:ut oppugnare abſtine/
ret:æquius eē romanos milites:qui acie dimicaſſent cū ætolis:p̄mia uictoriæ hēre:ita receſſum ab La/
mia ē:& propinquæ clade urbis ipſi:nequid ſimile paterētur:effugerunt.Paucis prius:q̃ Heraclea capeṫ
diebus ætoli concilio Hypatam coacto legatos ad Antiochum miſerunt:inter quos & Thoas idē : q̃ & Aetolo
ante miſſus ē:mandata erant:ut ab rege peterēt p̄mium:ut ipſe coactis rurſus terreſtribus naualibusq̃ rū ad
copiis in Græciam traiiceret:deinde ſiqua ipſum teneret res:ut pecuniam & auxilia mitteret:id cum ad Antio/
dignitatē eius fideq̃ ptineret non prodi ſocios:tum etiam ad incolumitatē regni non ſinere Romanos chū le/
omni cura uacuos:cum ætolorum gētē ſuſtuliſſent omnibus copiis in Aſiam traiicere.Vera erant:quæ gatio
dicebantur:eo magis regē mouerunt:itaq̃ ī præſentia pecuniam:quæ ad uſus belli neceſſaria erat:lega/
tis dedit:auxilia terreſtria naualiq̃ affirmauit miſſurum:Thoantē unum ex legatis retinuit : & ipſum
aut inuitum morantē ut exactor p̄ſens promiſſorum adeſſet.Cæterum Heraclea capta fregit tādē ani/
mos ætolorum:& ad paucos poſt dies:q̃ ad bellum renouandum acciēdumq̃ regē in Aſiam miſerant:
legatos:abiectis belli conſiliis pacis petēdæ oratores ad conſulē miſerunt.Quos dicere exorſos conſul ī/
terfatus cum alia ſibi p̄uertēda eē dixiſſet:redire Hypatā eos datis dierum.x.īduciis &.L.Valerio Flacco
cum iis miſſo iuſſit ei:quæ ſecum acturi fuiſſent:exponere:& ſi qua uellēt alia Hypatam ut eſt uētum:
principes ætolorum apud Flaccum concilium habuerunt:conſultātes quo nam agēdum modo apud
conſulē foret.Parantibus iis antiqua fœderum ordiri merita:quin abſiſtere iis Flaccus iuſſit:q̃ ipſi uio/
laſſent:confeſſionē iis culpæ magis profuturam:& totam in preces orationē uerſam : nec.n.in cauſam
ipſorum:ſed in Popu.Roma.clæmētiam ſpē ſalutis poſitam eē:& ſuppliciter agētibus iis profuturum
& apud conſulē & Romæ in ſenatu:eo quoq̃.n.mittēdos fore legatos.Hæc una uia omnibus ad ſalutē Aetolo
uiſa:& ut ſe in fidē pmitterēt romanorum:ita.n.& illi uiolandi ſupplices uerecundiam ſe impoſituros: rum de
& ipſos nihilominus ſuæ poteſtatis fore:ſi quid melius fortuna oſtēdiſſet.Poſteaquā ad coſulē uētū ē. ditio
Phaneas legationis princeps longam orationē & uarie ad mittigādam iram uictoris cōpoſitam : ita ad
extremum finiuit:ut diceret:ætolos ſe ſuaq̃ omnia fidei.Po.Ro.pmittere.Id conſul ubi audiuit:ēt atq̃
uidete:inquit:ætoli ut ita pmittatis:tum decretum Phaneas in id qđ diſerte ſcriptum erat:oſtēdit:quā/
do ergo inq̄t:ita pmittitis:poſtulo id mihi Dicæarchum ciuē ueſtrū:& Menetam epirotā Naupactum
is cum p̄ſidio ingreſſus ad defectionē cōpulerat:& Aminandrū cū principibus athamanū:quoꝝ cōſilio
ab nobis defeciſtis:ſine mora dedatis.Prope dicētē interfatus romanum non in ſeruitutē:inquit:ſed in
fidē tuam nos tradimus:& certum te habeo imprudētia labi:qui nobis impes:q̃ moris græcorum nō
ſint.Ad hæc conſul nec Hercule:inquit:magnope nunc curo:quid ætoli ſatis ex more græcorum factū
eē cēſeant.dum ego more romano impium id habeam ī deditos:modo decreto ſuo ante armis uictos
itaq̃ ni prope fit:quod impio: uinciri uos iam iubeo:afferriq̃ cathænas:& circūſiſteř lictores iuſſit.Tū
fracta Phaneæ ferocia ætoliſq̃ aliis ē:& tandē:cuius conditionis eſſent:ſenſere:& Phaneas ſe quidē : & q̃
adſint ætolorum:ſcire faciēda eē:q̃ imperentur:dixit: ſed ad decernenda ea concilio ætolorum opus eē:
ad id petere ut.x.dierum inducias daret.Petēte Flacco pro ætolis induciæ datæ:& Hypatam reditum ē
ubi cum in concilio delectorum:quos apocletus uocant.Phanes & q̃ imparētur:& q̃ ipſis prope accidiſ
ſent:expoſuiſſet:īgemuerūt qdē principes conditionis ſuæ:parēdum tamē uictori cēſebāt:& ex omni/
bus oppidis conuocandos ætolos ad cōcilium.Poſteaq̄ uero omnis coacta multitudo eadē illa audiuit:
adeo ſæuicia impii atq̃ indignitate animi exaſpati ſunt:ut ſi in pace fuiſſent:illo impetu iræ cōcitari po
tuerint ab bellū:ad irā accedebat & difficultas eoꝝ q̃ imperarētur:quonāmodo.n.utiq̃ regē Amynan/
drum ſe tædere poſſe :& ſpes forte oblata:quod Nicander eo ipſo tēpore ab rege Antioch o ueniēs im
pleuit expectatione uana multitudinē terra mariq̃ ingens parari bellum.Duodecio is die q̃ conſcende
rat nauē:ī Aetoliā pfecta legatione rediēs Phalarna ī ſinu maliaco tenuit:ide Lamiā pecuniā cum deue/
xiſſet:ipſe cū expeditis ueſpa prima iter macedonū romanaq̃ caſtra:medio agro dū Hypatā notis cal/

Præteri ta ma/ gis rep̄/ hédi poſſunt q̄ corri/ gi

libus petit in ſtationē incidit macedonum:deductuſq; ad regē ē nondum conuiuio dimiſſo.Quod ubi
nūciatū ē:uelut hoſpitis non hoſtis aduētu motus Philippus cūbere eum epulariq; iuſſit:atq; ide dimiſ
ſis aliis ſolum retētum:ipſum q̄dē de ſe timere q̄cq̄ uetuit:ætolo2 parua cōſilia atq; ī ipſorū caput ſem/
per recidētia accuſauit:q primū romāos:deīde Antiochū ī Græciam adduxiſſent.Sed præteritorum:q̄
magis repræhendi:q̄ corrigi poſſint:oblitum:ſe non facturum ut inſultet aduerſis rebus eorum:æto/
los quoq; finire tandē aduerſus ſe odia debere:& Nicandrū priuatim eius diei:quo ſeruatus a ſe foret:
meminiſſe:ita datis q ī tutū eū ꝓſequerent.Hypatā Nicander cōſultātibus de pace romana ſupuenit.

M.Attilio Sacr. Her. oeta facit Pyra Herculis ī oeta

M.Attilius uændita aut conceſſa militi circa Heracleam præda:poſteaq̄ nec Hypatæ pacata eſſe con
ſilia:& Naupactum concurriſſe ætolos:ut inde totum impetum belli ſuſtinerēt:audiuit:præmiſſo Ap.
Claudio cum.iiii.millibus militum ad occupanda iuga:qua difficiles tranſitus montium erat:ipſe oetā
aſcendit.Herculiq; ſacrificium fecit in eo loco:quem pyram:quod ibi mortale corpus eius dei ſit:cre/
matum appellant:inde toto exercitu profectus reliquum iter ſatis expedito agmine fecit.Vt ad coarcē
eſt uentum:mons eſt altiſſimus inter Calipolin & Naupactum:ibi & iumenta multa ex agmine præci
pitata cum ipſis oneribus ſunt:& homines uexati:facile apparebat:q̄ cum inerti hoſte res eſſet:qui tam
impeditum ſaltum nullo præſidio:ut clauderet:tranſitum:īſediſſet.Tum ergo uexato exercitu ad Nau
pactum deſcendit:& in caſtello aduerſus arcem poſito:cæteras partes urbis diuiſis copiis pro ſitu mœ/
nium circunſedit:nec minus operis laboriſq; ea oppugnatio:q̄ Heracleæ habuit.Eodem tēpore & Meſ
ſene in Peloponneſo ab achæis:quod concilii eorum recuſaret eſſe:oppugnari cœpta eſt.Et enim duæ

Elis & Meſſe/ ne

ciuitates Meſſene & Elis:quæ extra concilium achaicum erant:cum ætolis ſentiebant:& alii tamē poſt
fugatum ex Græcia Antiochum legatis achæorum lenius reſponderāt:dimiſſo præſidio regio cogita/
turos ſe quid ſibi faciendum eſſet:meſſenii ſine reſponſo dimiſſis legatis mouerant bellum:trepidique
rerum ſuarum cum iam ager effuſo exercitu ureretur:caſtraq; prope urbē poni uiderent:legatos.Chal
cidem ad.T.Quintium auctorem libertatis miſerunt:qui nunciaret meſſenios romanis non achæis &
aperire portas:& dedere urbem paratos eſſe.Auditis legatis extemplo profectus Quintius a Megalopo
li ad Diaphanem prætorem acheorum miſit:qui extemplo reducere eum a Meſſene exercitum:& ue/
nire ad ſe iuberet.Dicto paruit Diaphanes:& ſoluta obſidione expeditus ipſe prægreſſus agmine circa
Eudaniam:paruum oppidum inter Megalopolin Meſſenemq; poſitum Quintio occurrit & cum cau
ſas oppugnationis exponeret:caſtigatum leniter:quod tantam rem ſine auctoritate ſua conatus eſſet:
dimittere exercitum iuſſit:nec pacem omnium bono partam turbare.Meſſeniis īperauit ut exules re/
ducerent:& achæorum concilii eſſent:ſi qua haberent:de quibus aut recuſare in poſterum:aut cauere
ſibi uellent:Corinthum ad ſe uenirent.Diaphanem concilium achæorum extemplo ſibi præbere iuſ/
ſit:ibi de Zacyntho intercepta per fraudem inſula queſtus poſtulauit:ut reſtitueretur romanis.Philip/
pi macedonum regis Zacynthus fuerat:& eam mercedem Amynandro dederat:ut per Athamaniam
ducere exercitum in ſuperiorem partem Aetoliæ liceret:qua expeditione fractis animis ætolos compu
lit ad petendam pacem Amynander:Philippum Megalopolitanum inſulæ præfecit:poſtea per bellum
quo ſe Antiocho aduerſus romanos coniunxit.Philippo ad munia belli reuocaro Hieroclem Agrigen
tinum ſucceſſorem miſit:is poſt fugam ab Thermopylis Antiochi Amynandrumq; a Philippo Atha/
mania pulſum:miſſis ultro ad Diaphanem prætorem achæorum nūciis pecunia pactus inſulā achæis
tradit.Id præmium belli ſuum eē æquum cēſebant romani:non.n.M.Attilium conſulē legioneſq; ro
manas Diaphani & achæis ad Thermopylas pugnaſſe.Diaphanes aduerſus hæc purgare interdum ſe/
ſe gētēq;:interdum de iure facti diſſerere.Quidam achæorum & initio eam ſe rē aſp̄natos teſtabantur
& tunc ꝑtinaciam increpabant p̄toris:auctoribuſq; iis decretum ē ut.T.Quintio ea res permitteretur.
Erat Quītius ſicut aduerſantibus aſper ira:ita ſi cederes:idē placabilis omiſſa contētiōe uocis uultuſq;.
Si utilē:inquit:poſſeſſionē eius inſulæ cēſerē achæis eē:auctor eēm ſenatui.Popu.q;.Roma.ut eam uos
habere ſineret:cæterum ſicut teſtudinē:ubi collecta in ſuum tegumē ē:tutam ad omnis ictus uideo eē:
ubi exiret partes aliquas:q̄dcūq; nudabit:obnoxium atq; infirmum hēre:haud diſſimiliter uos achæi
clauſis undiq; mari quod intra Peloponneſum ē termino:ea & iungeī uobis:& iūcta tueri facile ſimul
auiditate plura amplectēdi hīc excedatis:nuda uobis oīa q̄ extra ſint:& expoſita ad oēs ictus eē.Aſſentiē

Zacyn/ thuſ ro. po.addi citur

te omni cōcilio nec Diaphane ultra tēdeī auſo Zacynthus romāis tradiī.Per idē tēpus Philippus rex
proficiſcētē conſulē ad Naupactū pcunctatus ſi ſe interim:q̄ defeciſſent ab ſocietate romana urbes reci/
pere uellet:pmittēte eo ad Demetriadē copias admouit:haud ignarus quanta ibi conturbatio eēt:deſti
tuti.n.ab omni ſpe cum deſertos ſe ab Antiocho ſpē nullam in ætolis eē cernerēt:dies nocteſq; aut Phi
lippi hoſtis aduētum aut infeſtiorē etiam quo iuſtius irati erāt romanorum expectarēt:turbæ erāt ibi
inconditæ regiorum:qui primo pauci in p̄ſidio relicti:poſtea plures pleriq; inermes ex p̄lio aduerſa fu/
ga delati:nec uiruim:nec animi ſatis ad obſidionē tolerandam habebant.Itaq; p̄miſſis a Philippo:q ſpē
impetrabilis ueniæ oſtēdebant:reſponderunt patere portas regi ad primum eius ingreſſum:principes
quidam urbe exceſſerunt.Eurylochus mortē ſibi conſciuit.Antiochi milites:ſic enim pacti erāt:p Ma/
cedoniam Thraciamq; ꝓſeq̄ntibus macedonibus:nequis eos uiolaret.Lyſimachiam deducti ſunt.Erāt
& pauce naues Demetriade:quibus præerat Iſidorus:eæ quoq; cum p̄fecto ſuo dimiſſæ ſunt:inde Do
lopiam:& Apanthiā:& Perrhebiæ quaſdam ciuitates recepit.Dum hæc a Philippo geruntur.T.Quin/
tius recepta Zacyntho ab achaico concilio Naupactum traiecit:quæ iam ꝑ duos mēſes:ſed iam prope
excidium erat:oppugnabatur:& ſi capta ui foret:omne ibi nomen ætolorum ad internicionem uide/

batur uenturum:cæterum q̄q̄ merito iratus erat ætolis:quod ſolos obtrectaſſe gloriæ ſuæ:cum libera/
ret Græciam:meminerat & nihil auctoritate ſua motos eſſe:cum quæ tum maxime acciderant caſura:
præmonens a furioſo incepto eos deterreret:tamen ſui maxime operis eſſe credens nullam gentem li/
beratæ a ſe Græcie funditus euerti:obambulare muris:ut facile noſceretur ab ætolis:cœpit.Confeſtim
a primis ſtationibus cognitus eſt:uulgatumq; per omnes ordines Quintium eſſe:itaq; concurſu facto
undiq; in muros manus pro ſe quiſq; tendentes conſonante clamore nominatim Quintium orare : ut
opem ferret:ac ſeruaret.Et tum quidem:q̄q̄ moueretur his uocibus:manu tamen annuit:quidnā opis
in ſe eſſet?cæterum poſteaquā ad conſulem uenit:utrum fallit: inquit: te.M.Attili: quid agatur?an cū
ſatis prouideas:nihil id magnopere ad ſummam reipu.pertinere cenſes?Erexerat expectatione conſu/
lem:& quin expromis:inquit:quid rei ſit?Tum quintius ecquid uides te deuicto Antiocho in duabus
urbibus oppugnandis tempus terere:cum iam prope annus circūactus ſit imperii tui:Philippum autē:
qui non aciem:non ſigna hoſtium uidit:non ſolum urbes:ſed tot iam gentes Athamaniam Perrhebiā
Aperanthiā:Dolopiam ſibi adiunxiſſe?atqui non tantum intereſt noſtra ætolorum opes ac uires mi/
nui:quantum non ſupra modum Philippum creſcere:& uictoriæ tuæ præmium te militeſq; tuos nō/
dum tot urbes:quot Philippum gentes Græcie haberent.Aſſentiebatur his conſul:ſed pudor:ſi irrito
incepto abſcederet obſidione:occurrebat:tota inde Quintio res permiſſa eſt. Is rurſus ad eam partem
muri:qua pauloante uociferati ætoli fuerant:redit:ibi cum impenſius orarent:ut miſereret̃ gentis æto
lorum:exire aliquos ad ſe iuſſit.Phaneas ipſe principeſq; alii extemplo egreſſi ſunt.Quibus prouolutis:
ad pedes:fortuna:inquit:ueſtra facit:ut & iræ meæ:& orationi tempora euenerint:quæ prædixi euen/
tura:& ne hoc quidem reliqui uobis eſt:ut indignis accidiſſe ea uideantur ego tamen ſorte quadam nu
triendæ Græcie datus:ne ingratis quidem benefacere abſiſtam:mittite oratores ad conſulem:qui indu
cias tantum temporis petant:ut mittere legatos Romam poſitis:per quos ſenatui de uobis permittatis Soluit̃
ego apud conſulem defenſor deprecatorq; uobis adero.Ita:ut cenſuerat Quintius:fecerunt:nec aſperna naupa/
tus eſt legationem conſul:induciiſq; in diem certam datis:qua legatio renunciari ab Roma poſſet:ſolu ctū obſi
ta obſidio & exercitus in Phocidem miſſus.Conſul cum.T.Quintio ad achaicum concilium Aegium dione
traiecit:ibi de ætolis:& de exulibus lacedæmoniorum reſtituendis actum:& neutra perfecta ſunt: quia
ſuæ gratiæ reſeruari ea achæi per ſe ipſi:q̄ per romanos maluerunt achaico contribui concilio . Epirota
rum legati ad concilium uenerunt:quos non ſincæra fide in amicitia fuiſſe ſatis conſtabat : militem ta/
men nullum Antiocho dederant:pecunia iuuiſſe eum inſimulabantur:legatos ad regē ne ipſi qdē miſi
ſe īficiebāt̃: Iis petētibus ī amicitia priſtīa eē liceret:reſpōdit cōſul ſe utrū hoſtiū:an pacatorū eos nume
ro hēret:nōdū ſcire:ſenatū eius rei iudicē fore:ītegrā ſe cām eoꝝ Romā reiicer̃:īducias ad id dieꝝ.xc.da
re:epirotæ romā miſſi ſenatū adierū:reſpōſum datū ē:quo ueniā īpetraſſe nō cām ꝓbaſſe uideri poſſēt.
Et Philippi regis legati ſub idem tēpus in ſenatum intrroducti gratulantes de uictoria:iis petētibus
ut ſibi ſacrificare ī capitolio donūq; ex auro liceret:ponere ī æde Iouis Opt.Max.ꝑmiſſum ab ſenatu.c. Finis
pondo coronā aureā poſuerunt:Nō reſponſum ſolum benigne legatis ē:ſed Philippi quoq; filius De/ belli ī
metrius q obſes Romæ erat:ad patrē:reducēdus legatis datus ē.Bellum qđ Antiocho rege ī Græcia ge græcia
ſtum ē:a.M.Attilio conſule hūc finē habuit.Alter cōſul.P.Cornelius Scipio Galliā ꝓuīciā ſortitus:pri/ aduerſꝰ
uſquā ad bellū qđ cū boiis gerēdū erat:ꝓficiſceretur:poſtulauit ab ſenatu:ut pecunia ſibi decerneretur Antio/
ad ludos:quos prætor ī Hiſpania īter ipſum diſcrimē pugnæ uouiſſet.Nouū atq; iniquū poſtulare ē ui chum
ſus cēſuerunt ergo quos ludos īconſulto ſenatu ex ſua unius ſnīa uouiſſet:eos ut idē manubiis: ſiquam geſti
pecuniā ad id reſeruaſſet:uel ſua ipſe īpēſa faceret:eos ludos ꝑ dies.x.P.Cornelius fecit.Per idē fere tem/
pus ædes matris magnæ deæ dedicata ē:quam deam is.P.Cornelius aduectam ex Aſia.P.Cornelio Sci
pione cui poſt Africano fuit cognomē.P.Licinio cōſulibus ī palatium a mari detulerat.Locauerāt ædē
faciēdam.M.Liuius.C.Claudius cēſores.M.Cornelio.T.Sempronio conſulibus : tertio decimo anno:
poſteaquā locata erat:dedicauit eam.M.Iuuius Brutus:ludiq; ob dedicationē eius facti : quos primos Megale
ſcænicos fuiſſe Antias Valerius ē auctor megaleſia appellatos. Itē Iuuentutis ædē in circo maximo.C. ſia
Licinius Lucullus duumuir dedicauit:uouerat eā ſedecim annis ante.M.Liuius conſul quo die Aſdru/
balem exercitumq; eius cecidit: idē cenſor eam faciendam locauit.M.Cornelio.T.Sempronio conſu/
libus:huius quoq; dedicandæ cauſa ludi facti:& omnia cum maiore religiōe facta :quod nouum cum
Antiocho inſtabat bellum.Principio eius anni:quo hæc profecto ad bellum.M.Attilio manēte adhuc
Romæ.P.Cornelio conſule agebant̃:boues duos domitos ī carinis ꝑ ſcalas ꝑueniſſe in tegulas ædificii
proditum memoriæ ē:eos uiuos cōburi:cinereſq; eorum deiici in tyberim aruſpices iuſſerunt.Tarraci/
næ & Amiterni nunciatū ē aliquotiēs lapidibus Pluuiſſe.Minturnis ædē Iouis & tabernas circa forum ꝓdigia
de cælo tactas eē.Vulturni in oſtio fluminis duas naues fulmīe ictas cōflagraſſe.Eorum prodigioꝝ cā
libros ſibyllinos ex ſenatuſconſulto decēuiri cū adiſſent:renunciarūt ieiuniū inſtituēdum Cereri eē : &
id quinto quoq; anno ſeruandum:& ut nouēdiale ſacrum fieret:& unum diē ſupplicatio eēt: coronati
ſupplicarēt:& conſul.P.Cornelius:quibus diis: qbuſq; hoſtiis edixiſſent decēuiri : ſacrificaret . Placatis
diis nunc uotis rite ſoluēdis:nunc prodigiis expiandis ī prouīciam ꝓficiſcitur cōſul:atq; inde.Gn.Do/
mitium proconſulē dimiſſo exercitu Romam deceder̃ iuſſit:ipſe in agrum boiorum legiones īduxit.
Sub idē fere tp̄s ligures lege ſacrata coacto exercitu:nocte īprouiſo caſtra.Q.Minutii pro cōſulis aggreſ
ſi ſunt.Mīutius uſq; ad lucē ītra uallū militē īſtructū tenuit:ītētus ne qua tranſcēderet hoſtis munimē
ta:p̄ria luce duabus ſimul portis eruptionē fecit:nec p̄io īpetu:qđ ſꝑauerat:ligures pulſi ſunt:duas am

plius horas dubium certamen ſuſtinuere:poſtremo cum alia atq; alia agmina erumperēt: & ītegri feſ/
Ligur& cædes
ſis ſuccederent ad pugnam:tandem ligures inter cætera etiam uigiliis confecti terga dederunt:cæſa ſu/
per quattuormillia hoſtium:ex romanis ſociiſq; minus trecentum perierunt.Duobus fere poſt men/
ſibus.P.Cornelius cum boiorum exercitu ſignis collatis egregie pugnauit:duo detrigita millia hoſtiū
cæſa Antias Valerius ſcribit:capta triamillia : &.cccc.ſigna militaria.cxxvii.ex uictoribus mille &.cccc.
Gallo& cædes
lxxxxvi.cecidiſſe.Vt in numero ſcriptoris parum fidei ſit:quia in augendo eo non alius intemperátior
eſt:magnam uictoriam fuiſſe apparet:quod & caſtra capta ſunt:& boii poſt eam pugnam extemplo de
diderunt ſeſe:& quod ſupplicatio eius uictoriæ cauſa decreta ab ſenatu:uictimæq; maiores cæſæ . Per
eoſdem dies.M.Fuluius Nobilior ex ulteriore Hiſpania ouans urbem eſt ingreſſus:argenti tranſtulit
decem millia pondo:bigati argenti.cxxx.auri.cxxvi.P.Cornelius conſul primo obſidibus a boiorū gē/
te acceptis:agri parte fere dimidia eos mulctauit:quo ſi uellet.Popu.Roma.coloniam mittere poſſet:i/
de Romam ut ad triumphum haud dubium decedens exercitum dimiſit:& adeſſe Romæ ad diē triū
phi iuſſit.Ille poſtero die quam uenit ſenatu in ædem Bellonæ uocato:cū de rebus ab ſe geſtis diſſeruiſ
ſet:poſtulauit:ut ſibi triumphanti liceret in urbem inuehi.P.Sempronius Bleſus tribu.ple.non negan
dum Scipioni:ſed differendum honorem triumphi cenſebat:bella ligurum gallicis ſemper iuncta fuiſ
ſe:eas inter ſe gentes mutua ex propinquo ferre auxilia:ſi.P.Scipio deuictis acie boiis:aut ipſe cū uicto/
re exercitu in agrum ligurum tranſiſſet:aūt partem copiarum.Qu.Minutio miſiſſet:qui iam tertium
ibi annum dubio retineretur bello:debellari cum liguribus potuiſſe:nunc ad triumphum frequentan
dum deductos eſſe milites:qui egregiam nauare operam reipu.potuiſſent:poſſent etiam:ſi ſenatus:qđ
feſtinatione triumphi prætermiſſum eſſet:id reſtituere differendo triumpho uellet:iuberent cōſulem
cum legionibus redire in prouinciam:dare operam ut ligures ſubigantur:niſi illi cogantur in ius dicio
nemque Popu.Roma.ne boios quidem quieturos:aut pacem:aut bellum utrobiq; habenda : deuictis
liguribus paucos poſt menſes per conſulem.P.Cornelium multorum exemplo:qui in magiſtratu nō
Diſce/ptatio tri.pl. &ſcipionis đ triumpho
triumphauerunt:triumphaturum eſſe.Ad ea conſul neque ſe ligures prouinciam ſortitum eē ait: neq;
cum liguribus bellum geſſiſſe:neque triumphum de iis poſtulare.Qu.Minutium confidere breui ſub
actis iis merito triumphum poſtulaturum atque impetraturum eſſe:ſe de gallis boiis poſtulare trium
phum:quos acie uicerit:caſtris exuerit:quorum gentem biduo poſt pugnam totam acceperit in dedi/
tionem:a quibus obſides abduxerit pacis futurum pignus:uerum enimuero:illud multo maius eē qđ
tantum numerum gallorum occiderit in acie:quod cum tot millibus certe boiorum:nemo ante ſe im
perator pugnauerit:plus partem dimidiam ex quinquagintamillibus hominum cæſam:multa millia
capta:ſenes pueroſque boiis ſupereſſe.Itaque id quemquam mirari poſſe cur uictor exercitus cum ho/
ſtem in prouincia neminem reliquiſſet.Romam uenerit ad celebrandum conſulis triumphum?quo/
rum militum ſi & in alia prouincia opera uti ſenatus uelit:utro tandem modo promptiores ad aliud
periculum:nouumq; laborem ituros credat:ſi perſoluta iis ſine detrectatione prioris periculi laboriſq;
merces ſit?an ſi ſpē pro re ferentibus dimittant iam ſemel in prima ſpe deceptos?Nam quod ad ſe atti
neat ſibi gloriæ in omnem uitam illo die ſatis quæſitum eſſe:quo ſe uirum optimum iudicatum ad ac
cipiendam matrem idæam miſiſſet ſenatus:hoc titulo & ſi nec conſulatus:nec triumphus adiicitur:ſa/
Scipiōi Naſica đ boiis trium/phat
tis honeſtam honoratam que.P.Scipionis Naſicæ imaginem fore.Vniuerſus ſenatus nō ipſe modo ad
decernendum triumphum conſenſit:ſed etiam tribu.ple.auctoritate ſua compulit ad remittendam i/
terceſſionem.P.Cornelius conſul triumphauit de boiis:in eo triumpho gallicis carpentis arma ſignaq;
& ſpolia oīs generis tranſuexit:& uaſa ænea gallica:& cum captiuis nobilibus equo& quoq; captorum
gregem traduxit:aureos torques tranſtulit.Mccccl xx.ad hæc auri:ccxlv.argenti infecti factiq; in galli/
cis uaſis non infabre ſuo more factis.cccxl.pondo bigatorum nummorum.ccxxxiiii.militibus: q cur/
rum ſecuti ſunt:centenos:uicenos:qnos aſſes diuiſit:duplex centurioni:triplex equiti.Poſtero die con/
cione aduocata de rebus ab ſe geſtis:& de iniuria tribuni bello alieno ſe illigātis ut ſuæ uictoriæ fructu
ſe defraudaret:cum diſſeruiſſet:milites exauctoratos dimiſit . Dum hæc ī Italia geruntur . Antiochus
Epheſi ſecurus admodum de bello romano erat tāquam non tranſituris ī Aſiam romanis. Quam ſe
curitatem ei magna pars amicorum aut per errorem aut aſſentando faciebat.Annibal unus : cuius eo
tempore ut maxima apud regem auctoritas erat:magis admirari ſe aiebat:quod iam non ī Aſia eſſent
romani:q̄ uenturos dubitabat:ꝓpius eē ex Græcia ī Aſiam:quam ex Italia ī Græciam traiicere:& mul
to maiorem cauſam Antiochū quā ætolos eē:neq;.n.mari mīus quā terra pollere romana arma:iāpri/
dem claſſem circa Maleum eſſe:audire ſeſe nuper nouas naues nouumq; īperatorem rei gerendæ cā ex
Italia ueniſſe.Itaq; deſineret Antiochus pacem ſibi ipſe ſpe uana facere ī Aſia:& de ipſa Aſia breui terra
mariq; dimicandum ei cum romanis eſſe:& aut īperium adimendum orbē terra& affectantibus : aut
ipſi regnū amittendum.Vnus uera & ꝓuidere & fideliter prædicere uiſus:itaq; ipſe rex nauibus : quæ
paratæ īſtructæq; erant Cherſonneſum petit:ut ea loca:ſi forte terra uenirent romani: præſidiis firma
ret:cæterā claſſem Polyxenidā parare & deducere iuſſit:ſpeculatorias naues ad oīa exploranda circa īſu
Quæ a Liuio ꝑfecto ſint mari geſta
las dimiſit.C.Liuius præfectus romanæ claſſis cū quīquaginta nauibus tectis ꝓfectus ab Roma Nea/
polin:quo ab ſociis eius oræ cōuenire iuſſerat apertas naues:quæ ex fœdere debebant.Siciliā īde petit:
fretoq; Meſſanā præteruectus cum ſex pūicas naues ad auxilium miſſas accepiſſet:ab rheginis locriſq;
& eiuſdem iuris ſociis debitas exegiſſet naues:luſtrata claſſe ad Lacinium altum petit.Corcyram quā/
primum Græcie ciuitatem adit:cum ueniſſet percunctatus de ſtatu belli:nec dum.n.omnia in Græcia

perpacata erant:& ubi claſſis romana eēt poſteaq̄ audiuit circa Thermopylarum ſaltum ī ſtatione conſulem ac regē eē claſſem piræi ſtare rerum cauſa:pergit protinus nauigare Pelopōneſum:tamē Zacynthumqꝫ:qa partis ætolorum maluerant eē:protinus depopulatus Maleum petit:proſpera nauigatione uſus paucis diebus Pyræum ad ueterē claſſem ꝑuenit. Ad Scyllæum Eumenes rex cum tribus nauibus occurit:cum Aeginæ diu īcertus cōſilii fuiſſet:utrum ad tuēdum rediret regnū (audiebat.n.Antiochum Epheſi nauales terreſtreſqꝫ parar̄ copias) an nuſquam abſcederet ab romanis:ex quorum fortūa ſua pēderet. A.Pyræo. A. Acilius traditis ſeceſſori quinqꝫ &.xx.nauibus tectis Romam ē profectus. Liuius una &.lxxx.roſtratis nauibus multis præterea minoribus:q̄ aut apertæ roſtratæ aut ſine roſtris ſpeculatoriæ erant.Delum traiecit.Eo tēpore cōſul Attilius Naupactū oppugnabat. Liuium deliberantē aliquot dies:ut ē uētoſiſſima regio:īter Cycladas fretis aliis minoribus diuiſas:aduerſi uēti tenuerūt. Polyxenidas certior per diſpoſitas ſpeculatorias naues factus Deli ſtare romanam claſſem nuncios ad regē miſit:qui omiſſis:quæ in Helleſponto agebat cum roſtratis nauibus quantum accelerare potuerat.Epheſum redit:& concilium extēplo habuit faciēdum:ne periculum naualis certaminis foret.Polyxenidas negabat ceſſandū:& utiqꝫ prius confligēdum:quā claſſis Eumenis & rhodiæ naues coniungerētur romanis:ita numero ferme īpares futuros:ipſum cæteris oībus ſupiorē eē celeritate nauiū & uarietate auxiliorꝫ: nam & romanas naues cum ipſas īſcite factas īmobiles eē: tum ēt ut quæ ī terram hoſtiū ueniant oneratas cōmeatu uenire: ſuas aūt ut pacata oīa circa ſe relīquētes nihil ꝑter militem atqꝫ arma habituras:multum etiam adiuturam noticiā maris terrarumqꝫ & uētorum:q̄ oīa ignaros turbatura hoſtes eēnt.Mouit oēs auctor conſilii:q & re cōſilium executurus erat:biduum ī apparatu morati tertio die.c.nauibus:quarum.lxx.tectæ:cæteræ aptæ minores oēs ferme erant profecti Phoceam petierunt:īde cum audiſſet appropīquare iā romanam claſſem rex qa nō īterfuturus nauali certamini erat. Magneſiam:quæ ad Sipilū ē:cōceſſit ad terreſtres copias comparādas: claſſis ad Cyſſontē portum erytræorum tāquam ibi aptius expectatura hoſtem contēdit.Romani ubi primum aquilones ceciderant (nāqꝫ per aliquot dies) tenuerant ab Delo Panas portum chiorum ī ægæum mare uerſum petunt: inde ad urbē circūegere naues cōmeatuqꝫ ſumpto phoceā traiiciunt.Eumenes Eeleū ad ſuam claſſem profectus paucis poſt inde diebus cū quattuor & uiginti nauibus tectis:apertis pluribus paulo:a Phocea ad romanos parantes inſtruenteſqꝫ ſe ad nauale certamē rediit. Inde.c.quinquaginta tectis nauibus: aptis ferme.l.ꝓfecti:prīo aq̄lonibus trāſuerſis cū urgerentur in terrā:cogebantur tenui agmine prope in ordinē ſingulæ naues ire:deinde ut lenita paulū uis genti eſt ad Coricū portum : qui ſuper Cyſſontē eſt: conati ſunt traiicere.Polyxenidas ut appropinquare hoſtes allatum eſt: occaſione pugnandi lætus: ſiniſtrū ipſe cornu in altū extēdit:dexterum cornu præfectos nauiū ad terrā explicare iubet:æqua fronte ad pugnam ꝓcedebat.Quod ubi uidit romanus:uela contrahit:maloſqꝫ īclinant:& ſimul armamēta componēs opperir̄ īſequētes naues.Iam fere.xxx.in frōtem erant:q̄bus ut æquaret leuum cornu:dolonibus erectis altum petere ītendit:iuſſis q īſequebanr̄ aduerſus dexterum cornu ꝓpe terrā ꝓras dirigere.Eumenes agmē cogebat:cæterꝫ ut demēdis armamētis tumultuari primū cœptū ē:& ipſe:quāta maxīe celeritate pōt:concitat naues.Iam oēs in cōſpectu erant:duæ punicæ naues antecedebāt romanā claſſem q̄bus obuiæ tres fuerunt regiæ naues:& ut in numero impari duæ regiæ unam circunſiſtunt: & primū ab utroqꝫ latere remos defrīgunt:deīde tranſcendunt armati: & deiectis cæſiſqꝫ ꝓpugnatoribus nauē capiunt:una quæ pari marte cōcurrerat:poſteaq̄ captam alterā nauē uidit:priuſquā ab tribus ſimul circūuenirer̄:retro ad claſſem refugit.Liuius īdignatione accēſus ꝑtoria naue in hoſtes tendit aduerſus quē eadē ſpe duæ:q̄ punicam unam nauē circūuenerāt:cum īferrenr̄:dimittere ī aquam remos ab utroqꝫ latere remiges ſtabiliēdæ nauis cauſa iuſſit:& ī aduenīētes hoſtium naues ferreas manus iniicere:& ubi pugnam pedeſtri ſimilem feciſſet meminiſſe romanæ uirtutis:nec ꝓ uiris ducere regia mācipia:haud paulo facilius quā ante duæ unā:tunc una duas naues expugnauit:cepitqꝫ.Et iā claſſes undequaqꝫ concurrerant:& paſſim ꝑmixtis nauibus pugnabar̄.Eumenes q cōmiſſo certamīe aduenerat:ut aduertit leuū cornu hoſtium ab Liuio turbatū:dexterꝫ ipſe ubi æqua pugna erat:inuadit nec ita multo poſt primū ab leuo cornu fuga cœpit.Polyxenidas.n.ut uirtute militum haud dubie ſuperari ſe uidit: ſublatis dolonibus effuſe fugere ītendit:mox idē:& q ꝓpe terrā cum Eumene contraxerant certamē fecerunt.Romani & Eumenes quoad ſufficere remiges potuerūt:& ipſe erant extremi agminis uexādi: ſatis ꝑtinaciter ſecuti ſunt:poſteaq̄ celeritate nauiū utpote leuiū ſuas cōmeatu onuſtas eludi fruſtra tendentes uiderūt:tādē abſtiterūt.xiii.captis nauibus cū milite ac remige.x.demerſis:romanæ claſſis una punica nauis in prīo certamine ab duabus circūuenta periit.Polyxenidas nō priuſquā in portu Epheſi fugæ finē fecit Romani eo die:unde egreſſa regia claſſis erat:manſerūt:poſtero die hoſtē perſequi intēderūt:medio fere ī curſu obuiæ fuere iis quinqꝫ &.xx.tectæ rhodiæ naues cū Pauciſtrato ꝑfecto claſſis: iis adiūctis Epheſum hoſtē ꝑſecuti ante hoſtiū portus,acie īſtructa ſteterunt:poſteaq̄ cōfeſſionē uictis ſatis expſſerunt:rhodii & Eumenes domos dimiſſi.Romani Chiū petētes Penicuncte primum portu erythræo ꝑteruecti nocte anchoris iactis:poſtero die in inſulā ad ipſam urbem traiecerunt:ubi paucos dies remige maxīe refeciēdo morati phoceā trāſmittunt:ibi relictis ad ꝑſidiū urbis q̄ttuor q̄nqueremibus ad cānas claſſis uenit:& cum iam hyems appeteret:foſſa ualloqꝫ circūdatis naues ſubductæ. Exitu āni comitia Romæ: habita:q̄bus creati cōſules.L.Cornelius Scipio:&.C.Lællius Africanus intuētibus cunctis ad finiēdum cum Antiocho bellum.Poſtero die prætores creati.M.Arunculeius.Gn.Fuluius. L.Aemylius.P.Iunius.C.Antiſtius Labeo.

Et ſi apud Liuiū pene nouum ſit tamen Vide ne denuo potiuſ q̄ duo ſit legēdum

Atr̄ ꝑtorie nauis ſucceſſum

Naualiſ ro. uictoria

L.Cornelius Scipio C.Lællius africanus conſ.

QVARTAE DECADIS
TITI LIVII PATAVINI HISTORICI DE BELLO MACEDONICO ET ASIATICO.
LIBER SEPTIMVS.

CORNELIO Scipione.C.Lællio cõſulibus nulla prius ſecũdum legationem acta in ſenatu res quã de ætolis:& legati eoꝝ īſtitere: qa breuem induciaꝝ diẽ habebãt:& ab.T.Quintio:q tum Romã ex Græcia redierat: adiuti ſunt ætoli:ut qbus plus in miſericordia ſenatus:q in cauſa ſpei eẽt: ſuppliciter egerũt ueteribus benefactis noua penſantes maleficia.Cæteꝝ & p̄ſentes īterrogationibus undiqꝫ ſenatoꝝ cõfeſſionem magis noxæ:q reſpõſa exprimentiũ fatigati ſunt:& excedere curia iuſſi magnũ certamẽ p̄buere.Plus ira quã miſericordia ĩ cauſa eoꝝ ualebat:qa nõ ut hoſtibus mõ:ſed tanq̃ indomitæ & īſociabili genti ſuccẽſebãt. Per aliquot dies cũ certatum eẽt:poſtremo neqꝫ dari:neqꝫ negari pacẽ placuit:duæ cõdiciões iis latæ ſunt:uel ſenatui liberũ arbitrium de ſe ꝑmitterẽt:uel mille talẽta darẽt eoſqꝫ amicos uel inimicos haberẽt.Exprimere cupiẽtibus:quaꝝ rerum in ſe arbitriũ ſenatui ꝑmitterẽt:nihil certi reſponſum eſt.Ita infecta pace dimiſit:urbe eodẽ die.Italia intra.xv.dies excedere iuſſi.Tum de conſulum ꝓuinciis inceptũ agiẽ: ambo Græciã cupiebãt:multũ Lællius in ſenatu poterat:is cũ ſenatus aut ſortiri aut cõparare iter ſe ꝓuincias cõſules iuſſiſſet:elegãtius facturos dixit:ſi iudicio patrũ:q ſorti eam rẽ ꝑmiſiſſent.Scipio reſpõſo ad hoc dato cogitatuꝝ qd ſibi faciẽdum eẽt:cũ fratre uno locutus iuſſuſqꝫ ab eo ꝑmittere audacter ſenatui:renũciat collegæ factuꝝ ſe:qđ is cẽſeret.Cum res aut noua aut uetuſtate exemploꝝ memoriæ iã exoletæ relata expectatione certaminis ſenatũ erexiſſet.P.Scipio Africanus ait:ſi.L. Scipioni fratri ſuo ꝓuinciam Græciã decreuiſſent:ſe legatũ ituꝝ.Hæc uox magno aſſenſu audita ſuſtulit certamẽ: expiri libebat:utꝝ plus regi Antiocho ĩ Annibale uicto:an ĩ uictore africano cõſuli legionibuſqꝫ romanis auxilii foret:ac prope oẽs Scipioni Græciã.Lællio Italiam decreuerũt:p̄tores ĩde prouĩcias ſortiti ſunt.M. Aurũculeius urbanã.L.Aemylius regillus claſſem.P.Iunius Brutus tuſcos.Gn.Ful.Apuliã & Brutios C.Antiſtius Siciliã: Cõſuli deĩde:cui Græcia prouĩcia decreta erat:ad eum exercitum: quẽ a.M.Attilio (duæ aũt legiões erãt)accepturus eẽt:ĩ ſupplemẽtum addita peditum ciuiũ romanoꝝ triamillia:eqtes cẽtum:& ſocium latini noĩs qnquemillia:eqtes.cc.& adiectũ ut cũ ĩ ꝓuĩciam ueniſſet: ſi e republica uidereẽ eſſe:exercitum ĩ Aſiã traiiceret:alteri cõſuli totus nouus exercitus decretus:duæ legiones romãæ & ſociũ latini noĩs.xv.millia peditũ:eqtes.cc.Exercitũ ex liguribus.Qu.Minutius(iam.n. cõfectã prouĩciam ſcripſerat & liguꝝ oẽ nomẽ ĩ deditionẽ ueniſſe)traducere ĩ boios:&.P.Cornelio proconſuli tradere iuſſus:ex agro:quo uictos bello mulctauerat boios:deductæ urbanæ legiões:q̃ priore anno cõſcriptæ erãt.Gn.Fuluio p̄tori datæ:& ſocium ad latini noĩs peditũ.xv.millia:eqtes.cc.ad appuliã brutioſqꝫ obtinendos.A.Cornelio ſuperioris anni prætori:q brutios cum exercitu obtinuerat:imperatum: ſi ita conſuli uideretur:ut legiones ĩ Aetoliam traiectas.M.Attilio traderet:ſi is manere ibi uellet. ſi Attilius redire Romam mallet:ut.A.Cornelius cum eo exercitu ĩ ætolia remaneret.C.Antiſtium Labeonem prouinciam Siciliam exercitũqꝫ ab.L.Aemilio accipere placuit:& in ſupplemẽtum ſcribere ex ipſa prouincia ſi uellet:peditum duomillia & centum equites.P.Iunius Brutus conſulis exercitum nouum:legionem unam romanam:& decemmillia ſocium ac latini nominis ſcribere & quadringentos eqtes.L. Amylius:cui prouincia maritima erat:uiginti naues longas & ſocios nauales a.M.Iunio prætore ſuperioris ãni accipere iuſſus:& ſcribere ipſe nauales ſocios mille peditum:cũ iis nauibus militibuſqꝫ ĩ Aſiã proficiſci:& claſſem a.C.Liuio accipere.Duas Hiſpanias Sardiniamqꝫ obtinentibus ꝓrogatũ ĩ annum ĩperiũ eſt:& iidẽ exercitus decreti.Siciliæ Sardiniæqꝫbinæ eo anno decimæ frumenti ĩperatæ:ſiculũ oẽ frumẽtũ in Aetoliã ad exercitum portari iuſſum:exSardinia pars Romã:ꝑs ĩ Aetoliã eodẽ:quo ſiculũ.

Scipiõi græcia ꝓuĩcia decreta

Prouinciaꝝ ordinatio

Prodigia

Priuſquã cõſules in ꝓuĩciã ꝓficiſcerẽtur:ꝓdigia ꝑ põtifices ꝓcurari placuit.Romæ Iunonis Lucinæ tẽplum de cælo tactum erat:ita ut faſtigium ualuæqꝫ deformarẽtur. Puteolis pluribus locis murus & porta fulmine icta:& duo homines exanimati:Nurſiæ ſereno ſatis conſtabat nĩbum ortum: ibi quoqꝫ duos liberos homines exanimatos.Terram apud ſe pluuiſſe tuſculani nunciabant: & reatini mulam ĩ agro ſuo peperiſſe.Ea procurata:latinæqꝫ ĩſtauratæ:quod laurentibus carnis:quæ dari deberet data nõ fuerãt: ſupplicatio quoqꝫ eoꝝ religiõis cauſa fuit qbus diis decẽuiri ex libris:ut ſacra fierent: ediderunt decem ĩgenui:decẽ uirgines:patrimi omnes:matrimiqꝫ ad id ſacrificiũ adhibiti: & decemuiri nocte latentes rẽ diuinam fecerunt.P.Cornelius Scipio africanus:priuſq̃ proficiſceretur:fornicem ĩ capitalio aduerſus uiam:qua ĩ capitoliũ aſcenditur:cum ſignis ſeptem auratis:duobus equis:marmorea duo labra ante fornicem poſuit:per eoſdem dies pricipes ætolorum tres &.xl.iter quos democritus & frater eius erant: ab duabus cohortibus miſſis a.M.Attilio Romam deducti:& ĩ latumias coniecti ſunt: cohortes inde ad exrecitum redire.L.Cornelius conſul iuſſit:legati ad Ptolemæo & Cleopatra regibus Aegypti gratulantes: quod.M.Attilius conſul antiochum rẽgẽ Græcia expuliſſet: uenerunt: adhortanteſqꝫ ut ĩ Aſiam exercitum traiicerẽt:oĩa ꝑculſa metu non ĩ Aſia modo: ſed etiam ĩ Syria eſſe reges ægypti ad ea quæ cenſuiſſet ſanatus:paratos fore. Graciæ rebus actæ: legatis numera dari iuſſa: in ſingulos quaternum milliũ æris.L.Cornelius conſul pactis:q̃ Romæ agẽda erant : pro cõcione edixit: ut milites quos ipſe ĩ ſupplemẽtum ſcripſiſſet:quiqꝫ ĩ brutiis cum Aulo Cornelio proꝑtore eẽnt : ut biduo omnes idibus quĩtilibus Brunduſium conuenirẽt:itẽ tris legatos nominauit Sex.Digitium. Lucium Apuſtium

Fornix Scipiõiſ

C.Frabriciū Luſcinum:q ex ora maritima undiq; naues Brūduſium cōtraherēt:& oībus iam pactis pa
ludatus ab urbe eſt ꝓfectus ad.v.millia uoluntarioꝝ ex romanis ſociiſq;:q emerita ſtipēdia ſub īꝑatore
P.Africano habebāt:ꝓſto fuere exeūti cōſuli:& noīa dederunt.Per eos dies:qbus eſt ꝓfectus ad bellū cō
ſul:ludis apollinaribus ad qntū idus qntiles cælo ſereno īterdiu obſcurata eſt lux:cū luna ſub orbē ſolis
ſubiſſet.Et.L.Aemylius Regillus:cui naualis ꝓuincia euenerat:eodē tpe ꝓfectus eſt.L.Aurūculeio ne/ Ratio
gotium ab ſenatu datū ē:ut.xxx.qnqueremes faceret:qa fama erat Antiochū poſt ꝓlium nauale maio/ ſolaris
rem claſſem aliquāto reparare.Aetoli:poſteaq̄ legati ab Roma rettulerūt nullā ſpē pacis eſſe:q̄q̄ oīs ora eclipſis
maritima eoꝝ:q in pelòpōneſum uerſa eſt:depopulata ab achæis erat:ꝑiculi magis quā dāni memores
ut romanis īterclud̄eret iter coracē occupauerūt montē:neq;.n.dubitabāt ad oppugnationem Naupa/
cti eos prīcipio ueris redituros eē.Attilio:qa id expectari ſciebat:ſatius uiſum eſt inopinatā aggredi rē:
& Lamiā oppugnare:nā & a Philippo ꝓpe ad excidiū adductos eē:& tūc eo ip̄o:qd̄ nihil tale timerēt:op
primi īcautos poſſe.Profectus ab Elatia primū in hoſtiū terra circa ſperchiū amnē poſuit caſtra:īde no
cte motis ſignis prima luce corona mœnia eſt aggreſſus:magnus pauor ac tumultus ut ī re improuiſa
fuit:cōſtātius tamē:quā qs facturos crederet in tā ſubito ꝑiculo:cū uiri ꝓpugnarēt:fœminæ tæla oīs ge
neris ſaxaq; in muros gererēt:multifariā ſcalis appoſitis urbē eo die defenderūt.Attilius ſigno receptui
dato ſuos in caſtra medio ferme die reduxit:& qdem cybo & qete refectis corporibus:priuſquā ꝑtoriū
dimitteret:denūciauit:ut ante lucem armati paratiq; eēnt:niſi expugnata urbe ſe eos ī caſtra non redu/
ctuꝝ.Eodē tpe:quo pridie pluribus locis aggreſſus:cū oppidanos iā uires:iam tæla:iā ante oīa aīus de/
ficeret ītra paucas horas urbē cepit.Ibi partim diuændita partim diuiſa ꝑda.Cōſilium habitum:qd de
īde faceret:nemini ad Naupactū iri placuit occupato ad coracē ab ætolis ſaltu:ne tamē ſegnia æſtiua eſ/
ſent:& ætoli non impetratam pacē ab ſenatu nihilo minus ꝑ ſuam cūctationem haberent:oppugnare
Attilius Amphiſam ſtatuit:ab Heraclea ꝑ oetam exercitus eo ductus.Cum ad mœnia caſtra poſuiſſet
nō corona ſicut Lamiam:ſed operibus oppugnare urbē ē adortus:pluribus ſimul locis aries admoue/ Lamia
batur:& cum quaterent̄ muri:nihil aduerſus tale machinationis genus parare aut cōminiſci oppidani a ro.ca/
conabant̄:oīs ſpes in armis & audacia erat:eruptionibus crebris & ſtationes hoſtium & eos ipſos:q cir pitur
ca opa & machinas erant:turbabāt:multis tamē locis decuſſus murus erat:cum allatum eſt ſucceſſorē
Apollonie expoſito exercitu ꝑ Epirum ac Theſſaliā uenire:cū tribuſmillibus peditū & qngētis eqtibus
cōſul ueniebat:iam in ſinum maliacum uenerat:&ꝓmiſſis Hypatam:q tradere urbē iuberent:poſteaq̄
reſponſum eſt nihil niſi ex cōmuni ætoloꝝ decreto facturos:ne teneret ſe oppugnatio Hypatæ nōdū
Amphiſa recepta:ꝓmiſſo fratre africano ampliſſimū agmē ducit.Sub aduentum eoꝝ oppidani relicta
urbe:iam.n.magna ex parte nudata mœnibus erat:in arcem:quā inexpugnabilē habēt:oēs armati atq;
inermes conceſſere.Sexmillia ferme paſſuum īde poſuit caſtra:eo legati athenienſes primum ad.P.Sci/
pionem prægreſſum agmē:ſicut ante dictum eſt:deinde ad conſulem uenerunt deprecantes pro æto/
lis.Clæmentius reſponſum ab Africano tulerunt:qui cauſam relinquendi honeſte ætolici belli q̄rens
Aſiam & regem Antiochum ſpectabat:iuſſeratq; atheniēſes non romanis ſolum ut pacē bello ꝓferrēt
ſed ēt ætolis perſuadere.Celeriter auctoribus atheniēſibus freq̄ns ad Hypatā legatio ætolorum uenit
& ſpem pacis eis ſermo etiam Africani:quem priorē adierunt:auxit:cōmemorantis multas gentes po
puloſq; in Hiſpania primo:deinde ī Africa in fidem ſuā ueniſſe in:oībus ſe maiora clæmentiæ benigni
tatiſq;:q̄ uirtutis bellicæ monumenta reliquiſſe.Perfecta uidebatur res:cum aditus conſul idem illud
reſponſum rettulit:quo fugati ab ſenatu erant:eo tanq̄ nouo cum icti ætoli eēnt:nihil.n.nec legatione
atheniēſium:nec placido Africani reſponſo ꝓfectū uidebant:referre ad ſuos dixerunt uelle:reditum īde
Hypatam ē:nec conſilium expediebat̄:nam neq;:unde mille talētum daret̄:erat:& ꝑmiſſo libero arbi/
trio ne ī corpora ſua ſcæuiret̄:metuebant.Venire itaq; eoſdē legatos ad conſulē:& africanū iuſſerunt:
& petere:ut ſi dare uere pacē non tātum oſtēdere fruſtrātes ſpē miſeroꝝ uellēt:aut ex ſumma pecuniæ
demerēt:aut ꝑmiſſionē extra ciuium corpora fieri iuberēt:nihil īpetratū ut mutaret conſul:&ea quoq;
irrita legatio dimiſſa eſt.Secuti & atheniēſes ſunt:& prīceps legationis eorum Euthydemus fatigatos
tot repulſis ætolos & cōplorantes īutili lamētatione fortunam gentis ad ſpē reuocauit:auctor īducias
ſex menſium petēdi ut legatos Romam mittere poſſent:dilationē nihil ad ꝓſentia mala:qppe quæ ulti
ma eſſent:adiecturam:leuari ꝑ multos caſus tpe īterpoſito ꝓſentes clades poſſe.Auctore Euthydemo
iidē miſſi:prius.P.Scipione conuēto ꝑ eum īducias tpis eius:qd̄ petebant:a conſule impetrauerunt:&
ſoluta obſidione Amphiſæ.M:Attilius tradito conſuli exercitu prouincia deceſſit.Et conſul Amphiſa
Theſſaliam repetit:ut ꝑ Macedoniā Thraciāq; duceret ī aſiā:tum Africanus fratri iter:qd̄ īſiſtis.L.Sci/
pio:ego quoq; approbo:ſed totum id uertit̄ ī uoluntatē Philippi:q ſi īperio noſtro fidus ē:& iter & cō/
meatus & oīa:quæ ī longo itinere exercitus alunt:iuuantq;:nobis ſuppeditabit:ſi iis deſtituat:nihil per
Thraciam ſatis tutū habebis:itaq; prius regis aīum explorari placet:opportūe explorabit̄:ſi nihil ex ꝓ/
parato agētē opprimet q mittetur.T.Sēpronius Gracchus lōge tū acerrimus iuuenū ad id delectus:ꝑ
diſpoſitos equos prope īcredibili celeritate ab Amphiſa īde Elim ē dimiſſus:die tertio Pellā peruenit ī
conuiuio rex erat:& ī multum uini proceſſerat:ea ipſa remiſſio aī ſuſpicionē dēpſit nouare eum quicq̄
uelle:& tum quidē comiter acceptus hoſpes poſtero die cōmeatus exercitui paratos benigne pontes ī
fluminibus factos:uias:ubi tranſitus difficiles erāt:munitas uidet:hæc referens eadē:qua īerat celerita/
te Thaumaſtis occurit conſuli.Inde certiore &maiore ſpe lætus exercitus ad ꝑparata omnia in macedo
niā ꝑuenit:ueniētes regio apparatu accepit:& ꝓſecutus ē rex multa ī eo & dexteritas & humanitas ui/

ſa: quæ cõmēdabılia apd̄ Africanũ erāt uiꝝ:ſicut ad cætera egregiũ ita a comitate:q̃ ſine luxuria eēt:nõ
Philip- auerſum ide non ꝑ Macedoniá modo:ſed ét Thraciá proſeq̃nte & ꝑparāte oīa Philippo:ad Helleſpon-
pi comi tum ꝑuētum ē. Antiochus poſt naualē ad Carichum pugnā cum totā hyemē liberam ī apparatus ter-
tas reſtres maritimoſq; habuiſſet claſſi maxime repandæ:ne tota maris poſſeſſione pelleret̃: intentus fue-
rat:ſuccurebat ſupatum ſe cũ claſſis abfuiſſet rhodioꝝ: qd̄ ſi ea quoq; nec cõmiſſuros rhodios: ut iterũ
morarent̃:certamini adeſſet:magno ſibi nauiũ numero opus fore : ut uiribus & magnitudine claſſem
hoſtiũ æquaret. Itaq; & Annibalē ī Syriam miſerat ad phœnicũ accerſendas naues. Polyxenidá:quo mi-
nus proſꝑe geſta res erat:eo enixus & eas:quæ erant:reficere & alias pare naues iuſſit: ipſe ī Phryga hy-
bernauit undiq; auxilia accerſens:ét in Gallogræciá miſerat:bellicoſiores ea tēpeſtate erant gallogræci
adhuc nondũ exoleta ſtirpe gētis ſeruantes aīos:filium Seleucum Aeolide reliquerat cũ exercitu ad ma-
ritimas continēdas urbes:quas illic a ꝑgamo Eumenes:hic a Phocea Erythriſq; romani ſollicitabant.
Claſſis romana:ſicut ante dictũ ē:ad Cānas hybernabat:eo media ferme hyeme rex Eumenes cũ duo-
buſmillibus peditũ:eq̃tibus cētum uenit:is cũ magnam ꝑdam agi poſſe dixiſſet ex hoſtium agro:q circa
ca Hiatirā eēt:hortando ꝑpulit Liuium:ut q̃nq; millia militum ſecum mitteret miſſi īgētē ꝑdam ītra
paucos dies auerterunt. Inter hæc Phocææ ſeditio orta q̃buſdá ad Antiochũ multitudinis aīos auocanti-
bus:grauia hyberna nauiũ erant:graue tributum:qd̄ togæ q̃ngētæ īperatæ erāt : cum q̃ngētis tunicis:
grauis ét iopia frumēti:ꝑp quá naues quoq; & ꝑſidium romanũ exceſſit: tũ uero liberata metu factio
erat:q̃ plebē ī concionibus ad Antiochum trahebat:ſenatus & optimates ī romana ſocietate ꝑſtandum
cēſebant:defectionis auctores plus apud multitudinē ualuerũt. Rhodi quo magis ceſſatũ priore æſta-
te erat:eo maturius eq̃noctio uerno eundē Pauſiſtratum claſſis ꝑfectum cum ſex &.xxx. nauibus miſe-
runt. Iá Liuius a Cānis cũ.xxx.nauibus &.vii.quadriremibus:quas ſe cũ Eumenes rex adduxerat. Hel-
leſpontũ petebat:ut ad tranſitum exercitus:quē terra uēturum opinabatur:ꝑpararet:q̃ opus eēnt: ī por-
tum:quē uocant Achioꝝ:claſſem primũ auertit:īde Ilium aſcēdit:ſacrificioq; Mineruæ facto legatiões
Vuide finitimas ab Eleunte & Dardano & Rhoetio tradētes ī fidē ciuitates ſuas benigne audiuit: īde ad Hel-
neptele leſponti fauces nauigat:&.x.nauibus ī ſtatione contra Abydũ relictis cætera claſſe ī Europá ad Sexton
unte & oppugnandũ traiecit. Iá ſubeuntibus muros fanatici galli primũ cum ſolēni habitu ante portam occur-
Rhytio runt:iuſſu ſe matris deũ famulos deæ uenire memorant ad ꝑcandum romanũ:ut ꝑceret mœnibus ur-
legēdũ biq;:nemo eoꝝ uiolatus eſt:mox uniuerſus ſenatus cũ magiſtratibus ad dedendam urbē ꝓceſſit . Inde
Abydũ traiecta claſſis:ubi cũ tēptatis ꝑ colloq̃a aīs nihil pacati reſponderetur ad oppugnationē ſeſe ex-
pediebant. Dum hæc ī Helleſponto gerunt̃. Polyxenidas regius ꝑfectus (erat aũt exul rhodius) cum au-
diſſet ꝓfectá ab domo populariũ ſuorum claſſem : & Pauſiſtratum ꝑfectum ſuꝑbe q̃dá & contēptim
in ſe cõcionātem dixiſſe:ꝑcipuo certamīe aī aduerſus eũ ſumpto:nihil aliud dies nocteſq; agitabat aīo:
q̃ ut uerba magnifica eius:rebus confutaret:mittit ad eum hoīem & illi notũ:q diceret & ſe Pauſiſtrato
patriæq; ſuæ magno uſui:ſi liceat:fore:& a Pauſiſtrato ſe reſtitui in patriá poſſe:cum quoná mõ ea fieri
poſſent:mirabũdus Pauſiſtratus ꝑcunctaret̃:fidem petēti dedit agēdæ cõmuniter rei aut ſilētio tegen-
dæ:tum īternuncius claſſem regiam ait totá aut maiorē eius partē Polyxenidá tradituꝝ ei ꝑtium tanti
meriti nullũ aliud paciſci q̃ reditũ in patriá. Magnitudo rei nec ut crederet:nec ut aſpernerent̃ dicta:effe-
cit:Panhormũ ſamiæ terræ petit:ibiq; ad explorádam rē:q̃ oblata erat:ſubſtitit:ultro citroq; nũcii cur-
ſare:nec fides ante Pauſiſtrato facta ē:q̃ corá nũcio eius Polyxenidas ſua manu ſcripſit:ſe ea:q̃ pollicitus
eſſet:factuꝝ:ſignoq; ſuo īpreſſas tabellas miſit:& uero pignore uelut auctoratum ſibi ꝓditorē ratus eſt
neq;.n.eum q ſub rege uiueret:cõmiſſuꝝ fuiſſe:ut aduerſus ſemeptipſum indicia manu ſua teſtata da-
ret. Inde ratio ſimulatæ ꝓditionis cõpoſita:oīum ſe reꝝ apparatũ omiſſuꝝ Polyxenidas dicere: nõ re-
migē:nõ ſocios nauales ad claſſem freq̃ntes habituꝝ ſubductuꝝ ꝑ ſimulationē reficiēdi quaſdá naues
alias in ꝓpinquos portus dimiſſuꝝ:paucas ante portum Epheſi in ſalo habituꝝ:q̃s:ſi exire res cogeret
obiecturus certamini foret. Quá negligētiam Polyxenidá in claſſe ſua habituꝝ Pauſiſtratus audiuit:eá
ipſe extēplo habuit partē nauiũ ad cõmeatus accerſendos Alicarnaſum:partē Samũ ad urbē miſit:ut pa-
ratus eēt:cũ ſignũ aggrediēdi a ꝓditore accepiſſet. Polyxenidas augere ſimulādo errorē ſubducit q̃ſdá
naues:alias uelut ſubducturus eēt:naualia reficit:remiges ex hybernis nõ Epheſum accerſit:ſed Magne-
ſiam occulte cogit. Forte q̃dam Antiochi miles:cũ Samũ rei priuatæ cá ueniſſet ꝑ ſpeculatore cõphen-
ſus deducit̃ Panhormũ ad ꝑfectum:is ꝑcunctanti qd Epheſi ageretur:īcertus metu:an erga ſuos haud
ſyncæra fide oīa apit:claſſem īſtructam paratáq; in portu ſtare:remigiũ oē Magneſiá ad Sypilũ naues
ſubductas eē & naualia tegi:nũq̃ ītentius rem naualē adminiſtratá eē hæc ne ꝑ ueris audirent̃:aīus er-
rore & ſpe uana præoccupatus fecit. Polyxenidas ſatis oībus comparatis nocte remige a Magneſia accer-
ſito:deductiſq; raptim q̃ ſubductæ erant:nauibus:cum diē non tá apperatu abſumpſiſſet: quam quod
cõſpici ꝓficiſcentē claſſem nolebat:poſt ſolis occaſum ꝓfectus.lxx.nauibus tectis uēto aduerſo ante lu-
cē Pygela portum tenuit: ubi cum īterdiu ob eádē cám quieſſet : nocte ī proxima ſamiæ terræ ꝓiecit:
hinc Nicandro quodá archipirrata q̃nq; nauibus tectis Palynuꝝ iuſſo petere:atq; īde armatos:qua pro-
ximũ iter eſſet:ꝑ agros Panhormũ ad tergum hoſtiũ ducere:ipſe īterim claſe diuiſa ex utraq; claſſe fau-
ces portus tenere Panhormũ petit. Pauſiſtratus ut ī re primum nec opinata turbatus parump:deīde ue-
tus miles celeriter collecto aīo terra melius arceri:q̃ mari hoſtes poſſe ratus armatos duobus agmini-
bus ad ꝓmontoria:q̃ cornibus obiectis ab alto portũ faciunt:ſubducit: inde facile ex ancipitibus hoſtē
ſummoturus:id īceptum eius Nicánder a terra uſus cũ turbaſſet:repente mutato cõſilio aſcendere na-

ues oēs iubet:tum uero igens pariter militū nautarūq; trepidatio orta:& uelut fuga in naues fieri: cū ſe
mari terraq; ſimul cernerēt circūuentos.Pauſiſtratus unā uiā ſaluti eē ratus:ſi uim facere p fauces por⁄ Atť.io⁄
tus atq; erūpere in mare apertū poſſet:poſteaꝗ cōſcendiſſe ſuos uidit:ſeq cæteris iuſſis ipſe prīceps cōci⁄ pinatū
tata naue remis ad hoſtiū portus tēdit:ſuperātē iā fauces nauē eius Polyxenidas tribus qnqueremibus certa⁄
circūſiſtit:nauis roſtris icta ſupprimiť.tælis obruunť ꝓpugnatores:iter quos:& Pauſiſtratus īpigre pu men
gnās iterficiť:nauiū reliquaꝝ ante portū aliæ:aliæ in portu deꝑhenſæ:q̄dā a Nicādro:dū moliunťa ter
ra captæ:qnq; tantū rhodiæ naues cū duabus cypriis effugerūt:terrore flamæ micātis uia ſibi iter cō⁄
fertas naues facta:cūctis.n.binis a prora ꝓminētibus:trullis ferreis multū cōceptum ignē præ ſe porta
bāt.Erythræ triremes cū haud ꝓcul a Samo rhodiis nauibus:qbus ut eēnt p̄ſidio:ueniebāt: obuiæ fu⁄
gientibus fuiſſent:in Helleſpōtum ad romanos curſum auertūt.Sub idem tp̄s Seleucus ꝓditā Phoceā
porta una p cuſtodes aperta recepit:& Cyma Heliaq; eiuſdem oræ urbes ad eū metu defecerūt. Dum
hæc in Aeolide geruntť:Abydus cum p aliquot dies obſidionē toleraſſet p̄ſidio regio tutāte mœnia: iā
oībus feſſis Philota quoq; p̄fecto p̄ſidii ꝑmittēte:magiſtratus eoꝝ cum Liuio de cōditionibus tradēdæ
urbis agebāt:rem diſtinebat:qđ utrum armati an inermes mitterenť regii:paꝝ cōueniebat. Hæc agē⁄
tibus cū iteruemiſſet nūcius rhodioꝝ cladis omiſſa de manibus res eſt: metuens.n.Liuius ne ſucceſſu
tantæ rei iflatus Polyxenidas claſſem:ꝗ ad Cānas erat:opprimeret:Abydi obſidione cuſtodiaq; Helle⁄
ſponti extēplo relicta:naues:ꝗ ſubductæ Cannis erāt:deduxit.Et Eumenes Eleā uenit.Liuius oī claſſe:
cui adiūxerat triremes duas mitylenæas:Phoceā petit:ꝗ cum teneri ualido regio p̄ſidio audiſſet:nec ꝓ⁄ Elea
cul Seleutia caſtra eē:pepopulatus maritimā orā & p̄da maxīe hoīum raptim ī naues īpoſita:tātū mo⁄
ratus cum Eumenes cū claſſe aſſequereť.Samū petere itendit.Rhodiis primo audita clades ſimul pa⁄
uorem:ſimul luctū igentem fecit:nā p̄ter uanuiū militumq; iacturā:quod floris:quod roboris ī iuuē⁄
tute fuerat:amiſerāt: multis nobilibus ſecutis inter cætera auctoritate Peuſiſtrati:quæ inter ſuos meri
to maxima erat:deinde quod fraude capti:quod a ciue potiſſimum ſuo forent:in iram luctus uertitur.
Decem exemplo naues & diebus poſt paucis decem alias p̄fecto omnium Eudemo miſerūt: quē aliis
uirtutibus bellicis haudquaꝗ Pauſiſtrato parē cautiorem:quo minus animi erat ducē futuꝝ credebāt.

Romani & Eumenes rex ī Erythreā primū claſſem applicuerunt:ibi noctē unā morati:Poſtero die
Corycū pelorū promontorium tenuerunt:īde cum ī proxima Samiæ uellent traiicere:non expectato
ſolis ortu:ex quo ſtatū cæli notare gubernatores poſſent:ī certam tempeſtatē miſerunt : medio ī curſu
aqlone ī ſeptētrionem uerſo:exaſperato fluctibus mari iactari cœperunt: polyxenidas Samum petitu⁄
ros ratus hoſtes ut ſe rhodiæ claſſi coniungerēt.ab Epheſo ꝓfectus primo ad Minoneſum ſtetit:īde ad
Macrin:ꝗ uocant iſulā:traiecit:ut p̄teruehēs: quas aberrantes ex agmine naues poſſet:aut poſtremum
agmē opportune adorireť:poſteaꝗ ſparſam tēpeſtate claſſem uidit:occaſionē primo agrediēdi ratus:
paolopoſt icrebreſcēte uēto:& maiores iam uoluēre fluctus quia ꝑuenire ſe ad eos uidebat nō poſſe:ad
Etaleam iſulā traiecit:ut īde poſtero die Samum ex alto petētes naues aggrederetur.Romani pars exi⁄
gua primis tenebris portum deſertum Samiæ tenuerunt:claſſis cætera nocte tota ī alto iactata ī eundē
portum currit:ibi ex agreſtibus cognito hoſtium naues ad Etaleam ſtare:conſiliū habituꝝ utrū extē⁄
plo decernerēt:an rhodiam expectarēt claſſem:dilata re(ita enim placuit)Corycum:unde uenerant:tra
iecerūt.Polyxenidas quoq; cū fruſtra ſtetiſſet.Epheſum rediit.Tum romanæ naues uacuo ab hoſtibus
mari Samum traiecerunt:eodē & rhodia claſſis poſt dies paucos uenit:ꝗ ut expectatam eſſe appareret:
profecti extēplo ſunt Epheſum:ut aut decernerēt nauali certamine:aut ſi detrectaret hoſtis pugnam:
quod plurimū itererat:ad aīos ciuitatū timoris confeſſionē exprimerēt:contra fauces portus īſtructa ī
frontē nauium acie ſtetere:poſteaꝗ nemo aduerſus ibat:claſſe dimiſſa pars ī ſalo ad hoſtiū portus ī an
choris ſtetit:pas ī terrā milites expoſuit.In eos iā igētē p̄dam late depopulato agro agētes Andronicus
macedo:q ī præſidio Epheſi erat:mœnibus appropiquātes eruptionē fecit:exutoſq; magna parte p̄dæ
ad mare ac naues redegit.Poſtero die inſidiis medio ferme uiæ poſitis ad eliciēdum extra mœnia mace
donē:romani ad urbē agmine iere:unde cum ea ipſa ſuſpitio:ne quis exiret: deterruiſſet: redierunt ad
naues:& terra mariq; fugiētibus certamē hoſtibus Semum:unde uenerat:claſſis repetit. Inde duas ſo⁄
cioꝝ ex Italia:duas rhodias triremes cū p̄fecto Epicrate rhodiorum ad fretum Cephaleniæ tuendum
p̄tor miſit:iſeſtum id latrocinio lacedæmonius Hybriſtas cū iuuētute cephalenū faciebat : clauſumq;
iam mare commeatibus Italicis erat.Pyræi.L.Aemylio Regillo ſuccedēti ad nauale iperium Epicrates
occurit:qui audita clade rhodiorum:cum ipſe duas tantum quinq̄remes haberet:epicratē cū quattuor
nauibus ī Aſiam ſecum reduxit:ꝓſecutæ ēt apertæ naues atheniēſiū ſunt:ægæo mari traiecit:dein pti⁄
maſicrates rhodius cum duabus quadriremibus ab Samo nocte itēpeſta uenit : deductuſq; ad Aemy⁄
lium præſidii cauſa ſe miſſum ait:quod eam oram maris iſeſtam onerariis regiæ naues excurſionibus
crebis ab Helleſpōto atq; Abydo facerēt.Traiiciēti Aemylio a chio Samū:duæ rhodiæ q̄driremes miſ⁄
ſæ obuiā a Liuio:& rex Eumenes cū duabus quinq̄remibus occurit.Samū poſteaꝗ uētum ē : accepta a
Liuio claſſe:& ſacrificio:ut aſſolet:rite facto.Aemylius cōſilium aduocauit. Ibi.C.Liuius:is.n.ē primus
rogatus ſentētiā:neminē fidelius dare poſſe cōſiliū dixit.ꝗ eū:q id alteri ſuaderet:quod ipſe:ſi ī eodē lo
co eēt:facturus fuerit:ſe ī aīo habuiſſe tota claſſe Epheſum peteř & onerarias duceř multa ſaburra gra⁄ Sabur⁄
uatas:atq; eas ī faucibus portus ſupprimere: & eo minoris molimēti ea clauſtra eē:quo ī fluminis mo ra
dū lōgū & āguſtū & uadoſum hoſtiū portus ſit:ita adēptuꝝ ſe maris uſum hoſtibus fuiſſe iutileq; claſ
ſem factuꝝ:nulli ea placeř ſentētia.Eumenes rex q̄ſiuit: qđ tādē ubi demerſis nauibus frenaſſent clau⁄

ſtra maris? utrū libera ſua claſſe abſceſſuri ide forēt ad opē ferēdam ſociis:terrorēꝗ hoſtibus p̄bendū?
an nihilominus tota claſſe portum obſceſſuri?ſiue enī abſcedant:cui dubium eē:qn hoſtes detracturi
demerſas moles ſint:& minore molimēto apturi portum q̄ iſtruatur?ſin aūt manēdum ibi nihilomi/
nus ſit:qd attinere claudi portum?Quid contra illos tutiſſimo portu oppulētiſſima urbe fruentes oīa
Aſia p̄bente qeta eſtiua acturos romāos apto ī mari fluctibus tempeſtatibuſꝗ obiectos?omniū īopes
in aſſidua ſtatione futuros:ipſos magis alligatos impeditoſꝗ nequid eorum:quæ agenda ſint:poſſint
agere:q̄ ut hoſtes clauſos habeant. Eudemus p̄fectus rhodiæ claſſis magis eā ſibi diſplicere ſententiam
oſtendit:q̄ ipſe:qd cenſeret:faciendum dixit.Epicrates rhodius omiſſa ī præſentia Epheſo:mittendam
nauiū partē in Lyciā cenſuit:& Patarā caput gentis ī ſocietatē adiungendā in duas res magnas uſui fore
& rhodios pacatis circa īſulā ſuā terris totis uiribus īcumbere in unius belli:quod aduerſus Antiochū
ſit:curā poſſe:& eam claſſem:quæ in Lyciā compararet̄:intercludi ne Polyxenidæ coniungat̄.Maxime
mouit ſnīa:placuit tamē Regillum tota claſſe euehi ad portum Epheſi ad inferēdū hoſtibus terrorē.L.
Liuius cū duabus qnqueremibus romanis & quattuor quadriremibus rhodiis cū duabus aptis ſymr/
næis in Lyciā eſt miſſus Rhodū prius iuſſus adire:& oīa cum iis cōicare conſilia.Ciuitates:quas præter
uectus eſt Miletus Mindus:impata enixe fecerunt.Rhodū ut ē uentum:ſimul & ad quam rem emiſ/
ſus eſſet:iis expoſuit:& conſuluit eos:approbātibus cunctis & ad eā q̄ habebat claſſem:aſſumptis tribus
quadriremibus nauigat Patarā.Primo ſecūdus uētus ad ipſam urbē ferebat eos:ſpabātꝗ ſubito terror̄
aliqd moturos:poſteaq̄ circūagente uēto fluctibus dubiis uolui cœptū eſt mare:ꝑuicerunt qdē:remis
ut tenerēt terrā:ſed neꝗ circa urbē tuta ſtatio erat:nec ante hoſtium portus in ſalo ſtare poterāt aſpero
mari & nocte imminēte p̄teruecti mœnia portum phœnicum minus duummillium ſpatio īde diſtan
tem petiere nauibus ad maritima uix tutū:ſed aliæ inſup eminebāt rupes:q̄s celeriter oppidani aſſum/
ptis regiis militibus:quos in præſidio habebāt:receperūt:aduerſus quos Liuius:quanq̄ erāt iniqua &

Portus pheni/ cum

difficilia ad exitus loca:iſſæos auxiliares & ſmyrnæoꝝ expeditos iuuenes miſit.Ii dum miſſilibus p̄io
& aduerſus paucos leuibus laceſſebat̄ pugna:ſuſtinuerūt certamen:poſteaq̄ plures ab urbe affluebāt &
iam oīs multitudo effundebat̄:timor inceſſit Liuiū ne & auxiliares circūuenirēt̄:& nauibus ēt ab terra
periculum eēt:ita non milites ſolū ſed nauales ēt ſocios naualium remigum turbā q̄bus quiſꝗ poterat
tælis armatos in p̄lium eduxit.Tum quoꝗ anceps pugna fuit:non quod milites ſolū aliquot:ſe qđ.L.

L. Apu/ ſtius p̄/ lio cum iis eiſ cō tracto cecidit

Apuſtius tumultuario p̄lio cecidit:poſtremo tamē fuſi fugatiꝗ ſunt lycii &ad urbē compulſi & roma/
ni cū haud incruenta uictoria ad naues redierunt:inde intelesicum profecti ſinū:qui latere uno Cariā al
tero Lyciā contingit omiſſo Patarā amplius tēptādi rhodii domū dimiſſi ſunt.Liuius p̄teruectus Aſiā
in Græciam tranſmiſit:ut conuentis Scipionibus:q tum circa Theſſaliā erant:in Italiam traiiceret. Ae/
mylius poſteaq̄ omiſſas in Cilicia res:& Liuiū profectum in Italiā cognouit.cum ipſe ab Epheſo repul
ſus tēpeſtate irrito īcepto Samū reuertiſſet:turpe ratus tēptatā tā fruſtra Patarā:eſſe ꝓficiſci eo tota claſ/
ſe & ſumma ui aggrdi ubē ſtatuit.Miletum & cæterā orā ſociorum p̄teruecti:ī Barciliā:& Icoſon diſcē
ſionem ad iachum fecerunt.Vrbē regium tenebat p̄ſidium:agrum circa romani hoſtiliter depopulati
ſunt:miſſis deinde:qui p colloquia principū & magiſtratuum tēptarent aīos:poſteaq̄ nihil in poteſta/
te ſua reſponderunt eſſe ad urbē oppugnandā ducit.Erant iachenſiū exules cum romanis frequentes
rhodios orare inſtiterunt:ne urbē & uicinam ſibi & cognatā innoxiam periſſe liceret:ſibi exilii nullam
aliā cauſam eſſe:quā fidem erga romanos:eadē ui religionum:qua ipſi pulſi ſunt:teneri eos:qui ī urbe
maneant:oīum iachenſium unā mentem eſſe:ut ſeruitutē regiam effugerent.Rhodii moti p̄cibus:&
Eumene ēt rege aſſumpto:ſimul duas neceſſitudines commemorādo:ſimul obſeſſe regio p̄ſidio urbis
caſum miſerando:ꝑuicerunt:ut oppugnatione abſiſteret̄.Profecti inde pacati:cæteꝝ cum orā Aſiæ le/
gerent.Lorimā(portus aduerſus Rhodū eſt)ꝑuenerunt:ibi in principiis ſermo primo inter tribunos
militū ſecretus orit̄:deīde ad aures ipſius Aemylii ꝑuenit abduci claſſem ab Epheſo ab ſuo bello:ut ab
tergo liber relictus hoſtis in tot ꝓpinquas ſocioꝝ urbes oīa īpune conari poſſet:mouere Aemylium
uocatoſꝗ rhodios cum percunctatus eſſet:utrum nā pataris uniuerſa claſſis in portu ſtare poſſet:cū re
ſpondiſſent nō poſſe:cām nactus omittendæ rei Samū reduxit naues:p idē tp̄s Seleucus Antiochi cū p
omne hibernoꝝ tp̄s exercitum ī Aetolide continuiſſet:parti ſociis ferēdo opē:partim quos ī ſocietatē
pellicere non poterat:depopulandis:trāſire ī fines regni Eumenis:dū is ꝓcul a domo cū romāis & rho

Pergamus a Seleuco oppu/ gnat̄

diis Liciæ maritima oppugnaret:ſtatuit.Ad Eleā p̄io īfeſtis ſignis acceſſit deinde omiſſa oppugnatiōe
urbis agros hoſtiliter depopulatus:ad caput arcēꝗ regni Pergamū ducit oppugnandā. Attalus primo
ante urbē ſtationibus poſitis:& excurſione eqtū leuiſꝗ armaturæ magis laceſſebat:q̄ ſuſtinebat hoſtē:
poſtremo cū p leuia certamia exꝑtus nulla parte uiriū ſe parē eē ītra mœnia ſe recepiſſet:obſideri urbs
cœpta eſt.Eodē ferme tp̄e & Antiochus ab Apamea ꝓfectus Sardibus primū:deīde hađ ꝓcul Seleuci ca
ſtris ad caput Caici amnis ſtatiua hūit:cū magno exercitu mixto uariis ex gētibus plurimū terroris fe/
ciſſet gallis mercede cōductis:q̄ttuormillia erāt hos paucis admixtis ad ꝑuaſtādū paſſim pergamum
agrū milites miſit.Quæ poſteaq̄ Samū ſunt nūciata:primo Eumenes auocatus domeſtico bello claſſe
Eleā petit:īde cū ꝓfectus fuiſſet eqtum peditūꝗ expeditis p̄ſidio eoꝝ tutus:priuſq̄ hoſtes ſentirent:aut
mouerent̄:ꝑgamū contēdit:ibi rurſus leuia p excurſiones p̄lia fieri cœpta:Eumene ſummæ rei diſcri/
men haud dubie retractāte.Paucos poſt dies romana rhodiaꝗ claſſis ut regi opē ferrēt:Eleā mouerūt
quos ubi expoſuiſſe copias Eleæ:& tot claſſes in unū cōueniſſe portū antiocho allatū eſt:& ſub idē tp̄s
audiuit cōſulem cum exercitu iam in Macedonia eē:parariꝗ q̄ ad tranſitum Helleſponti ēt opus eēnt:

tēpus ueniſſe ratus:priuſquā terra mariꝗ ſimul urgeret:agēdi de pace eē:tumulum quēdam aduerſus
Eleā caſtris cepit:ibi peditum oībus copiis relictis:coeqtauerāt aūt ſexmillia eqtum in campos:ſub ipſa
Eleæ mœnia deſcēdit miſſo caduceatore ad Aemiliū uelle ſe de pace agere. Aemilius Eumene a Perga-
mo accito adhibitis rhodiis haud aſpernari pacē: Eumenes nec honeſtū eē dicere eo tpe de pace agi:nec
exitum rei imponi poſſe:qd enim:inqt:aut honeſte īcluſi mœnibus & obſeſſi uelut leges pacis accipie-
mus?aut cui rata iſta pax erit:q̄ ſine cōſule nō ex auctoritate ſenatus iniuſſu Po.Ro. ꝑagamus?qro enī
pace p te facta:rediturus ne extēplo in Italiam ſis claſſem exercitūꝗ reducturus:an expectaturus: qd de
ea re cōſuli placeat:qd ſenatus cēſeat:aut populus iubeat? Reſtat ergo ut maneas in Aſia:& Rurſus ī hy- Reſtat pacis mentio mota
berna copiæ reductæ omiſſo ibi bello exhauriāt cōmeatibus ꝓbendis ſocios deīde ſi ita uiſum ſit iis:pe-
nes quos poteſtas fuerit:īſtauremus nouum deītegro bellum:qd poſſumus:ſi ex hoc impetu regꝭ nihil
ꝓlatando remittit ante hyemē diis uolentibus ꝑfeciſſe. Hæc ſnīa uicit:reſponſumꝗ Antiocho ē ante
conſulis aduentum de pace agi nō poſſe. Antiochus pace nequicq̄ tēptata uaſtandis eleenſium primum
deinde ꝑgamenoꝝ agris relicto ibi Seleuco filio Adramitheum hoſtiliter itinere facto petit: agrū opu-
lentum:quē Thebes uocāt:carmine Homeri nobilitatum:neꝗ alio ullo loco maior Aſiæ regiis militi-
bus parta eſt ꝑda: Eodē Adramitheum:ut urbi ꝓſidio eēnt:nauibus circūuecti Aemylius & Eumenes
ꝓenerūt. Per eoſdē forte dies Eleam ex Achaia mille pedites cum centum eqtibus Diaphane oībus his
copiis ꝓpoſito acceſſerūt:quos egreſſos nauibus obuiā miſſi ab Attalo nocte Pergamū deduxerūt: uete-
rani oēs & periti belli erāt:& ipſe dux Philopœmenis ſummi tū oīum græcoꝝ īperatoris diſcipulus q
biduū ſimul ad qetem hoīum equorūꝗ:& ad uiſendum hoſtiū ſtationes:qbus locis ſtationibuſꝗ acce-
derent reciperētꝗ ſeſe ſumpſerūt. Ad radices fere collis in quo poſita ē urbs regii ſuccedebant:ita libera
ab tergo populatio erat:nullo ab urbe ne in ſtatiōes qdē q ꝓcul iacularet̄ excurrēte:nequicq̄ ſemel com-
pulſi metu ſe mœnibus īcluſerūt:cōtēptus eoꝝ & īde negligētia apud regios oritur:nō ſtratos nō īfræ-
natos magna pars habebāt equos:paucis ad arma & ordīes relictis dilapſi cæteri ſparſerāt ſe toto paſſim
campo pars in Iuueniles luſus laſciuiāꝗ pars ueſcētes ſub umbra:qdam ſomno ēt ſtrati. Hæc Diapha- Diaphanes hoſtiū ſtationem īuadit
nes ex alta urbe Pergamo contēplatus arma ſuos capere & ad portam præſto eſſe iubet:ipſe Attalū adit
& in aīo ſibi eſſe dixit hoſtium ſtationem temptare:ægre id ꝑmittere Attalus:quippe q centum equiti-
bus aduerſus ſexcentos:mille peditibus cum quattuor millibus pugnaturum cerneret. Porta egreſſus
haud procul ſtatione hoſtium occaſionem opperiens conſedit:& qui Pergami erant:amentiam magis
quā audaciam credere eſſe:& hoſtes pauliſper in eos uerſi:ut nihil mouere uiderunt:nec quicq̄ ex ſolita
negligentia inſuper etiam eludentes paucitatem mutarunt. Diaphanes quietos aliquāto ſuos uelut ad
ſpectaculum modo eductos continuit:poſteaquā dilapſos ab ordinibus hoſtes uidit:peditibus:quantū
accelerare poſſent:ſequi iuſſis:ipſe princeps iter equites cum turma ſua quā poſſent effuſiſſimis habæ-
nis:clamore ab omni ſimul pedite atꝗ eqte ſublato ſtationē hoſtium improuiſo īuadit:non homines
ſolum:ſed equi ēt territi cum uincula abrupiſſent:trepidationem & tumultum inter ſuos fecerūt:pau-
ci ſtabant in pauidi equi:eos ipſos nō ſternere:non īfrænare:aut aſcēdere facile poterant:multo maiorē
quā pro numero equitum terrorē achæis īferētibus:pedites uero ordinati & præparati ſparſos p negli-
gentiam & ſemiſopnes prope adorti ſunt:cædes paſſim fugaꝗ p campos facta eſt. Diaphanes ſecutus
effuſos quoad tutum fuit magno achæoꝝ genti decore parto:ſpectauerant.n.e mœnibus Pergami nō
modo uiri:ſed fœmine ēt:in præſidium urbis redit. Poſtero die regiæ magis compoſitæ & ordinatæ
ſtationes qngentis paſſibus ab urbe poſuerunt caſtra:& achæi eodē fermæ tēpore atꝗ in eundē locum
ꝓceſſerunt:ꝑmulti intēti utrinꝗ uelut iam futurum impetum expectauere: poſteq̄ haud ꝓcul occaſu
ſolis redeundi in caſtra tēpus erat:regii ſignis collatis abire agmine ad iter magis:q̄ ad pugnam compo-
ſito cœpere. Quieuit Diaphanes cum in conſpectu erant:deinde eodē:quo pridie impetu in poſtremū
agmē incurrit:tantumꝗ rurſus pauoris ac tumultus incuſſit:ut cum terga cæderētur: nemo pugnādi
cauſa reſtiterit:trepidanteſꝗ & uix ordinē agminis ſeruantes in caſtra compulſi ſunt. Hæc achæoꝝ au-
dacia Seleucū ex agro ꝑgameno mouere caſtra coegit. Antiochus poſteaq̄ romanos & Eumenē ad tuē-
dum Adramitheū ueniſſe audiuit:ea qdem urbe abſtinuit depopulatus agros. Phereā inde coloniā mi-
tyleneoꝝ expugnauit:Cotton:& Corylenus:& Aphrodiſias:& Prienne primo īpetu captæ ſunt: īde p
Tyatira Sardis rediit. Seleucus in maritima ora ꝑmanēs aliis terrori:aliis ꝓſidio erat. Claſſis romana cū
Eumene rhodiiſꝗ Mitylenē prio:īde retro:unde ꝓfecta erat: Eleam rediit. Inde phoceā petētes ad īſu-
lam:quā Baechiū uocāt:īminet urbs phocēſium:appulerūt:& qbus āte abſtinuerāt:tēplis ſigniſꝗ egre-
gie aūt exornata īſula erat:cum hoſtiliter diripuiſſent:ad ipſam urbem trāſmiſerunt:eam diuiſis iter ſe
partibus cū oppugnarēt:& uiderēt ſine opibus armis ſcaliſꝗ capi non poſſe miſſum ab Antiocho ꝓſi-
diū triūmillium armatoꝝ cū ītraſſet urbē:extēplo oppugnatione omiſſa claſſis ad īſulam ſe recepit ni-
hil aliud quā depopulato circa urbē hoſtiū agro. Inde placuit Eumenē domū dimitti:& ꝓparari conſuli
atꝗ exercitui q̄ ad tranſitū Helleſpōti opus eēnt romanā rhodiāꝗ claſſem redire Samū:atꝗ ibi ī ſtatio-
ne eē:ne Polyxenidas ab Epheſo moueret. Rex Eleā:romani & rhodii Samū redierūt:ibi. M. Aemylius M. Aemylii īteritus
frater ꝓtoris deceſſit. Rhodii celebratis exeqis aduerſus claſſem:quā fama erat ex Syria uenire. xiii. ſuis
nauibus:& una qnq̄remi ad terrā nidiaroꝝ:ut ibi ī ſtatiōe eēnt: ꝓfecti ſunt. Biduo anteq̄ Eudemus cū
claſſe a Samo ueniret. xiii. a Rhodio naues cū Pamphylida ꝓfecto aduerſus eandē ſyriacā claſſem miſſæ
aſſumptis nauibus q̄ttuor q̄ Cariæ ꝓſidio erāt:oppugnātibus regiis Dædala & q̄dā alia parua caſtella
obſidione exemerunt. Eudemū cōfeſtim exire placuit:additæ huic quoꝗ ſunt ad eam claſſem:q habe-

bat:ſex aptæ naues.Profectus cũ q̃tum accelerare poterat:maturaſſet:ad portum:quẽ Megiſten uocãt: ꝑgreſſos conſeqtur:ĩde uno agmine Phaſelidẽ cum ueniſſet:optimum uiſum eſt ibi hoſtẽ opperiri.In
Phaſelis confinio Lyciæ & Pamphyliæ phaſelis eſt prominens penitus ĩ altum:conſpiciturq; pría terrarũ Rho/dum a Cilicia petentibus:& procul nauium ꝓbet proſpectum:eo maxime uti obuii claſſi hoſtiũ eſſent: electus locus eſt.Cæterũ q́d non prouiderũt:& loco graui & tpe anni(medium.n.æſtatis erat)ad hæc ĩ ſolito odore ĩgruere morbi uulgo maxime ĩ remiges cœperũt:cuius peſtilentiæ metu profecti cũ ꝓter ueherētur pamphylium ſinum:ad eurimedontẽ amnẽ appulſa claſſe audiũt ad Aſpendiis iã hoſtes eẽ. Tardius nauigauerunt regii aduerſo tpe etheſiarum:quo uelut flatus fauoniis uentis eſſet. Rhodiorũ duæ quadriremes:quattuor triremes fuere:regia claſſis.vii.&.xxx.maioris formæ nauium erãt:ĩ qbus tres hepteres:& quattuor hexeres habebãt:ꝓter has decẽ triremes erãt:& ii adeſſe hoſtes ex ſpecula qua dã cognouere.Vtraq; claſſis poſtero die luce pría tãq̃ eo die pugnaturæ portu mouit:& poſteaq̃ ſupera uere rhodii promontoriũ: quod ab Sida prominet ĩ altum:extẽplo & cõſpecti ab hoſtibus ſunt:& ipſi eos uiderũt.Ab regio ſiniſtro cornu quod ab alto obiectũ erat Annibal:dextero Apollonius purpurato rum unus ꝑerat:& iam ĩ frontẽ directas habebant naues.Rhodii lõgo agmine ueniebãt: pría prætoria nauis Eudemi erat:cogebat agmen Heraclytus:pamphylidas mediæ claſſi præerat.Eudemus poſteaq̃ hoſtium aciẽ ĩſtructam &paratam ad cõcurrẽdum uidit:& ipſe ĩ altum uehitur:& deĩceps quæ ſeque/bantur ferẽtes ordinẽ ĩ frontẽ dirigere iubet.Ea res primo tumultum præbuit: nam Eudemus ĩ alto euectus erat ut ordo oĩum nauium ad terrã explicari poſſet:& feſtinãs ipſe præpropere cũ quinq; ſolis nauibus Annibali occurit:cæteri:qa ĩ frontẽ dirigere iuſſi erant:non ſequæbãt:extremo agmine loci nihil ad terram relicti erat:trepidantibuſq; iis iter ſe iã ĩ dextero cornu aduerſus Annibalẽ pugnabant. Sed momẽto tẽporis & nauium uirtus:& uſus rei maritimæ terrorẽ oẽm rhodiis dempſit:nã & ĩ altũ celeriter euectæ naues locum poſt ſe quoq; ueniẽti ad terram dedere:& ſi qua cõcurrerat porro cũ ho/ſtiũ naue:aut proram lacerabat:aut remos detergebat:aut libero ĩter ordines diſcurſu ꝑteruecta ĩ pup/pim impetu dabat maxĩe exterruit hepteris regia a multo minore rhodia naue uno ictu demerſa:itaq; iã haud dubie dexterum cornu hoſtium ĩ fugã ĩclinabat.Eudemũ in alto multitudine nauium maxĩe
Pugna Annibal cæteris omnibus longe ꝑſtanter urgebat:& circũueniſſet:ni ſigno ſublato ex ꝑtoria naue:quo
naualis diſpſam claſſem ĩ unum colligi mos erat:omnes:quæ ĩ dextero cornu uicerant naues: ad opem ferẽdã ſuis cõcurriſſent:tum & Annibal quæq; circa eũ erãt: naues:capeſſunt:fugã: nec iſeq rhodii ex magna parte ægris:& ob id celerius feſſis remigibus potuerunt.Cum ĩ alto ubi ſubſtiterãt:cibo reficerẽt uires
Regii contẽplatus Eudemus hoſtes claudas mutilataſq; naues apertis nauibus remulco trahentes.xx.paulo
& cum amplius ĩtegras abſcedẽtes e turri prætoriæ nauis ſilentio facto exurgite:inquit: & egregiũ ſpectaculũ
his An/ capeſſite oculis:cõſurrexẽ oẽs cõtemplatiq; expugnationẽ fugamq; hoſtiũ:prope una uoce exclamaue
nibal re omnes:ut ſeqrẽtur:ipſius Eudemi multis ictibus uulnerata nauis erat.Pamphylidam & Heraclytũ
nauali inſequi:quo ad putarent tutum:iuſſit aliquandiu ſecuti ſunt poſteaquam terræ appropiquabat Anni/
ꝓlio uin bal ueriti ne intercluderẽtur uẽto in hoſtium ora:ad Eudemum reuerſi heptere captam:quæ primo
cunt cõcurſu icta erat:ægre Phaſelidẽ ꝑtraxerũt:ĩde Rhodum nõ tam uictoria læti: q̃ alius alium accuſantes quod cum potuiſſent:non oĩs ſummerſa aut capta claſſis hoſtium foret:redierunt.Annibal ictus uno ꝑlio aduerſo ne tum quidem præteruehi Lyciam audebat:cum coniungi ueteri regiæ claſſi quam pri/mum cuperet:& id ne ei facere liberum eẽt:rhodii Heraclytum cum.xx.nauibus roſtratis ad patarã & Megiſten portum miſerũt.Eudemum cum.vii.nauibus maximis ex ea claſſe:cui ꝑfuerat: Samum re/dire ad romanos iuſſerunt:q̃tum conſilio:q̃tum auctoritate ualeret:compelleret romanos ad Pataram expugnandam.Magnam romanis læticiam prius uictoriæ nũcius:deinde aduentus attulit rhodiorũ: & apparebat:ſi ea cura rhodiis dẽpta eẽt:uacuos eos tuta eius regionis maria præſtaturos. Sed ꝓfectio Antiochi ab Sardibus ne opprimerentur urbes maritimæ:abſcedere cuſtodia Ioniæ atq; Eolidis ꝓhi/buerunt:Pamphylidam cum quattuor nauibus tectis an eam claſſem quæ circa Patarã erat:miſerunt.

Antiochus non ciuitatũ modo:q̃ circa ſe erant:contrahebat ꝑſidia:ſed ad Pruſiam Bithyniæ regem miſerat legatos litteraſq;:qbus tranſitum in Aſiam romanorũ increpabat:uenire eos ad oĩa regna tol/lenda:ut nullum uſq̃ã urbis terrarũ niſi romanum ĩperium eſſet.Philippum & Nabin expugnatos:ſe tertium peti:ut quiſq; ꝓximus ab oppreſſo ſit ꝑ oĩs uelut continens incẽdium ꝑuaſurũ:ab ſe gradum in Bithyniam fore q̃do Eumenes in uoluntariam ſeruitutem cõceſſiſſet.His motum Pruſiam litteræ Scipionis cõſulis:ſed magis eius fratris Africani a ſuſpicione tali auerterunt:q ꝑter conſuetudinem ꝑpe tuam Po.Ro.augendi omni honore regum ſociorũ maieſtatem:domeſticis ipſe exemplis Pruſiam ad ꝓmerẽdam amicitiam ſuam compulit:regulos ſe acceptos in fidẽ Hiſpaniæ reges reliqſſe:Maſiniſſam nõ in patrio modo locaſſe regno:ſed in Syphacis:a quo ante expulſus fuiſſet:regnum impoſuiſſe:& eẽ
Ro. cle eum non Africæ modo regum longe opulentiſſimum:ſed toto in orbe terrarũ:cuiuis regum uel maie
mentia ſtate uel uiribus parem.Philippum & Nabin hoſtes bello ſupatos ab.T.Quĩtio tamẽ in regno relictos.
ĩ reges Philippo qdẽ anno priore eẽt ſtipẽdium remiſſum:& filiũ obſidẽ redditũ:& quaſdã ciuitates extra Ma cedoniã patiẽtibus romanis imꝑatoribus recepiſſe eum:in eadem dignitate & Nabin futurũ fuiſſe:niſi eum ſuus primũ furor:deĩde fraus ætolorũ aſſumpſiſſet:Maxime cõfirmatus eſt aĩus regis: poſteaquã ad eũ.C.Liuius:q ꝑtor ante claſſi præfuerat:legatus ab Roma uenit:& docuit:quanto & ſpes uictoriæ certior romanis quã Antiocho:& amicitia ſanctior firmiorq; apud romãos futura eẽt:Antiochus po ſteaquã a ſpe ſocietatis Pruſiæ decidit:Epheſum ab Sardibus ẽ ꝓfectus ad claſſem:quæ ꝑ aliquot men

ſes inſtructa ac parata fuerat:uiſendã:magis q̃a terreſtribus copiis exercitũ romanũ:& duos Scipiones
imperatores uidebat ſuſtineri nõ poſſe:quã q̃d res nauibus ipſa ꝑ ſe aut temptata ſibi unq̃ feliciter: aut
tũc magnæ & certæ fiduciæ eẽt:erat tamẽ momentũ in p̄ſentia ſpei: & q̃d magnã partẽ rhodiæ claſſis
circa Patarã eẽ:& Eumenẽ regẽ cũ oĩbus nauibus ſuis cõſuli obuiam ĩ Helleſpontũ ꝓfectũ audierat:ali
quid ẽt ĩflamabat aĩos claſſis rhodia ad Samũ ꝑ occaſionẽ fraude p̄parata abſumpta.His fraetus Poly/
xenida cũ claſſe ad tẽptandũ omni modo certaminis fortunã miſſo:ipſe copias ad Nothiũ ducit:id op/
pidũ colophoniũ mari ĩminẽs abeſt uetere Colophone duo ferme millia paſſuũ:& ipſam urbẽ ſuæ eẽ
poteſtatis uolebat:adeo ꝓpinquã Epheſo:ut nihil terra mariue ageret:q̃d nõ ſub oculis colophonioꝝ
ac ꝑ eos notũ extẽplo romanis eẽt:quos audita obſidione nõ dubitabat ad opẽ ferendã ſociæ urbi claſ/
ſem a Samo moturos:eã occaſionẽ Polyxenidæ ad rẽ gerẽdã fore.Igitꝰ opibus oppugnare urbẽ aggreſ/
ſus:& ad mare partibus duabus pariter munitionibus deductis utriq; uineas & aggerẽ muro iniũxit:
& teſtudinibus arietes admouit.Quibus territi malis colophonii oratores Samũ ad.L.Aemyliũ fidẽ
prætoris Po.q;.Ro.ĩplorãtes miſerunt.Aemyliũ & ſami ſegnis diu mora offendebat nihilominus opi
nantẽ:quã Polyxenidã bis neq̃q̃ ab ſe ꝓuocatũ poteſtatẽ pugnæ facturũ eẽ:& turpe exiſtimabat Eu/
menis claſſem adiuuare cõſulẽ ad traiiciẽdas ĩ Aſiã legiões:ſe Colophonis obſeſſæ auxilio ĩcertã finem
habituro allegari.Eudemus rhodius:q & tenuerat eũ Sami cupiẽtem ꝓficiſci ĩ Helleſpõtũ:cunctiq; in
ſtare:& dicere q̃to ſacius eẽ uel ſocios obſidione eximere:uel uictã iã ſemel claſſem uĩcere iteꝝ:totamq;
maris poſſeſſionẽ eripe:quã deſertis ſociis tradita Antiocho Aſia terra mariq; ĩ Helleſpõtum:ubi ſatis
eſſet Eumenis claſſis:a ſua parte belli diſcedere.Profecti a Samo ad petẽdos cõmeatus:cõſumptis iã oĩ/
bus Chium parabãt traiicere id erat horreũ romanis:eoq; oẽs ex Italia miſſæ onerariæ dirigebant cur/
ſum.Circũuecti ab urbe aduerſa ĩſulæ obiecta aq̃loni ad Chiũ & Erythras ſunt:cũ pararẽt traiicere: lit
teris certior fit p̄tor frumẽti uim magnã Chiũ ex Italia ueniſſe:uinũ portãtes naues tẽpeſtatibus reten/
tas eẽ:ſimul allatũ eſt theios regiæ claſſi benigne cõmeatus p̄buiſſe:q̃nquemillia uaſoꝝ uini pollicitos.
Theiũ ex medio curſu claſſem repẽte auertit aut uolẽtibus iis uſurus commeatu parato ĩ hoſtibus:aut
ipſos ꝓ hoſtibus habiturus.Cũ direxiſſent ad terrã ꝓras:q̃ndecĩ ferme eis naues circa Mynõneſum ap/
paruerũt:quas p̃io ex claſſe regia p̄tor eẽ ratus ĩſtitit ſeq: apparuit ĩde piraticas celoces & lembos eſſe:
chioꝝ maritimã orã depopulati cũ oĩs generis p̄da reuertẽtes:poſteaq̃ uidere ex alto claſſem:in fugam
uerterũt:& celeritate ſupabãt leuioribus & ob id fabrefactis nauibus:& ꝓpiores terræ erãt:itaq; priuſq̃
appropinq̃ret claſſis.Mynõneſum ꝑfugerũt:unde ſe a portu ratus abſtractuꝝ naues ignarus loci ſeq̃ba
tur p̄tor.Mynõneſus ꝓmõtoriũ iter Theiũ Samũq; ẽ:ipſe collis ẽ ĩ modũ metæ ĩ acutũ cacumẽ a fun/ Mynõ/
do ſatis lato faſtigiatus:a cõtinẽti artæ ſemitæ aditũ habet:a mari rupes exeſæ fluctibus ſupclaudũt:ita neſus
ut q̃buſdã locis ſup pẽdẽtia ſaxa plus ĩ altũ:quã q̃ ĩ ſtatiõe ſunt naues:ꝓmineãt.Circa ea nõ appropinq̃/ q̃d ſit
re auſæ naues:ne ſub ictu ſupſtãtiũ rupibus purataꝝ eẽnt:diẽ triuere:tãdẽ ſub noctẽ uano ĩcepto:cũ ab
ſtitiſſent.Theiũ poſtero die acceſſere:& ĩ portũ:q a tergo urbis ẽ.Gereſticũ ipſi appellãt:nauibus cõſti/
tutis p̄tor ad depopulãdũ circa urbẽ agrũ milites emiſit.Theii cũ ĩ oculis populatio eẽt:oratores cũ ĩfu
lis & uelamẽtis ad romanũ miſerũt:q̃bus purgãtibus ciuitatẽ oĩs facti dictiq; hoſtilis aduerſus romãos
& iuuiſſe eos oĩ cõmeatu claſſem hoſtiũ arguit: & q̃tũ uini Polyxenidæ ꝓmiſiſſentꝰ q̃ ſi eadẽ claſſi ro/
manæ darẽt:reuocatuꝝ ſe a populatiõe militẽ:ſi mĩus ꝓ hoſtibus eos habituꝝ.Hoc tã triſte reſpõſum
cũ retuliſſent legati:uocaꝰ ĩ cõcionẽ a magiſtratibus populus:ut q̃d agerẽt:cõſultarẽt:eo forte Polyxeni
das cũ regia claſſe:a Colophone ꝓfectus poſteaq̃ mouiſſe a Samo romãos audiuit:& ad Mynonneſum
piratas ꝑſecutos theioꝝ agrũ depopulari:naues ĩ Gereſtico portu ſtare:ipſe aduerſus Mynõneſum ĩ ĩ/
ſula Macrin nautici uocãt:anchoras portu occulto iecit:ĩde ex ꝓpiquo explorãs q̃d hoſtes agerẽt p̃io ĩ
magna ſpe fuit:quẽadmodũ rhodiã claſſem ad Samũ circũſeſſis ad exitũ faucibus portus expugnaſſet:
ſic & romanã expugnatuꝝ:nec ẽ diſſimilis natura loci:ꝓmõtoriis coeũtibus iter ſe ita claudiꝰ portus:
ut uix duæ ſimul ĩde naues poſſint exire.Inde nocte occupare fauces Polyxenidas in aĩo habebat:& de/
nis nauibus ad ꝓmontoria ſtãtibus:quæ ab utroq; cornu ĩ latera exeũtiũ nauiũ pugnarẽt: & ex cætera
claſſe ſicut ad Panhormũ fecerat:armatis ĩ littora expoſitis terra mariq; ſimul hoſtes opprimere:quod
non uanũ ei cõſiliũ fuiſſet:ni cũ theii facturos ſe ĩperata ꝓmiſiſſent:ad accipiendos cõmeatus aptius ui
ſum eẽt romanis in eũ portũ:q ante urbẽ eſt:claſſe tranſire.Dicitur & Eudemus rhodius uicium alte/
rius portus oſtẽdiſſe:cũ forte duæ naues in arto oſtio implicitos remos fregiſſent:& ĩter alia:id quoq;
mouit prætorẽ:ut traduceret claſſem:q̃d ab terra piculũ erat haud ꝓcul ĩde Antiocho ſtatiua habẽte.

Traducta claſſe ad urbẽ ignaris oĩbus egreſſi milites:nautæq; ſunt ad cõmeatus & uinũ maxĩe diui/
dendũ ĩ naues:cũ medio forte diei agreſtis q̃dã ad p̄torẽ adductus nũciat alteꝝ iã diẽ claſſem ſtare ante Atꝰ.
inſulã Macrin:& pauloante uiſas quaſdã moueri tãq̃ ad ꝓfectionẽ naues.Re ſubita ꝑculſus p̄tor tubici portus
nes canere iubet:ut ſi q ꝑ agros palati eẽnt:redierẽt:tribunos ĩ urbẽ mittit ad cogẽdos milites nautaſq; mali/
in naues.Haud ſecus quã ĩ repẽtino incẽdio aut capta urbe trepidatur:aliis in urbẽ currẽtibus ad ſuos gnitatẽ
reuocãdos:aliis ex urbe naues curſu repetẽtibus ĩcertiſq; clamoribus q̃bus ipſis tubæ obſtreperẽt:tur/
batis impiis tandẽ concurſum ad naues ẽ.Vix ſuam q̃ſq; noſcere aut audire præ tumultu poterat:trepi
datumq; cũ piculo & in mari & ĩ terra foret:ni partibus diuiſis Aemylius cũ prætoria naue primũ por
tu in altum euectus excipiens inſequẽtis ſuo quãq; ordine ĩ frontẽ inſtruxiſſet.Eudemus rhodiaq; claſ
ſis ſubſtitiſſent ad terram:ut & ſine trepidatione conſcẽderent:& ut quæq; parata eẽt:exiret nauis . Ita
& explicuere ordinem primæ in conſpectu prætoris:& coactum agmen ab rhodiis ẽ.inſtructaq; acies

Colo/ phõiis oppu/ gnatio

Mynõneſus
Corycũ

uelut cerneret regios:ĩ altũ ꝓceſſit:ĩter Minõneſum & Corycum ꝓmontorium erat cũ hoſtẽ conſpe-
xere:& regia claſſis:binis ĩ ordinẽ nauibus longo agmine ueniens:& ipſa aciẽ aduerſam explicauit:lęuo
tantũ euecta cornu ut amplecti & circũire dexteꝝ cornu romanoꝝ poſſet.Quod ubi Eudemus:q coge
bat agmẽ uidit:nõ poſſe æq̃re ordinẽ romãos & tantũ nõ iã circuniri a dextero cornu:cõcitat naues:&
erant rhodiæ naues longe oĩum celerrimæ tota claſſe:æquatoq; cornu p̄toriæ naui : ĩ qua Polyxenidas
erat:ſuam obiecit.Iam totis ſimul claſſibus ab omni parte pugna conſerta erat:ab romanis.lxxx. naues
pugnabãt:ex qbus rhodiæ duæ &.xx.erant:hoſtiũ claſſis tres &.xc.nauiũ fuit & maxime formæ naues
tres hexeres habebãt:duas hepteres:robore nauiũ & uirtute militum romani longe regias præſtabãt:
regiæ nanes agilitate & arte gubernatoꝝ & ſciẽtia remigum Maxĩo tamẽ hoſtibus terrori fuere : quæ
ignes præ ſe portabãt: & quidẽ unus iis modus ad Panhormũ circũuẽtis ſaluti fuerat:id tum maximũ
momẽtũ ad uictoriã fuit:nã metu ignis aduerſi regiæ naues ne:ꝓpe cõcurrerẽt:cum declinaſſent:neq;
ipſe ferire roſtro hoſtẽ poterãt:& obliquas ſe ipſe ad ictus præbebãt:& ſi quæ occurrerãt:obruebantur
ĩfuſo igni magiſq; ad ĩcendium q̃ ad p̄lium trepidabãt.Plurimũ tamen:quæ ſolet militum uirtus:ĩ bel
lo ualuit: mediã nãq; aciẽ hoſtium romani cũ rupiſſent:circunuecti ab tergo pugnãtibus aduerſus rho

Regii a ro. Nauali p̄lio uincũt

dios regiis ſeſe obiecere:momentoq; tẽporis & media acies Antiochi & leuo cornu circunuentæ naues
mergebant̃ dextera pars ĩtegra ſocioꝝ magis clade:q̃ ſuo p̄lio terrebat̃:cæteꝝ poſteaq̃ alias circũuẽtas
p̄toriã nauim Polixenidæ relictis ſociis uela dantẽ uidere ſublatis raptim dolonibus Epheſum petunt
fuga .xlii.nauibus ĩ ea pugna amiſſis:quaꝝ decẽ & tres capte ĩ ptãtem hoſtiũ uenerunt: cæteræ ĩcenſæ
aut demerſæ.Romanorũ duæ naues fractæ ſunt uulneratæq; aliquot : rhodia una capta memorabili
caſu:nã cũ roſtro percuſſiſſet ſidoniã nauẽ ĩ anchora:ictu ipſo excuſſa naue ſua unco dente uelut manu
ferrea iniecta alligauit alterius prorã:ĩde tumultu iniecto cũ diuellere ſe ab hoſte cupiẽtes ĩhiberẽt rho-
dii:tractu anchorali:& ĩplicitũ remis latus alteꝝ deterſit:debilitate ea ipſa:q̃ icta cohæſerat nauĩ cœpit.
Hoc maxĩe mõ ad Mynõneſum nauali p̄lio pugnatũ ẽ:quo territus Antiochus qa poſſeſſiõe maris pul
ſus lõginq̃ tueri diffidebat:ſe poſſe:p̄ſidium ab Lyſimachia ne opprimeret̃ ibi ab romãis deduci prauo
ut res ipſa poſtea docuit:cõſilio iuſſit:non.n.tueri ſolum Lyſimachiã a p̄io ĩpetu romanoꝝ facile erat:
ſed obſidionẽ etiam tota hyeme tolerare:& obſidẽtes quoq; ad ultimã ĩopiam deducere extrahẽdo tẽ-
pus: & ĩterim ſpẽ pacis per occaſiões tẽptare.Non Lyſimachiã tãtũ hoſtibus tradidit poſt aduerſam na
ualẽ pugnã ſed etiã Colophonis obſidione abſceſſit:& Sardis recepit ſe:atq; ĩde Cappadociã & ad Aria
rathen:q auxilia accerſeret:& quocunq; alio poterat ad copias contrahẽdas ĩ unũ iam cõſilium: ut acie
dimicaret ĩtẽtus miſit.Regillus Aemylius poſt uictoriã naualẽ ꝓfectus Epheſum direptis ante portũ
nauibus cum confeſſionẽ conceſſi maris ultimã hoſti expreſſiſſet.Chiũ:quo ante nauale p̄lium curſu a
Samo ĩtenderat:nauigat:ibi naues ĩ p̄lio quaſſatas cũ refeciſſet.L.Aemliyum Scaurum cum.xxx.naui-
bus Helleſpõtũ ad exercitum traiiciẽdum miſit:rhodias parte p̄dæ & ſpoliis naualibus decoratas do-
mũ redire iubet:rhodii ĩpigre præuertere:ad traiciẽdaſq; copias cõſulis iere:atq; eo quoq; functi officio
tũ demũ rhodũ rediere.Claſſis romana ab Chio Phoceam traiecit:ĩ ſinu maris ĩſimo poſita hæc urbs:
eſt oblonga forma duũmililum & quingentoꝝ paſſuũ ſpaciũ murus amplictit̃:totidẽ ex utraq; parte
in arctiorẽ uelut cuneum Lamptera ipſi appellãt:mille & ducẽtos paſſus ibi latitudo patet : ĩde in altũ
lingua mille paſſuum excurrens medium ferme ſinum uelut nota diſtinguit:urbs cohæret faucibus
anguſtis:duos ĩ utrãq; regionẽ uerſus portus tutiſſimos habet:q ĩ meridiẽ uergit Nauſathmõ ab re ap

phoceæ oppugnatio

pellat̃:qa ĩgentẽ uim nauium capit:alter ꝓpe ipſum Lamptera ẽ. Hos portus tutiſſimos cũ occupaſſet
romana claſſis:priuſq aut ſcalis:aut operibus mœnia aggrederet̃ mittẽdos cẽſuit p̄tor:q prĩcipum ma-
giſtratuũq; aĩos tẽptarẽt:poſteaq̃ obſtinatos uidit:duobus ſimul locis oppugnare ẽ adortus:altera pars
ĩfrequẽs ædificiis erat:tẽpla deum aliquãtum tenebãt loci ea prius ariete admoto q̃tere muros turreſq;
cœpit deĩde cũ eo multitudo occurreret ad defendẽdum altera quoq; parte admotus aries : & iã utriq;
ſternebant̃ muri:ad quoꝝ caſum cum ĩpetum romani milites p ipſam ſtragẽ ruinaꝝ facerẽt:alii ſcalis
etiã aſcenſum ĩ muros tẽptarẽt:adeo obſtinate reſtiterunt oppidani:ut facile appareret plus ĩ armis &
uirtute:q̃ ĩ mœnibus auxilii eſſe coactus ergo periculo militum p̄tor receptui cani iuſſit:ne obiiceret ĩ-
cautos furẽtibus deſperatione ac rabie.Dirẽpto prælio ne tum qdem ad qetem uerſi:ſed undiq; oẽs ad
muniẽda & obmoliẽda:quæ ruinis ſtrata erãt:concurrerũt:huic operi ĩtentis ſupuenit.Qu.Antonius
a prætore miſſus q caſtigata pertinacia eoꝝ maiorẽ curã romanis:q̃ illis oſtenderet eſſe:ne ĩ perniciem
urbis pugnaret̃ ſi abſiſtere furore uellent poteſtatẽ iis dare eadem conditiõe:qua prius.C.Liuii ĩ fidem
ueniſſent:ſe tradẽdi.Hæc cum audiſſenet:quinq; dieꝝ ſpatio ad deliberandũ aſſumpto:tẽptata ĩterim
ſpe auxilii ab Antiocho:poſteaq̃ legati miſſi ad regem nihil ĩ eo eet p̄ſidii rettulerãt:tum portas aperue-
runt:pacti ne qd hoſtiliter paterentur:cum ſigna ĩ urbẽ ĩferrentur:& pronũciaſſet prætor parci ſe dedi
tis uelle:clamor undiq; eſt ſublatus ĩdignum facinus eſſe phocenſes nunquam fidos ſocios ſemper ĩſe-
ſtos hoſtes ĩpune eludere:ab hac uoce uelut ſigno a prætore dato ad diripiẽdã urbem paſſim diſcurre-

Phocea diripit̃

runt Aemylius primo reſiſtere & reuocare:dicendo captas non deditas diripi urbes : ſed in his tamen
ĩperatoris non militum arbitrium eſſe:poſteaquã ira & auaritia imperio potẽtiora erãt:præconibus p
urbẽ miſit :liberos omnes ĩ foꝝ ad ſe cõuenire iubet:ne uiolarent̃:& ĩ oĩbus:quæ ipſius poteſtatis fue
runt:fides cõſtitit prætoris:urbẽ:agroſq;:& ſuas leges iis reſtituit:& quia iã hyems appetebat . Phoceæ
portus ad hybernãdum claſſi delegit.Per idem fere tp̄s cõſuli trãſgreſſo æníoꝝ maronitarumq; fines
nunciat̃ uictam regiã claſſem ad Mynõneſum:relictãq; p̄ſido Lyſimachiã eſſe:id multo quã de naua-

li uictoria lætius fuit:utiq; poſteaquam eo uenerũt:refectaq; urbs oĩum rerũ cõmeatibus uelut ĩ aduẽ/
tum exercitus p̄paratis eos excepit:ubi ĩopiã ultimã laborẽq; ĩ obſidẽda urbe ꝓpoſuerãt:ibi paucos dies
ſtatiua habuere:ĩpedimẽta ægriq; ut cõſequerẽtur:q paſſim ꝑ oĩa Thraciæ caſtella feſſi morbis ac lõgi/
tudine uiæ relicti erãt.Receptis omnibus ĩgreſſi rurſus iter ꝑ Cherſonneſum Helleſpõtum perueniũt: Trãſitꝰ
ubi omnibus cura regis Eumenis ad traiiciẽdum p̄paratis:uelut ĩ paccato littore nullo ꝓhibẽte:alii alio Ro.in
delatis nauibus ſine tumultu traiecere:Ea uero res romanis auxit aĩos cõceſſum ſibi trãſitũ cernẽtibus ĩ Aſiam
Aſiã:quã rẽ magni certaminis futurã crediderant.Statiua deĩde ad Helleſpõtũ aliquãdiu habuerũt: qa
dies forte:quibus ancylia mouẽtur:religioſi ad iter ĩciderant:iidẽ dies.P.Scipionẽ propiore etiam reli/
gione:qa ſalius erat:deiunxerãt:ab exercitu:cauſaq; & is ipſæ moræ erat:dũ conſequeretur.Per eos for/
te dies legatus ab Antiocho caſtra intrauerat:byzãtius Heraclides de pace afferẽs mandata:quã p̄ſtabilẽ
fore magnã ei ſpẽ attulit mora & cũctatio romanoꝝ:quos ſimul Aſiã attigiſſent:effuſo: agmine ad ca/
ſtra regia ituros crediderat:ſtatuit tamẽ nõ prius adire cõſulẽ:quã.P.Scipionẽ:& ita mandatum ab rege
erat:in eo maximã ſpẽ habebat:p̄terquã qđ & magnitudo animi:& ſatietas gloriæ placabilẽ eũ maxĩe
faciebat:notumq; erat gẽtibus:qui uictor ille ĩ Hiſpania:q deĩde in Africa fuiſſet:etam quod filius eius
captus ĩ poteſtate regis erat.Is ubi & q̄do:& quo caſu captus ſit:ſicut plæraq; alia parũ inter auctores cõ
ſtat:alii ĩ prĩcipio belli a Chalcide Oricũ petẽtem circũuentũ ab regiis nauibus tradũt:alii poſteaq̃ tran/
ſitum in Aſiã ẽ cum turma fregellana:miſſum exploratũ ad regia caſtra effuſo obuiã eq̃tatu cum recipe
ret ſeſe:obuiã in eo tumultu delapſo equo cum duobus eq̃tibus compræhẽſum:ita ad regẽ deductũ eẽ:
illud ſatis cõſtabat:ſi pax cum Po.Ro.maneret:hoſpitiumq; priuati regi cum Scipionibus eſſet:neq; li/
beralius:neq; benignius haberi coliq; adoleſcẽtem:quã cultus ẽ:potuiſſe.Ob hæc cum aduentũ.P.Sci/ Scipiõiſ
pionis legatus expectaſſet:ubi is uenit:conſulẽ adit:petitq;:ut mandata audiret.Aduocato frequẽti cõci filiꝰ ubi
lio legati uerba ſunt audita:is multis ante legationibus neq̃cq̃ ultro citroq; de pace miſſis:eam ipſam fi/ & q̄do
duciam impetrãdi ſibi eẽ dixit:quod priores legati nihil impetraſſent.Smyrnã.n.& Lampſacũ:& Ale/ captus
xandriã:Troadẽ:& Lyſimachiã ĩ Europa iactatas ĩ illis diſceptationibus eẽ:quaꝝ Lyſimachia ceſſiſſe re
gem nequid in Europa habere eum dicerẽt:eas q ſunt ĩ Aſia ciuitates:tradere paratũ eẽ:& ſiq̃s alias Ro
mani:quod ſuaꝝ partiũ fuerint uẽdicare ab impio regio uelint:impẽſæ quoq; ĩ bellũ factæ partẽ dimi/
diam regẽ p̄ſtatuꝝ Po.Ro.hæ cõdiciones erãt pacis.Reliq̃ orõ fuit:ut memores reꝝ humanaꝝ & ſuæ Cõdici/
fortunæ moderarenť:& alienã ne urgerẽt:finirẽt Europa imperiũ:id quoq; immẽſum eẽ:& parari ſin ones pa
gula acquirẽdo facilius potuiſſe:quã uniuerſa teneri poſſe.Quod ſi Aſiæ quoq; partẽ aliquã abſtrahere cis a re/
uelint:dũmodo nõ dubiis regiõibus finiãt uinci ſuã tempantiã romana cupiditate pacis & cõcordiæ cã ge dela/
regem paſſuꝝ.Ea quæ legato magna ad pacẽ impetrandã uidebanť:parua romanis uiſa:& impẽſam:q̃ tæ
in bellũ facta eẽt:omnem p̄ſtare regem equum cẽſebãt:cuius culpa bellum excitatũ eẽt:& nõ Ionia mõ
atq; Aeolide deduci debere p̄ſidia regia:ſed ſicut Græcia omnis liberata eẽt:ita q̃ in Aſia ſint:oẽs libera/
ri urbes: id aliter fieri non poſſe:quã ut cis taurum montẽ poſſeſſione Aſiæ Antiochus cedat. Legatus
poſteaq̃ nihil æqui in concilio ĩpetrare ſe cẽſebat:priuatim ſic enim imꝑatum erat.P.Scipionis tẽptare
animũ ẽ conatus:omniũ primũ ei ſine p̄cio filiũ redditurũ regẽ dixit:deinde ignarus & animi Scipiõis:
& moris romani auri pondus ingẽs pollicitus:& nomine tantum regio excepto ſocietatẽ omnis regni:
ſi ꝑ eum pacẽ impetraſſet.Ad ea Scipio:qđ romãos omnis qđ me ad quã miſſus es:ignoras: minus mi
ror:cũ te fortunã eius a quo uenis ignorare cernã.Lyſimachia tenẽda erat: ne Cherſõneſum ĩtraremus
aut:ad Helleſpõtum obſiſtẽdum :ne in Aſiã traiiceremus:ſi pacẽ a ſollicitis de belli euẽtu petituri era/
tis:cõceſſo uero in Aſiã trãſitu:& nõ ſolũ frænis:ſed ẽt iugo accepto q̃ diſceptatio ex æquo cũ imꝑium
patiendũ ſit:relicta eſt?Ego ex munificẽtia regia maximũ donum filiũ habeo:aliis deos p̄cor:ne unquã
fortuna egeat mea:animus certe nõ egebit:pro tãto in me munere gratum me eſſe in ſe ſentiet:ſi priua/
tam gratiam pro priuato beneficio deſiderat:ſed publice nec habebo q̃cq̃ ab illo nec dabo:qđ in p̄ſentia
dare poſſim:fidele cõſilium ẽ:abi nũcia meis uerbis:bello abſiſtat:pacis cõdicionem nullã recuſet.Nihil
ea mouerunt regẽ tutam fore bellis Aſiam ratum:q̄do ꝑinde ac uicto iã ſibi leges dicerẽtur:omiſſa igiť
in præſentia mentione pacis totã curã in belli apparatũ intẽdit.Cõſul omnibus p̄paratis ad ꝓpoſita exe Atť. ob
quẽda cum ex ſtatiuis mouiſſet.Dardanũ primũ deinde Rhoetiũ:utraq; ciuitate obuiã effuſa uenit:ĩde ſecro ſci
Ilium ꝓceſſit:caſtriſq; in cãpo qui ẽ ſubiectus mœnibus poſitis:in urbẽ arcemq; cũ aſcẽdiſſet:ſacrifica/ piõis re
uit Mineruæ p̄ſidii arcis:& ilienſibus ĩ omni reꝝ uerborumq; honore ab ſe oriũdos romanos p̄feren/ ſpõſum
tibus: & romanis lætis origine ſua:ĩde ꝓfecti ſextis caſtris ad caput caici amnis ꝑuenerũt. Eo & oẽs &
rex Eumenes conatus primo ab Helleſponto reducere claſſem in hyberna Eleam aduerſis uentis:cum
aliquot deinde diebus ſuperare uento in promontorium non potuiſſet:in terram egreſſum ne deeſſet
principiis rerum:qua proximum fuit:in caſtra romana cum parua manu contendit:ex caſtris Perga/
mum remiſſus ad commeatus expediendos:tradito frumento q̃bus iuſſerat:conſul ĩ eadem ſtatiua re/
diit:inde plurium dieꝝ præparatis cybariis:conſiliũ erat ire ad hoſtẽ:priuſquã hyems opprimeret:Re
gia caſtra circa Tyatiram erãt:ibi cũ audiſſet Antiochus.P.Scipionẽ ægrum Eleam delatum:legatos q Filius
filiũ ad eũ reducerẽt:miſit:nõ ſolũ aĩo patrio gratum munus:ſed corpori quoq; ſalubre gaudium fuit: Scipiõi
ſatiatuſq; tãdem cõplexu filii renunciare inquit gratias regi me agere:referre gratiam aliam nunc non ĩſtituiť
poſſe:quã ut ſuadeã:ante in aciem non deſcẽdat:quã ut in caſtra me rediſſe audierit.Quãquã.lx.millia
peditũ plus.xii.millia equitũ aĩos ĩterdũ ad ſpẽ certaminis faciebãt:motus tamẽ Antiochus tãti aucto/
ritate uiri:ĩ quo ad ĩcertos belli euẽtus oĩs fortũæ potuerat ſubſidia recepiſſe:trãſgreſſus phrygiũ amnẽ

circaq; Magneſiam:quæ ad Syphilum eſt:poſuit caſtra:& ne dū extrahere tēpus uellet:munimēta Ro
mani tēptarent:foſſam ſex cubitis alta.xii.latā cū duxiſſet:extra duplex uallū foſſæ circūdedit: interiore
labro murū cū turribus crebris obiecit:unde facile arceri trāſitu foſſæ hoſtis poſſet. Cōſul circa Tyariā
eſſe regē ratus cōtinuis itinebris qnto die ad hyrcanū campū deſcēdit:īde cū ꝓfectū audiſſet:ſecutus ue
ſtigia citra phrygium amnem quattuormillia ab hoſte poſuit caſtra:eo mille ferme equites maxīa pars
gallogræci erāt:& dacæ qdā aliarumq; gētiū ſagiptarii equiti ītermixti:tumultuoſe amne traiecto ī ſta
tiones īpetū fecerunt:prīo turbauere icōpoſitos:deīde cū longius certamē fieret:romanoꝝ ex ꝓpiquo
caſtris facile ſubſidio creſceret numerus:regii feſſi ia & plures nō ſuſtinentes recipere ſe conati circa ripā

Phrygius flu.

amnis:priuſq̄ flumē īgrederent̄:ab inſtātibus tergo aliquot īterfecti ſunt.Biduū deīde ſilētiū fuit neu/
tris trangrediētibus amnē:tertio poſt die romani ſimul oēs trāſgreſſi ſunt:& duomillia ferme & qngē/
tos paſſus ab hoſte poſuerūt:caſtra metātibus & muniēdo occupatis:triamillia delecta equitū peditūq;
regioꝝ magno terrore ac tumultu aduenere:aliquāto pauciores ī ſtatione erāt:duo tamē millia per ſe
nullo a munimēto caſtroꝝ milite auocato:& primo æquum prælium ſuſtīuere:& creſcente certamīe
pepulerunt hoſtes:cētum ex his occiſis:centum ferme captis.Per quatriduū inſequens īſtructæ utriq;
acies pro uallo ſtetere:quīto die romani ꝓceſſere ī mediū campi:Antiochus nihil ꝓmouit ſigna:ita ut
extremi minus mille pedes a uallo abeſſēnt.Conſul poſteaquā detrectari certamē uidit:poſtero die ī cō
ſilium aduocauit:quid ſibi faciēdū eēt:ſi Antiochus pugnādi copiā non faceret:inſtare hyemē:aut ſub
pellibus habēdos milites fore:aut ſi cōcedere ī hyberna uellēt:differēdum eē ī æſtatē bellū. Nullū unq̄
hoſtē romani æque contēpſerunt:conclamatū undiq; ē:duceret extēplo:& uteretur ardore militum:q
tanq̄ non pugnādum cū tot millibus hoſtiū:ſed par numerus pecorumq; trucidādus eēt:per foſſas per

Ro.ferocia

uallū caſtra inuadere parati erāt:ſi in ꝑliū hoſtis non exiret.Gn.Domitius ad explorādū iter & qua ꝑte
adiri uallū hoſtiū poſſet:miſſus:poſteaq̄ oīa certa rettulit:poſtero die propius caſtra admoueri placuit:
tertio ſigna ī mediū campi ꝓlata:& inſtrui acies cœpta eſt.Nec Antiochus ultre tergiuerſandū ratus:ne
& ſuoꝝ animos minueret detrectādo certamē:& hoſtiū ſpē augeret:& ipſe copias eduxit tantū ꝓgreſ/
ſus a caſtris:ut & dimicatuꝝ appareret:Romana acies unius prope formæ fuit & hoīum & armoꝝ ge
nere:duæ legiones romanæ:duæ ſociū & latini nois erāt:quinamillia & quadragenos ſingulæ habebāt
romani mediamaciem:cornua latini tenuerunt:haſtatorum prima ſigna:deinde pricipum erant:tria/
rii poſtremos claudebant.Extra hanc ueluti iuſtam aciem a parte dextera cōſul achæorum cetratis im
mixtos auxiliares Eumenis triamillia ferme peditum æquata fronte īſtruxit:ultra eos equitum mīus
triamillia oppoſuit:ex quibus Eumenis octingenti:reliquus omnis equitatus romanus erat:extremos
thrallios & cretenſes quingentorum utriq; numerum explebant:ſtatuit:leuum cornu non uerebatur
obiectis talibus auxiliis:quia flumē ab ea parte ripæq; diruptæ claudebant:quattuor tamē inde turmæ
equitum oppoſitæ.Hæc ſumma copiaꝝ erat romanis:& duo millia mixtoꝝ macedonū thracumq;:q
uoluntate ſecuti erant:præſidio caſtris relicti ſunt:ſedecim elephantos poſt triarios in ſubſidio locaue/
runt:nec præterq̄ quod multitudinem regioꝝ elephātorum:erāt āt quattuor &.l.ſuſtinere non uide/
bantur poſſe:ne pari quidem numero indicis afri reſiſtunt:ſiue qa magnitudine:longe enim illi ꝑſtāt:

Indici elephātes afris ꝑſtātiores

ſiue robore animoꝝ uincuntur.Regia acies uaria magis multis gentibus diſſimilitudine armorum au
xiliorumq; erat.x.& ſex millia peditum more macedonum armati fuere:qui phalangitæ appellabātur:
hæc media acies fuit in fronte in decem partes diuiſa:partes eas interpoſitis binis elephantis diſtingue/
bat:a fronte introrſus in duos &.xxx.ordines armatorum acies patebat:hoc & roboris in regiis copiis:
erat:& perinde cum alia ſpecie tum eminentibus tātum inter armatos elephātis magnum terrorem ꝑ/
bebat:ingentes ipſi erant:addebant ſpeciem frontalia & criſtæ & tergo impoſitæ turres: turribuſque
ſupſtantes præter rectorem quaterni armati.Ad latus dexterum phalāgitarum mille & quingētos pe/
dites gallogræcorum oppoſuit:iis triamillia peditū loricatoꝝ:cataphractos ipſi appellāt:adiunxit: addi
ta iis ala mille ferme equitum:hanc gemeam uocabant:medii erant lecti uiri & eiuſdem regionis mixti
multarum gentium equites: continēs iis grex.xvi.elephantorum eſt oppoſitis in ſubſidiis:ab eadē par/
te paulum prorupto cornu regia cohors erat:argyraſpides a gente armorum appellabantur:dacæ dei/
de equites:ſagiptariorum mille & ducentum:leuis armatura triummillium:pari ferme numero pars
cretenſes:pars thralles:duomillia & quingenti miſſi ſagiptariis adiuncti erant:extremum cornu clau/
debant & q̄ttuormillia mixti cyrthei funditores:& elymeii ſagiptarii.Ab leuo cornu phalāgitis adiūcti
erāt gallogræci pedites mille & qngenti:ſimiliter his armati duomillia cappadocū ab Ariarathe miſſi
erāt:regii īde auxiliares mixti oīum geneꝝ duomillia & ſeptingēti:& triamillia cataphractoꝝ equitū:
& mille alii equites.Regia ala leuioribus tegumentis ſuis equorūq; alio haud diſſimili habitu ſyri plæ/

Regiæ aciei ꝑſidium

riq; erāt phrygibus & lydis īmixti:ante hūc eqtatū falcatæ q̄drigæ & cameli:quos appellāt dromadas:
iis īſidebāt arabes ſagyptarii gladios hn̄tes tēues lōgos q̄terna cubita:ut ex tāta altitudie cōtiger̄ hoſtē
poſſent.Inde alia multitudo par ei:q̄ ī dextero cornu erat:primi tarētini:deīde gallogræcoꝝ eqtū duo
millia & qngēti:īde neocretes mille:& eodē armatu cares & cilices mille:& qngēti:& totidē thrales:&
triamillia cetratoꝝ pyſidæ erāt & pāphyli & lycii:tū cyrthioꝝ & elymeoꝝ paria ī dxtero cornu locatiſ
auxilia:&.xvi.elephāti modico īteruallo diſtātes: rex īpe ī dxtero cornu erat:Seleucū filiū & Antipatrū
fratris filiū ī leuo ꝑpoſuit:media acies tribus pmiſſa Myniōi:& Zeuſidi:& Philippo mgr̄o elephātoꝝ.

Nebula matutīa creſcēte die leuata ī nubes caliginē dd̄it.humor īde ab auſtro uelut ꝑfudit oīa:q̄ ni/
hil ad malū romāis eadē ꝑ icōmoda r̄giis erāt:nā & obſcuritas lucis ī acie modica romāis nō adimebat

in oīs partis cōſpectū:& humor toto fere graui armatu nihil gladios aut pila hebetabat:regii tā lata acīe
ne ex medio qdē cornu ſua circūſpicere poterant:nedum extremi īter ſe conſpicerētur:& humor arcus
fundaſqꝫ & iaculoꝝ amēta mollierat.Falcatæ quoqꝫ quadrigæ:qbus ſe ꝑturbatuꝝ hoſtium aciē Antio Falcate
chus crediderat:ī ſuos terrorē uerterunt.Armatæ autē ī hunc maxīe modum erāt:cuſpides circa temo q̄drigæ
nem ab iugo decē cubitos extantes uelut cornua habebant:qbus qcqd obuium daretur:tranſſigerēt:&
in extremis iugis binæ circa eminebant falces:altera æquata iugo:altera īferior in terram deuexa:illa ut
quicqd ablatere obiiceret:abſcīderet:hæc ut prolapſos ſubeunteſqꝫ contigeret:item ab axibus rotarum
utrinqꝫ binæ eodē modo diuerſæ deligebant falces:ſic armatas quadrigas quia ſi aut ī extremo:aut in
medio locatæ forēt:ꝑ ſuos agēdæ erant:ī prīa acie:ut dictū ē:locauerat rex.Quod ubi Eumenes uidit:
haud ignarus pugnæ & quā anceps eēt auxilii genus:ſiqs pauorē magis eqs iniiceret:quam iuſta adori/
retur pugna:cretēſes ſagiptarios funditoreſqꝫ & iaculatores equitū nō cōfertos:ſed quā maxīe poſſent:
diſperſos excurrere iubet:exqꝫ oībus ſimul partibus tæla īgerere:hæc uelut ꝓcella partim clamoribus
diſſonis ita cōſternauit equos:ut repēte uelut effrænati paſſim īcerto curſu ferrent:quoꝝ īpetū & leuis
armatura:& expediti funditores:& uelox cretēſis momēto declinabāt:& equos īſeq̄ndo tumultū ac pa
uorē eqs cameliſqꝫ & ipſis ſimul cūſternatis augebāt:clamore & ab alia circūſtantium turba multiplici
adiecto:Ita medio īter duas acies cāpo exigunt q̄drigæ:amotoqꝫ inani ludibrio tū demū ad iuſtū p̄liū ſi
gno utriqꝫ dato cōcurſum ē.Cæteꝝ uana illa res ueræ mox cladis cā fuit:auxilia.n.ſubſidiaqꝫ:q̄ proxīa
locata erāt:pauore & cōſternatiōe q̄drigaꝝ territa:& ipſa ī fugā uerſa nudarūt oīa uſqꝫ ad cataphractos
equites:ad quos cū diſſipatis ſubſidiis ꝑueniſſet eqtatus romanus:ne primū qdem īpetū pars eoꝝ ſuſti
nuerūt:alii fuſi ſunt:alii ꝑꝑ grauitatē tegumētoꝝ armorūqꝫ opp̄ſſi ſunt.Totū deīde leuū cornu īclina/
uit:& turbatis auxiliaribus:q īter eqtes:quos appellāt phalāgites:erāt:uſqꝫ ad mediā aciē terror ꝑuenit:
ibi ſimul ꝑturbati ordines & īpeditus ītercurſu ſuoꝝ uſus p̄lōgaꝝ haſtaꝝ:ſariſſas macedones uocāt.In
tulere ſigna romanæ legiōes:& pila ī ꝑturbatos coniecere:ne īterpoſiti qdē elephāti militē romanū de/
terrebāt aſſuetū iā ab africis bellis & uitare īpetū belluæ ex trāſuerſo aut pilis īceſſere:aut ſi ꝓpius ſubiꝛ
poſſet gladio neruos īcidere:Iā media acies fere oīs a frōte ꝓſtrata erat:& ſubſidia circūita a tergo cæde
bant:cū ī parte alia fugā ſuoꝝ & ꝓpe iā ad ipſa caſtra clamorē pauētiū accepe:nāqꝫ Antiochus a dexte/ Atť.pu
ro cornu cū ibi fiducia fluminis nulla ſubſidia cerneret:p̄ter q̄ttuor turmas eqtū:& eas dum applicant gne rō/
ſe ſuis ripā nudātes:īpetū ī eā partē cū auxiliis & cataphracto eqtatu fecit:nec a frōte tātū īſtabat:ſed cir/ nem
cūito a flumīe cornu iā ab latere urgebat:donec fugati eqtes primū:deīde ꝓximi peditū effuſo curſu ad
caſtra cōpulſi ſunt.Præerat caſtris.M.Aemylius tribunus militū.M.Lepidi filius:q poſt annos paucos
pontifex maximus factus ē:iis q̄ fugā cernebat ſuoꝝ:cum p̄ſidio oī occurrit:& ſtare prīo:deīde redire ī
pugnā iubebat pauorē & turpē fugā īcrepās:minæ exīde erāt ī ꝑniciē ſuā cæcos ruere:ni dicto parerēt:
poſtremo dat ſignū ſuis:ut prīo fugiētiū cædāt:turbā:īſeq̄ntiū ferro & uulneribus ī hoſtes redigāt.Hic
maior timor minorē uicit:ancipiti coacti metu prīo cōſtiterūt:deīde & ipſi rediere ī pugnam & Aemy
lius cū ſuo p̄ſidio:erāt aūt duomillia uiroꝝ fortiū effuſe ſeq̄nte rege acriter obſtitit:& Attalus Eumenis
Frater a dextero cornu a quo leuū hoſtiū prīo īpetu fugatū fuerat:ab ſiniſtro fugā ſuoꝝ & tumultū cir
ca caſtra uidit:ī tēpore cū ducētis eqtibus aduenit.Antiochus poſteaq̄ & eos:quoꝝ terga modo uiderat Antio/
repetētes pugnā:& aliā & a caſtris & ex acie affluētem turbam conſpexit:ī fugā uertit equū.Itaqꝫ utroqꝫ chi fuga
cornu uictores romani ꝑ aceruos corporum:quos ī media maxime acie cumulauerāt:ubi & robur for
tiſſimorum uirorum:& arma grauitate fugam impedierant:pergunt ad caſtra diripienda:equites pri/
mi omniū Eumenis:deīde alius equitatus toto paſſim cāpo ſequunt hoſtem:& poſtremos ut quoſqꝫ
adempti ſunt:cædunt:cæterū fugiētibus maior peſtis in ꝑmixtis quadrigis elephātiſqꝫ & camelis erat:
& ſua ipſoꝝ turba cum ſolutis ordinibus uelut cæci ſuper alios alii ruentes incurſu bælluaꝝ obtererē/
tur.In caſtris quoqꝫ ingens & maior ꝓpe quā ī acie cædes ē ædita:nam & primoꝝ fuga in caſtra maxīe
inclinauit:& huius fiducia multitudinis:quæ in p̄ſidio erat:ꝑtinacius pro uallo pugnarunt:retēti ī por/
tis ualloqꝫ ſe impetu ipſo capturos crediderant romani:poſteaq̄ tandem perruperunt:ab ira grauiorem
ædiderunt cædem:ad quinquagintamillia beditum cæſa eo die dicuntur:equitum triamillia:mille & Atť.ho
quadringenti capti:& quīdecim cum rectoribus elephanti:romanoꝝ aliquot uulnerati ſunt:ceciderūt ſtiū cæ/
non plus.ccc.pedites:quattuor & uiginti equites:& de Eumenis exertitu quinqꝫ & uiginti.Et illo qdē dem
die uictores direptis hoſtium caſtris cum magna præda in ſua reuerterunt:poſtero die ſpoliabant cæ/
ſorum corpora:& captiuos contrahebant:legati ab Tyatira:& Magneſia:& ab Sypilo ad dedendas ur/
bes uenerunt.Antiochus cum paucis fugiens in ipſo itinere pluribus congregantibus ſe modica manu
armatorum media ferme nocte Sardis conceſſit:inde cum audiſſet Seleucum filium & quoſdam ami/
corum Apameam prægreſſos:quarta uigilia cum coniuge ac filia petit Apameam:Zenoni tradita cu/
ſtodia urbis.Timone Lydiæ p̄poſito:quibus ſpretis conſenſu oppidanorum & militū qui in arce erāt:
legati ad conſulem miſſi ſunt.Sub idem fere tempus & a Thrallibus & a Magneſia:q̄ ſuper mæandrū
eſt:& ab Epheſo legati ad dedendas urbes uenerunt.Reliquerat Epheſum Polyxenidas audita pugna:
& claſſe uſqꝫ ad Patarā Lyciæ p̄teruectus:metu ſtationis rhodiarum nauium:q ad megiſten erat in ter/
ram egreſſus cum paucis itinere pedeſtri Syriam petit.Aſiæ ciuitates in fidem cōſulis dicionemqꝫ Po. Deditō
Roma.ſeſe tradebāt.Sardibus iam conſul erat:& eo.P.Scipio ab Elea cum primum pati laborem po/ urbiū q̄
tuit:uenit.Sub idem fere tempus caduceator ab Antiocho per Scipionem a conſule petit:impetrauitqꝫ uictoriā
ut oratores mittere liceret regi;paucos poſt dies Zeuſis:qui præfectus Lydiæ fuerat:& Antipater ſecuta ē

fratris filius uenerunt:prius Eumene conuēto:quē propter uetera certamīa auerſum maxīe a pace credebant eē:& placatiore eo ſua & regis ſpe inuēto:tum.P.Scipionē & ꝑ eum cōſulē adierunt: ꝑbitoq; iis petētibus frequēti concilio ad mandata ædēda:non tam quid ipſi dicamus:īquit Zeuſis:quam ut a uobis quæramus romani:quo piaculo expiare errorē regis:pacē ueniamq; īpetrare a uictoribus poſſimus maximo ſemꝑ animo uictis regibus populiſq; ignouiſtis:quanto id maiore & placatiore animo decet uos facere ī hac uictoria quæ uos dominos orbis terrarum fecit:poſitis iam aduerſus omnes mortales certaminibus:haud ſecus:quam deos conſulere & parcere uos generi humano oportet. Iam antequā legati uenirēt:decretum erat:quid reſponderetur:reſpondere Africanum placuit:iis in hunc modū locutus fertur.Romani ex his quæ ī deum immortalium poteſtate erant:ea habemus:quæ dii dederunt: animos:qui noſtræ mētis ſunt:eoſdē ī omni fortuna geſſimus:gerimuſq; neq; eos ſecundæ res extulerunt:nec aduerſæ minuerunt:eius rei:ut alios omittam. Annibalē ueſtrum uobis darē teſtem: niſi uos ipſos dare poſſem:poſteaquam Helleſpōtum traiecimus priuſquam caſtra regia:priuſquam aciē uideremus:cū cōmunis mars & in certus belli euētus eēt:de pace uobis agētibus:quas pares paribus ferebamus:condiciones eoſdē nūc uictores uictis ferimus.Europa abſtinete:Aſiaq; omni:quæ cis taurū mōtem ē:decedite:pro impēſis deinde in bellum factis.xv.millia talētum euboicoꝝ dabitis:quingēta præſentia:duomillia & quingēta cum ſenatus Populuſq; Romanus pacē comprobauerint:mille deinde talentum per.xii.annos.Eumeni quoq; reddi.cccc.talēta:& quod frumēti reliquum ex eo quod patri debitum ē:placet.Hæc cum pepigerimus facturos uos:ut pro certo habeamus:erit:qdē aliquod pignus:ſi obſides uiginti noſtro arbitratu dabitis.Sed nūquam ſatis liquebit nobis ibi pacē eē Po.Ro.ubi Annibal erit:eum ante omnia depoſcimus.Thoantē quoq; ætolum concitatorē ætolici belli:qui & illorum fiducia uos:& ueſtra illos ī nos armauit:dedetis:& cū eo Mnaſymmachū acarnanē:& chalcidēſem Philonē:& Eubolum.In deteriore ſua fortuna pacē faciet rex:quia ſerius facit:quam facere potuit:ſi nūc re moratus fuerit:ſciat regum maieſtatē difficilius ab ſummo faſtigio ad medium detrahi: quā a mediis ad ima ꝑcipitari.Cum iis mandatis ab rege miſſi erant legati:ut oēm pacis cōdicionē acciperēt:itaq; Romā mitti legatos placuit:Cōſul ī hyberna exercitū Magneſiā ad mæandrū &Thrallis Epheſumq; diuiſit:Epheſum ad cōſulē paucos poſt dies obſides ab rege adducti ſunt:&legati:q Romā irēt:uenerūt.Eumenes quoq; eodē tpe ꝓfectus ē romā:quo legati regis:ſecutæ eos ſunt legatiōes oīum Aſiæ populoꝝ.

Leges Antiocho datæ

Cum hæc in Aſia geruntur:duo fere ſub idē tēpus cum triumphi ſpe ꝑtores de prouinciis Romam redierunt.Qu.Minutius ex liguribus.M.Acilius ex Aetolia.Auditis utriuſq; rebus geſtis Minutio negatus triumphus:Acilio magno conſenſu decretus:iſq; triumphans de rege Antiocho & ætolis urbē ē inuectus:ꝑlata in eo triumpho ſunt ſigna militaria.cc.xxx.& argēti infecti triamillia pōdo:ſignati tetracinum atticum.c.xiii.millia:ciſtophori.ccxlviii.uaſa argētea celata multa magniq; ponderis:tulit & ſupellectilē regiam argēteam ac ueſtē magnificam:coronas aureas:dona ſociarum ciuitatū.xlv.ſpolia oīs generis:captiuos nobiles ætolos & regios duces ſex & triginta duxit.Democritus ætolorum dux paucos ante dies cum e carcere effugiſſet:nocte in ripa tyberis conſecutis cuſtodibus:priuſquam comphenderetᷣ:gladio ſe tranſfixit.Milites tantum:qui ſequerētur currum:defuerunt:aliquin magnificus & ſpectaculo & fama rerum triumphus fuit.Huius triumahi minuit læticiā nuncius ex Hiſpania triſtis aduerſa pugna in uaſtetanis ductu.L.Aemylii ꝓconſulis apud oppidum Lyconē cum luſitanis:ſex millia de exercitu romano cecidiſſe:cæteros pauētes ītra uallum cōpulſos ægre caſtra defendiſſe: & admodū fugiētiū magnis itineribus in agrum pacatū reductos:hæc ex Hiſpania nūciata.Ex Gallia legatos placētinoꝝ & cremonēſium.L.Auruculeius ꝑtor in ſenatum introduxit:iis quærētibus inopiam colonoꝝ: aliis belli caſibus:aliis morbo abſumptis quoſdam tædio accolarum gallorum reliqſſe colonias: decreuit ſenatus:uti.C.Lællius conſul:ſi ei uideretur:ſex millia familiaꝝ cōſcriberet:quæ ī eas colonias diuiderenᷣ:& ut.L.Auruncul eius ꝑtor triūuiros crearet:ad eos deducendos:creati.M.Acilius Serranus.L. Valerius.P.Filius.L.Valerius.C.Filius Tappo.Haud ita multo poſt cum iam conſulariū comitioꝝ appeteret tēpus.C.Lællius conſul ex Gallia Romā rediit:iis non ſolum ex facto abſente ſe.S.C.in ſupplemētum Cremonæ & Placentiæ colonos ſcripſit:ſed ut nouæ coloniæ duæ ī agrum:q boioꝝ fuiſſet:deducerētur:& rettulit:& auctore eo patres cēſuerūt.Eodē tpe.L.Aemylii ꝑtoris litteræ allatæ de nauali pugna ad:Mynōneſum facta:&.L.Scipionē conſulē exercitū īAſiā traieciſſe.Victoriæ naualis gratia ī unū diē ſupplicatio decreta ē:in alterū diē quod exercitus Romanus tum primū in Aſia poſuiſſet caſtra:ut ea rēs proſꝑa & læta eueniret:uicenis maioribus hoſtiis ī ſingulas ſupplicationes ſacrificare conſul ē iuſſus.Inde cōſularia comitia magna cōtētione habita.M.Aemylius Lepidus petebat aduerſa oīum fama quod prouīciam Siciliam petēdi cauſa non cōſulto ſenatu:ubi ſibi id facere liceret:reliqſſet:petebant cū eo.M.Fuluius Nobilior.Gn.Manlius Volſo.M.Valerius Meſſalla.Fuluius conſul unus creatur:cū cæteri cēturias non expleſſent:is quoq; poſtero die.Gn.Mālium Lepido deiecto:nam Meſſalla tacuit:collegam dixit.Prætores exinde facti duo.Qu.Fabii Labeo:& Pictor:flamē quirinalis eo anno inauguratus fuerat.M.Sēpronius Tuditanus.L.Poſthumius Albinus.L.Plautius Hypſeus.L.Bebius diues.M. Fuluio Nobiliore:&.Gn.Manlio Volſone conſulibus.Valerius Antias auctor eſt rumorem celebrem Romæ fuiſſe & pene pro certo habitum : recipiendi Scipionis adoleſcentis cauſa conſulem.L.Scipionē & cum eo.P.Africanum in colloquium euocatos regis:& ipſos compræhēſos eſſe:& ducibus captis cō feſtim ad caſtra romana exercitum ductum:eaq; expugnata:& deletas omnes copias romanorum eſſe: ob hæc ætolos ſuſtuliſſe animos:& abnuiſſe imperia facere:principeſq; eoꝝ in Macedoniam:& in dar

Atť.Scipionis ſentētia

Attiliū triūphɔ

Mors Democriti

Triſtis ex Hiſpania

M.Fuluiɔ Gn. Māliꝰ conſ.

danos & in Thraciam ad conducenda mercede auxilia profectos. Hæc qui nunciarent Romam. A. Te/
rentium Varronem: &. M. Claudium Lepidum ab. A. Cornelio proprætore ex Aetolia miſſos eſſe: ſub
texit deinde fabulæ huic legatos ætolos in ſenatum inter cætera hoc quoq; iterrogatos eſſe: unde audiſ
ſent imperatores romanos in Aſia captos ab Antiocho rege: exercitum deletum eſſe: ætolos reſpondiſ
ſe: ab ſuis legatis ſe qui cum conſule fuerint: certiores factos: Rumoris huius quia neminem alium au/
ctorem habeo: neq; affirmata res mea opinione ſit: nec pro uana prætermiſſa. Aetoli legati in ſenatum
introducti: cum & cauſa eos ſua & fortuna hortaretur: ut confitendo ſeu ſuæ culpæ: ſeu errori ueniam
peterent ſupplices: orſi a beneficiis in Popu. Roma. & prope exprobrantes uirtutem ſuā in Philippi bel/
lo: & offenderunt aures inſolentia ſermonis: & eo uetera & oblitterata repetendo rem adduxerunt: ut
haud paulo plurimum maleficiorum gentis: quam beneficiorum memoria ſubiret animos patrum:
& quibus miſericordia opus erat: iram & odium irritarent. Interrogati ab uno ſenatore permitterēt ne
arbitrium de ſe Popu. Roma. deinde ab altero habituri ne eoſdem: quos Popu. Roma. ſocios & hoſtes
eſſent: nihil ad ea reſpondentes egredi templo iuſſi ſunt. Conclamatum deīde prope ab uniuerſo ſena/
tu eſt: totos adhuc Antiochi ætolos eſſe: & ex unica ea ſpe pendere animos eorum: itaq; bellum cū haud
dubiis hoſtibus gerēdum: perdomandumq; feroces animos eſſe: illa etiam res accēdit: quod eo ipſo tē/
pore: quo pacē ab romanis petebant. Dolopiæ atq; Athamaniæ bellum īferebant. Senatus conſultum ī
M. Attilii ſnīam: q Antiochum ætoloſq; deuicerat: factum ē: ut ætoli eo die iuberētur proficiſci ab ur/
be: & ītra quītumdecimum diē Italia excedere. A. Terētius Varro ad cuſtodiēdum iter eorum miſſus:
denunciatumq; ſiqua deīde legatio ex ætolis niſi permiſſū imꝑatoris: q eam prouīciam obtineret: & cū
legato romano ueniſſet Romam: pro hoſtibus omnes futuros: ita dimiſſi ætoli. De prouīciis deīde cō/
ſules rettulerunt: ſortiri eos Aetoliā & Aſiam: q Aſiā ſortitus eēt: exercitus ei: quē. L. Scipio haberet: ē de
cretus: & ī eius ſupplemētum quattuormillia peditum romanorum: ducenti equites: & ſocioꝝ ac latini
noīs ſexmillia peditū: & quadringēti eqtes: his copiis bellū gereret: alteri cōſuli exercitus: q erat ī Aetolia
eſt decretus: & ut ſupplemētū ſcriberet ꝑmiſſum ciuium ſociorumq; eundē numerum: quē collega: na/
ues quoq; idē conſul: quæ priore anno paratæ erant: ornare iuſſus ac ducere ſecum: nec cum ætolis ſolū
bellum gerere: ſed etiam ī Cephaleniam īſulam traiicere: mandatum eidē: ut ſi ꝑ commodum reipu. fa
cere poſſet: ut ad comitia Romam ueniret: nam præterquam quod magiſtratus annui ſubrogādi eēnt:
cenſores quoq; placere creari: ſiqua res eum teneret: ſenatum certiorē faceret ſe ad comitiorū tēpus oc/
currere non poſſe. Aetolia. M. Fuluio: Aſia. Gn. Manlio ſorte euenit. Prætores deīde ſortiti ſunt. L. Po/
ſthumius Albinus urbanam & īter peregrinos. M. Sempronius Tuditanus Siciliam. Q. Fabius Pictor
flamē quirinalis Sardiniam. Q. Fabius Labeo claſſem. L. Plautius Hypſeus Hiſpaniam citeriorē. L. Be/
bius Diues Hiſpaniam ulteriorem. Siciliæ legio una: & claſſis: quæ ī ea prouīcia erat decreta: & ut duas
decimas frumēti prætor imparet ſiculis: earum alteram ī Aſiam: alteram ī Aetoliam mitteret: idem ab
ſardis exigi: atq; ad eoſdē exercitus id frumētum: ad quos ſiculū deportari iuſſum. L. Bebio ſupplemē/
tum in Hiſpaniam datum: mille romani pedites: equites qnquaginta: & ſexmillia peditum latini nomi
nis: &. cc. equites: cum his ſupplemētis ut ſingulas legiones duæ Hiſpaniæ haberēt. Prioris anni magi/
ſtratibus. C. Lællio cum ſuo exercitu prorogatum ī annum imꝑium ē: prorogatum: &. P. Iunio prop/
tori in Ethruria cum eo exercitu: qui in prouincia eēt: &. M. Tucio proprætori ī brutiis & Appulia. Pri/
uſquam in prouīcias prætores irēt: certamē īter. P. Licinium pontificē maximum fuit: &. Q. Fabiū p̄to
rē flāminē quirinalē: quale patrū memoria inter. L. Metellum & Poſthumium Albinum fuerat: conſu
lem illū cum. C. Luctatio collega in Siciliam ad claſſem proficiſcētē ad caſtra retinuerat Metellus ponti
fex maximus: prætorē hunc: ne ī Sardiniā ꝓficiſceref. P. Licinius tenuit: & ī ſenatu & ad populū magnis
contētionibus certatū ē: & imꝑia inhibita ultro citroq;: & pignora capta: & mulctæ dictæ: & tribuni ap
pellati: prouocatū ad populum ē: religio ad poſtremū uicit: ut dicto audiēs eēt flamē pōtifici: & mulctæ
ex iuſſu populi remiſſæ: ita prouincia erepta: prætorē magiſtratu abdicare ſe conantē patres auctorita/
te ſua deterruerunt: & ut ius inter ꝑegrinos diceret: decreuerunt. Delectibus deinde intra paucos dies:
neq; enim multi milites legendi erant: perfectis: conſules prætoreſq; in prouincias proficiſcuntur. Fa/
ma deinde de rebus in Aſia geſtis temere uulgata ſine auctore: & poſt dies paucos nuncii certi litteræq;
imperatoris Romani allatæ: quæ non tantum gaudium ab recenti metu attulerunt: deſierant enim ui
ctum in Aetolia metuere: quam auerterunt famam. quod ineuntibus id bellum grauis hoſtis & ſuis ui
ribus: & quod Annibalem rectorem militiæ haberet: uiſus fuerat: nihil tamen aut de conſule mittēdo
in Aſiam mutandum: aut minuendas eius copias cenſuerunt: me tu ne cum gallis foret bellandum.
Haud multo poſt. M. Aurelius Cotta legatus Scipionis cū Antiochi regis legatis: & Eumenes rex rho/
diiq; Romam uenerunt. Cotta in ſenatu primum deinde in Concionem iuſſu patrum: quæ acta ī Aſia
eſſent: expoſuit: ſupplicatio inde in triduum decreta eſt: &. xl. maiores hoſtiæ immolari iuſſæ. Omniū
primum Eumeni ſenatus datus eſt: is cum breuiter egiſſet gratias patribus: quod obſidione ſe ac fra/
trem exemiſſent: regnumq; ab iniuriis Antiochi uindicaſſent: & gratulatus eſſet: quod mari terraq; ꝓ/
ſpere res geſſiſſent: quodq; regem Antiochum fuſum fugatumq; & exutum caſtris prius Europa poſt
Aſia: quæ cis taurum montem eſt: expuliſſent ſua deinde merita malle eos ex imperatoribus ſuis lega
tiſq;: quam ſe commemorante cognoſci dixit. Hæc approbantibus cunctis iubētibuſque dicere ipſum
omiſſa in id uerecundia quid ſibi ab ſenatu Po. q;. Ro. tribui æquum cēſeret: propēſius cumulatiuſq;: ſi
quo poſſit: ꝓ ut eius merita ſint: ſenatum facturū. Ad ea rex: ſi ab aliis ſibi p̄mioꝝ optio deferref: libē/

Atē. rumores de Scipionibus captis

Senatuſ cōſultū ī ætoloſ

Verba Eumeni ī ſenatu

ter data modo facultate conſulendi ſenatū romanū cōſilio ampliſſimi ordinis uſurū fuiſſe: nequid aut
ĩmoderata cupiſſe:aut petiſſe parū modeſte uideri poſſet:uerū eniuero cū ipſi daturi ſint: multo magis
munificentiã eorū in ſe fratreſq; ſuos ipſorum arbitrii debere eſſe.Nihil hac oratione eius.P.C.deterriti
ſunt:quo minus dicere ipſum iuberent:& cum aliquãdiu hinc indulgentia:hinc modeſtia inter permit
tentes inuicem:non magis mutua:quam inexplicabili facilitate certatū eſſet.Eumenes templo exceſſit.
Senatus in eadẽ perſtare ſententia:ut abſurdū eſſe diceret:ignorare regẽ quid ſperans aut petens uene/
rit:quæ accōmodata regno ſuo ſint:ipſum optime ſcire:Aſiã longe melius:quã ſenatū noſſe: reuocãdū
igitur & cogendū:quæ uellet:quæq; ſentiret:empromere:Reductus a prætore in tẽplum rex & dicere
iuſſus:perſeueraſſem:ĩquit:tacere.P.C.niſi rhodioꝝ legationẽ mox uocaturos uos ſcirẽ:& illis auditis
mihi neceſſitatẽ fore dicendi:quæ quidẽ eo difficilior oratio erit:quod poſtulata eoꝝ futura ſunt:ut nō
ſolū nihil:quod contra me ſit:ſed ne quod ad ipſos quidẽ proprie pertineat:petere uideantur:agent enĩ
cauſam ciuitatū græcarū:& liberari eas dicent debere.quo ĩperato:cui dubiū eſt:quin & a nobis auerſu
ri ſint:non eas modo ciuitates:quæ liberabuntur:ſed etiã ueteres ſtipendiarias noſtras?ſibi autem tan/
to obligatos beneficio uerbo ſocios:re uera ſubiectos ĩperio & obnoxios habituri ſint?& ſi diis placet:
cū has tantas opes affectabunt:diſſimulabunt ulla parte id ad ſe pertinere:uos modo id decedere & con
ueniens eſſe antefactis dicent.Hæc uos ne decipiat oratio:prouidendū uobis erit:neue nō ſolū inæqua/
liter alios nimiū deprimatis ex ſociis ueſtris:alios præter modū extollatis:ſed etiã ne qui aduerſus uos
arma tulerint:meliore ſtatu ſint:quã ſocii aut amici ueſtri.Quod ad me attinet:in his rebus ceſſiſſe in/
tra finẽ iuris mei cuilibet uideri malim:quã nimis pertinaciter in obtinendo contendiſſe in certamine
amicitiæ ueſtræ:beniuolentiæ erga uos:honoris:qui a uobis habebitur:minime æquo animo uici poſ/
ſum:hanc ego maximã hæreditatẽ a patre accepi:qui primus oĩum Aſiã Græciamq; incolentiū in ami
citiã ueſtrã uenit:eamq; perpetua & conſtanti fide ad axtremū finem uitæ perduxit:nec animum dūta/
xat uobis bonū ac fidelẽ præſtitit:ſed omnibus interfuit bellis:quæ in Græcia geſſiſtis terreſtribus na/
ualibuſq;:oĩ genere cōmeatum ita:ut nemo ſociorum ueſtrorum æquari ulla parte poſſit:uos audiuit:
poſtremo cū boetios ad ſocietatẽ ueſtrã hortaretur:in ipſa concione intermortuus haud multo poſt ex
pirauit.Huius ego ueſtigia ingreſſus uoluntate quidẽ & ſtudio incolendis uobis adiicere:& enim ĩexu
Eume/ perabilia hæc erant:nihil potui:rebus ipſis meritiſq; & ĩpenſis officioꝝ ut ſuperare poſſem:fortuna:tẽ/
nes in pora:Antiochus:& bellum in Aſia geſtū præbuerunt materiã.Rex Aſiæ & partis Europæ Antiochus
Ro.po. filiã ſuã in matrimoniū mihi dabat:reſtituebat extẽplo ciuitates:quæ defecerant a nobis:ſpem magnã ĩ
officia poſterū ampliandi regna faciebat:ſi ſecū bellum aduerſus uos geſſiſſem:non gloriabor eo:quod nihil ĩ
uos deliquerim:illa potius:quæ uetuſtiſſima domus noſtræ uobis cum amicitia digna ſunt:referã:pe/
deſtribus naualibuſq; copiis ut nemo ueſtrorū ſocioꝝ me æquiperare poſſet:ĩperatores ueſtros adiuui
commeatus terra mariq; ſuppeditaui:naualibus præliis:quæ multis locis facta ſunt:omnibus affui:nec
labori meo:nec periculo uſquam peperci:quod miſerrimū eſt:in bello obſidionẽ paſſus ſum.Pergami
incluſus cum diſcrimine ultimo ſimul uitæ regniq;:liberatus deinde obſidione cum alia parte Antio/
chus:alia Seleucus circa arcem regni mei caſtra haberent:relictis rebus meis tota claſſe ad Helleſpontū
L.Scipioni conſuli ueſtro occurri: ut eum in traiiciendo exercitu adiuuarem:poſteaquam in Aſiã exer
citus ueſter eſt tranſgreſſus:nunquam a conſule abſceſſi:nemo miles romanus magis aſſiduus ĩ caſtris
ueſtris fuit:quam ego fratreſq; mei:nulla expeditio:nullum equeſtre prælium ſine me factum ẽ:in acie
ibi ſteti:eam partem ſum tutatus:in qua me conſul eſſe uoluit.Non ſum hoc dicturus.P.C.qs hoc bel/
lo meritis erga uos mecum comparari poteſt?ego nulli omnium neq; populorum:neq; regum:quos ĩ
magno honore habetis:non auſum me comparare.Maſiniſſa hoſtis uobis:antequam ſocius fuit:nec ĩ/
columi regno cum auxiliis ſuis:ſed extorris:expulſus:amiſſis omnibus copiis cum turma equitum in
caſtra confugit ueſtra:tamen eum qui in Africa aduerſus Syphacem & Carthaginenſes fideliter atq; ĩ/
pigre uobiſcum ſtetit:non ĩ patrium ſolum regnum reſtituiſtis:ſed adiecta opulentiſſima parte Sypha
cis regni præpotentem iter Africæ reges feciſtis.Quo tandem igitur nos præmio atque honore digni
apud uos ſumus:q nunquam hoſtes:ſemper ſocii fuimus?pater:ego:fratreſq; mei non Aſiam tantum
ſed etiam procul ab domo ĩ Peloponneſo:ĩ Boetia:ĩ Aetolia:Philippi:Antiochi ætolico bello terra ma/
riq; pro uobis arma tulimus.Quid ergo poſtulas?dicat aliqs:ego.P.C.quoniam dicere utiq; uolẽtibus
uobis parendum eſt:ſi uos ea mente ultra Tauri iuga Antiochū eieciſtis:ut ipſi teneretis eas terras: nul/
los accolas nec finitimos habere:quam uos malo:nec ulla alia re tutius ſtabiliuſq; regnum meum futu
rum ſpero:ſed ſi uobis decedere ĩde atq; deducere exercitus ĩ aĩo eſt:neminem digniorem eſſe ex ſociis
ueſtris:q bello a uobis parta poſſideat:quam me dicere auſim.At enĩ magnificum eſt liberare ciuitates
ſeruas:ita opinor:ſi nihil hoſtile aduerſus uos fecerunt:ſin autẽ Antiochi partis fuerunt:quanto ẽ uẽa
prudẽtia & æquitate dignius ſociis bene meritis quam hoſtibus uos cōſulere.Grata oratio regis patri/
bus fuit:& facile apparebat munifice oĩa & propenſo aĩo facturos.Interpoſita ſmyrnæorum breuis le/
Smyr/ gatio eſt:qa non aderant qdam rhodiorū.Collaudatis egregie ſmyrneis:quod oĩa ultima pati:quam ſe
neoꝝ le regi tradere uoluiſſent:introducti rhodii ſunt.Quorum prĩceps legationis expoſitis initis amicitiæ cū
gatio Popu.Roma.meritiſq; rhodiorum:Philippi prius:deinde Antiochi bello nihil:inqt:nobis tota noſtra
Rho/ actione.P.C.neq; difficilius:neq; moleſtius eſt:quam quod cum Eumene nobis diſceptatio eſt : cū quo
diorū le uno maxime regum & priuatum ſingulis:& quod magis nos mouet:publicū ciuitati noſtræ hoſpitiū
gatio eſt:cæterum non animi noſtri.P.C.nos:ſed rerū natura:q potẽtiſſima ẽ:diſiungit:ut nos liberi ẽt alioꝝ

libertatis cauſam agamus:reges ſerua omnia & ſubiecta ĩperio ſuo eẽ: uelint.Vtcunq; tamẽ res habet:
magis uerecundia noſtra aduerſus regẽ nobis obſtat:q̃ ipſa diſceptatio:aut nobis ĩpedita eſt : aut uobis
ꝑplexam deliberationẽ ꝓbitura uidet̃.Nam ſi aliter ſocio & amico regi & benemerito hoc ipſo ĩ bello:
de cuius præmiis agitur:honos haberi nullus poſſet:niſi liberas ciuitates traderetis ei : eſſet deliberatio
anceps ne aut regẽ amicum ĩ honoratum dimitteretis:aut decederetis inſtituto ueſtro:gloriã Philippi
bello partã nunc ſeruitute tot ciuitatũ deformaretis:ſed ab hac neceſſitate aut gratiæ ĩ amicum minu
endæ aut gloriæ ueſtræ egregie uos fortuna uĩdicat.Et.n.deum benignitate nõ glorioſa magis:q̃ diues
uictoria ueſtra:quæ uos facile iſto uelut ære alieno exoluat:nam & Lycaonia:& Phrygia utraq;: & Py/
ſidia omnis: & Cherſõneſus quæq; circuniacẽt Europæ:ĩ ueſtra ſunt poteſtate quarum una quælibet
regi adiecta multiplicare regnũ Eumenis poteſt:oẽs uero datæ maximis eũ regibus ꝑferre: licet ergo
uobis & præmiis belli ditare ſocios:& nõ decedere ĩſtituto ueſtro.Debetis etiã meminiſſe quẽ titulũ
ꝓtenderitis prius aduerſus Philippũ:nunc aduerſus Antiochũ belli:qd feceritis Philippo uicto : qd nũc
a nobis non magis qa feciſtis:q̃ quia id uos facere decet:deſideret̃:atq; expectetur : alia.n.aliis oneſta &
probabilis eſt cauſa armoꝝ:illi agrum:hi uicos:hi oppida:hi oprtus oramq; aliq̃ maris ut poſſideant:
uos nec cupiſtis hæc anteq̃ haberetis:nec nunc cum orbis terrarum ĩ dicione ueſtra ſit:cupere poteſtis:
pro dignitate & gloria apud omne humanũ genus:quod ueſtrum nomen ĩperiumq; iuxta ac deos im
mortales iampridem ĩtuetur:pugnatis:quæ parare & quærere arduum fuit : neſcio an tueri difficilius
ſit.Gẽtis uetutiſſimæ nobiliſſimæq; uel fama reꝝgeſtaꝝ:uel oĩ cõmẽdatione hũanitatis doctrinarũq;
tuẽdã ab ſeruitio regio libertatẽ ſuſcepiſtis:hoc patrocinium receptæ ĩ fidẽ &cliẽtelam ueſtrã uniuerſæ
perpetuũ uos ꝓſtare:decet.Nõ quæ ĩ ſolo modo antiquo ſunt græce magis urbes ſunt:q̃ coloniæ eaꝝ
illinc quonda profectæ ĩ Aſiã nec terra mutata mutauit genus aut mores certare pio certamine cuiuſ/
libet bonæ artis ac uirtutis auſi ſumus cum parentibus:quæq; ciuitas & conditoribus ſuis:adiſtis aſiæ
urbes plæriq;:niſi quod a uobis lõgius abſumus:nulla uincimur alia re.Maſſiliẽſis:quos ſi natura ĩſita Maſſili
uelut ĩgenio terræ uĩci poſſet:iampridẽ efferaſſent tot ĩdomitæ circunfuſæ gẽtes ĩ eo honore: ĩ ea me/ enſium
rito dignitate audimus apud uos eſſe:ac ſi mediũ umbilicum Græcie ĩcolerent non.n. ſonum modo laus
linguæ ueſtitumq; & habitũ:ſed ante oĩa mores:& leges:& ĩgenium ſyncerum ĩtegrũq; a contagione
accolaꝝ ſeruarunt.Terminus eſt nunc ĩperii ueſtri mõs taurus:quicquid ĩtra eũ cardinẽ eſt : nihil lon/
ginquum uobis uideri debet:quo arma ꝑuenerunt:eodẽ ius hinc profectũ ꝑueniat.Barbari:qbus pro
legibus ſemꝑ dominoꝝ ĩperia fuerunt:quo gaudẽt:reges habeant: græci ſuã fortunã: ueſtros aĩos ge/
rũt:domeſticis quondam uiribus ẽt ĩperium amplectebantur:nunc ĩperium ubi ẽ: ibi ut ſit perpetuũ
optant:libertatem ueſtris tueri armis ſatis habent:quoniã ſuis non poſſunt. At enim quũdam ciuita/
tes cum Antiocho ſenſerunt:& aliæ prius cum Philippo:& cum Pyrrho:tarẽtini ne alios populos enu
merem Carthago libera cum ſuis legibus eſt: huic ueſtro exẽplo quantum debeatis : uidete.P.C. in/
ducetis in aĩum negare Eumenis cupiditati:qđ iuſtiſſimæ iræ ueſtræ negaſtis. Rhodii & in hoc & in
oĩbus bellis:q̃ in illa hora geſſiſtis.q̃ forti fideliq; oꝑa uos adiuuerimus:ueſtro iudicio relinqmus:nũc ĩ
pace id cõſilium afferrimus:qđ ſi cõprobaritis: magnificẽtius uos uictoria uſos eẽ: quã uiciſſe oẽs æſti/
maturi ſint. Apta magnitudini romanæ oratio uiſa eſt.Poſt rhodios Antiochi legati uocati ſunt :ĩ uul
gato detẽtium ueniã more errorẽ faſſi regis obteſtati.P.C.ut ſuæ potius clæmẽtiæ:q̃ regis culpæ:q ſa/ Pax An
tis ſupq; pœnaꝝ dediſſet memores cõſulerẽt:poſtremo pacẽ datam a.L.Scipione impatore:qbus legi tiocho
bus dediſſet:cõfirmarẽt auctoritate ſua.Et ſenatus eã pacẽ ſeruãdam cẽſuit:& paucos poſt dies popu/ cõceſſa
lus iuſſit:fœdus in capitolio cũ Antipatro principe legationis & eodẽ fratris filio regis Antiochi ẽ ictũ.
Auditæ deinde & aliæ legationes ex Aſia ſunt:qbus oĩbus datum ẽ reſponſum decẽ legatos more ma
ioꝝ ſenatum miſſuꝝ ad res Aſiæ diſceptãdas componẽdaſq;:ſummã tamẽ hãc fore:ut cis tauꝝ mon/
tem:q̃ infra regni fines Antiochi fuiſſent.Eumeni attribuerent̃ ꝑter Lyciam Cariãq;:uſq; ad mæandꝝ
amnem eæ ciuitates rhodioꝝ eẽnt.Cæteræ ciuitates Aſiæ q̃ in Attali ſtipẽdiariæ fuiſſent:eædem Eu/
meni uectigal pẽderẽt: quæ uectigales fuiſſent Antiochi:eæ liberæ atq; ĩmunes eẽnt.Decẽ legatos hos Publicũ
decreuerunt.Q.Minutium Ruffum.L.Furiũ Purpurionẽ.Q.Minutium Teremũ: Appiũ Claudium decretũ
Neronẽ.Gn.Cornelium Merulã.M.Iuniũ Brutum.L.Aurũculeium.L.Aemyliũ Paulum.P. Corne/ de aſiæ
lium Lentulum.P.Elium Tuberonẽ.His quæ ꝓſentis diſceptationis eẽnt libera mandata de ſumma rebus
reꝝ ſenatus conſtituit.Lycaoniam omnẽ & Phrigiam utrãq; & Myſias regias ſiluas & Lydiæ Ioniæq; cõponẽ
extra oppida q̃ libera fuiſſent:quo die cum rege Antiocho pugnatum ẽ:& nominatim Magneſiam & dis
Cypilum & Cariam q̃ Hydrella appellat̃:agrũq; hydreletanũ ad Phrigiã uergẽtem: & caſtella uicoſq;
ad mæandrũ amnẽ:niſi q̃ libera ante bellũ fuiſſent:Thelmeſſontẽ noĩatim & caſtra thelmeſſiũ præter
agrum:q Ptolemæi thelmeſſii fuiſſet:hæc oĩa:quæ ſupra ſcripta ſunt:regi Eumeni iuſſã dari.Rhodiis
Lycia data:quæ extra eundẽ Thelmeſſontẽ & caſtra thelmeſſium:& agrũ q Ptolemæi thelmeſſii fuiſ/
ſet:hæc & ab Eumene:& ab rhodiis excepta.Ea quoq; his pars data Cariæ:q̃ ꝓpe Orchoꝝ ĩſulã trans
mæandrum amnẽ eſt:oppida uici:caſtella:agri:q ad Pyſidiã uergunt: niſi quæ eoꝝ oppida in libertatẽ
fuiſſent:pridie quã cum Antiocho rege in Aſia pugnatũ ẽ.Pro his cum gratias egiſſent:rhodii:de Solis
urbe:quæ in Cilicia ẽ:egerunt: Argis & illos ſicut ſeſe oriundos eẽ:ab ea germanitate fraternã ſibi cum
iis caritatẽ eẽ:petere hoc extraordinarium munus ut eam ciuitatẽ ex ſeruitute regia eximerent. Vocati
ſunt legati regis Antiochi:actumq; cũ iis:nec qcquã ĩpetratum ẽ teſtante fœdera Antipatro:aduerſus q̃
ab rhodiis non Solos:ſed Ciliciam peti:& iuga tauri tranſcendi.Reuocatis in ſenatum Rhodiis: cum

quātopere tenderet:legatus regius:expoſuiſſent:adiecerūt:ſi utiqꝫ eā rem ad ciuitatis ſuæ dignitatē ꝑti/
nere cenſerent rhodii:ſenatum omnimodo expugnaturum pertinaciā legatorum. Tum uero impen/
ſius:q̄ ante rhodii gratias egerunt:ceſſuroſq̄ſe potius arrogantiæ Antipatri:q̄ cauſas turbandæ pacis ꝑ/
bituros dixerūt:ita nihil de Solis mutatum eſt.Per eos dies:quibus hæc geſta ſunt:legati maſſilienſiū

L.Bebius a Liguribuſ circūuētus cū paucis euaſit

nunciarunt.L.Bebium prætorem ī prouinciā Hiſpaniam proficiſcentē ab liguribus circunuentū ma/
gna parte comitū cæſa:uulneratū ipſum cum paucis ſine lictoribus Maſſiliā profugiſſe: & intra triduū
expiraſſe.Senatus ea re audita decreuit uti.P.Iunius Brutus:qui proprætor in Ethruria eſſet:prouincia
exercituq̄ꝫ traditis uni:cui uidereť ex legatis:ipſe in ulteriorē Hiſpaniam ꝓficiſcereť: eaqꝫ ei ꝓuīcia eēt
Hoc ſenatus conſultū:litteræqꝫ a Spurio Poſthumio prætore ī Ethruria miſſæ ſunt: profectuſqꝫ ī Hi/
ſpaniam eſt.P.Iunius proprætor:in qua ꝓuincia prius aliquanto:quam ſucceſſor ueniret.L.Aemylius
Paulus:q poſtea regē Perſen magna gloria uicit:cum priore anno haud ꝓſpere rē geſſiſſet:tumultuario
exercitu collecto ſignis collatis cum luſitanis pugnauit fuſi fugatiqꝫ ſunt hoſtes: cæſa.x.& octomillia ar
matoꝝ:triamillia.ccc.capti:& caſtra expugnata:huius uictoriæ fama tranqlliores res ī Hiſpania fecit.

Bononia Colonia

Eodem anno ante diem.iii.Kalēdas Ianuarias Bononiā latinam coloniā ex ſenatus cōſulto.L. Vale/
rius Flaccus.M.Acilius Serranus.L.Valerius Tappo triūuiri deduxerūt:triamillia hoīum ſunt deducta
eqtibus ſeptuagena iugera:cæteris coloniis qnquagena ſunt data:ager captus de gallis boiis fuerat: gal/
li tuſcos expulerāt.Eodē anno cēſuram multi & clari uiri petierunt:q̄ res tanq̄ ī ſe paꝝ magni certami/
nis cām haberet:aliam contentionem multo maiorem excitauit:petebant.T. Quintius Flaminius.P.

M.Attilio a tri.pl.dicta eſt dies

Cornelius.Gn.filius Scipio.L.Valerius Flaccus.M.Portius Cato.M.Claudius Gelo.M.Attilius Gla/
brio:q Antiochum ad Thermopylas ætoloſqꝫ deuicerat.In hunc maxime quod multa concilia habue
rat:qbus magnam partem hominum obligarat:fauor populi ſe īclinabat.Id cum ægre paterentur tot
nobiles nouum ſibi hominem tantum ꝓferri.P.Sempronius Gracchus:&.C.Sēpronius Rutilius tri/
buni plebis ei diē dixerūt:qđ pecuniæ regiæ ꝓdæqꝫ aliquantum captæ ī Antiochi caſtris:neqꝫ ī triūpho
tuliſſet:neqꝫ ī ærarium detuliſſet.Varia teſtimonia legatoꝝ tribunorumqꝫ militum erāt.M.Cato ante
alios teſtes conſpiciebatur:cuius auctoritatē perpetuo tenore uitæ partā toga candida eleuabat: is teſtis
quæ uaſa aurea atqꝫ argētea captis caſtris inter aliā regiam ꝓdam uidiſſet:ea ſe in triumpho negabat ui
diſſe poſtremo in huius maxime inuidiā deſiſtere ſe petitione Glabrio dixit:quandoqdē taciti indigna
renť nobiles hoīes:ideoqꝫ nouus competitor īæſtimabili periurio interceſſerit centummilliū mulcta
irrogata erat:bis de ea certatū eſt:tertio cum de petitione deſtitiſſet reus:nec populus de mulcta ſuffra/
giū fere uoluit & tribuni eo negotio deſtiterunt.Cenſores.T.Quintius Flaminius.M.Claudius Mar/
cellus creati.Per eoſdem dies.L.Aemylio Regillo:qui claſſe præfectum Antiochi regis deuicerat extra
urbem ī æde Apollinis cum ſenatus datus eſſet:auditis rebus geſtis eius q̄tis cū claſſibus hoſtiū dimi/
caſſet:quot ide naues demerſiſſet:aut cepiſſet magno conſenſu patrū triumphus naualis eſt decretus:
triūphauit Kalēdis februariis ī eo triūpho:unde quinquaginta coronæ aureæ tranſlatæ ſunt: pecunia
nequaq̄ tanta pro ſpecie regii triumphi: tetracina attica.cc.xxxiii.m.cyſtophori.ccc.xxxii.millia Sup/
plicationes deinde fuerunt ex ſenatuſconſulto:quod.L.Aemylius in Hiſpania proſpere remp.geſſiſſet.

Aſiatici cognomen

Haud ita multo poſt.L.Scipio ad urbē uenit:q ne cognomini fratris cederet.Aſiaticū ſe appellari uo
luit:& ī ſenatu & in cōciōe de rebus ab ſe geſtis diſſeruit.Erāt:q fama id maius bellum:q̄ difficultate rei
fuiſſe īterꝑtarenť:uno memorabili ꝓlio debellatū:gloriāqꝫ eius uictoriæ defloratā ad Thermopylas eē.
Cæteꝝ uere eſtimāti ætolicū magis ad Thermopylas bellū:q̄ regiū fuit:quota.n.parte uiriū ſuaꝝ ibi di
micauit Antiochus:in Aſia totius Aſiæ ſteterūt uires ab ultimi oriētis ꝑtibus oīum gētiū cōtractis au/
xiliis:merito ergo & diis īmortalibus:q̄tus maximus poterat:habitus ē honos:qđ īgētē uictoriā facilē
ēt feciſſent:impatori triūphus eſt decretus:triūphauit mēſe ītercalario pridie Kalēdas martias:q trium
phus ſpectaculo oculoꝝ maior:q̄ Africani fratris eius fuit:recordatiōe reꝝ & æſtimatiōe ꝑiculi certami

Aſiatici Scipiōis triūpho

niſqꝫ nō magis cōparādus:q̄ ſi impatorē impatori:aut Antiochū ducē Annibali cōferres. Tulit in triū/
pho ſigna militaria.ccxxiiii.oppidoꝝ ſimulacra.cxxxiiii.eburneos dētes.mccxxxi.aureas coronas.ccxx/
xiiii.argēti pōdo.cxxxvii.millia &.ccccxx.tetracinū atticoꝝ.ccxiiii.millia.cyſtophori.ccc.xxxi.millia &
lxx.nūmos aureos philippeos.cxl.millia uaſoꝝ argenteoꝝ oīa cælata erāt:mille pondo &.ccccxxiiii.au
reoꝝ mille pōdo.xxiiii.& duces regii ꝓfecti:& purpurati duo:&.xxx.ante currū ducti.Militibus qni ui
ceni denarii dati: duplex cēturioni:triplex eqti:& ſtipēdiū militare & frumentū duplex poſt triūphū da
tū:ꝓlio ī Aſia facto duplex dederat.Triūphauit āno fere:poſteaq̄ cōſulatu abiit.Eodē fere tpe.Gn.Mā/
lius cōſul in Aſiā:&.Q.Fabius Labeo ꝓtor ad claſſem uenit:cæteꝝ cōſuli nō deerat cū gallis belli mate
ria.mare pacatū erat deuicto Antiocho:cogitātiqꝫ Fabio:cui rei potiſſimum īſiſteret:ne ocioſam ꝓuin/
ciā habuiſſe uideri poſſet:optimū uiſum ē ī Cretā īſulā traiicere:Cydoniatæ bellū aduerſus cortynæos

Quæ a Fabio labeōe ī Creta geſta

gnoſioſqꝫ gerebāt:& captiuoꝝ romanoꝝ atqꝫ italici generis magnus numerus ī ſeruitute eē p totā īſu/
lam dicebať.Claſſe ab Epheſo ꝓfectus:cū primū Cretæ littus attigit:nūcios circa ciuitates miſit ut ar/
mis abſiſterēt:captiuoſqꝫ ī ſuis quēqꝫ urbibus agriſqꝫ cōqſitos reducerēt:& legatos mitterēt ad ſe: cum
qbus de rebus ad cretēſes pariter romanoſqꝫ ꝑtinētibus ageret:nihil magnoꝑe ea cretenſes mouerunt:
captiuos ꝓter cortynios nulli reddiderūt.Valerius Antias ad.iiii.millia captiuoꝝ:qa belli minas timue
runt:ex tota īſula reddita ſcripſit:eāqꝫ cām Fabio cum rē nullā aliam geſſiſſet:naualis triumphi īpetrā/
di ab ſenatu fuiſſe:ac Epheſum Fabius rediit:īde tribus nauibus ī Thraciæ oram miſſis:ab Aeno & Ma
ronia ꝓſidia Antiochi deduci iuſſit:ut ī libertate eæ ciuitates eſſent.

TITI LIVII PATAVINI HISTORICI DE BELLO MACEDONICO ET ASIATICO. LIBER OCTAVVS.

CVM IN Aſia bellum gerit̃:ne in Aetolia qdem qe res fuerãt principio
a gẽte athamanũ orto. Athamania ea tẽpeſtate pu[...] Amynãdro ſub ꝑfe
ctis Philippi regio tenebat̃ ꝑſidio:q ſupbo ac imo[...]o iperio deſiderium
Amynandri fecerãt:exulanti tum Amynãdro in Aetolia litteris ſuoꝝ idi
cantium ſtatum Athamaniæ:ſpes recupandi regni facta eſt: remiſſiq; ab
eo nũciant prĩcipibus Argitheam:id.n.caput Athamaniæ erat ſi popula/
rium aĩos ſatis ꝑſpectos haberẽt:ĩpetrato ab Aetolis auxilio in Athama/
niam ſe uentuꝝ:delectis qđ cõſilium eẽt gentis & Nicandro ꝑtore: quos
ubi ad oĩa paratiores eẽ uidit:certiores ſubĩde facit:quo die cum exercitu
Athamaniã ĩgreſſurus eẽt. Quattuor primo fuere cõiurati aduerſus ma
cedonum ꝑſidium:biſſenos adiutores ſibi ad rem gerẽdam aſſumpſerũt
deinde paucitate paꝝ fræti:q̃ celande rei quã agẽdæ aptior erat:parẽ prio
ri numeꝝ adiecerũt. Ita duo &.xxx.facti quadrifariam ſe diuiſerunt:pars
una Heracleam:altera Tetrapyliam petit:ubi cuſtodia regiæ pecuniæ eẽ ſolita erat:tertia Theudoriam
quarta Argitheam. Ita inter omnes conuenit:ut primo quieti uelut ad priuatam rem agendam uenif/
ſent in foro obuerſarentur:die certa multitudinem omnem conuocarent ad ꝑſidia macedonum arci/
bus expellenda. Vbi ea dies aduenit:& Amynander cum mille ætolis ſe in finibus poſuerat:ex cõpoſito
quattuor ſimul locis ꝑſidia macedonũ expulſa:litteræq; ĩ alias urbes paſſim dimiſſæ ut uindicarẽt ſeſe
ab impotẽti dominatione Philippi:& reſtituerẽt Amynãdrum in patriũ ac legitimũ regnũ:undiq; ma Amy/
cedones expellunt̃. Theium oppidũ litteris a Zenone ꝑfecto ꝑſidii ĩterceptis:& arce ab regiis occupata nãder ĩ
paucos dies obſidẽtibus reſtitit:deĩde id quoq; traditum Aminandro ẽ:& oĩs Athamania in poteſtate regnũ
erat ꝑter Atheneum caſtellũ finibus Macedoniæ ſubiectũ. Philippus audita defectione Athamaniæ cũ ꝓditio/
ſexmillibus armatoꝝ ꝓfectus ĩgẽti celeritate Gomphos ꝑuenit:ibi relicta maiore parte exercitus:neq; nẽ reſti
enim ad tanta itinera ſuffecerãt:cũ duobuſmillibus Atheneum:qđ unũ a ꝑſidio ſuo retẽtũ fuerat:ꝑue/ tuit̃
nit:ĩde ꝓximis tẽptatis cum facile aĩaduertiſſet cætera hoſtilia eẽ:Gomphos regreſſus oĩbus copiis ſi/
mul in Athamaniã rediit. Zenonem idẽ cum mille peditibus ꝑmiſſum Ethopiam occupare iubet op/
portune Argitheæ ĩminẽtem:quẽ ubi teneri a ſuis locum uidit:ipſe circa templum Ioui ſacrum poſuit
caſtra:ibi unũ diẽ fœda tẽpeſtate retẽtus poſtero die ducere ad Argitheã ĩtendit. Eũtibus extẽplo appa
ruere athamanes ĩ tumulos ĩminẽtis uiæ diſcurrẽtes:ad quoꝝ conſpectum cõſtitere prĩa ſigna:totoq;
agmĩe timor & trepidatio erat:& ꝓ ſe qſq;:qdnam futurum eẽt:cogitare:ſi in ualles ſubiectas rupibus
agmen foret dimiſſum:hæc tumultuatio regem cupientẽ:ſi ſe ſequerentur:raptim euadere anguſtias:
reuocare primos:& eadem:qua uenerat:uia referre coegit ſigna. Athamanes primo ex interuallo quie/
ti ſequebantur:poſteaq̃ ætoli ſe coniunxerunt:hos ut ab tergo agmini inſtarent: reliquerunt: ipſi a la/
teribus ſe circũfunderunt:quidam per notos calles breuiore uia prægreſſi tranſitus inſedere: tantumq;
tumultus macedonibus ẽ iniectũ:ut fugæ magis effuſæ:q̃ itineris ordinati modo multis armis uiriſq;
relictis flumen traiecerĩt: his finis ſequendi fuit:inde tuto macedones Gomphos:& a Gomphis ĩ Ma/
cedoniam redierunt: Athamanes ætoliq; Ethopiã ad Zenonem ac mille macedonas opprimẽdos un/
diq; concurrerunt:macedones parum fræti loco ab Ethopia in altiorem deruptioremq; undiq; tumu
lum conceſſere:quo pluribus locis aditu inuento expulere eos athamanes: diſperſoſq; & ꝑ inuias atq;
ignotas rupes iter:fugæ non expedientes partim ceperunt : partim interfecerunt : multi pauore in de/
rupta ꝑcipitati:perpauci cum Zenone ad regẽ euaſerunt:poſtea per inducias ſepeliendi cæſos poteſtas
facta ẽ. Amynãder recupato regno legatos Romã ad ſenatũ & ad Scipiones ĩ Aſiã Epheſi poſt magnũ
cũ Antiocho ꝓliũ morãtes miſit:pacẽ petebat:excuſabatq; ſeſe:qđ ꝑ ætolos recupaſſet paternũ regnum
Philippum ĩcuſabat. Aetoli ex Athamania in Amphilochos profecti ſunt: & maioris partis uoluntate
in ius dicionemq; totam redegerũt gentẽ:amphilochia recepta: nam fuerat quondam ætoloꝝ:eadem Aetolo
ſpe in aperantiã tranſcenderunt:ea quoq; magna ex ꝑte ſine certamine ĩ deditionẽ uenit. Dolopes nũq̃ rũ ſuc/
ætoloꝝ fuerant. Philippi erant:hi primũ ad arma concurrerunt:cæteꝝ poſteaq̃ amphilochos cũ ætolis ceſſus
eſſe: fugãq; ex athemania Philippi & cædẽ ꝑſidii eius accepe:& ipſi a Philippo ad ætolos deficiũt. Qui/
bus circũiectis gentibus iã undiq; ſe a macedonibus tutos credẽtibus eſſe ætolis: fama affert̃ antiochũ
in aſia uictũ ab romanis: nec ita multo poſt legati ab Roma rediere ſine pacis ſpe. Fuluiũq; conſulẽ nun
ciantes iam cũ exercitu traieciſſe. His territi prius ab Rhodo & athenis legationibus excitis: ut ꝑ aucto
ritatẽ ciuitatum ſuæ ꝑces nuꝑ repudiatæ faciliorẽ aditum ad ſenatum haberent:prĩcipes gẽtis ad tem/
ptãdum ultimã ſpem Romã miſerunt:nihil ne bellũ haberent:priuſq̃ pene ĩ conſpectu hoſtis:erat:præ
meditati. Iam.M.Fuluius appoloniã exercitu traiecto cũ epirotaꝝ prĩcipibus conſultat : unde bellum
inciperet epirotis ambraciã placebat aggerdi:q̃ tum contribuerat ſe ætolis: ſiue ad tuendã eam uenirẽt
ætoli apertos circa campos ad dimicandũ eſſe ſiue detrectarent certamen oppugnationẽ fore haud dif/
ficilẽ:nam & copiam ĩ propĩquo materiæ ad aggeres excitandos & cætera oꝑa eſſe : & arethontẽ naui/ Ambra
gabile amnem opportunũ ad cõportanda:q̃ uſui ſint:ꝑter ipſa mœnia fluere:& æſtatẽ aptam rei geren ciæ ur/
de adeſſe: his ꝑſuaſerunt:ut ꝑ Epiꝝ duceret. Conſuli ad ambraciã uenĩeti magni opis oppugnatio ui/ biſ ſituſ
ſa eſt:ambracia tumulo aſpero ſubiecta eſt. Perranthem incolæ uocant:urbs:qua murus uergit in cam

poſ & flumen occidentē:arx:q̄ poſita in tumulo eſt:oriētem ſpectat amnis arethon ex acarnania fluens
cadit:ī ſinū maris ab noīe propinquæ urbis ambraciū appellatum:p̄terq̄ qđ hinc amnis munit:hinc tu
muli:muro quoqꝫ firmo ſepta erat patente in circuitu paulo amplius triamillia paſſuū. Fuluius bina a
campo caſtra modico inter ſe diſtantia interuallo:unū caſtellum loco edito contra arcem obiecit:ea oīa
uallo ac foſſa iungere parat:ne exitus incluſis ab urbe:neue aditus foris ad auxilia intromittenda eſſet
ad famā oppugnationis ambraciæ Stratū iam edicto Nicandri p̄toris conuenerant ætoli: īde primo co
piis oībus ad ꝓhibendā obſidionem uenire in aīo fuerat:deīde poſteaq̄ urbem iā magna ex parte ope/
ribus ſeptā uiderunt:epirotaꝝ trans flumen loco plano caſtra poſita eſſe:diuidere copias placuit: cum
mille expeditis Eupolemus ambraciā profectus ꝑ nondū commiſſa inter:ſe munimenta urbē intrauit
Nicandro cum cæteris primo epirotaꝝ caſtra nocte aggredi conſiliū fuerat haud facili ab romanis au/
xilio:quia flumen intererat:deinde ꝑiculoſum īceptum ratus nequa ſentirent romani: & regreſſus īde
in tuto non eſſet:deterritus ab hoc conſilio ad depopulandū acarnaniam iter conuertit. Conſul iā mu/
nimentis:q̄bus ſepienda urbs erat:iam opibus:quæ admouere muris parabat:ꝑfectis: qnqꝫ ſimul locis
mœnia eſt aggreſſus:tria paribus interuallis faciliore aditu a cāpo aduerſus Pyrrheū: quod uocant:ad/
mouit:unus aduerſus arcē aries muros quatiebat:aſſeribus falcatis detergebat pīnas: Oppidanos pri/
mo & ad ſpeciē & ad ictus mœniū cum terribili ſonitu editus pauor ac trepidatio cœpit:deinde ut p̄ter
ſpē ſtare muros uiderunt:collectis rurſus aīs in arietes tellenonibus libramenta plumbi aut ſaxorū ſti/
pites robuſtos īcutiebant:falces anchoris ferreis iniectis ī īteriorem partem muri trahentes aſſerē per/
Ambra ciensis oppu/gnatio
frīgebant:ad hoc eruptionibus nocturnis ī cuſtodias operum:& diurnis ī ſtationes ultro terrorem ī/
ferebant.In hoc ſtatu res ad Ambraciam cum eēnt:iā ætoli a populatione Acarnaniæ Stratū redierant:
īde Nicander ſpem nactus ſoluendæ īcepto forti obſidionis.Nicodemum quēdā cum ætolis quīgen/
tis Ambraciā ītromittit:noctem certam tempuſqꝫ ēt noctis conſtituit:quo & illi ab urbe opera hoſtiū
quæ aduerſus Pirrheum erant aggrederent̄:& ipſe ad caſtra romana terrorē faceret: poſſe ratus anci/
piti tumultu & nocte augēte pauorem memorabilē rem geri.Et Nicodemus ītempeſta nocte: cū alias
cuſtodias fefelliſſet:per alias īpetu conſtanti erupiſſet:ſuperato brachio in urbem penetrat:animiqꝫ ali/
quantum ad oīa audenda & ſpei obſeſſis adiecit:& ſimul conſtituta nox uenit: ex cōpoſito repēte opa
eſt aggreſſus:id inceptū conatu quā effectu grauius fuit:q̄a nulla ab exteriore parte uis admota eſt:ſeu/
metu deterrito p̄tore ætolorum:ſeu quia potius uſum ē Amphilochis opē ferre nuper receptis: quos
Perſeus Philippi filius miſſus ad Dolopiā Amphilochoſqꝫ recipiēdos ſumma ui oppugnabat. Tribus
locis ſicut ante dictū eſt:ad Pyrrheū opera romana erāt:q̄ oīa ſimul:ſed nec apparatu:nec ui ſimili ætoli
aggreſſi ſunt:alii cum ardentibus facibus:alii ſtupā picemqꝫ & maleolos ferentes tota collucente flāmis
acie aduenere:multos primo impetu cuſtodes oppreſſerūt:deīde poſteaq̄ clamor tumultuſqꝫ in caſtra
eſt ꝑlatus:datumqꝫ a conſule ſignum:arma capiūt:& oībus portis ad opē ferēdam effundunt̄:uno loco
ferro igniqꝫ geſta res ē a duobus irrito īcepto cū īntēptaſſent:magis q̄ iniſſent certamen:ætoli abſceſſe/
rūt.Atrox pugna ī unū īclinauerat locū:ibi diuerſis partibus duo duces Eupolemus & Nicodemus pu
gnantes hortabant̄:& ꝓpe certa fouebant̄ ſpe:iam Nicādrum excōpoſito affore:& terga hoſtiū īuaſuꝝ
Hæc res aliquādiu aīos pugnātium ſuſtinuit:cæteꝝ poſteaq̄ nullū excōpoſito ſignū a ſuis accipiebant:
& creſcere numeꝝ hoſtiū cernebāt:deſtituti ſegnius īſtare:poſtremo re omiſſa iam uix tuto receptu fu
giētes in urbē cōpellunt̄:parte opeꝝ īcenſa & pluribus aliquāto:quā ipſi ceciderāt:īterfectis:qđ ſi excō
poſito acta res fuiſſet:hađ dubium erat expugnari una utiqꝫ parte opa cū magna cæde hoſtiū potuiſſe.
Labo/riosa Ambra ciēsium oppu/gnatio
Ambracienſes quiqꝫ ītus erant ætoli:nō ab eius ſolum noctis īcepto receſſere:ſed in reliquū quoqꝫ tp̄s
uelut ꝓditi a ſuis ſegniores ad ꝑicula erāt:iam nemo eruptionibus:ut ante ī ſtationes hoſtiū:ſed diſpo/
ſiti ꝑ muros & turres ex tuto pugnabāt.Perſeus ubi adeſſe ætolos audiuit:omiſſa obſidiōe urbis:q̄ op/
pugnabat:depopulatus tātum agros Amphilochiam redit.Et ætolos inde auocauit populatio mariti/
mæ oræ:Pleuratus illyricoꝝ rex cum ſexaginta lembis corīthium ſinum īuectus achæoꝝ:quæ partis
erant nauibus maritima ætholiæ uaſtabat:aduerſus quos mille ætoli miſſi:quacūqꝫ ſe claſſis circūege/
rat:ꝑ littoꝝ anfractus breuioribus ſemitis occurrebāt.Et romani ad Ambraciam pluribus locis qua/
tiendo arietibus muros aliquātum urbis nudauerāt:nec tamē penetrare in urbē poterāt:nā & pari cele
ritate nouus ꝓ diruto murus obiiciebat̄:& armati ruinis ſupſtantes īſtar munimēti erāt.Itaqꝫ cū apta
ui paꝝ ꝓcederet cōſuli res:cuniculum occultum uineis ante contecto loco agere inſtituit:& aliquādiu
cum dies nocteſqꝫ in ope eēnt:nō ſolum ſub terra fodiētes:ſed egerētes ēt humū fefellere hoſtē:cumu
lus repēte terra eminēs īdex opis oppidanis fuit:pauidiqꝫ ne iam ſubrutis muris facta ī urbem uia eēt:
foſſam ītra muꝝ e regiōe eius opis:qđ uineis cōtectum erat:ducere īſtituūt:cuius:ubi ad tantā altitudi
nem quātæ eē ſolum īfimū cuniculi poterat:ꝑuenerūt:ſilētio facto pluribus locis aure admota ſonitū
fodientium captabāt:quē ubi acceperūt:apiunt rectā in cuniculū uiā:nec fuit magni opis momēto.n.
ad inanē ſuſpenſo furculis ab hoſtibus muro ꝑuenerūt:ibi cōmiſſis opibus cū e foſſa in cuniculū pate/
ret iter:primo ipſis ferramētis:q̄bus in ope uſi erāt:dein celeriter armati ēt ſubeuntes occultam ſub ter
ram æddiderunt pugnā:ſegnior deīde ea facta ē īter ſepiētibus cuniculum:ubi uellēt:nunc ciliis p̄tentis:
nunc foribus raptim obiectis.Noua ēt haud magni opis aduerſus eos:q̄ in cuniculo erant: excogitata
res eſt:dolium a fundo ꝑtuſum:qua fiſtula modica inſeri poſſet:& fiſtulā ferream operculumqꝫ doli
ferreum:& ipſum pluribus locis ꝑforatum fecerunt:hoc tenui pluma cōpletum dolium ore in cunicu
lum uerſo poſuerunt:ꝑ operculi foramina p̄longæ haſtæ:quas ſariſſas uocāt:ad ſummouēdos hoſtes

eminebant:ſcītillam leuem ignis īditam plumæ folle fabrili ad caput fiſtulæ īpoſito flando accēderūt:
inde non ſolum magna uis fumi:ſed acrior ēt fœdo quodam nidore ex aduſta pluma cum totum cuni
culum compleſſet:uix durare quiſq̃ intus poterat.Cum in hoc ſtatu res ad Ambraciam eſſet: legati ab
ætolis Phaneas:& Damocles cum liberis mandatis decreto gentis ad conſulē uenerunt: nam ꝓtor eo-
rum cum alia parte Ambraciam oppugnari cerneret:alia īfeſtam orā nauibus eē hoſtium:alia Amphi-
lochos Dolopiamq; a macedonibus uaſtari:nec ætolos ſimul ad tria diuerſa bella occurſantes ſufficere
conuocato concilio ætolos principes:quid agendum eſſet:conſuluit:oīum eo ſententiæ decurrerunt:ut
pax:ſi poſſet:æquis:ſi minus tolerandis conditionibus peteretur. Antiochi fiducia bellum ſuſceptum:
antiocho terra mariq; ſuperato & prope extra orbē terræ ultra iuga tauri exacto:q̃ ſpē eē ſuſtinendi bel
li?Phaneas & Damocles quod e re ætoloꝝ:ut in tali caſu fideq; ſua eſſe cenſerent:agerent: quod.n. ſibi
conſilium aut cuius rei electionem a fortuna relictā?Cum his mandatis miſſi orauere conſulem:ut mi
ſereretur gentis quondam ſociæ:nolle dicere iniuriis miſeriæ certæ coactæ īſanire:non plus mali meri
tos ætolos antiochi bello:q̃ boni ante cum aduerſus Philippũ bellatum ſit: feciſſe: nec tum large gratiā
relatam ſibi:nec nunc īmodice pœnam iniungi debere. Ad ea conſul reſpondit magis ſæpe: q̃ uere nūq̃
ætolos pacem petere:imitarēt antiochum in petenda pace:quē in bellū traxiſſent: non paucis urbibus
eum:de quaꝝ libertate certatum ſit:ſed omni aſiacis tauꝝ montem opimo regno exceſſiſſe:ætolos ni
ſi inermes de pace agentes non audituꝝ ſe arma illis prius equoſq; oēs tradendos eſſe:deinde mille ta-
lentum agenti populo ro.dandum:cuius ſummæ dimidium ꝑſens numerarēt: ſi pacem habere uellēt
ad ea adiectuꝝ ēt in fœdus:eſſe:ut eoſdem:quos populus ro.amicos atq; hoſtes habeant. Aduerſus quæ
legati & quia grauia erāt:& quia ſuorum aīos indomitos ac immutabiles nouerant: nullo reddito reſ-
ponſo domum regreſſi ſunt:ut ēt atq; etiam:quid agendū eſſet:re integra ꝓtorem & principes conſule
rent:clamore & iurgio excepti q̃d rem traherent?qualēcunq; pacem referre iuſſi: cum redirēt ambra-
ciam acarnanū inſidiis prope uiā poſitis quibus cū bellum erat:circunuenti Thyrreum cuſtodiendi de-
ducunt. Hæc mora iniecta eſt paci cum iam athenienſium rhodiorūq; legati:q ad deprecandū pro his
uenerant:apud conſulē eēnt:amynander quoq; athamanū rex fide accepta ueniret ī caſtra romana:ma
gis pro ambracia:ubi maiorē partem tpis exulauerat:q̃ pro ætolis ſollicitus: ꝑ hos certior factus conſul
de caſu legatoꝝ adduci eos a Thyrreo iuſſit:quoꝝ poſt aduētum agi cœptum eſt de pace. Aminander:
q̃d ſui maxime operis erat:īpigre agebat:ut ambracienſes cōpelleret ad deditionē:id cum ꝑ colloqa prī
cipum ſuccedens murū parum ꝓficeret:poſtremo conſulis permiſſu ingreſſus urbē ꝑtim conſilio par
tim ꝑcibus euicit:ut ꝑmitterent ſe romanis:& ætolos.C.Valerius Leuini filius: q cū ea gente primum
amicitiā pepigerat conſulis frater matre genitus eadē egregie adiuuit:ambracienſes prius pacti: ut æto-
lorum auxilia res ſine fraude emitterent:aperuerunt portas: dein ut quingenta euboica darent talenta
ex q̃bus.cc.ꝑſentia.ccc.ꝑ annos ſex pēſionibus æq̃s:captiuos ꝑfugaſq; redderent romanis: urbē nequā
formulæ ſui iuris facerent:quæ poſt id tp̄s:quo.T.Quītius traieciſſet in Græciā: aut ui capta ab roma
nis eſſes:aut uoluntate in amicitiā ueniſſet.Cephalenia inſula ut extra ius fœderis eēt.Hæc q̃q̃ ſpe ipſo-
rum aliquāto leuiora eēnt:petentibus ætolis:ut ad concilium referrēt: ꝑmiſſum:ē parua diſceptatio de
urbibus tenuit:q̃ cū ſui iuris aliq̃do fuiſſent:auelli uelut a corpore ſuo ægre patiebant:ad unū tamē oēs
accipi pacē iuſſerunt. Ambracienſes coronā auream conſuli centū & q̃nquaginta pondo dederūt:ſigna
ænea marmoreaq; & tabulæ pictæ:q̃bus ornatior ambracia:q̃a regia ibi pyrrhi fuerat:q̃ cæteræ regiōis
eius urbes erant: ſublata omnia auectaq;:nihil ꝑter ea tactum uiolatumue.Profectus ab ambracia con-
ſul in mediterranea Aetoliæ ad agros amphilochum.xxii.millia ab Ambracia eſt: caſtra poſuit:eo tan-
dem legati ætoli mirante conſule:quod morarent:uenerunt.Inde poſteaq̃ approbaſſe pacē concilium
ætoloꝝ accepit:iuſſis ꝓficiſci Romā ad ſenatum:ꝑmiſſoq; ut atheniēſes & rhodii deꝑcatores irēt: da-
to q ſimul cum iis proficiſcerent.C.Valerio fratre:ipſe in Cephaleniam traiecit.Præoccupatas aures ani
moſq; principum Romæ criminibus Phillippi inuenerunt:q ꝑ legatos:ꝑ litteras Dolopas Amphilo-
choſq; & Athamaniā ereptas ſibi querēt:ꝑſidiaq; ſua poſtremo ēt filiū Perſea ex Amphilochis pulſum
auerterat ſenatum ab audiēdis ꝑcibus eoꝝ:rhodii tamē & atheniēſes cum ſilētio auditi ſunt. Atheniē-
ſis legatus Leon Iceſiæ filius eloquētia ēt dicit mouiſſe:q uulgata ſimilitudine mari tranq̃llo:quod uen
tis concitaret:æquiparando multitudinē ætoloꝝ uſus cum fide romanæ ſocietatis māſiſſent: inſita gē
tis tranquilitate:q eſſe eos aiebat:poſteaquā flare ab Aſia Thoas & Dicæarchus:ab Europa Meneſtas &
Democritus cœpiſſent:tum illam tempeſtatē coortam:quæ eos apud Antiochum ſicuti ad ſcopulum
intuliſſet.Diu iactati ætoli tandē ut ad condiciones pacis conuenirēt:effecerunt:fuerunt aūt hæ. Impe-
rium maieſtatēq; Po.Ro.gens ætoloꝝ conſeruato ſine dolo malo:ne quē exercitum: q aduerſus ſocios
amicoſq; eorum ducet:ꝑ fines tuos tranſire ſinito:neue ulla ope iuuato. Hoſtes eoſdem habeto: quos
Po.Ro.armaq; ī eos ferto:bellumq; pariter gerito:ꝑfugas fugitiuos captiuos reddito romanis ſociiſq;:
præterquā ſiqui capti cum domos rediſſent:iterū capti ſunt:aut ſiqui eo tp̄e ex iis capti ſunt:q tum ho-
ſtes erant romanis:cum ītra ꝑſidia romana ætoli eēnt:alioꝝ q cōparebunt: ītra dies cētum corcyræo-
rum magiſtratibus ſine dolo malo tradant:q nō comparebunt:quādo quiſq; eoꝝ primū iuentus fue-
rit:reddat:obſides quadraginta arbitratu cōſulis romani dato:ne minores.xii.annorum:neu maiores
xl.obſes ne eſto ꝓtor ꝑfectus eq̃tum ſcriba publicus:neu q̃s:qui āte obſes fuerit apud romanos.Cepha-
lenia extra pacis leges eſto:de pecuniæ ſumma quā penderent:pēſionibuſq; eius nihil ex eo: quod cum
cōſule cōuenerat mutatum:pro argento:ſi aurum dare uellent:dare conuenit:dum pro argenteis decē

Aetolorū deꝑcatores

Ambracia Pyrrhi regia fuit

Quod argẽteis nũmis ualeret aureus

aureus unus ualeret:quæ urbes:q agri:q hoĩes ætolorum iuris aliquãdo fuerunt:qui eorum.T.Quin/
tio.Gn.Domitio conſulibus poſt ue eos conſules aut armis ſubacti:aut uoluntate in deditionẽ Po.Ro.
uenerunt:neq; eos ætoli recepiſſent:uel in Aetolia eſſent:eæ urbes agriq; acarnanum ſumpto.His legi/

Fœdus cũ ætolis ictũ

bus fœdus ictum cum ætolis eſt.Eadem non æſtate ſolum:ſed etiam iis diebus:quibus hæc a.M.Ful/
uio in Aetolia geſta ſunt:conſul alter.Gn.Manlius in gallogræcia bellum geſſit:quod nũc ordiri pergã.

Bellũ cũ gallogræcis

Vere primo Epheſum conſul uenit:acceptiſq; copiis a.L.Scipione & exercitu luſtrato cõcionẽ apud
milites habuit:qua collaudata uirtute eorum quod cũ Antiocho uno prælio debellaſſent: adhortatus
eos nouum cum gallis ſuſcipiendum bellum:q & auxilio iuuiſſent Antiochum:& adeo indomita ha/
berent ingenia:ut nequicquã Antiochus emotus ultra iuga tauri montis eſſet:niſi frangerent opes gal
lorum:de ſe quoq; nec falſa:nec modica adiecit.Læti milites cum frequenti aſſenſu conſulẽ audierunt
partem uiriũ Antiochi fuiſſe gallos credẽtes: rege ſuperato nullum momentum in ſolis ꝑ ſe gallorum
copiis fore.Eumenem haud in tempore abeſſe(Romæ tum erat)credere conſul ignarus locorum ho/
minumq;:& cuius intereſt frangi illorum opes:Attalum igitur fratrem eius accerſit a Pergamo:horta
tuſq; ad capeſſendum ſecum bellum:pollicẽtem ſuam ſuorumq; operã domum ad comparãdum co/
pias dimittit:paucos poſt dies profecto cõſuli Epheſo ad Magneſiam occurrit Attalus cum mille pedi/
tibus:eqtibus.cc.Atheneo fratre iuſſo cum cæteris copiis ſubſequi:commẽdata iis cuſtodia Pergami:
quos fratri regnoq; fidos credebat.Conſul collaudato iuuene cum omnibus copiis ad mæandrum ꝓ/
greſſus caſtra poſuit:quia uado ſuperari amnis non poterat:& contrahendæ naues erãt ad exercitum
traiiciendum:tranſgreſſi mæandrum ad comenen ꝑuenerunt.Fanum ibi auguſtum Apollinis & ora/
culũ ſortes aũt uerſibus haud inconditis dare uates dicuntur:hinc alteris caſtris ad Harpaſum flumen
uẽtum ẽ:quo legati ad alabandis uenerunt:quod caſtellum ab ipſis nuꝑ deſciſſet:aut auctoritate:aut ar
mis cogeret iura antiqua pati:eodẽ & Atheneus Eumenis & Attali frater cum cretẽſi Leuſo & Corra/
go macedone uenit:mille pedites mixtaꝝ gẽtium & trecẽtos equites ſecũ adduxerũt.Conſul tribuno
militum miſſo cum modica manu caſtellũ ui receptũ alabadẽſibus reddidit:ipſe nihil uia degreſſus ad
Antiochiam ſuꝑ mæãdrũ amnẽ poſuit caſtra:huius amnis fontes Celenis oriunt.Celenæ urbs caput
quondã Phrygiæ fuit:Migratũ ide haud ꝓcul ueteribus Celenis:nouæq; urbi Apameæ nomẽ inditũ

Meãdri ortus
Celenæ
Apamea
Marſyas amnis

ab Apamea ſorore Seleuci regis:& Marſyas amnis haud ꝓcul a mæandri fontibus oriẽs in mæandrũ
cadit:famaq; ita tenet Celenis Marſyã cũ Apolline tibiaꝝ cantu certaſſe:mæander ex arce ſumma Cele
naꝝ ortus media urbe diſcurrẽs ꝑ caras primũ:deĩde ionas ĩ ſinu maris editur:quod iter Priennem &
Miletum eſt.Ad Antiochiam in caſtra conſulis Seleucus Antiochi filius ex fœdere icto cum Scipione
ad frumentum exercitui dandum uenit:parua diſceptatio de Attali auxiliaribus orta eſt : quod roma/
no tantum militi pactum Antiochum:ut daretur frumẽtum.Seleucus dicebat decuſſa ea quoq; eſt cõ
ſtantia conſulis:qui dimiſſo tribuno edixit:ne romani milites acciperent:priuſq̃ Attali auxilia accepiſ/
ſent:inde ad cordiuticos:quos uocant:proceſſum eſt:ex eo loco ad Tabas tertiis caſtris peruentum: in/
finibus pyſidarum poſita eſt urbs:in ea parte:quæ uergit ad pamphylium mare:ĩtegris uiribus regio/
nis eius feroces ad debellandum habebat uiros.Tum quoq; equites in agmen romanum eruptione fa/
cta haud modice primo impetu turbauere:deinde ut apparuit nec numero: ſe nec uirtute pares eſſe: in
urbem compulſi ueniam erroris petebant:dedere urbem parati.v.&.xx.talenta argenti:&.x.millia me
dimnum tritici imperata:ita in deditionem accepti.Tertio inde die ad chaum amnem peruentum: in/
de profecti Erizam urbem primo impetu cœperunt:ad Thabuſion caſtellũ ĩminens flumini indo uen

Indus Flu.

tum eſt:cui fecerat nomen Indus ab elephanto deiectus.Haud procul a Cybira aberant : nec legatio ul/
la ab Megeate tyrranno ciuitatis eius hoĩe ad omnia ĩfido atq; importuno ueniebat : ad tẽptãdum eius
animum.C.Manlium cum quattuormillibus peditum & quingentis eqtibus conſul præmittit: huic
agmini iam primis ingredientibus occurerunt nunciantes paratum eſſe tyrannum imperata facere:
orabant:ut pacatus fines iniret:cohiberetq; a populatione agri militem: & in corona aurea.xv.talenta
afferebant.Manlius integros a populatione agros ſeruaturũ pollicitus ire ad conſulem legatos iuſſit:
quibus eadem referentibus conſul neque romani:inquit:bonæ uoluntatis ullum ſignum erga nos ty/
ranni habemus:& ipſum talem eſſe inter oẽs conſtat:ut de pœna eius magis : q̃ de amicitia nobis cogi/
tandum ſit.Perturbati hac uoce legati nihil aliud petere:q̃ ut coronam acciperet : ueniendiq; ad eũ po/
teſtatem tyranno ac copiã loquendi ac purgandi ſe faceret:permiſſũ conſulis poſtero die in caſtra tyrã/
nus uenit ueſtitus comitatuſq; uix ad priuati modice locupletis habitum: & oratio fuit ſummiſſa & in
fracta extenuantis opes ſuas:urbiumq; ſuæ dicionis egeſtatem querentis:erant : aũt ſub eo præter Cy/
bira Muleũ & Alimnẽ quæ allimen appellatur:ex his ut ſe ſuoſq; ſpoliaret.v.&.xx.talenta ſe collecturũ
prope ut diffidẽs pollicebatur Eniuero:inquit conſul:ferri iam ludificatio iſta non poteſt:parũ eſt non
erubuiſſe abſens:cum per legatos fruſtrareris:nunc quoq; præſens in eadẽ perſtas impudentia.v.&.xx.
talenta tyrannidem tuã exaurirent? quingenta ergo talẽta niſi triduo numeras populationem in agris
obſidionem in urbe expecta.Hac denunciatione conterritus perſtare tamen in pertinaci ſimulatione
inopiæ:& paulatim illiberali adiectione nunc per cauillationem:nũc præcibus : & ſimulatis lachrymis
ad centum talenta eſt perductus:adiecta decẽmillia medimnum frumenti hæc oĩa intra dies ſex acta:a
Cybira per agros idenſium exercitus:ductus:trãſgreſſuſq; caularem amnem poſuit caſtra:poſtero die
& præter caralliten paludem agmẽ ductum ad Madamprũ manſerunt : inde progrediẽtibus ab Lago
proxima urbe metu incolæ fugerunt:uacuum hoĩbus oppidũ diripuerunt:inde ab lyſis fluminis fon/

te poſtero die ad cobulatum amnem progreſſi. Telmenſes eo tp̄e Iſiondēſium arcem urbe capta oppu-
gnabant: incluſi cum alia ſpes auxilii nulla eſſet: legatos ad conſulem orantes opem miſerunt: cum con
iugibus ac liberis in arcem incluſos ſe mortem in dies aut ferro aut fame patiendam expectare. Volen-
ti conſuli cauſa in Pamphiliam reuertendi oblata eſt: adueniens obſidione Iſiondenſes exemit: telemeſ-
ſo pacem dedit: quinquaginta talentis argenti acceptis: item aſpendiis cæteriſque Pamphyliæ populis
Ex Pamphylia rediēs ad flumen tuarum primo die: poſtero ad Sylenen: q̄ uocant Comen: poſuit caſtra
ꝓfectus inde continentibus itineribus ad Cormaſam urbem peruenit. Darſa proxima urbs erat: eā me
tu incolarū deſertam plenam oīum rerū copia inuenit: progredienti præter paludes legati ab Lyſione
dedentes ciuitatem uenerunt. Inde in agꝝ agaleſſenum uberem fertilēq; oī genere frugum uentum eſt
colunt pyſidæ longe optimi bello regionis eius: tum ea res aīos facit: tum agri fœcunditas: & multitu-
do hoīum & ſitus inter paucas munitæ urbis. Conſul: quia nulla legatio ad fines preſto fuerat: præda-
tum in agros miſit: tum demū fracta pertinacia eſt: ut ferri agiq; res ſuas uiderunt: legatis miſſis pacti
quinquaginta talentis .xx. millibus medimnum tritici .xx. hordei pacem impetrauerunt. Progreſſus
inde ad rhotrinos fontes ad uicum: quē Aporideſcomen uocant: poſuit caſtra: eo Seleucus ab Apamea
poſtero die uenit: ægros inde & inutilia impedimenta cū Apamea dimiſiſſet: ducibus iteꝝ a Seleuco ac
ceptis profectus ea die in metropilitanum campum: poſtero die Dymas phrygiæ ꝓceſſit: īde ſynnada Proceſ-
uenit metu oībus circa oppidis deſertis: quoꝝ iam ꝑæda graue agmen trahens uix quinquemillium ſus gal-
die toto itinere perfecto: ad Beundos: quod uetus appellant: peruenit: ad Antibura inde: & altero die ad loꝝ in
alexandri fontes: tertio ad abbaſſum poſuit caſtra: ibi plures dies ſtatiua habuit quia peruentum erat Aſiam
ad tholoboſtogoꝝ fines. Galli magna hoīum uis ſeu inopia agri: ſeu prædæ ſpe nullam gentem: per q̄
ituri eſſent: parem armis rati Brennone duce in dardanos peruenerunt: ibi ſeditio orta: & ad .xx. mil-
lia hoīum cum Lomnorio ac Lutario regulis ſeceſſione facta a brennone in Thraciā iter auertunt ubi
cum reſiſtentibus pugnando: pacem petentibus ſtipendium imponendo. Byzantiū cum perueniſſent
aliquandiu oram propontidis uectigalem habendo regionis eius urbes obtinuerunt. Cupido inde eos
in Aſiam tranſeundi audientes ex propinquo: quāta ubertas terræ eius eſſet. cœpit: & Lyſimachia frau
de capta Cherſonneſoque omni armis poſſeſſa: ad Helleſpōtum deſcenderunt: ibi uero exiguo diuiſis
fræto cernentibus aſiam: multo magis animi ad tranſeundum accēſi: nuncioſq; ad antipatrum præfe-
ctum eius de tranſitu mittebant: quæ res cum lentius ſpe ipſoꝝ traheretur: alia rurſus noua inter regu
los ſeditio orta. Lomnorius retro: unde uenerat: cum maiore parte hominum repetit Byzantium. Lu
tarius macedonibus per ſpeciem legationis ab Antipatro ad ſpeculandum miſſis: duas tectas naues &
tres lembos adimit: his alios atq; alios dies nocteſq; tranſuehendo intra paucos dies omnes copias tra-
iecit. Haud ita multo poſt Lomnorius adiuuante Nicomede Bythiniæ rege a Bizantio traſmiſit: co-
eunt deīde in unū rurſus galli: & auxilia Nicomedi aduerſus Zyboeā partē tenentē Bithyniæ gerenti
bellū: atq; eoꝝ oꝑa deuictus Zyboea ē: Bithyniaq; oīs in dicionem Nicomedis deceſſit. Profecti ex Bi-
thynia ī Aſiā ꝓceſſerūt: nō plus ex .xx. millibus hoīum quā decē armata erāt: tamē tantū terroris oībus
q̄cis tauꝝ īcolunt: gētibus iniecerūt, ut quas adiſſent: quaſq; nō adiſſent: pariter ultime ꝓpinquis īpe-
rio parerent. Poſtremo cū tres eēnt gentes toloſtobogi: trocini: tectoſagi: in tres partes: qua cuiq; popu
loꝝ ſuoꝝ uectigalis Aſia eēt: diuiſerūt. Trocinis Helleſpōti ora data: Toloſtobogis Aeolida atq; Ionia: Tolo-
Tectoſagi mediterranea Aſiæ ſortiti ſunt: & ſtipēdium tota cis tauꝝ Aſia exigebāt: ſedē aūt ipſi ſibi cir- ſtobogi
ca halyn flumē ceperunt: tātuſq; terror eorum noīs erat multitudine ēt magna ſobole aucta: ut Syriæ Trocini
quoq; ad poſtremū reges ſtipēdium dare nō abnuerēt. Primus regū Aſiā īcolētium abnuit: Attalus pa Tecto-
ter regis Eumenis: audaciq; īcepto ꝑter opinionem oīum affuit fortūa: & ſignis collatis ſuꝑior fuit: nō ſagi
tamē ita īfregit aīos eoꝝ: ut abſiſterēt imꝑio eiſdem opes uſq; ad bellum Antiochi cū romanis manſe
runt: tum quoq; pulſo Antiocho magnā ſpem habuerūt: qa ꝓcul mari incolerent romanū exercitū ad
ſe nō ꝑuentuꝝ. Cū hoc hoſte tam terribili oībus regionis eius: qa bellū gerēdum erat: ꝓ cōcione mili-
tes maxīe in hūc modū allocutus eſt cōſul. Nō me ꝑterit milites oīum: q̄ Aſiā colunt gētium: gallos fa- Oratio
ma belli ꝑſtare: īter mitiſſimū genus hoīum ferox natio peruagata bello ꝓpe orbē terraꝝ ſedem cepit: cōſulis
procera corpora: ꝓmiſſæ & rutilatæ comæ: uaſta ſcuta: ꝓlongi gladii: ad hoc inchoantiū ꝓlium cantus
& ululatus & tripudia: & q̄tientium ſcuta in patriū quēdam modū horrendus armoꝝ crepitus: oīa de
induſtria cōpoſita ad terrorem. Sed hæc q̄bus īſolita atq; īſueta ſunt: græci: & phryges: & cares timeāt:
romanis gallici tumultus aſſuetis ēt uanitates notæ ſunt ſemel primo cōgreſſu ad ad alliam olim fude
runt maiores noſtros: ex eo tempore ꝑ ducentos iam annos pecorum in modum cōſternatos cædunt
fugantq;: & plures quoq; de gallis triumphi: quā de toto orbe terraꝝ acti ſunt. Iam hoc cognitum eſt:
ſi primū impetum: quē feruido ingenio & cæca ira effundunt: ſuſtinueritis: fluunt ſudore & laſſitudīe
membra: labant arma: mollia corpora: molles: ubi ira cōſedit aīos ſol: puluis: ſitis: ut ferrum nō ad mo
ueas: ꝓſternunt. Non legionibus legiones eoꝝ ſolum experti ſumus: ſed uir unus cum uiro uno con-
grediēdo. T. Manlius. M. Valerius quātum gallicam rabiem uinceret romana uirtus: edocuerunt: iam
M. Mālius unus agmīe ſcandētes ī capitolium gallos detruſit: & illis maioribus noſtris cum haud du-
biis gallis ī terra ſua genitis res erat. Hi iam degeneres ſunt mixti & galli & græci: unoq; nomine gallo-
græci appellātur: ſicut in frugibus pecudibuſq;: nō tātum ſemina ad ſeruādum īdolem ualent: quātum
terræ ꝓprietas cæliq;: ſub quo aluntur: mutat. Macedones: qui Alexandriam ī Aegipto: qui Seleuciam
ac Babyloniam: quiq; alias ſparſas ꝑ orbem terraꝝ colonias habent: in ſyros: partos: Aegyptios degene

rarunt.Maſſilia inter gallos ſubtraxit aliquantulum ab accolis animoꝝ:niſi qđ ex ſpartana dura illa &
horrida diſciplina māſit:generoſius ī ſua qcq̄d ſede gignit̃:inſitum alienæ terræ in id quod alit̃:natura
uertēte ſe degenerat.Phrygas igit̃ gallicis oneratos armis:ſicut in acie Antiochi cecidiſtis: uictos uicto
res cædetis.Magis uereor:ne paꝝ inde gloriæ:quā ne nimium belli ſit. Attalus eos rex ſæpe fudit:fuga
uitq̃:Nolite exiſtimare bælluas tātum recētis captas feritatem illam ſiluestrē primo ſeruare:deinde cū
diu manibus humanis alant̃ miteſcere:in hoīum feritate mulcēda nō eādem naturā eē. Eoſdē ne hos
creditis eē:q patres eoꝝ auiq̃ fuerūt:extorres inopia agroꝝ profecti domo ꝑ aſperrimam Illyrici orā:
Pæoniā īde & Thraciā pugnādo cum ferociſſimis gētibus emēſi has terras ceperūt:duratos eos tot ma
lis exaſperatoſq̃ accepit terra:quæ copia reꝝ oīum ſaginaret:uberrimo agro:mitiſſimo cælo:clæmēti
bus accolaꝝ īgeniis oīs illa:cū q uenerāt:māſuefacta eſt feritas:nobis mehercule Martis uiris cauēda ac
fugiēda q̄primū amœnitas eſt Aſiæ:tātū hæ peregrinæ uoluptates ad extinguēdum uigorem aīorum
poſſunt:q̄tum cōtagio diſciplinæ moriſq̃ accolarum ualet.Hoc tamē fœliciter euenit:quod ſicut uim
aduerſus nos nequaq̄:ita famam apud græcos parem illi antiquæ obtinēt:cū qua uenerunt: belliq̃ glo
riam uictores eandem īter ſocios habebitis:quā ſi ſeruantes antiquū ſpecimē animoꝝ:gallos uiciſſetis.
Concione dimiſſa:miſſiſq̃ ad Epoſſognatum legatis:qui unus ex regulis & in Eumenis amicitia mā
ſerat:& negauerat Antiocho aduerſus romanos auxilia:caſtra mouit.Primo die ad Aladrum flumen:
poſtero cum ad uicū:quē uocāt Tyſco:eēt uētū:eo legati oroandēſium cū ueniſſent amicitiā petētes.cc.
talenta iis ſunt imperata:p̄cantibuſq̃ ut domum renūciarent:poteſtas facta:ducere inde exercitum cō
ſul ad Plitēdum:deīde ad Halyattos caſtra poſita.Eo miſſi ad Epoſſognatū redierūt legati reguli oran
tes:nec tectoſagis bellū īferrent:ip̄m in eā gentē ituꝝ Epoſſognatum ꝑſuaſurūq̃: ut imperata faciant.

Axylon

Data uenia regulo:duci īde exercitus per Axylon:q uocāt terram cœptus:ab re nomē habet:non ligni
modo quicq̄:ſed ne ſpinas quidem:aut ullum aliud alimētum fert ignis:fimo bubulo ꝓ lignis utunt̃.
Ad Euballum gallogræciæ caſtellū caſtra habētibus romanis apparuere cū magno tumultu hoſtiū
eqtes nec turbarunt tātū ſtatiōes romanas repēte īuecti:ſed quoſdā ēt occiderūt:q tumultus cū ī caſtra

Galloꝝ eqtū fuga & cædes

ꝑlatus:eēt effuſus repēte oībus portis eqtatus romāus fudit:fugauitq̃ gallos:& aliquot fugiētes occidit.
Inde cōſul ut q iam ad hoſtes peruentum cerneret: explorato deīde:& cum coacto agmine procedebat:
& continentibus itineribus:cum ad ſangarium flumē ueniſſet pontē:quia uado nuſq̄ trāſitus erat facer
īſtituit:ſangarius ex adoreo monte ꝑ Phrygiā fluens admiſcetur ad Bytiniam tymbri fluuio īde maior
iam geminatis aquis per Bythiniam fertur:& ī Propontidē ſeſe effundit:nō tamē tā magnitudine me

Galli ſacerdotes

morabilis quam quod piſcium accolis ingentē uim præbet.Tranſgreſſis ponte profecto flumē præter
ripam euntibus galli matris magnæ a Peſſimonte occurrere cum inſignibus ſuis uaticinantes fanatico
carmine deam romanis uiam belli & uictoriā dare imperiumq̃ eius regionis:accipere ſe omen cum di
xiſſet conſul caſtra eo ipſo loco poſuit poſtero die ad Cordiū peruenit.Id haud magnum quidem oppi
dum eſt: ſed pluſq̄ mediterraneū celebre & frequens emporiū:tria maria pari ferme diſtantia interual
lo habet:ad Helleſpōtum ad Synopen & alterius oræ littora:quæ cilices maritimi colunt: multaꝝ ma
gnarumq̃ præterea gentiū fines contingit:quaꝝ cōmertium ī eū maxime locum mutui uſus contra
xere:id tum deſertū fuga incolaꝝ oppidum refertū idem copia reꝝ oīum inuenerūt . Ibi ſtatiua haben
tibus legati ab Epoſſognato uenerunt nunciātes profectum eum ad regulos galloꝝ nihil æqui īpetraſ
ſe ex campeſtribus uicis agriſq̃ frequētes migrare:& cum coniugibus ac liberis:quæ ferre ac agere poſ
ſent:præ ſe agētes: portanteſq̃ olympū mōtē petere:ut īde armis locorūq̃ ſitu ſeſe tueant̃.Certiora po
ſtea oroandēſium legati attulerunt:tholoſtobogoꝝ ciuitatem olympū montem cepiſſe:diuerſos tecto
ſagos alios montem:qui magaua dicatur:petiſſe:trocinos cōiungibus ac liberis apud tectoſagos depo
ſitis armatoꝝ agmine toloſtobogis ſtatuiſſe auxilium ferre.Erant aūt tū triū populoꝝ reguli Ortiago
& Combolomarus:& Gaudotus:iis hæc maxime belli ratio ſumendi fuerat : quod cum mōtes editiſ

Galloꝝ cōſiliū ī trahendo bello

ſimos eius regionis tenerent:conuectis oībus:quæ ad uſum:quāuis longi tp̄is ſufficerent : tædio ſeſa
tigaturos hoſtes cenſebant:nā neq̃ auſuros per tam ardua atq̃ iniqua loca ſubire eos : & ſi conarentur
uel parua manu prohiberi aut deturbari poſſe:nec quietos in radicibus gelidorum montium ſedentes
frigus aut inopiam laturos:& cum ipſa altitudo locoꝝ eos tutaretur foſſam quoq̃ & alia munimenta
uerticibus iis:quos inſederāt.circuniecere:minima apparatus miſſilium tæloꝝ cura fuit:quod ſaxa aſ
fatim præbituram aſperitatē ipſam locoꝝ credebant.Conſul quia non cōminus pugnā : ſed procul lo
cis expugnandis futurā præceperat aīo:ingentem uim piloꝝ uelitarium haſtaꝝ ſagyttarum glandiſq̃
& modicoꝝ:qui funda mitti lapidum poſſent:parauerat īſtructoſq̃ miſſilium apparatu ad olympum
montem ducit:& a quinq̃ ferme millibus locat caſtra.Poſtero die cum quadringētis equitibus & At
talo ꝓgreſſum eum ad naturam montis ſitumq̃ gallicoꝝ caſtroꝝ uiſcēdum:equites hoſtium duplex
numerus effuſus e caſtris in fugam auerterunt:occiſi quoq̃ pauci fuginetium: uulnerati plures.Tertio
die cum oībus ad loca exploranda profectus:quia nemo hoſtiū extra munimenta proceſſit : tuto circū

Cōſilio ro.cōſulis ī gallis oppugnādis

uectus montem animaduertit meridiana regione terrenos & placide accliuos ad quēdā finem colles
eſſe ſeptentrione ardue ereptas prope rupes atq̃ oībus ferme aliis īuias itinera tria eſſe unum medio
monte qua terrena erant:duo difficilia ab hyberno ſolis ortu:& ab æſtiuo occaſu . Hæc contemplatus
eo die ſub ipſis radicibus poſuit caſtra poſtero die ſacrificio facto cum primis hoſtiis litaſſet : trifariam
exercitum diuiſum ducere ad hoſtem ꝑgit:ipſe cum maxima parte copiarum: qua æquiſſimum aditū
p̄bebat mons:aſcendit:&.L.Manlium fratrem ab hyberno ortu:quoad loca patiantur:& tuto poſſit ſu.

bire iubet:ſiqua ꝑiculoſa & ærūpta occurrant:non pugnare cum iniquitate locorum:neqꝫ inexuperabi
libus uim afferre:ſed obliquo monte ad ſe declinare:& ſuo agmini coniungi.C.Heluiū cum tertia par/
te circunire ſenſim per infima montis:deinde ab æſtiuo occaſu erigere agmen:& Attali auxilia trifariā
æquo numero diuiſit:ſecum eſſe ipſum iuuenem iuſſit:equitatum cum elephantis in proxima tumu/
lis planicie reliquit:edictū præfectis:ut intenti:quid ubiqꝫ geratur:animaduerterant:opemqꝫ ferre:quo
poſtulent res:properent.Galli & ab duobus lateribus ſatis fidentes inuia eſſe:ab ea parte : quæ in meri/
diem uergeret:ut armis clauderent uiam:quattuor fere millia armatorum ad tumulum imminentem
uiæ minus mille paſſuum a caſtris occupandum mittunt:eo ſe rati uelut caſtello iter īpedituros.Quod
ubi romani uiderūt:expediūt ſeſe ad pugnā:ante ſigna modico interuallo uelites eunt:& ab Attalo cre/
tenſes ſagyptarii:& funditores:& thralli thraces:ſigna peditum ut per arduum leui gradu ducūtur : ita
præ ſe habentium ſcuta:ut miſſilia tantum uitarent:pede collato non uiderētur pugnaturi . Miſſilibus
ex interuallo loci p̄lium commiſſum:& primo pares gallos loco adiuuante romanos uarietate & copia
tæloꝝ:procedente certamine nihil iā æqui erat:ſcuta longa cæteꝝ ad amplitudinē corpoꝝ parū lata:&
ea ipſa plana male tegebant gallos:nec iā tæla alia habebant p̄ter gladios:quorum cum manū hoſtis nō
confereret:nullus uſus erat:ſaxis nec modicis:ut quæ non p̄paraſſent:ſed quod cuiqꝫ trepidanti ad ma/
num ueniſſent:ut inſueti nec arte:nec uiribus adiuuantes ictum utebantur:ſagiptis glande iaculis īcau/
ti & ab omni parte configebant:nec q̄d agerent:ira & pauore obcæcatis animis cernebant:& erant de/
præhenſi genere pugnæ:ī quod minime apti ſunt:non quemadmodum cōminus ubi inuicem pati &
inferri uulnera licet:accendit ira animos eorum:ita ubi ex occulto & procul leuibus tælis uulnerantur: Art.
nec quo ruant:cæco impetu habent:uelut feræ tranſfixæ in ſuos temere incurrunt : detegebat uulne/ atrox
ra eorum:& quod nudi pugnant:& ſunt fuſa & candida corpora:ut q̄ nunquam niſi in pugna nudent: ſpecta/
ita & plus ſanguinis e multa carne fundebatur:& fœdiores patebant plagæ:& cādor corporum magis culum
ſanguine atro maculabatur ſed nō tā patētibus plagis mouētur:interdū īſecta cute:ubi latior quā altior
plaga eſt:& etiā glorioſius ſe pugnare putant:idē cum aculeus ſagiptæ aut glandis abditæ introrſus te/
nui uulnere ī ſpeciē urit:& ſcrutantis:quæ uellant tælū:non ſequitur:tum in rabiem & pudorem tam
paruæ perimentis peſtis uerſi proſternunt corpora humi:ſicut paſſim procumberent:alii ruentes ī ho
ſtem undiqꝫ configebantur:& cū cōminus uenerant:gladiis a uelitibus trucidabantur:hic miles tripe/
dalē parmam habet:& in dextera haſtas:quibus eminus utitur:gladio hiſpanenſi eſt cictus:quod ſi pe
de collato pugnandum eſt:tranſlatis in leuam haſtis ſtringit gladium.Pauci ſupererant iam gallorum: Velita/
qui poſteaquam ab leui armatura ſuperatos ſe uiderunt & ſtare legionum ſigna:effuſa fuga caſtra repe ris ar/
tunt pauoris & tumultus iam plena:ut ubi fœminæ pueriqꝫ & alia imbellis turba permixta eſſet:roma matura
nos uictores deſerti fuga hoſtium acceperunt tumuli.Sub idem tempus.L.Manlius &.C.Heluius : cū
quo ad uiam colles obliqui dederunt:aſcendiſſent:poſteaquam ad inuia uentum eſt:flexere iter in par/
tem montis:quæ una habebat iter:& ſequi conſulis agmen modico uterqꝫ interuallo:uelut ex compo
ſito cœperunt:quod primo optimum factū fuiſſet:in id neceſſitate ipſa compulſi:ſubſidia enim in tali/
bus iniquitatibus locorum maximæ ſpei ſuis fuerant:ut primis forte deturbatis ſecundi & tegant pul
ſos:& integri pugnam excipiant.Conſul poſteaquam ad tumulos ab leui armatura captos prima ſigna
legionum peruenerunt:reſpirare & cōquieſcere pauliſper militem iubet:ſimul ſtrata per tumulos cor/
pora gallorum oſtentat:& cum leuis armatura prælium tale ædiderit:quid ab legionibus? quid ab iu/ Galloꝝ
ſtis armis? quid ab animis fortiſſimorum militum expectari? caſtra illis capiēda eē:in quæ compulſus caſtra
ab leui armatura hoſtis trepidet: præcedere tamen iubet leuem armaturam :quæ cum ſtaret agmen terror
colligēdis per tumulos tælis:ut miſſilia ſufficerent:haud ſegne idipſum tempus conſumpſerat.Iam ca & plora
ſtris appropinquabant : & galli ne parum ſe munimenta ſua tegerent:armati pro uallo conſtiterant: tus iua/
obruti deīde omni genere tælorū:cū quo plures atqꝫ denſiores erant:eo minus uani q̄cq̄ īterciderent tæ dit
li:ītra uallum momēto temporis cōpellūtur:ſtationibus tantum firmis ad ipſos aditus portarum reli
ctis.In multitudine compulſam ī caſtra uis īgens miſſilium tælorum coniiciebatur:& uulnerari mul
tos clamor permixtus mulierum atqꝫ puerorum ploratibus ſignificabat:ī eos qui portas ſtationibus
ſuis clauſerant:legionum anteſignani pila cōiecerunt:hi uero non uulnerabātur:ſed traſuerberatis ſcu/
tis plæriqꝫ iter ſe cōſerti hærebant:nec diutius impetum romanorum ſuſtinuerūt.Patētibus iam por/
tis priuſquam irrumperēt uictores:fuga e caſtris gallorum ī oēs partes facta eſt:ruunt cæci per uias ꝑ
inuia:nulla præcipitia ſaxa:nullæ rupes obſtant:nihil præter hoſtem metuunt itaqꝫ plæriqꝫ præcipites
per uaſtam altitudinem prolapſi aut debilitati exanimantur.Conſul caſtris captis direptione præda
quibuſqꝫ abſtinet:militem ſequi:pro ſe quēqꝫ īſtare & ꝑculſis pauorem addere iubet:ſuperuenit & al/
terum cum.L.Mālio agmē:nec eos caſtra ītrare ſinit:protīus ad perſequēdos hoſtes mittit:& ipſe pau Galloꝝ
lo poſt tradita captiuorum cuſtodia tribunis militum ſequitur:debellatum ratus:ſi ī illo pauore quā caſtra
plurimi cæſi forent aut capti.Egreſſo cōſule.C.Heluius cum tertio agmine aduenit:nec cōtinere ſuos capiūt
a direptione caſtrorum ualuit:prædaqꝫ eorum iniquiſſima ſorte:qui pugnæ non īterfuerant: facta eſt.
Equites diu ignari & pugnæ & uictoriæ ſuorum ſteterūt:deīde & ipſi quantum equi in colles ſubire
poterant:ſparſos fuga gallos circa radices montis cōſectati cecidere:aut cepere.Numerus īterfectorum
haud facile iniri potuit:quia late iter omnes anfractus montium fugaqꝫ & cædes fuit:& magna pars ru
pibus inuiis ī profundæ altitudinis cōualles delapſa eſt:pars ī ſiluis uepribuſqꝫ occiſa.Claudius qui bis
pugnatum ī olympo monte ſcribit ad.lx.millia hominū auctor ē:cæſa.Valerius Antias q magis ī nu/

Atť. cæſoꝝ captorūq; galloꝝ numerum

mero augendo eſſe ſolet non plus decēmillia: numerus captiuorum haud dubie millia. xl. expleuit: qa omnis generis ætatiſq; turbam ſecum traxerant demigrātium magis quam in bellum euntium modo. Conſul armis hoſtium in uno concrematis tumulo cæteram prædam cōferre omnes iuſſit: & aut uændidit: quod eius in publicum redigendū erat: haud cum cura: ut quā æquiſſima eſſet: per milites diuiſit: laudati quoq; ꝓ cōcione oēs ſunt: donatiq; ꝓ merito qſq; ante oēs Attalus ſummo cæteꝝ aſſenſu: nā ſingularis eius uiri tū uirtus & induſtria in oībus laboribus periculiſq;: tum modeſtia etiā fuerat.

Supererat bellum integrū cū tectoſagis: ad eos ꝓfectus cōſul tertiis caſtris Angirā nobilē ī illis locis urbē ꝑuenit unde hoſtes paulo plus. x. millia aberant: ubi cū ſtatiua eēnt: facinus memorabile a captiua factū eſt. Oriſgontis reguli uxor forma eximia cuſtodiebať inter plures captiuos: cui cuſtodiæ cēturio præerat & libidinis & auariciæ militaris: is primo animū temptauit: quē cū abhorrentem a uolūtario uideret ſtupro: corpori: quod ſeruum fortuna erat: uim fecit: deinde ad leniēdam īdignitatem iniuriæ ſpē reditus ad ſuos mulieri fecit: & ne eā quidem ut amans gratuito certo auri pondere pactus: ne quē conſcium ſuoꝝ haberet: ipſi ꝑmittit: ut quē uellet: unū ex captiuis nuncium ad ſuos mitteret: locū ꝓpe flumē conſtituit: quo duo nec plus neceſſarii captiuæ cū auro uenirēt nocte inſequēti ad eā accipiendā: forte ipſius mulieris ſeruus inter captiuos eiuſdē cuſtodiæ erat: hunc nunciū primis tenebris extra cuſtodiam centurio educit. Nocte inſequēti & duo neceſſarii mulieris ad conſtitutum locum & centurio cum coptiua uenit: ubi cum aurum oſtenderent: qđ ſummā talenti attici: tāti enim pepigerat: expleret: mulier līgua ſua: ut ſtringerēt: ferrū & cēturionē pēſantē aurum occiderēt: imperauit: iugulati ꝑciſum caput ipſa inuolutū ueſte ferens ad uirum Oriſgontē: q ab olympo domū effugerat: ꝑuenit: quē priuſq complecterer: caput centurionis ante pedes eius abiecit: mirantiq; cuiuſnam id caput hominis: aut qđ id facinus haudquaquā muliebre eſſet: & iniuriam corporis: & ultionem uiolatæ per uim pudicitiæ cōfeſſa uiro eſt: aliaq; ut traditur: ſanctitate & grauitate uitæ huius matronalis facinoris decus ad ultimū conſeruauit.

Atť. muliebre facibus

Angiram ī ſtatiua tectoſagum oratores ad conſulem uenerunt petentes: ne ante caſtra moueret: quam collocutus cum ſuis regibus eſſet: nullas condiciones pacis iis non bello fore potiores: tempus ī poſterum diē conſtituitur: locuſq;: q maxime medius īter caſtra gallorum & Angiram eſt uiſus. Quo cum cōſul ad tēpus cum ꝓſidio qngentoꝝ equitū ueniſſet: nec ullo gallorum ibi uiſo regreſſus ī caſtra eēt oratores iidē redeunt excuſantes religione obiecta uenire reges non poſſe: principes gentis: ꝑ quos æque res tranſigi poſſet: uenturos: conſul ſe quoq; Attalum miſſurum dixit. Ad hoc colloquium utrinq; uētum ē: trecētos equites Attalus ꝓſidii cauſa cum adduxiſſet: iactæ ſunt pacis condiciones: finis rei: quia abſentibus ducibus imponi non poterat: cōuenit: uti cōſul regeſq; eo loco poſtero die congrederētur: Fruſtratio galloꝝ eo ſpectabat: primum ut terrerent tēpus: donec res ſuas: cū qbus ꝑiclitari nolebant: cū cōiugibus ac liberis trans halyn flumē traiicerēt: deīde quod ipſi cōſuli parū cauto aduerſus colloquii fraudē inſidiabantur: mille ad eā rē ex omni numero audaciæ expertæ delegerūt eqtes: & ſucceſſiſſet fraus: ni ꝓ iure gētiū: cuius uiolādi cōſiliū initum erat: ſtetiſſet fortuna: pabulatores lignatoreſq; romani ī eā partē: ī qua colloquiū futuꝝ erat: ducti ſunt: tutius id futurū tribunis ratis: qa cōſulis ꝓſidiū & ipſum ꝓ ſtatione habituri erāt: hoſti oppoſiti: ſua tamē alterā ſtationē ꝓpius caſtra ſexcentoꝝ equitū poſuerūt. Cōſul affirmāte Attalo uēturos reges & trāſigi rē poſſe: ꝓfectus e caſtris cū eodē: quo antea ꝓſidio equitū qngentoꝝ fere ꝓceſſit: ſed cū nec multū a cōſtituto loco abeſſet: repēte cōcitatis eqs cum īpetu hoſtili uidet gallos uenientes: cōſtituit agmē & expedire tæla aīoſq; equitibus iuſſis: primo conſtāter initiū pugnæ accepit: nec ceſſit: deīde cum ꝑgrauaret multitudo cedere ſenſim nihil confuſis turmaꝝ ordinibus cœpit: poſtremo cū iā plus in mora ꝑiculi: quā in ordinibus conſeruādis ꝓſidii eēt: omnes paſſim in fugā effuſi ſunt.

Gallici eqtatus īſidiæ

Tū uero īſtare diſſipatis galli: & cædere: magnaq; pars oppreſſa foret: ni ſtatio pabulatoꝝ ſexcēti eqtes occurriſſent: ii ꝓcul clamore pauido ſuoꝝ audito: cū tæla equoſq; expediſſent: integri ꝓfligatā pugnā acceperūt: itaq; uerſa extēplo fortuna ē: uerſus in uictores a uictis terror: & prīo īpetu fuſi galli ſunt: & ex agris concurrebāt pabulatores & undiq; obuius hoſtis gallis erat: ut ne quidē fugā facilē aut tutam haberent: quia recētibus equis romani feſſos ſequebantur: pauci ergo effugerunt captus ē nemo: maior multo pars per fidē uiolati colloquii pœnas morte luerunt. Romani ardētibus animis poſtero die omnibus copiis ad hoſtē ꝑuenerunt: biduum ad naturam mōtis per ſe ipſum explorandā: neqd ignoti eēt: abſumpſit cōſul: tertio die cū auſpicio opam dediſſet: deīde īmolaſſet: in quattuor partes diuiſas copias educit: duas ut medio mōte duceret: duas a lateribus ut aduerſus cornua gallorum erigeret. Hoſtiū quod roboris erat: tectoſagi & trocini mediā tenebant aciem millia hominum quīquaginta: equitatum quia equoꝝ nullus inter inæquales rupes uſus erat: ad pedes deductum. x. millia hominum ab dextero locauerunt cornu: Ariaratis cappadoces & morzi auxiliares in leuo quattuor ferme millium numerum explebant.

Acies numerus gallorum

Conſul ſicut in olympo mōte prima acie locata leui armatura: tæloꝝ oīs generis: ut æque magna uis ad manum eēt: curauit: ubi appropinquarunt oīa eadē utrinq;: q̄ fuerant in priore ꝓlio erant: ꝑter animos & uictoribus ab re ſecunda auctos & hoſtibus fractos: quia & ſi non ipſi uicti erant: ſuæ gentis hominum cladem pro ſua ducebāt. Itaq; a paribus initiis cœpta res eundem exitum habuit: uelut nubes leuium tælorum coniecta obruit aciem gallorum: nec aut procurrere quiſquā ab ordinibus ſuis: ne nudarent: undiq; corpus ad ictus audebant: & ſtantes quo denſiores erāt: hoc plura uelut deſtinatū petentibus uulnera accipiebant. Conſul iā ꝑ ſe turbatis ſi legionū ſigna oſtendiſſet: uerſuros extēplo ī fugā oēs ratus: receptis inter ordines uelitibus & alia turba auxilioꝝ aciē ꝓmouit. Galli & memoria toloboſtogoꝝ cladis territi: & inhærentia corporibus ge

rentes tæla:feſſiqꝫ & ſtando & uulneribus:ne primū qdem īpetū & clamorē romanoꝝ tulerunt: fuga ad caſtra īclinauit:ſed pauci ītra munimēta ſeſe recepere:pars maior dextera leuaqꝫ palati:q̄ queqꝫ impetus tulit:fugerūt:uictores uſqꝫ ad caſtra ſecuti ceciderūt:terga deīde ī caſtris cupiditate p̄dæ hæſerūt: nec ſequebat̃ quiſq̄:ī cornibus galli diutius ſteterūt:qa ſerius ad eos p̄uentū eſt:cæterū ne primū qdem coniectū tæloꝝ tulerunt.Conſul q̄ īgreſſos ī caſtra ab direptione abſtrahere nō poterat:eos q̄ in cornibus fuerant:protinus ad ſequēdos hoſtes miſit:p̄ aliquantū ſpatiū ſecuti nō plus tamē octomillia hominū ī fuga:nā pugna nulla fuit:ceciderunt:reliq̄ flumē halyn trāſierūt.Romanoꝝ magna pars ea nocte ī hoſtiū caſtris manſit:cæteros ī ſua caſtra conſul reduxit:poſtero die captiuos p̄dāqꝫ recenſuit:q̄ tanta fuit:quanta auidiſſima rapiendi gens cū cis montē taurū oīa armis per multos tenuiſſet annos coaceruare potuit.Galli ex diſſipata fuga paſſim congregati magna pars ſaucia ut inermes:nudati oībus rebus oratores de pace ad conſulē miſerunt: eos Manlius Epheſum uenire iuſſit:ipſe iam enī mediū autumni erat locis gelidis propīquitate montis tauri excedere properans:uictorē exercitū ī hyberna maritimæ oræ reduxit.Dū hæc ī Aſia geruntur:ī cæteris prouīciis tranquillæ res fuerunt. Cenſores Romæ.T.Quītius Flaminius:&.M.Claudius Marcellus ſenatum perlegerunt:prīceps ī ſenatum tertiū lectus.P.Scipio Africanus:quattuor:ſoli p̄teriti ſunt:nemo curuli uſus honore:& ī eq̄tatu recēſendo mitis admodum cēſura fuit:ſubſtructionem ſuper æq̄melium ī capitolio:& uiam ſilice ſternēdam a porta capena ad Martis ædem locauerunt.Cāpani:ubi cēſerētur:ſenatum conſuluerūt:decretum uti Romæ cenſerētur.Aquæ īgentes eo anno fuerunt:tyberis duodecies campum martiū planaqꝫ urbis īundauit.Ab.Gn.Manlio conſule bello ī Aſia cum gallis perfecto:alter conſul.M.Fuluius p̄domitis ætolis cum traieciſſet ī Cephaleniam:circa ciuitates īſulæ miſit p̄cunctatum utrum ſe dedere romanis.an belli fortunā experiri mallent:metus ad oēs ualuit:ne deditionē excuſarēt:obſides īde īperatos p̄ uiribus inopis populi:uicenos autē granonii:& phalēſes:& ſamei dederūt.Inſperata pax Cephaleniæ affulſerat cum repente una ciuitas īcertum:quā ob cauſam ſamei deſciuerunt:qa opportuno loco urbs poſita eſſet:timuiſſe ſe aiebant:ne demigrare cogerētur ab romanis:cæterū ipſi ne ſibi confixerīt metū:& timore uano quietū excitauerīt malū:an iactata ſermonibus res apud romanos p̄lata ad eos ſit:nihil cōperti eſt:niſi qd̾ datis iā obſidibus repente portas clauſerūt:& ne ſuoꝝ qdem p̄cibus:miſerat enim ſub muros conſul ad tēptandū miſericordiā parētū populariūqꝫ:deſiſtere ab īcepto uoluerūt. Oppugnari deīde:poſteaq̄ nihil pacati reſpondebatur:cœpta urbs eſt:apparatum oēm tormentorum machinarumqꝫ trāſuectum ab Ambraciæ oppugnatione habebat:& opera:q̄ faciēda erant:impigre milites perfecerūt: duobus igit̃ locis admoti arietes quatiebant muros.Nec ab ſameis q̄cquā quo aut opera:aut hoſtis arceri poſſet:p̄termiſſum ē:duabus tamē maxīe reſiſtebant rebus:una īteriorē ſemp̄ iuxta uallum p̄ diruto nouū obſtruētes murū:altera eruptionibus ſubitis nūc ī opera hoſtiū:nūc in ſtationes:& plærūqꝫ iis p̄liis ſup̄iores erant.Vna ad terrēdos inuēta haud memorata res ē:cētum funditores ab Egio:& Patris:& Dymis acciti:a pueris ii more quodā gentis ſaxis globoſis:qbus ferme harenæ īmixtis ſtrata littora ſunt:funda ī mare apertū īceſſentes exercebant̃:itaqꝫ lōgius certiore & ualidiore ictu: quā balearis funditor eo tælo uſi ſunt:& ē nō ſimplicis habenæ:ut balearica aliarūqꝫ gentiū funda:ſed triplex ſcutale crebris futuris duratū:ne fluxa habæna uolutet̃ ī iactu glans:ſed librata cū ſederit:uelut neruo miſſa excutiat̃:coronas modici circuli magno ex īteruallo loci aſſueti traiicere:nō capita ſolū hoſtiū uulnerabant:ſed quē locū deſtinaſſent oris.Eæ fundæ ſameos cohibuerūt:ne tā crebro:neue tā audacter erumperēt:adeo ut p̄carent̃ ex muris achæos:ut parūp aſcēderēt:& ſe cū romanis ſtationibus pugnātes q̄ete ſpectarēt:q̄ttuor mēſes obſidionē ſamei ſuſtinuerūt:cū ex paucis quottidie aliq̄ eoꝝ caderēt:aut uulnerarent̃:& q̄ ſuparēt:feſſi:& corporibus & aīs eēnt:romani nocte p̄ arcē:quā cyatiden uocāt:nā urbs in mare deuexa ī occidētē uergit:muro ſuperato ī forū p̄uenerunt.Samei poſteaq̄ captā partē urbis ab hoſtibus ſenſerūt:cū cōiugibus ac liberis ī maiorē refugerūt arcem:īde poſtero die dediti:direpta urbe ſub corona oēs uenierūt.Cōſul cōpoſitis rebus Cephaleniæ p̄ſidio īpoſito ī Peloponneſum iādiu accerſentibus egiēſibus maxīe ac lacedæmoniis traiecit.Egiū a p̄ricipio achaici cōcilii ſemp̄ cōuentus gentis indicti ſunt:ſeu dignitati urbis id:ſeu loci opportuniati datū ē:hunc morē Philopœmenes ī eo primū anno labefactare conatus:legē parabat ferre:ut ī oībus ciuitatibus:q̄ achaici cōcilii eēnt:īuicē conuētus agerētur:& ſub aduētum cōſulis Demiurgis ciuitatū q̄ ſummus ē magiſtratus Egiū euocātibus (Philopœmenes p̄tor tū erat) Argos conuētū edixit:quo cum appareret oēs fere cōuēturos:cōſul quoqꝫ q̄q̄ egiēſium fauebat cauſæ:Argos uenit:ubi cū diſceptatio fuiſſet:& rē inclinatam cerneret:īcepto deſtitit. Lacedæmonii deīde eū in ſua certamina auerterūt:ſollicitā eā ciuitatē exules maxīe habebāt:quoꝝ permagna pars ī maritimis laconicæ oræ caſtellis:q̄ oēs adepti erant:habitabāt:id ægre patiētes lacedæmonii ut aliquē libeꝝ ad mare haberēt aditū: ſiq̄do Romā alioue:quo mitterēt legatos:ſimulqꝫ ut emporiū & receptaculū peregrinis mercibus ad neceſſarios uſus eēt:nocte adorti uicū maritimū noīe Lamin improuiſo occupauere.Vicani quiqꝫ:ibi exules habitabant:prīo īopinata re territi ſunt: deīde ſub lucē congregati leui certamine expulerunt lacedæmonios:terror tamē omnem maritimam oram p̄uaſit: legatoſqꝫ cōmuniter & caſtella omnia uiciqꝫ & exules:qbus ibi domicilia erant: ad achæos miſerunt. Philopœmenes prætor iam īde ab initio exulum cauſæ & amicus & auctor ſemper achæis minuendi opes & auctoritatem lacedæmoniorum concilium quærentibus dedit:decretumqꝫ referēte eo factum eſt:cū in fidē achæorū tutelamqꝫ.T.Quītius & romani laconiæ oræ caſtella & uicos tradidiſſent: ut cū abſtinere his ex fœdere Lacedæmonii deberent:Lamis uicus oppugnatus eſſet:cædeſqꝫ ibi facta:q̄ eius

Galloꝝ fuga

Att.īgē tē p̄dā

Sameorū oppugnatio

Lacedæmoniorũ deditio

rei auctores affineſq; eſſent:niſi dederentur achæis uiolatũ uideri fœdus:ad expoſcẽdos eos legati extẽ/
plo Lacedæmonẽ miſſi ſunt:id ĩperiũ adeo ſuperbum & ĩdignũ lacedæmoniis uiſum eſt:ut ſi antiquæ
ciuitatis fortuna eẽt:haud dubie arma extẽplo capturi fuerit:maxĩe autem conſternauit eos metus:ſi ſe
mel primis ĩperiis obediẽdo iugũ accepiſſent:ne id:qđ iãdiu molireť.Philopœmenes exulibus Lacedæ
monem traderet.Furentes igitur ira trigĩta hoĩbus ex factione:cũ qua conciliorum aliqua ſocietas Phi
lopœmeni atq; exulibus erat:ĩterfectis:decreuerunt renunciandã ſocietatẽ achæis:legatoſq; extẽplo Ce
phaleniam mittendos:q conſuli.M.Fuluio quiq; romanis Lacedæmonem dederẽt:orarẽtq; eũ:ut ue/
niret ĩ Peloponneſum ad urbẽ Lacedæmonẽ ĩ fidẽ dicionẽq; Po.Ro.accipiendã.Id ubi legati ad achæos
rettulerunt:oĩum ciuitatũ:quæ eius concilii erãt cõſenſu:bellũ lacedæmoniis ĩdictũ eſt:ne extẽplo gere
retur:hyems ĩpediit:ĩcurſionibus tamẽ paruis latrocinii magis quã belli modo non terra tãtum:ſed ẽt
nauibus a mari fines eoꝝ uaſtati:hic tumultus conſulẽ Peloponneſum adduxit:iuſſuſq; eius Helin cõ/
cilio ĩdicto lacedæmonii ad diſceptandũ acciti.Magna ibi non diſceptatio modo:ſed etiã altercatio fuit:
cui cõſul cũ alia ſatis am bitioſe partẽ utranq; fouendo ĩcerta reſpondiſſet:una denunciatiõe ut bello ab
ſtinerent:donec Romã legatos ad ſenatũ miſiſſent:finẽ ĩpoſuit.Vtriq; legatio miſſa Romã eſt: exules
quoq; lacedæmonioꝝ ſuã cauſam legationemq; achæis iniunxerunt.Diaphanes & Lycortas megalo/
politani am bo pricipes legationis achæoꝝ fuerunt:q diſſidentes ĩ republica tum quoq; minime ĩter ſe
conuenientes orationes habuerunt.Diaphanes ſenatui diſceptationẽ oĩum reꝝ ꝑmittebat:eos optime
controuerſias ĩter achæos ac lacedæmõios finituros eẽ.Lycortas ex p̄ceptis Philopœmenis poſtulabat:
ut achæis ex fœdere ac legibus ſuis quæ decreſſent:agere liceret:libertatemq; ſibi illibatã:cuius ipſi au/
ctores eẽnt:præſtarent.Magnæ auctoritatis apud romãos tum gens achæorum erat:nouari tamen ni/
hil de lacedemoniis placebat:cæterum reſpõſum ita perplexũ fuit:ut & achæi ſibi de Lacedemone per/
miſſum acciperent:& lacedæmonii non oĩa conceſſa iis ĩterpretarẽtur.Hac poteſtate ĩmodice achæi ac
ſupbe uſi ſunt:Philopœmeni cõtinuatur magiſtratus:q ueris initio exercitu ĩdicto:caſtra ĩ finibus lace/
dæmonioꝝ poſuit:legatos deĩde miſit ad depoſcendos auctores defectionis:& ciuitatẽ ĩ pace futurã:ſi
id feciſſent:pollicẽs:& illos nihil ĩdicta cã paſſuros.Silẽtium præ metu cæteroꝝ fuit:quos noĩatim de/
popoſcerat:ipſi ſe ituros ꝓfeſſi ſunt:fide accepta ab legatis uim abfuturam donec cãm dixiſſent:ierunt
alii etiã illuſtres uiri & aduocati priuatis:& qa ꝑtinere cãm eoꝝ ad rempublicã cenſebãt . Nunquã alias
exules lacedæmonioꝝ achæi ſecum adduxerant ĩ firmius:qa nihil æque alienatuꝝ aĩos ciuitatis uide/
batur:tunc exercitus totius prope anteſignani exules erant:ii ueniẽtibus lacedæmoniis ad portã caſtro
rum agmine facto occurrerunt:& prĩo laceſſere iurgiis:deĩde altercatione orta cũ accenderentur iræ:fe
rociſſimi exulum ĩpetum ĩ lacedæmonios fecerunt.Cum illi deos & fidem legatorum teſtarenť:& le/
gati p̄tor ſummoueret turbas & ꝓtegeret lacedæmonios:uĩculaq; iã quoſdam iniicientes arceret: cre/
ſcebat tumultus cõcitata turba.Et achæi ad ſpectaculum prĩo concurrerunt:deĩde uociferantibus exu
libus:quæ paſſi forent:& orantibus opẽ:affirmantibuſq; ſimul nunq̃ talẽ occaſionẽ habituros:ſi eam ꝑ
termiſiſſent:fœdus qđ ĩ capitolio:qđ Olympiæ:qđ ĩ arce Athenis ſacratũ fuiſſet:irritũ ꝑ illos eẽ:priuſq̃
alio de integro fœdere obligenť:noxios puniẽdos eẽ:accẽſa his uocibus multitudo ad uocẽ unius:q:ut
ferirẽt:ĩclamauit:ſaxa coniecit:atq; ita.xvii.qbus uĩcula ꝑ tumultum iniecta erãt:ĩterfecti ſunt.lxiii.po/
ſtero die comp̄henſi:a qbus p̄tor uim arcuerat:non qa ſaluos uellet:ſed qa perire cauſa indicta nolebat:
obiecti multitudini iratæ cum auerſis auribus pauca locuti eſſent:damnati oẽs:& traditi ſunt ad ſuppli

Suppliciũ de lacedæmoniis ſumptũ

cium.Hoc metu iniecto lacedæmoniis imperatum primum:ut muros diruerent:deĩde ut omnes ex/
terni auxiliares:q mercede apud tyrannos militaſſent:terra laconica excederẽt:tum uti quæ ſeruitia ty
ranni liberaſſent:ea magna multitudo erat:ante diem certam abirent:q ibi manſiſſent:eos p̄hendendi:
uændendi:abducẽdi achæis ius eſſet.Lycurgi leges moreſq; abrogarẽt:achæorum aſſueſcerẽt legibus
inſtitutiſq;:ita unius eos corporis fore:& de oĩbus rebus facilius conſenſuros.Nihil obediẽtius fecerũt:
quã ut muros diruerẽt:nec ægrius paſſi ſunt:q exules reduci.Decretũ Tegeæ ĩ cõcilio cõmuni achæoꝝ
de reſtituendis iis factũ ẽ:& mẽtione illata externos auxiliares dimiſſos:& lacedæmõiis aſcriptos:ita.n.
uocabãt:q a tyrãnis liberati erãt:urbe exceſſiſſe ĩ agros dilapſos:priuſq̃ dimitteretur exercitus:ire p̄to/
rem cũ expeditis:& compræhẽdere id genus hominũ:& uẽdere iuræ p̄dæ placuit:multi comp̄henſi ue
nierunt:porta ex ea pecunia Megalopoli permiſſu achæoꝝ refecta eſt:quã lacedæmonii diruerãt.Ager
belbinatis:quem iniuria tyranni lacedæmoniorum poſſederant:reſtitutus eidem ciuitati ex decreto ue

M.Valerius meſſala C.Liuius ſalinator conſ.

tere achæorum quod factum erat Philippo Amyntæ filio regnante.Per hæc uelut eneruata ciuitas la/
cedæmonioꝝ diu achæis obnoxia fuit:nulla tamẽ res tanto erat damno:quam diſciplina Lycurgi : cui
per octigentos annos aſſueuerant ſublata.A concilio ubi a conſule inter achæos lacedæmonioſq; diſce
ptatum eſt.Marcus Fuluius quia iam in exitu annus erat:comitiorum cauſa profectus Romam crea/
uit conſules Marcum Valerium Meſſalam:&.C.Liuium Salinatorem.M.Aemylium Lepidum inimi
cum eo quoq; anno petentem diſceſſiſſe tradunt.Prætores inde creati.Q.Martius Philippus.M.Clau/
dius Marcellus.C.Stertinius.C.Catinius.P.Claudius Pulcher.L.Manlius Accidinus. Comitiis perfe/
ctis conſulem.M.Fuluium in prouinciam ad exercitum redire placuit:eiq; & collegæ.Gn.Manlio im/
perium ĩ annum prorogatum ẽ.Eo anno ĩ ædem Herculis ſignum dei ipſius ex decẽuiroꝝ reſpõſo &
ſeiuges ĩ capitolio aurati ab.Gn.Cornelio poſiti conſulẽ dediſſe inſcriptum ẽ:&.xii.clypea ærata ab ædi
libus curulibus.P.Claudio:&.P.Sulpicio Galba ſunt poſita:ex pecunia qua frumẽtarios ob annonam
comp̄ſſam dãnarũt & ædilis plebis.Q.Fuluius Flaccus duo ſigna aurata uno reo dãnato:nã ſeparatim